[illegible] ଚତୁର୍ଥ ଓ ପଞ୍ଚମ ସଂଖ୍ୟା

ବଉଳା ଗହିର
ଓ
[illegible]

ରାଜା [illegible] ପ୍ରଣୀତ

ଶ୍ରୀ [illegible] ଦେବ

odia.org

ସମ୍ପାଦକ

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ବାନାମ୍ବର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ସାହିତ୍ୟାଚାର୍ଯ୍ୟ

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ

୧୯୪୦

ମୂଲ୍ୟ ୫ ୦ ॥

ଭୂମିକା

ବଉଳାଚରିତ ଗାତ୍ରିଏ ଶ୍ଳୋକ ଉପାଖ୍ୟାନ ସୁନ୍ଦର । ଓଡ଼ିଶାର ସୁରଣସ୍ଥାନୀୟ ନାଥମାନେ ଏହି ଉପାଖ୍ୟାନଟିକୁ ଆବୃତ୍ତି କରି ଭିକ୍ଷା କରନ୍ତି । ଉତ୍କଳର ପୁରପଲ୍ଲୀବାସୀ ସମସ୍ତେ ପିଲାଦିନୁଁ ଅନେକ ଥର ବେହେଲାବାଦକ ନାଥମାନଙ୍କ ମୁଖରୁ ଏହା ଶୁଣିଥିବେ । ଅଛଦାଲି କଥା-ବସ୍ତୁ ଉନ୍ନତ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବଉଳାଚରିତ ପରି ଧର୍ମଗାଥା-ଶିକ୍ଷା-ସମ୍ବଳିତ ଉପାଖ୍ୟାନମାନ ଆଜି ଶାସ୍ତ୍ରବସ୍ତୁ ଶିକ୍ଷିତ ସମାଜରେ ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଅବହେଳିତ ହୋଇ ନାହିଁ । କାରଣ ନାଟ୍ୟମାନେ ପ୍ରାୟଶଃ ଶୃଙ୍ଗାରରସପ୍ଲୁତ ଉଦ୍ଧାନାକୁ ଭାବ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥାନ୍ତି । କେଣ୍ଡ (ତାଙ୍କ ମତରେ) ଅନାଦେଶ୍ୟ ନୀରସ ଭାବ୍ୟ ପାଠ କରିବା ପ୍ରବୃତ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ନୋହିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ଏଣୁକରି ସେମାନେ ଲବୁଝି ରହନ୍ତି । ଏହି ଗୀତ ଓ ନବୃତ୍ତିମାର୍ଗର ପ୍ରସୂନ ନାଥବର୍ଗଙ୍କ ପରି ଅନେକର ଦ୍ୱାରା ବୋଲି ଉତ୍କଟ ଅନାସ୍ଥା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥାନ୍ତି । ଫଳତଃ ଅଛଦାଲି କୃଷିଜୀବୀ ପ୍ରଧାନ ଉତ୍କଳ-ପଲ୍ଲୀର ବର୍ତ୍ତମାନସୁଦ୍ଧା ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମରେ ପର୍ବବା ଉପଦ୍ରୁତା ସ୍ୱଭାବସ୍ତ [illegible]-ମାନେ ଏଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଉଛନ୍ତି । ପକ୍ଷାନ୍ତରେ ସୌଖୀନ [illegible] ସ୍କୁଲ କଲେଜରୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପ୍ରୀତିକର ଅଶ୍ଳୀଳ ପ୍ରେମ-କାହାଣୀ-ମୟ ଉପନ୍ୟାସ ପାଠରେ ମନୋନିବେଶ କରୁଥିବାରୁ ଉକ୍ତ ଶାନ୍ତି-ନିବୃତ୍ତି-ମୟ ଉପାଖ୍ୟାନମାନ ସର୍ବଥା ଅବହେଳିତ ହୋଇଅଛି । ନାସ୍ତିକ ସ୍ୱଶି-ପ୍ରଚାରାର ସୁଗଣମାନେ ଯେପରି ସାରବସ୍ତୁକୁ ବେଦର ଓ କାବ୍ୟର ଐତିହ୍ୟ ପାନକରି ସ୍ୱଜାତିମାନଙ୍କ ଉତ୍ସାହ-ପ୍ରଦୀପରେ ସ୍ନେହସଂଯୋଗ କରୁଥିଲେ, ୮ଶରଣାଦିଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ହିତ ଉତ୍କଳର ସୁରଣସ୍ଥାନୀୟ ନାଥ-ମାନେ ସେହିପରି ଶିଶୁବେଦନ, ବଉଳାଚରିତ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୁରାଣ, ଗୋବର୍ଦ୍ଧ-ନଷ୍ଟ ପ୍ରଭୃତି ତ୍ୟାଗ, ସତ୍ୟ, ଅହିଂସା, ସାମ୍ୟ, ମୈତ୍ରୀ, ସଦାଚାର ଓ ବୈରାଗ୍ୟମୟ ଉପାଖ୍ୟାନମାନ ପାନକରି ଉତ୍କଳର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ରକ୍ଷାକର

ଥିଲେ । ରାଜପୁତାନାର ସ୍ୱରକ୍ଷଣନୀତି ପ୍ରଧାନତଃ ମୁସଲମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଉତ୍କଳ ସ୍ୱରକ୍ଷଣମାନଙ୍କର ନୀତି ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ସ୍ଥାନର ସାର୍ବଭୌମାଧିକାରିଣୀ ଭୂମାବକାମାନଙ୍କର ହୃଦୟ-ପରିଶୁଦ୍ଧି ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳର ଏକବାଧ ଧର୍ମାନୁମୋଦିତ ସମାଜଶୃଙ୍ଖଳା ଦେଖି ପ୍ରବଳପ୍ରତାପ ଆକବରଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ସେନାନୀ ମାନସିଂହ ପୁଣ୍ୟଭୂମି ଉତ୍କଳ ଖଣ୍ଡର ଆକ୍ରମଣଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ଜନେ ପଣ୍ଡିତ ସ୍ୱରରେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ।

ଉତ୍କଳରେ ଉକ୍ତ ପ୍ରକାର ଲୋକନୀତିର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳରାମ ପ୍ରଭୃତି ଭକ୍ତବୃନ୍ଦମାନଙ୍କ ସମୟରେ ପରିପୁଷ୍ଟି ଲାଭ କରିଥିଲା । ନାଥମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଗୀତ ହୋଇଥିବା ଉପାଖ୍ୟାନମାନ ମୁଖ୍ୟତଃ ବଳରାମ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ରଚିତ । ବାସ୍ତବରେ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ଏହି ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସମୟରେ ସର୍ବତୋମୁଖ ଓ ସାର୍ବଜନୀନ ହୋଇ ପାରିଥିଲା । ଏମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥିତି ପୂର୍ବରୁ, ବୋଧହୁଏ, ଏବେ ପୁଣି ଚଳନ୍ତିଆ ପଣ୍ଡାମାନେ ଯେଉଁ-ସବୁ ଦାନପ୍ରଶଂସାସୂଚକ ପଦ୍ୟଗୀତିକା ଗାନକରି ଭୈକ୍ଷ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରୁଅଛନ୍ତି, ନାଥମାନେ ତାଦୃଶ ଶ୍ରେଣୀର ପଦ୍ୟଗୀତିକାମାନ ଗାନକରି ଭିକ୍ଷା ସଂଗ୍ରହ କରୁଥିଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକ କସ୍ତୁରୀଭିକାର ପଦ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ଫଳରେ ଅଧୁନା ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ଉପରେ ଏହି ଯେ ଆଲୋଚନା କରିଗଲୁ, ତାହା ପ୍ରକୃତ ତତ୍ତ୍ୱାବେଶରେ ଅବାନ୍ତର ବୋଲି ପ୍ରତୀତ ହେଲେ ହେଁ ଏତାବେଳରେ ଗ୍ରନ୍ଥସଂପର୍କ-ଶୂନ୍ୟ ନୁହେଁ । କାରଣ ତତ୍କାଳରେ ଆଜିକାଲି ପରି ମୁଦ୍ରାଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ପୁସ୍ତକପତ୍ର ପ୍ରଚଳିତ ନ ଥିବାରୁ, ଉକ୍ତ ଗୀତ, ପଦ୍ୟଯୋଗ୍ୟ କବିତାମାନ ଏହିରୂପେ ଲୋକେ ଲୋକେ ଦେଶଗ୍ରାମ ବ୍ୟାପି ପ୍ରଚାର ସାଧନ କରାଯାଉଥିଲା । ତେଣୁ ନାଥମାନେ ସମାଜର ସ୍ଥିର ରୂପେ କବିତା ନ ହୋଇ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଜାନୀଗିତ ରୂପେ ଆଦୃତ ହେଉଥିଲେ । ସେ ଦଳ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲୋପିଛି ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ତିନୋଟି ବଙ୍ଗଳାବାସସୂଚକ ଉପାଖ୍ୟାନର ନାମ ଶୁଣାଯାଏ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ବଳରାମଙ୍କ ପୁତ୍ରଙ୍କର ନାମ

ବଉଳା ଅଧ୍ୟାୟ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶକ୍ତି ରାଜା ଗୋବିନ୍ଦ ଭଞ୍ଜଙ୍କର । ଏହାର ନାମ ବଉଳାଚରିତ । ଏହାର ମୂଳ କଥା ଇତିହାସ-ସମୁଚ୍ଚୟ ନାମକ ସଂସ୍କୃତ ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା କଥା ଗୋବିନ୍ଦଭଞ୍ଜ ଲେଖିଅଛନ୍ତି । ସେ କହୁଅଛନ୍ତି—

"ଇତିହାସେ ବଉଳା ବ୍ୟାଘ୍ର ସମ୍ବାଦ ବାଣୀ
ଭାଷାରେ ରାଜା ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରକାଶିଲେ ଅଣି ।"

ବଳରାମଙ୍କ ବଉଳା ଅଧ୍ୟାୟରେ ଏପରି କୌଣସି କଥା ଉକ୍ତ ହୋଇନାହିଁ । ବଉଳାର ପାଳକ, ସ୍ୱାମୀ ଓ ଦେଶ ପ୍ରଭୃତିର ନାମ ଉଭୟ ପୁସ୍ତକରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇଲେ ହେଁ ବା, ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାର ମହିମା ପ୍ରକଟିତ କରିବା ଉଭୟ ପୁସ୍ତକର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ସମ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ଯାଇ ଗୋବିନ୍ଦ ସରସ ଓ ବାକ୍‌ଚାତୁରୀ ନାନା ଯୁକ୍ତି ଦେଖାଇ ଶେଷରେ ସତ୍ୟର ଜୟ ଜୟକାର ପ୍ରଚାର କରିଅଛନ୍ତି । ତାହା ଫଳରେ ଅହିଂସା କିପରି ଜିତି ଯାଏ, ତାହା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇ ଦେଇଅଛନ୍ତି ।

ଏଥିରେ ପ୍ରଥମପ୍ରସୂତା ଧେନୁର ସନ୍ତାନବାତ୍ସଲ୍ୟ, ବାଳ ସନ୍ତାନର ମାତୃଭକ୍ତି, ପୁନର୍ବାରର ସ୍ନେହ, ଅସୁଜନର ଦୁଃଖେ ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ଶରୀରର ରକ୍ଷାକୁ ପରମ ଧର୍ମ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିବା ମାଂସାଶୀମାନଙ୍କ ଯୁକ୍ତିକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ବଉଳା ଧେନୁର ଦୃଢ଼ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ, ତତ୍‌ଫଳରେ ଚିରକ୍ରୂର ବ୍ୟାଘ୍ରର ପାଷାଣ-କଠୋର-ହୃଦୟର ଭାବାନ୍ତର ଓ ଅହିଂସାବରଣ ପ୍ରଭୃତି ମହନୀୟ ଭାବରାଜି ଅତି ସରଳ ଭାଷାରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି ।

ଏଥିରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ଭାଷା ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ବ୍ୟାକରଣଦୁଷ୍ଟ ଅଟେ । ପ୍ରାୟ ସାଢ଼େ ଦୁଇଶ ବର୍ଷ ତଳେ ଅର୍ଥାତ୍ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଶୈଶବ ଅବସ୍ଥାରେ ରଚିତ ଏହି କାବ୍ୟରେ ଏ ପ୍ରକାର ଅଶୁଦ୍ଧି ରହିବା ଯେ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ, ଏଥିରେ କେହି ଅମତ ହେବେ ନାହିଁ ।

ନିମ୍ନରେ କେତୋଟି ଶ୍ଲୋକର ସଂସ୍କୃତ ଏଠାରେ ଦେଉଅଛୁ । ପାଠକ-ମହୋଦୟ ଅନୁସନ୍ଧାନ କଲେ ତାହାର ଅନୁବାଦ ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ପାଇ ପାରିବେ ।

ବୃକ୍ଷଂ କ୍ଷୀଣଫଳଂ ତ୍ୟଜନ୍ତି ବିହଗାଃ ଶୁଷ୍କଂ ସରଃ ସାରସାଃ
ପୁଷ୍ପଂ ପର୍ୟୁଷିତଂ ତ୍ୟଜନ୍ତି ମଧୁପା ଦଗ୍ଧଂ ବନାନ୍ତଂ ମୃଗାଃ ।
ନିର୍ଦ୍ରବ୍ୟଂ ପୁରୁଷଂ ତ୍ୟଜନ୍ତି ଗଣିକା ଭ୍ରଷ୍ଟଶ୍ରିୟଂ ମନ୍ତ୍ରିଣଃ
ସର୍ବେ ସ୍ୱାର୍ଥବଶା ଜନା ନରପତେ କସ୍ୟାସ୍ତି କୋ ବଲ୍ଲଭଃ ॥
ନ ଭୂତାନାମହିଂସାୟା ଜ୍ୟାୟାନ୍ ଧର୍ମୋଽସ୍ତି କଶ୍ଚନ
ଲୋକେ ଯଃ ସର୍ବଭୂତେଭ୍ୟୋ ଦଦାତ୍ୟଭୟଦକ୍ଷିଣାଂ,
ସ ସର୍ବଯଜ୍ଞୈରୀଜାନଃ ପ୍ରାପ୍ନୋତ୍ୟଭୟଦକ୍ଷିଣାଂ ।

ବାତାଭ୍ରଦୀପେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଂ ସ୍ୱଯୋଷେ, ପ୍ରାଣାସ୍ତଥୈବ ସର୍ବଧନାଦିଭ୍ୟୋରେ ।
ଜାମସ୍ୟ ସ୍ୱାର୍ଥେଽପ୍ୟନୃତଂ ବଦେଯୁଃ ଯଶୋନୃତାନାଂ ଭୁବିପାତକାନ୍ ॥
ନଦୀନାଂ ଚ ନଖୀନାଂ ଚ ଶୃଙ୍ଗିଣାଂ ଶସ୍ତ୍ରପାଣିନାଂ
ବିଶ୍ୱାସୋ ନ ହି କର୍ତ୍ତବ୍ୟଃ ସ୍ତ୍ରୀଷୁ ରାଜକୁଳେଷୁ ଚ ।
ଯାତେନ ପରସ୍ୱେନ ଯନ୍ତ୍ରଂ ଚେତର୍ଥୀଃ ପଶ୍ୟନ୍ତି ପଣ୍ଡିତାଃ
ସୁଖୋଽପି ପଶ୍ୟନ୍ତି ସ୍ୱଯାନୀଷ୍ୟଶ୍ଳୋକାଂ ହର୍ଷଭିଃ ପରିଶିଷ୍ଟ ଜନାଃ ।
ନାଭକ୍ଷ୍ୟାଚ୍ଛେଦ୍ୟୋ ସର୍ବେଷୁ ଶିବେଷୁ ଯାଚେତ୍ ଯମଂ ଯତଂ
ଯତ୍ର ଜାଗର୍ତ୍ତି ଜାଗ୍ରତଃ ସ୍ୱପ୍ନଞ୍ଚ ଜାଗ୍ରତ ଜନ୍ୟତେ ।
ଏକ ଏବ ସୁହୃଦ୍ଧର୍ମୋ ନିଧନେଽପ୍ୟନୁଯାତି ଯଃ
ଶରୀରେଣ ସମଂ ନାଶଂ ସର୍ବମନ୍ୟତ୍ତୁ ଗଚ୍ଛତି ।
ଏବଂ ହି ଦୃଷ୍ଟେତ ଲୋଭବନ୍ଧନଂ କିଲ ଶୀଘ୍ରଂ
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରସ୍ୟ ସଂସୃଷ୍ଟଧନାଦାନ୍ତିଷ୍ଠତ୍ୟତେ ।
ଜାତସ୍ୟ ହି ଧ୍ରୁବୋ ମୃତ୍ୟୁର୍ଧ୍ରୁବଂ ଜନ୍ମ ମୃତସ୍ୟ ଚ
ତସ୍ମାଦପରିହାର୍ଯ୍ୟେଽର୍ଥେ ନ ତ୍ୱଂ ଶୋଚିତୁମର୍ହସି ।
ଅତଃ ପରଂ କୃତଜ୍ଞେନ ଚେତସୋଽଂ ଜ୍ଞାନପୁଷ୍ପକଂ
ଶ୍ରୀପଦେର୍ ଯଜ୍ଞମେବାତ୍ମାର୍ପଣମେବଂ ଭବେତ୍ ସୁଖେ । ଇତ୍ୟଲଂ

ଡେଙ୍ଗୁର ମଠ
ତା ୨୪।୬।୧୯୩୯

ଶ୍ରୀ ବାନାମ୍ବର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ

ଶ୍ରୀ

ବଉଳା ଚରିତ

ବ୍ୟାସଶିଷ୍ୟ ଭକ୍ତିରେ ଶୁଣି ଭୂ ଜନମେଜୟ
ଭୀଷ୍ମଦେବ ଭକ୍ତି ଶୁଣେ ଧର୍ମସୂନୁ ।
ଶରଶଯ୍ୟାରେ ଛନ୍ତି ଭୀଷ୍ମଦେବ ଦେଖୁ
କୃଷ୍ଣ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉଠେ ପିତାମହ ।
ମହୁ! ଧର୍ମଅଂଶୁ! ହେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନୃପବର
ଭୀଷ୍ମଦେବ ଚରଣରେ ଦେଖୁ ସ୍ନିଗ୍ଧ ଶିର ।
ଦେଖ ଦେବ ତୋ ଛଳ ଭକ୍ତି ଶୁଣିଲି ସକଳ
ସଭ୍ୟଜନର ପିତାମହ କହୁ ପଦ ।
ସତ୍ୟପାଳ ବଉଳା ପାଇଲା ସ୍ଵର୍ଗ ଯାଇ
ବିଶେଷି ତାହା ପିତାମହ ମୋତେ କହୁ ତାହା । ୫ ।
ଭୀଷ୍ମେ କହନ୍ତି ଶୁଣ ଧର୍ମ ସାବଧାନ
ଗୋଟିଏ ଉପାଖ୍ୟାନ ଏହି ପୁଣ୍ୟରେ ରଚିନ ।
ଭାମରୂପୀ ବାଘ ହେଇ ବାଉଳା ଗାଈ ନାମ
ବାଘ ପାଇ ଦୁହିଙ୍କର ସମ୍ବାଦ ରଚିନ ।
ମଥୁରା ନାମେଣ ଏକ ଦଣ୍ଡକ ପୁର ।
ମନୋରମ୍ୟ ଧନଧାନ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସେ ପୁର ।
ନାନା ଦେଶ ମଧ୍ୟ ବିଖ୍ୟାତ ସେ ଖଣ୍ଡ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ସଭି ଉତ୍ତମରେ ସେ ମଣ୍ଡିତ ଶୋଭାପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ବହୁଳା ଚରିତ

ଚମ୍ପକା ନଗରୀ ପୁଣ ଅଛି ଅବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ
ଯେ ଯେଣି ଅଭ୍ୟନ୍ତ (୧) ଦୃଶ୍ୟ ରମ୍ୟ ଯେ ନଗର ।
ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର ଆକାରେ (୨) ଗଡ଼ା ହୋଇଛି ନଗର
ପଣ୍ଡିତ ଜନରେ ପୁଣ ହୋଇଛି ମଣ୍ଡିତ ।
ଦେବାଳୟମାନ ରହିଅଛି ଠାଏ ଠାଏ
ଗୋପୁରେ ମଣ୍ଡିତ ଦେଖ ଦେଖିବାକୁ ଯାଏ ।
ନାନା ଦ୍ୱିଜଗଣେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଅଛି ପୁର
ନାନା ଦ୍ରବ୍ୟ ଶୋଭା କିଣା ବିକା ବଜାର ।
ଅନେକ ଅଟ୍ଟାଳୀ ବେଢ଼ି ଦୁର୍ଗମ ପ୍ରାଚୀର
ଦୁର୍ଗକୁ ଅନେକ ସେନା ରଖନ୍ତି ଜଗି ।
ଘରେ ଘରେ ଦେବାଳୟ (୩) ଦେବଗୃହ ଛାଏ
ଧ୍ୱଜାରେ ମଣ୍ଡିତ ଚନ୍ଦ୍ର ଶୋଭା ପାଏ ।
ଧବଳ ଧାମରେ ପୁର ଶୋଭୁ ଠାଏ ଠାଏ
ମଙ୍ଗଳ ମୁରଜ ବାଜେ ହୁଙ୍କାରି ଶୁଭାଏ ।
ଚମ୍ପକ ପିଆଳ ତାଳ ଜାମ୍ବୁ ନାରିକେଳ
ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଆମ୍ବ କଦଳୀ ଖର୍ଜ୍ଜୁର କମଳ ।
ଶାଳି କୁନ୍ଦ ମଲ୍ଲୀ ପଦ୍ମ ଉତ୍ପଳ ବକୁଳ
କରବୀର କର୍ଣ୍ଣିକାର ପାଟଳୀ ରଙ୍ଗନ ।
ପୁନ୍ନାଗ ନାଗକେଶର ଅଶୋକ ଚମ୍ପକ
ଶତଧା ଦ୍ରୁମବନ ଶୋଭନ୍ତି ଅନେକ ।
ଧନଧାନ୍ୟେ ଗୋଧନେ ମଣ୍ଡିତ ସେହି ପୁର
ବେଦଘୋଷେ ମଙ୍ଗଳେ ପୂରିତ ନିରନ୍ତର ।

୧, ୨—ଏଠାରେ ଦିଆ ପଦ ସମ୍ବୋଧନ ।
୩—ସ୍ୱର୍ଗରେ ଥିବା ଦେବତାମାନଙ୍କ ଘର ପରି ।

ଲଙ୍କା ଯେତେବେଳେ ସୁବର୍ଣ୍ଣର ଉତ୍ତମନ୍ତ ପୁଣି
ଶତ୍ରୁଘେନ ଲାଗେ ସ୍ୱର୍ଗ ପୁର-ଅଧିକାରୀ ।
ଧର୍ମେ ନିରନ୍ତରେ ଯଜ୍ଞ ଅତିଥି-ସତ୍କାର
ସତ୍ୟଧର୍ମେ ଘୃଣା ସ୍ପୃହା ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଶାସନ ।
ପ୍ରଜାପତି ସମେ ରାଜା ପୃଥିବୀ ଅଧିକାରି
ପାଳନ୍ତି ପ୍ରଜାବୃନ୍ଦ ନୃପଶ୍ରେଷ୍ଠ-କେଶରୀ ।
ନଗେନ୍ଦ୍ର କେହ୍ନେ ଉଜ୍ଜଳ ପୁରି ପରମ ସୁନ୍ଦର
ଶୁଣି ନାନା ଜାତୀୟ ଠାଏ ଠାଏ ତିଷ୍ଠନ୍ତି ।
ଦେଖିବାକୁ ସୁନ୍ଦର ପଦ୍ମ ଭୂମି ସମ
ଛନ୍ଦାଚ୍ଛୋଭିତ ସୁଦୂର ପଥ କାନନ । ୧୫ ।
କୀର୍ତ୍ତି ବା * * * ଘରେ ଘର
ଘର ଏତ ସବୁ ବାପ୍ପ ଉଚ୍ଚ ଅପାର ।
ନାନା ଦେଶ ହୋଇ ଶ୍ରୋତ୍ର ପୁର-ନର-ନାରୀ
ଶୁଣିଛ କି ଦେଖିଛ ସେ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି ପୁରୀ ।
ଭୀଷ୍ମଦେବ ପ୍ରଭୃତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧର୍ମଯୁଏ
ମନ୍ଦ୍ରପୁର ମଧ୍ୟରେ ଅମରପୁର ଯାଏ ।
ଏହି ବ୍ରାହ୍ମଣର ମନ୍ଦିରେ ପୁରେ ଘର
ଶ୍ରୀମତୀ ବକୁଳା ନାମେ ଧେନୁଟିଏ ତାହାର ।
ସୁରଙ୍ଗ ବଦନ ଧେନୁ ଯୋଗ୍ୟ ତାର ପାଏ
ବାଛୁରି ହୋଇଛି ତାର ଏହାର ଗୁଣରେ । ୨୦ ।
ଧେନୁ ମଣ୍ଡଳରେ ସେ ବକୁଳା ଧେନୁରତ୍ନ
ଦୁଗ୍ଧ ଘାସେ ଖାଇବାକୁ ଘଣ୍ଟ ପ୍ରାତେ ପୁନ ।
ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ ବୃଦ୍ଧ ନାସିକା ଚରଣ ସର୍ବକାଏ
ଚର୍ମ ତାର ଶୀତଳ ସୀମେନ୍ଦ୍ର ଧାଇଁ ପ୍ରାତେ ।
ବସ୍ତାର ସୁନ୍ଦର ଗାଈ ମଣ୍ଡଳଗାମିନୀ
ଝୁଲ ପୟୋଧର ସେ ଶଙ୍ଖବର୍ଣ୍ଣ ସୁଦୁଗ୍ଧନୀ ।

ସର୍ବ ଲକ୍ଷଣରେ ଯୁକ୍ତ ସଙ୍ଗଳ ତାହାର
ଅବନଙ୍କ ଦେହୁ ହୋଇ ସର୍ବାଙ୍ଗେ ସୁନ୍ଦର ।
ନୀଳକଣ୍ଠ ଭାନ୍ତି ସେ ସୁନ୍ଦର ଧଳାହୋଇ
ହେମାଦ୍ରିର ମଧ୍ୟରୁ ଜନ୍ମରେ ଶୋଭେ ଯଥି । ୩୬ ।
ଦୃଷ୍ଟି ଅପସ୍କୁନ (୧) ଲଗ୍ନେ ଜର୍ନ୍ମ ଯଶ ହୋଇ
ଯାଇ ସ୍ଥିତ ଅଙ୍ଗ ହୋଇଲା ନିର୍ଜ୍ଜନେ ଚରଇ ।
ଏକଦିନେ ଗୋଷ୍ଠ ଦେନି ଗଲା ଗୋଷ୍ଠପାଳ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହସ୍ତରେ ପଞ୍ଚ ରଖିଛି ଜଞ୍ଜାଳ ।
ଚେଞ୍ଚୁଳ ନାମରେ କର୍ଣ୍ଣ ଏକ ପ୍ରିୟବାଦେ
ନଈର ଭଳରେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ସମ୍ଭାର ଘୁଟେ ।
ଲମ୍ବିର ଉଦ୍ଧିର ଲୁଚେ ଅତି ଲୁଣ୍ଠନର
ନଖାଳ ପଛିବା ତୁଣ ଅଗ୍ନି ପଧାଉ ।
ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନିର୍ମଳ ସେ ଦୁର୍ଗମ ଉଦ୍ୟାନର
ବେଳେ ଝାଙ୍କୁରିଆ ଲତେ ଦେଖିଲ ଶରୀର । ୪୦ ।
ପୁଷ୍ଟ ହୋଇଛନ୍ତି ଖଣ୍ଡ ଦ୍ୱିପଦିଂହ ଅଟ
ଖଣ୍ଡ ଖୁଂସ୍ତ ଗଳୁ ଅଛନ୍ତି ଅଛାନ୍ତି ।
ନାନା ଭଲୁକମାନେ ଅଛନ୍ତି ଗହ୍ୱରେ
ଛଡେ ଖରେ ଘୂରନ୍ତି ଶୃଗାଳ ଯୂଥମାନେ ;
ଦୁର୍ଗମ ବନରେ ଭୟଙ୍କର ବାଘୁଣୀ
ଏକ ଦେଖି ବସଇ ସର୍ବଦା ମହାରୋଷୀ ।
ମହାବଳ ଗାତ୍ରପୃତ ମହାଭୟଙ୍କର
ରହିତ ମାଂସେ ତାର ଆଶା ନିରନ୍ତର ।

---

୧ । ଅପସ୍କୁନ—ଅପଶକୁନ । 'ଷ'ର ଉଚ୍ଚାରଣ 'ସ୍କ' ଓ 'ଖ' ପରି ହୁଏ । ତେଣୁ ଲେଖକ ଅପଷକୁନକୁ 'ଅପଖାନ' ଲେଖିବାକୁ ଯାଇ ତାହାର ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଉଚ୍ଚାରଣ 'ଅପସ୍କୁନ' ଲେଖିଅଛନ୍ତି ।

ନଷ୍ଟାଚିରି ସ୍ଥାପକ ଦର୍ଶନ୍ତି ତାର ଦ୍ୱାରେ
ଗଣ ଗଣ ଭକ୍ତିନ କାନ୍ଦାର ମେଘବ୍ରତ ପ୍ରାଏ । ୪୭ ।
ମହୁଶିଖି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଥାଏ ବଳିଲ ଚରଣ
ନଷ୍ଟ ଘରେ ସର୍ବଶାଳ ଦ୍ୱାରରି ନିଧନ ।
ସମ୍ରାଳ ନାମେ ବୋଧୀକ ଧର୍ମେ ତାର ଦୃଷ୍ଟି
ଗୋଲୁକମାନଙ୍କର ସେ ସର୍ବଦା ଅତୃପ୍ତ ।
ପ୍ରଶସ୍ତ ପିଣ୍ଡ ନା ତୃଣ ଯେଉଁ ଠାରେ ଥାଇ
ପୁଷ୍ଟ ଛାଗ ଭଳି ସେ ଚପଳା ନାମେ ଯାଇ ।
କୋମଳ ତୃଣର ଲୋଭେ ଅନାହୂତ ହୋଇ
ଆପ ହୋଇ ଚରଇ ସେ ସଘରେ ନ ଥାଇ ।
ଯେଉଁ ଠାରେ ବସିଅଛି କାମଦୁଘା ଗାଈ
ଭଲ ଘାସ ବଢ଼ିଲା ଉଠେଇ ତାର ଅଙ୍ଗ । ୪୮ ।
ଚପଳାକୁ ଦେଖି ତାକୁ ଅତି ହୋଇ ଧାଇଁ
ଢାଳୁଅଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରହି ଅନା ଶିଖୁ କାହିଁ ।
ଲୁ ମୋର ଦନ୍ତର ଲଷ୍ଟା ଲଗିବନ୍ତି ନାହିଁ
ସାଏ ଯେଉଁ ସ୍ନାତକ ହୋଇଲୁ ଉପେ ଅଛି ।
କାମଦୁଘା ବାଘ-ବାଣୀ ଶୁଣିଲା କନ୍ଦୁର
ପ୍ରେମ ଅଙ୍କୁରନ୍ତ ଶୁଣି ସଫଳ ଶ୍ରବଣ ।
ବ୍ୟାଘ୍ରର ବଚନ ଶୁଣି ବଳ୍ଲାକୁ ସ୍ମରି
ବାଞ୍ଛା ପ୍ରେମବଶରେ ସେ ବହୁଇ କାମଧେନୁ ।
ମନୋହର ଆଳୁକ ଧରିଲ ଉଦ୍ଧ୍ୱ ପ୍ରାଏ
ମୋର ବନ୍ଧୁ ହେ ଅନା ରକ୍ଷିବ ତାର ଦାଏ । ୫୫ ।
ଦୁଃଖିତ ହୁଅନ୍ତି ଶୁଣି ଚୋରେ ତାର ମନ
ଏହାର ରାଜୁତ ତାର ଜୀବନ ସମାନ । ୫୬ ।
ପୁତ୍ର ଦେଖିବାରେ ସେ ଲବ୍ଧ ସାନ୍ତ୍ୱ ହୋଇ
ପୁତ୍ର ଦୁଃଖେ ଶକ୍ରା ଭଳି ଅଚଳା ହୋଇ ।

ବାଉଳା ଉତ୍ତର

ଦେଖିଲି ବାଉଳା ଏକ ହୋଇଛି ଆଗରେ
ଯୋଗାନ କରଇ ଯେହ୍ନେ ଦୁଃଖିତ ମନରେ
ବାଉଳା-ବଚନ ଶୁଣି କାମରୂପୀ ବାଘ
ଗର୍ଜିଣ କହଇ ଶୁଣ ବାନ୍ଧି ମୋର ଆଗ ।
ଯେତେ ଭକ୍ଷ୍ୟ ପାଇବ ଆମ୍ଭକୁ ଲଭିଲି
ବ୍ୟାଘ୍ରକୁ ଯାଇ ଅନ୍ତର ଯାଗ ଜଣି ଦେଲି ।
ତୁ ଯଦା ଦେବାନାଙ୍କୁ ଯେ ମୋର ଆଗେ କହିଲୁ
ତଥାପି ଜୀବନ ଆଶ ନ ପାଇଲୁ ଭଲେ ।୬୪।
ଆଜି ତୋର ମୃତ୍ୟୁକାଳ ହୋଇଲା ନଥାବା
ଜାଣିଛି ମନରେ ଯହିଁ କୁଳୁ ଗଲୁ ଚିନ୍ତା ।
ବ୍ୟାଘ୍ରର ନିଷ୍ଠୁର ବାଣୀ ଶୁଣିଲାତ ଯହିଁ
ବାଉଳା ବ୍ୟାଘ୍ରକୁ ଚାହିଁ କହୁଅଛି କହି ।
କ୍ଷମା କର ନାଥ ଭୃତ୍ୟ ପାଣ୍ଡୁର ଦେହେ
କାମରୂପୀ ! ନମସ୍କାର କରୁଅଛି ତୋତେ ।
ତୋହର ନିକଟରେ ଉଚିତ ଦେଇଁ ଦ୍ରାକ୍ଷା
ତାହାର ଦେଖିବ ଆଶା ଦେହେ ପହିଁ ନ ଜାଣି । ୬୫ ।
ଜୀବନର ଅର୍ଥ ଶୋଚନା ମୋର ନାହିଁ
ଯାଚନା କରନ୍ତେ ମୁଁ ଶରଣ ମାଗୁଅଛି ।
ଯେଉଁ ଜାତ ହୁଅଇ ସେ ଅବଶ୍ୟ ମରଇ
ମରଣେ ପଶ୍ଚାତେ ଜାତ ଅବଶ୍ୟ ହୁଅଇ ।
ଜାତ ମୃତ୍ୟୁ ଅବଶ୍ୟ ଶୁଣ ତୁ ମୃଗପତି
ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣି ତହିଁ ଜାଣ ମୁଁ ଚିନ୍ତା ।
ସୁନ୍ଦର ମାନବ ଦେହ ନାହିଁ ଆଉ ପାଇ
କାଳକୁ ଭୟାନ୍ତେ ମୁଁ ନାହିଁ ନା ଜାଣାଇ ।
ମୁଁ ଦେଖନ୍ତେ ବ୍ୟାଘ୍ର ଅଦ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁ ନାଶିଲାବ
ଯାବଥାଏ ଶୁଣ ଏକ କଥାଏ କହିବ । ୬୬ ।

ଶୁଣ ବାନ୍ଧବ ହେଲାକ ସେତେବେଳୁ ବଶ ହୋଇ
ଯନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଦୁଃଖରେ ସେବନ କରଇ ।
ସେ ଉଚ୍ଚ ମନେ ଜନ୍ମାଏ କଷ୍ଟପଣ୍ଣ ହୋଇବ
ସାବଧାନେ ଶୁଣି କିଛି ଚନ୍ଦ୍ରାଚର ମୋତେ ।
ଶୁଣ ଦୁଃଖପଣ୍ଡ ତୁ ହୋ। ଶାନ୍ତ କର ମନ
ପ୍ରଥମ ବୟସେ ମୋର ଏକଇ ନନ୍ଦନ ।
ଅଣ ତ୍ରୀଣ ମୋହିର ଘଟେମେ ଜାତ ମୃତ
କିଛି ନ ଜାଣଇ ସେହୁ ଅତିଷ୍ଠ ବାଟ୍ରିତ ।
ଶ୍ରୀରମାଜ ଅଲ୍ପାରୁ ଯେ ଶୀରବାନେ ଇଚ୍ଛା
ହେମେଲ ତୃଣିନ୍ଦ୍ରୀ ଘାସ ନ କରୁଣ୍ଣ ବାଞ୍ଛା ।୭୫।
ଯୋଗେ ନାଗିନା ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁଥାନ୍ତି ନାଟ୍ୟ
କ୍ଷୁଧାଏ ଅନ୍ନକ ହୋଇ ହେଉଥାଇ ମୋଡଙ୍କ ।
ଏ ବାଲ୍ୟା ହୋଇଥିବ ହେ! ଶୋଚନା ମୋର ଚିତ୍ତେ
ମାତା ବନ୍ଧୁ ବାଳକଙ୍କୁ କହିଲ ଦେମନ୍ତେ ।
ମୁନିର ସେତେବେଳେ ବଶ ହୋଇଥିଲୁ ଯାଇ
ବେଳେମାନେ ସିଦ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅସିବ ପିଅଇ ।
କ୍ଷୀର ପିଅଇବ ମୁଁ ଅତେବ ଅଶ୍ୱାସିବ
ମଥା ଯୋଡି ଶୁଣ ତାର ଜନ୍ମର ଲେଖିବ ।
ସଖାଜନମାନେଙ୍କୁ ମୁନିକୁ ପଚାରିବ
କୁତାହଳ ହୁଦେଇ ମୁଁ ତାହାଙ୍କୁ କହିବ । ୮୦ ।
ମୁଣି ମୁଁ ଲଭିଛି ଅସି ହୋଇବ ଅଗର
ଇଚ୍ଛାମୁଖେ ଲଭିବୁ ତୁ ମୋହର ଶରୀର ।
ଯଦ ମୁଁ ଲଭିଛି ନ ଅସିବ ତୋର ପାଶ
ଶୁଣ ବାନ୍ଧୁ ନଇଲେ ପାଇବ ସେହି ଦୋଷ ।
ସତ୍ରୁ ଶ୍ରୀ ଦଂଷ୍ଟ୍ରାମ ହେଲା ପଳାଇ ଯେ ଗୁରୁ
ତହିଁର ଅଗତି ଦୋଷ ହୋଇବ ମୋହର ।

ଧନ୍ଧା ଉବାଚ

ଗାନ୍ଧନା ବଚନ ଶୁଣି କହୁଛନ୍ତି ବ୍ୟାସ
ପୁତ୍ର ଓ ଜନକ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛନ୍ତି ଆଗ ।
ଦେଖିବାମାତ୍ରେ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଗଲେ ନାଶ
ସେ ଶୋକ ଦେଖିବାର ଜନେ ଆଜ୍ଞା ଦାସ । ୮୬ ।
ଶୁଣି ପୁଣି ପୁତ୍ରଙ୍କ ବାକ୍ୟ କହନ୍ତି ଉପାୟ
ପୁଣ ପୁଣ ବୋଲି ଶୁଣି କୋଲିକୁ ଧାଉ ବାଉ ।
ସେତେବେଳେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ସେ ମୃତ୍ୟୁ ଘୋଟେ ଆସି
ଦଣ୍ଡ ଭୟ ଥାଳେ ମୃତ୍ୟୁ ନ ପାରଇ କୋଶି ।
ମାତା ପିତା ବନ୍ଧୁ ସୁତ ଘର ଦେଖି ଜନ
କେହୁ ରଖି ନ ପାରନ୍ତି ମରଣର କାଳ ।
କେମନ୍ତେ ଶୋକଲକୁ ଆଣିବୁ ଯେତ୍ନି ଚାଇ
ଦେଖିବୁ ସକଳ ଦୁଃଖ ନଦନା ପୂଷାଇ ।
ଯୋଗୀ ଯୋଗାନରେ ଯେ ସେ ମଣ୍ଡିତ ହୋଇନ
ସମସ୍ତ ଭୁବନ ଯହିଁ ହୋଇଛନ୍ତି ଦ୍ୱାର । ୯୦ ।
ଯୋଗନାଦ ତୁଟରେ କରନ୍ତି ନିରନ୍ତରେ
ଶୋଭିତ ହୋଇଛି ଯୋଷ ବାଳକ କଲ୍ପାରେ ।
ଯେବେ କେହି ଭୂଷଣ ସେ ହୃଦ ସେବକ ସମ
ନବେଦ୍ୟଶ୍ରେ ଉଜ୍ଜଳ ବାକ୍ୟ ଗୀତ ମନୋହର ।
ଜିତେନ୍ଦ୍ରେ ଭୁବନ ଭଣ୍ଡି ସମ ନାହିଁ ଦୁଜା
ଦେବତେଁ ତୋଷିଲୁ କରନ୍ତି ଜଣ ପୂଜା ।
ଧନଙ୍କ ଧନାଢ଼୍ୟ ସେ ମଙ୍ଗଳର ମଙ୍ଗଳ
ତୀର୍ଥଙ୍କର ତୀର୍ଥ ଭୂମି ଦୃଢ଼ ସେ ନିର୍ମଳ ।
ଯୋଗୀମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ମନ୍ଦାନ ଦେଖିକ
ବାଳବଣ୍ଡାମାନେ ତହିଁ କରୁଥାନ୍ତି ଯୋଗ । ୯୨ ।
ଯୋଦ୍ଧାମାନଙ୍କର ତହିଁ ଶବଦ ଭୁଜାରେ
ଲୁବଣ ମଙ୍ଗଳ ତହିଁ ହୋନ୍ତି ଧାରଣାରେ ।

ଦୁଷ୍ଟଙ୍କର ଶରଣ ତହିଁ କରୁଥାନ୍ତି ବତ୍ସା
ଭିକାରୀଙ୍କୁ ଦେଉଥିଲେ ଅଁରପାଦେ ନାହିଁ ।
ଶିଶୁର ଓଠୁଁର ଦୋଳୁ ବାଳାଙ୍କୁ ଦିଅନ୍ତେ
ବାଳକ ପୁତ୍ରକୁ ଧରି ଦେଖାଉ ଲାସନ୍ତେ ।
ବାକ୍ସୁନ୍ଦର ସମର୍ଥ ସେ ଅଛନ୍ତି ଗୋପାଳ
ଯୋଗୁ ବତ୍ସା ଦୁଃଖରୁ କରନ୍ତି ସନ୍ତୋଳ ।
ନିତ୍ୟ ଗୀତ ଗାଉଥିଲେ ସେ କରୁଥାନ୍ତି ନାଚ
ଶିଶୁ ଦେଖୁ ବାଳକରେ କରୁଥାନ୍ତି ବାସ । ୧୨୦ ।
ଯୋଗୀ ଯୋଗ ଦେଖୁ ବତ୍ସା ଶୀଘ୍ରନ୍ତି ସକଳ
ଯୋଗୀଙ୍କ ସେବକରେ ସେ ଦେଇ ପୂଜିଲୁ କମଳ ।
ଦେଖିଲୁ ଶରଣ ପୁରୁ ମାତା ତ୍ରାତା ସୁତ
ଦୁଃଖ ଦେଖିଲୁ ଦେଖି ଚିତ୍ତ ସର୍ଶା ମିତ ।
ତେମନ୍ତେ ବାଳକା ତୁ ଯୋଗୁନ୍ଦୁ ଅଛ ସିନ୍ଧୁ
ଏତେକ ଦେଖିଲେ କାହୁଁ ଆସୁଛ ଆସିବୁ ।
ଶୁଣ ତୁ କଲ୍ୟାଣି ! ଏ ମୋହର ପରିଷ୍କାର
ନିଷ୍ଠୁର ଦେଖାଇବ ଖାଇ ତୋହର ଭକ୍ତ ।
ନିଷ୍ଠୁ ଦେଖାଇଣ ମୁଁ ତେମନ୍ତେ ନିବାରିବା
ବାଚନା ମାଗିଦେବ ମୁଁ ତେମନ୍ତେ ଘରେ ସିବ । ୧୨୫ ।
ଗଞ୍ଜନା କହୁଛ ଶୁଣ ଶୁଣି ମୁଁ ଚପଳ
ସୁଧଦେଶ ଭାବ ମୋର ଏକାଇ ସନ୍ତୋଷ ।
ଦେଖିବ ସର୍ଖା ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଗୋପୀ ତୋଳୁପଇ
ଯୋଗୀଜନମାନଙ୍କୁ ମୁଁ କହୁବ ସକଳ ।
ମୋହର ସ୍ତୁତିକୁ ମାତା ଘେଲାଳ କର
ଏତେକ ନ କଲେ ବତ୍ସା ଯେଉଁକି ସ୍ୱଗର ।
କୁ ସେତେକ ପ୍ରଶଂସା ନୋଟେକ କରନ୍ତୁ ଦେଖା ବାଢେ
ଅସିବ ପ୍ରମାଣ ମୁଁ କହୁଛ ତୋର ଆଗ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ପ୍ରାଣବଧ କଲା ଅପରାଧରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ । ୧୧୦ ।
ମାତା ପିତା ପ୍ରାଣବଧ କଲା ଅପରାଧରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ଧର୍ମ ବିଧାନ ଲଙ୍ଘିଥାନ୍ତି ଯେଉଁ ଠାରେ
ଆନ କଥା କହୁ ଯେ ଭର୍ତ୍ସି ସାଧୁ ଜନରେ ।
ପଦ ନ ଅର୍ପିବ ମୁଁ ହେ ଜୀବନ ଦାନରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ବିଶ୍ୱାସୀ ହୋଇଣ ମିତ୍ର ଦ୍ରୋହ ଆଚରି
ଚେଷ୍ଟା ଲୋଡ଼ଇ ଯାହେ ମିତ୍ରକୁ ନାଶଇ ।
ସେହ ଅଛି ଜୋଷିତ ମୁଁ ଚୋଷିବ ଅନ୍ତରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ । ୧୧୫ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ନିନ୍ଦା ଯେ କରଇ ଦ୍ୱେଷଭରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ଏଣିକି ସାଃଭେ ସୃଷ୍ଟି କଟାଇ ଆନରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ !
ଗୁରୁଙ୍କୁ ବଞ୍ଚନ ଖଳ ପ୍ରଭୁ ପାଦେ ଯାଇଁ
କଳା ଚରଣେ, ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଣିବାର ପାଇଁ ।
ସେହ ଅଛି ଜୋଖିବ ମୁଁ ଚୋଖିବ ଅନ୍ତରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ଗାଈ ହୋଇ ମିଥ୍ୟାସାକ୍ଷ୍ୟ କହଇ ସଭାରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ । ୧୨୦ ।
ଶିଷ୍ୟକୁ ଯେଉଁ ନ.ଦ୍ୱୀ ଉପାସନା କରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।
ବିଶ୍ୱାସ ଭଙ୍ଗ ଯେ ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ହରେ
ନଇଲେ ଲେପିତ ମୁଁ ହୋଇବି ସେ ପାପରେ ।

ଏତେକ ଶୋଚି ପ୍ରମାଣ କଲୁ ତୁ ଶୁଣ ବାପ
ମୁଣ୍ଡି ଅଛି ପ୍ରବେଶ ହୋଇବ ତୋର ଅଘ ।
ତୁହି ସ୍ତିତି ଜନ୍ମ ବାପ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲୁ
ପ୍ରମାଣ ରଖିଲା ପ୍ରଭୁ ମୋହୋର ହୋଇଲୁ ।
ଦାଣ୍ଡାକେ କହିଲା ଗୋବିନ୍ଦ ତୋର ଯାଇ
ବୋଲୁଣିକି ମୂର୍ଖ ତୁ ମୁଁ ଅଇଲି ଭଣ୍ଡାଇ ।୧୨୫।
ଯୋଗେ ଲୋକେ କହିବେ ତୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଅନାଇ
ପାଣ୍ଡବଙ୍କର ସମସ୍ତେ ପ୍ରମାଣେ ଦୋଷ ନାହିଁ ।
କୋନ୍ଦିବେ ପାଣ୍ଡବେ ତୁ ତ ନ କଲୁ ପ୍ରମାଣ
ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ପ୍ରମାଣରେ ଦୋଷ ନାହିଁ ଜାଣ ।
ଦେଖୁଛିଷି ମୂର୍ଖରେ ପଣ୍ଡିତ-ଗର୍ବ ବହୁ
ଅଜ୍ଞ ବୁଦ୍ଧ ଦନ୍ତରେ କାହିଁ କଥା କହୁ ?
ସ୍ଥଳ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଯେତିକି ଗର୍ବରେ ବାନ୍ଧିଲି
ତୁମ ବଚନରେ ଟାଙ୍କି ପଥରେ ରଖାଇ ।
ଅଜ୍ଞାନ ପ୍ରବେଶ ଯାଉ ହୋଇଛି ସ୍ଥାବର
ତୋର ଚିତ୍ତ ଧରି ଦେଖୁ କହିବେ ଯୋଗାଏ ।୧୩୦।
ହିତ ଲୋକମାନେ ତୋତେ ବୁଝିବି ବୁଝାଇ
ଗଳ୍ପେ କାହିଁ କଥା ତୋତେ ଚିନ୍ତା ହୋଇ ।
ଦେଖ ଜାଣି ଦୁଖବା ଦେଖି କହିବ ନ ଜାଣି
ସୁଗ୍ରୀବ * ମଧୁର ବାଣୀ ବୁଝାଇବେ ପୁଣି ।
ବାନ୍ଦର ବଧାରେ ଦୁଃଖ ଲାଗନ୍ତା ଯେ କଥା
ଗମନ୍ତି ଦଉ ବୋଇବ ରଖିବେ ସର୍ବଥା ।
ଅଜ୍ଞାନ ଛିଡ଼ ଦେଖ ଯେ ଯୋଗିଥାନ୍ତି ପ୍ରାଣୀ
ଗରୁଡ଼ ପଥ ଦେଖୁ ନ ଯୋଗନ୍ତି ଜାଣି ।

---

* ଉପାଖ୍ୟାନମୂଳକ ଅନ୍ୟ ଉପାଖ୍ୟାନ ।

ଦାଢ଼ି ପାଇବାର ଯାଏ ଅଲଗାନ୍ତି ଭବେନ
ପିରତେଙ୍କ ଅନ୍ଧା ଦେଖୁ ନ ଯୋଗନ୍ତି ମଡନ ।୧୩୫।
ଫଳ ଥିବାଯାଏ ପକ୍ଷୀ କୁଳଙ୍କ ଆସନ୍ତି ଲକ୍ଷ
ଫଳଶୂନ୍ୟ ହୋଇଲେ ବୃକ୍ଷକୁ ଯାନ୍ତି ତେଜି ।
କୁଣ୍ଡ ଥିବାଯାଏ ମୃଗ ଆଶ୍ରୟରେ ଥାନ୍ତି
ଶୁଷ୍କ ହୋଇଲେ ବନ ମୃଗ ଛାଡ଼ି ଯାନ୍ତି ।
ହଂସ ଚକ୍ରବାକ ଯେ ସାରସ ପକ୍ଷୀ ଆଦି
ସରୋବରେ ଜଳ ଥିଲେ ରହନ୍ତି ଆଶ୍ରାଏ ।
ଅଙ୍ଗାର ଗମନ୍ତେ ଭଲକାନ୍ତ ଆସ୍ତି ଲକ୍ଷ
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଶୁଖିଲେ ସମସ୍ତେ ଯାନ୍ତି ତେଜି ।
ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଥିଲେ ନାରୀ ଭର୍ତ୍ତାକୁ ସେବଇ
ଦରିଦ୍ର ହୋଇଲେ ଭର୍ତ୍ତା ନାରୀ ତେଜି ଯାଇ ।୧୪୦।
ଶୁଭ ଦିନେ ଥିଲେ ମନ୍ତ୍ରୀ ରାଜାକୁ ସେବନ୍ତି
ରାଜ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଲେ ସମସ୍ତେ ତେଜିଯାନ୍ତି ।
ଅର୍ଥବଶେ ସମସ୍ତେ ହେଲେ ବଶ ହୋଇଥାନ୍ତି
କନ୍ୟା ଲୋକେ ଦେଖୁ ସିଦ୍ଧ ଦାହାର କୁହନ୍ତି ।
ଶରୀର ଥିବାଯାଏ ବାଲ୍ୟ ମାତାକୁ ଲଭନ୍ତି
ଜୀବନ୍ତ ଦେଖିଲେ ସେ ମାତାକୁ ତେଜନ୍ତି ।
ଏମନ୍ତ ମୁଁ ଜଗତରେ ନ ଦେଖିଲି କାହିଁ
କନ୍ୟା ଲୋକେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ଅଙ୍ଗେ ଧର୍ମ ବୁଝି ।
ସମୁଦ୍ରର ଆପଣା ଲୋକଙ୍କର [illegible]
ଦେଖୁ ନ [illegible] ।୧୪୫।
ଋଷି ଦେବାସୁର ନର ପ୍ରମାଣ କରନ୍ତି
ଦାଢ଼ିଶୀଳ ହୋଇଲେ ସେ ସତ୍ୟକୁ ଜାଣନ୍ତି ।
ସ୍ଥିର ଦାଢ଼ି ପାଇବା ଜନଙ୍କୁ ସତ୍ୟ କରୁ
ଦାଢ଼ି ପାଇଁ ପ୍ରାଣ ଯୋଗ ଦିଏ ମୁଁ ଏଠାରୁ ।

ତୁ ଦୁଷି ବହୁଳା ଗୋ ତୋ'ଲୁ ଶିବୁ ତଳ
ଯେମନ୍ତେ ଘରଭେ ଶିବ ଆସିବୁ ବାହୁଡ଼ି ।
ସତ୍ୟ ସେ ଭରଇ ଦେବ ଅଗ୍ନି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଥାଇ
କାର ଅଧା ଧର୍ମ ଯମ ଧାଉଇ ଅନନ୍ୟ ।
ବୁଝିବାକେ ଶ୍ରୁଭ ସେ ପ୍ରମାଣ ଅଟୁ ଭଲ
ଲଣ୍ଡାଇ ଏଠାରୁ ଆଜ ଶିବ ମୁଁ ଉବୁଡ଼ି ।୧୫୮।
ତଥାପି ତୋ ହୋଇ ମୁଁ ପ୍ରମାଣେ ଖଲ ପ୍ରତେ ।
ସାଥୁ ସତ୍ୟ ଯେତେବେ ତୋର ଅସିବୁ ପୁରତେ ।
ବାହୁଳା ବହୁଇ ବାଧ ଶୁଣ ମୋ ଉଧର
ଯେମନ୍ତେ ଲଙ୍ଘିବ ଏ ପ୍ରମାଣ ମଣ୍ଡାଦେବ ର ।
ଧରଲୁ ସେ ମିଥ୍ୟା ବାକ୍ୟ ଭୂମିଲ ନ ଜାଣି
ଆଜେଣ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ତୋ ଭଲ ତେମୁ ଜାଣି ।
ନାହିଁ ନାହିଁ ଭୂମି ସମ ନାହିଁ ଅନ୍ନ ଦାନ
ନାହିଁ ନାହିଁ ସତ୍ୟର ସମାନ ଆନ ଧର୍ମ ।
ଯେଉଁ ଧର୍ମ ଭଲେ ପ୍ରାଣୀ ନର୍କରୁ ତରିବ
ସେ ଧର୍ମ ଦର୍ପଥା ତୋ ଦେବେଭେଁ ନ ଭରିବ ।୧୫୯।
ବହୁଳା ବଚନେ ବାଘ କହୁଛି ଉଚ୍ଚର
ଦେଖ ଶାଉ ଶୁନ ଅନ୍ତ ଯେତେବେଳେ ତୋର ।
ବାହୁଣ୍ଟ ତୋ ବିନ୍ଧି ଷ୍ଟନପାନ କରାଇବୁ
ଅସୁଖି ଦୋଷରେ ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ଲିଭିବୁ ।
ମାତା ଭ୍ରାତ ଷ୍ଟ୍ରନ୍ଧୁ ଦେଖିବୁ ସର୍ବ ସଖୀ
ସଦନ ବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ଆସିବୁ ବେଗେ ଦେଖି ।
ବହୁଳା ତ ଜାଣୁ ସତ୍ୟ ଭଲୁ ସେତେ ବାଟେ
ଶୀଘ୍ର ହୋଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇବୁ ମୋର ଅଗ୍ରେ ।
ଇଂତ୍ରେ କହୁଛନ୍ତି ଶୁଣ ଶୁଣ ନୃପମଣି
ସତ୍ୟ କଲା ବହୁଳା ସେ ଧୂମ ଧ୍ୱନ୍ତିନୀ ।୧୬୦।

ଅଣ୍ଟା ମାରି ମୃଗଯୂଥ ଅଗ୍ରକୁ ସେ ଯାଇ
ପୁତ୍ରର ନିକଟକୁ ସେ ଧାଇଁଥିଲା ଗାଈ ।
ଚେତନେ ସ୍ନେହରେ ପୂରିଥିଲା ଶୋକମୁଖୀ
ହାଏ ତାର ମଳିନ ବଦନ ଅତି ଦୁଃଖୀ ।
ପୁଣି ପୁତ୍ରଦୁଃଖ ମନେ ବିଚାର କରଇ
ସତ୍ୟ ଦେଇଅଛି ଆଜ୍ଞା ରଖି ନ ପାରଇ ।
ଦୁରନ୍ତ ଚିନ୍ତାର ପ୍ରାଏ ଛାଡ଼ଇ ନିଃଶ୍ୱାସ
ପଡ଼ିଲ ଦୁଃଖସାଗରେ ଜୀବନେ ନିରାଶ ।
ହୃଷ୍ଟମନା ହାସରେ ବେଢ଼ିଲ ସେଥି ନାଗ
ବହୁଳାକୁ ଘଞ୍ଚ ବାଘେ ବନ୍ଦୀ କଲା ଜାଗି ॥ ୧୬ ॥
ବେଗ ବେଗ ହୋଇ ସେ ବହୁଳା ଚଳିଗଲା
ଆପଣା ଗୋଷ୍ଠରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ଶୁଣିଲା ଆପଣା ବତ୍ସ ଡାକଇ ମାତାରେ
ଡାକ ଶୁଣି ଧାଇଁଲା ସେ ବତ୍ସ ସମ୍ମୁଖରେ ।
ବାଛୁରି ଘରରେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହେଲି ଯାଇଁ
ଘନ ଘନ ହମ୍ବା ନାଦେ ଲୋତକ ଗଳଇ ।
ଅନ୍ତି ଅନ୍ତି ତଳଇ ସୁନ୍ଦର ବତ୍ସ ଗୋଟି
ଗୋଷ୍ଠ ମଧ୍ୟେ ବହୁଳା ଭୂମିରେ ଯାଇଁ ଭେଟି ।
ମାତାକୁ ଦେଖିଣ ବତ୍ସ ଆନନ୍ଦେ ଧାଇଁ
ମାତା ମାତା ଡାକି ଯାଇଁ ପାଦୁକେ ସମ୍ଭାଇ ॥ ୧୭ ॥
ପାଖରେ ସମ୍ଭାଳି ବତ୍ସ ମାତା ମୁଖ ଚୁମ୍ବି
ଦୁଃଖ ମୁଖ ଦେଖିଣ ସେ ଜାଣନ୍ତି ପଚାରଇ ।
ଶୋକ କର କାହିଁ ମାତା ଅଶ୍ରୁ ନୟନ
କି ନିମନ୍ତେ ଦୁଃଖିତ ଗୋ କହନ୍ତୁ ମନ ।
ଉଦବେଗ ହୋଇଅଛି ନୟନରେ ଜଳ
ଲୁଏ ଲୁଏ ପ୍ରାଏ କହି ଦେଖନ୍ତୁ ସକଳ ।

ଜାଣିଲା ଦଣ୍ଡଇ ପୁତ୍ର ଶିଶୁ ମୋର ସୁନ
ଶାବଧାନ ହୁଅ ଏତେ ଶୁଣ ହେ! ନନ୍ଦନ ।
ତୋହର ସେନେହେ ବନ୍ଧା ଅଛିଅଛି ମୁହିଁ
ଶାବଧାନ ହୁଅ ପୁତ୍ର ଉଦର ଚିନ୍ତେଇ । ୧୭୫ ।
ଅଭ୍ର ଭୋର ନୃପତିଙ୍କୁ ଅଭିଲି ନନ୍ଦନ
ତୁଳସିର ତେଜବନ୍ତ ତୋତେ ମାତା ଧରଣନ ।
ଅଭ୍ର ମୋର ଶାବଧାନ ହୁଅ ତୁ ନନ୍ଦନ
ବାଳଟାକୁ ଭକ୍ତିରୁ ନାଶ୍ରାଉ ଶାବଧାନ ।
ଏହିକଥି ଶିବ ପୁତ୍ର ଘୋର ଅରଣ୍ୟକୁ
ସତ୍ୟ ବାକ୍ୟ ହୋଇ ମୁଁ ଅଛିଅଛି ତାଙ୍କୁ ।
ଭାମସୁନ୍ଦରୀ ନାମେ ବାଘ ଅଛି ସେଠୁ ବନ
ହଣ୍ୟ ଭକ୍ଷିଅଛି ତାକୁ ଦେବ ଏ ଜୀବନ ।
ବାଣ୍ଡିଲା ଧଡ଼ନେ ବକ୍ଷା ଦଣ୍ଡଇ ଉତ୍ତର
ଶୁଣ ମାତା ମୋହର ବଚନ ନିଶ୍ଚୟର । ୧୮୦ ।
ତୁ ସଙ୍ଗୁ ଯିବାକୁ ଯୋ ଭାବୁଅଛୁ ମନ
ତୋହୋର ସଙ୍ଗତେ ମୁଁ ଯୋ ଯିବି ସମନ ।
ଏ ଦେହକୁ ସଂଶୟ ନ କର ମାତା ଚିତ୍ତେ
ଧନ୍ୟ ମୁଁ ହୋଇବି ଯେବେ ତୋହୋର ସଙ୍ଗତେ ।
ଅବଶ୍ୟ ତ ମରିବି ମୁଁ ତୋତେ ନ ଦେଖିଲେ
ପାଇବଇଁ ଯଶ ସ୍ୱର୍ଗେ ତୋହୋର ସଙ୍ଗତେ ।
ମାତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାରି ହୋଇ ଦେଲେ ସୁତମାନେ
ସେ ପୁତ୍ର ବସନ୍ତ ଯାଇଁ ଦେଖି ପୁଣ୍ୟସ୍ଥାନେ । ୧୮୪ ।
ସେ ସ୍ଥାନ ତ ହାତର ହୋଇବ ମାତା ମୋତେ
ମୁଁ ଦେମନ୍ତେ ଜନନୀ ଯୋଗୁଁ ଦେବାଇ ତୋତେ । ୧୮୫ ।
ମୁଁ ଯାଉଛି ଜନନୀ ତୋ ମରିବି ଘରେ ରହି
ଶାନ୍ତି ହେଉ ବାଘ ଖାଇ ଶରୀର ମୋହୋର ।

ଭରତ ଛାଡ଼ିବ ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟ ଜନନୀ ବନ୍ଧୁନେ
ନ ଛୁଣ୍ଡ ତୋହୋର ସଙ୍ଗେ ଯିବ ଗୋରବନେ ।
ତୋହୋର ବାନ୍ଧୁନେ ମୋତେ ଜାଣନ୍ତ ଅନାର
ମୁଁ ତୋର ବାନ୍ଧବ ଦୁଃଖେ ନେ ଭରବ ପାର ।
ମାତାର ଶଂଖୁଦେ ଯେବେ ଛାଡ଼ିବ ଗୋ ପାନ
ଜୀବନ ରଖିବା ମୋର କଞ ପ୍ରୟୋଜନ ।
ମୋହୋର ବଚନ ଶୁଣ ଜନନୀ ଗୋ ରହ
ତୋର ସତ୍ୟ ରକ୍ଷ ମୁଁ ବାପଙ୍କୁ ବୋଧ ଦେଉ । ୧୯୧ ।
ତୁ ଯେବେ ଅନାଥ ଭଳି ଯିବୁ ମୋତେ ମାତ
ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ମୋତେ ନେ ଛାଡ଼ିନ ନାଥ ।
ଶୀଘ୍ରଗାମୀ ଦେଖ ମୋତେ ଯୋଗୁଅଛୁ ଭାଏ
ନେ ଛାଡ଼ିବ ବାନ୍ଧୁ ତୋ ଜନନୀ, ତୋର ପ୍ରାଏ ।
ମାତା ସମ ଗୁରୁ ନାହିଁ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଭଣନ୍ତି
ମାତା ସେବା ସମାନ ପୂଜନ ନାହିଁ ଅତ ।
ନାହିଁ ନାହିଁ ମାତା ସମ ଗୁରୁଙ୍କ ଯେତେକ
ମାତା ଧନ ନାହିଁ ଦୁଃଖେ ତୋଷିବାକୁ ଦେଖ ।
ମାତା ସେବା ସମାନ ପୂଜନ ଆନ ନାହିଁ
ସେବା ଯେ କରନ୍ତି ଯାନ୍ତି ପରଲୋକ ସ୍ୱର୍ଗେ । ୧୯୨ ।
ଜନନୀରେ ଯେଉଁ ପୁତ୍ର କରନ୍ତି ଭକତି
ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ସେହି ପରଲୋକେ ସୁଖଗତି ।
ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପର୍ବତେ ରହି ସ୍ୱର୍ଗ
ନେ ଆନ ଛାଡ଼ିବ ସ୍ୱର୍ଗ ଜନନୀର ସେବା ।
ବାରଥ ନେଉଛନ୍ତି ଗୋ ବାରଥ ଦୁଃଖ ଅଛି
ପୁଣି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ ଦେଖିଲି ନର୍କ ଯାଇ ।
ଭାଗ୍ୟମନ୍ତ ଯୋଉ ମାତା ଶୁଣ ତୋହୋର ଯେତେ
କରଥ ପ୍ରଭାବେ ପ୍ରତିପାଳଇ ଜନନୀ ।

ମଦପୁଷ୍ପ-ଶଙ୍କାରୁ ଉଷାରେ ପର୍ଣ୍ଣାଶ୍ୱ
ଗୁଞ୍ଜରିବା ଯାଉଛି ଶବ୍ଦ ସବୁ ଭୃଙ୍ଗ ॥ ୨୦୦ ॥
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଅଦ୍ଭୁତ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଣ ଧୂଳିକୁ
ଦେଖ ଅଙ୍କା ଏମାନ ହେଉଛ ମାତା ସେବେଳକୁ ।
ରଖିଲାକୁ କାହିଁ ବଳୁଛି ସୃଷ୍ଟି ସୃଗ
ଶବ୍ଦେ କରିଥିଲେ ଦେଖ ଶୁଣିବ ମାତା ଭଣ ।
ମୋହ୍ଲ ମତେ ଏତେ ଧର୍ମ ନ ଦେଖିଲି କାହିଁ
ମାତା ସମ ଦେବତା ପୃଥିବୀ ଆନ ନାହିଁ ।
ବନିତା ଜନନୀ ମୃତ୍ୟୁ ମୋହଦରେ ଶୀପତ
ତୁ ଦେଖନ୍ତେ ଯିବୁ ଧୂଳି ମୋହୋର ମଙ୍ଗଳ ।
ତୁ ସେ ଦ୍ୱାରଣ୍ୟାର ଦୃଶ୍ୟ ଲୋକ୍ ମୋର ପାଇଁ
ଆନ ମୃତ୍ୟୁମାନେ ମୃତ୍ୟୁ ଆକୁଳ ଦୁଃଖଇ ॥ ୨୦୫ ॥
ଲଭନ୍ତି ନ ଅର୍ପିବା ଦେ ଦଳୁଛି ଗମନ
ଅଳ୍ପେଙ୍କ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶ ତୋତେ ମୋହୋ ବାରଣ ।
ମୋତେ ଛାଡ଼ ସେତେବେଳ ମୋହୋର ବୋଲ ଧର
ମୋହୋର ବଚନ ଛାଡ଼ିପାରିବୁ ଗୁମର ।
ସର୍ବଥା ନ ଯିବୁ କାହୁଁ ଘୋର ଅରଣ୍ୟରେ
ପ୍ରବେଶ କରୁଥିବୁ ତୁ ସେ ଅଗାଧ ଜଳରେ ।
ଅରଣ୍ୟ ଜଳକୁ ଯେବେ କରିବୁ ଗମନ
ନିରନ୍ତରେ ଶୁଣି ହୋଇଥିବୁ ସାବଧାନ ।
ପ୍ରମାଦ ଭୂମିକି ଯେ ହେ ଦୂରଇ ଗମନ
ପ୍ରମାଦ ପଡ଼ଇ ପ୍ରାଣୀ ଦୁରନ୍ତ ନିଧନ ॥ ୨୧୦ ॥
ଅନ୍ୟ ଲୋକେ କହ ବଳା ଦେବେହେଁ ନୋହୁଛୁ
ସଂସାରଭୂମିକୁ ଦୁଃଖ ଚରିତେ ନପିବୁ ।
ଲୋକରେ ଅପଣ କାହୁଁ ଲୋକେ ପ୍ରାର୍ଥିଲେ
ପରଲୋକ ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରାପତ ହୋଏ ଭଲ ।

ଲୋକଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ମଧ୍ୟେ ଭଗନ୍ତି ବୋଇଣ
ଯତନ୍ତ୍ର ଗହନ ବନେ ଲୋକଙ୍କେ ମୋହିତ ।
ଅଜ୍ଞଲୋକେ ଅବାଣୀ ଶୁଣଇ ଶୁଣ ସୁତ
କାଶିବାକୁ ବାଣୀ ଉନ୍ଥଅନ୍ତି ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ।
ଲୋକଙ୍କରେ ପ୍ରାଣୀ ଯେ ସମାନ ସ୍ଥାନେ ଥାଇ
ଅଚେତନ ହୋଇଲେ ଅବଶ୍ୟ ନାଶଯାଇ । ୨୧୫ ।
ଏ କଥା ବିଷୟ ବାବୁ ଲୋକ ନ ବୁଝିବୁ
ତ୍ରମାଦ ସ୍ଥାନକୁ ତୁ ହୋ ବିଶ୍ୱାସ ନ କିବୁ ।
ମୋହୋର ବଚନ ସୁତ ମନେ ଥିବୁ ଧରି
ରକ୍ଷିବୁ ସର୍ବଦା ଅସ୍ମା ଅନ୍ତ ଗହ୍ନ ଭବ ।
ହୁସ୍ତ୍ର ସକଳ ଜନ୍ତୁ ଦର୍ପ ଅଧିକରି
ମେଲ୍ଲ ଶେଷରଗଣ ନାନା ସଂକଟ ବିଷୟ ।
ବଜ୍ରିତ ଭାଳକୁ ସେହି ବନେ ସର୍ପ ଥାଇ
ଲକ୍ଷେ ଦେଖି ଜନ ସେହି ବନକୁ ନ ଯାଇ ।
ସେ ବନରେ ପ୍ରବେଶ ନୋହିବୁ ଶୁଣ ବାଳା
ବାସ୍ତୁ ଶିବ ବେଦବାର ଭାବୁ ହୋଇଲେ ରଖା । ୨୨୦ ।
ଖୁରେଧା ପାପ ଯେଉଁ ସେହୁ କହନ୍ତି ମଧୁର
ବିଶ୍ୱାସ ନ କିବୁ ବାବୁ ଜାଲିଆ କୁମର ।
ନଖ ଥିଲା ଜନ୍ତୁ ଯେତ ଶିଙ୍ଗ ଥିଲା ବନ
ଏ ବନକୁ ସର୍ବଦା ତୁ ନ କିବୁ ନନ୍ଦନ ।
ଶସ୍ତ୍ରଧାରୀ ସ୍ତ୍ରୀଜନଙ୍କେ ବିଶ୍ୱାସ ନ କିବୁ
ଅବିଶ୍ୱାସ ଲୋକଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ ନକରିବୁ ।
ଗୀବନ ସମ୍ପଦେ ସର୍ବ ସମ୍ପଦ କରଇ
ଧନହିସ୍ତ୍ର ପ୍ରାଣପୀଡ଼ା ଅବଶ୍ୟ ହୁଅଇ ।
ଅନ୍ତବଳ ଦେହ ଦେଖି ବିଶ୍ୱାସ ନକିବା
ନ ବୋଲିବ ଏ ଶରୀର ସୁଖ ଭବେ ଥିବ । ୨୨୫ ।

ଭାଳିଲ ଉତ୍ତରୀ ସ୍ନାଏ ଚଞ୍ଚଳ ଗାତ୍ରନ
ଏ କଥା କହୁଛି ଧର୍ମେ ଦେଇଥିବୁ ମନ ।
ଧର୍ମେ ମତି ନ ଧରନ୍ତି ଅତି ମୂଢ଼ ଜନ
ପ୍ରମତ୍ତି ହୋଇ ବୋଲନ୍ତି ଧନଂ ଦେ ଜୀବନ ।
ଆନ ଲୋକ ଉଦ୍ଧାର ମୁଁ କି କହିବି ତୋତେ
ବାସନା ତେଜିବୁ ତୁ ଯେ ଆହାର ନିମନ୍ତେ ।
ବାସନା-ତନ୍ତ୍ରରେ ସର୍ବ ଦେବଙ୍କ ସେ ପାଇ
ସ୍ୱରୂପନ୍ତୁ ଦେଖି ସ୍ୱଷ୍ଟା ସମସ୍ତ ଦେଖାଇ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦେଖାଇ ସବୁ ଦେବା-ଚନ୍ଦ୍ରଦ୍ୱାରେ
ଶାସ୍ତ୍ରାନ୍ତ ପଣ୍ଡିତ ଯୋଗୀ ଦେଖାଇ ଜ୍ଞାନରେ । ୬୩୦ ।
ସର୍ବଥା ନୋହିବୁ ତୁ ଘୋର ଅରଣ୍ୟରେ
ନିରନ୍ତରେ ଧର୍ମଚିନ୍ତା କରିବୁ ମନରେ ।
କଦାଚ ବୋଧେ ଜପ ଧର୍ମ ସନ୍ଧ୍ୟା-ଆଚରଣ
ସନ୍ତାପ ଛାଡ଼ି ସେବିବୁ ତାହାଙ୍କ ଚରଣ ।
ସନ୍ଥଙ୍କର ଆଗେ ତୁ ସର୍ବଥା ନୋହିବୁ
ଆଗେ ନ ଯିବୁ ଉଚ୍ଚ କଥା ନୋହିବୁ ।
କାମଡୋଡ଼ି ଜଥା ତୁ ସର୍ବଥା ନ କରିବୁ
ମୋହୋର ବଚନ ତୁ ହୃଦରେ ଧରିଥିବୁ ।
ଯେତେ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ଦେଖୁଛୁ ସୁରଙ୍ଗ
ଛାୟାର ପଥିକ ପ୍ରାଏ ହୋଇଛନ୍ତି ସଙ୍ଗ । ୬୩୫ ।
ଯେସନେ ଏକ ପଥିକ ପନ୍ଥ ଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ
ଛାୟା ଆଶ୍ରେ କରଇ ପଥରେ ତୃଷ ପାଇ
ସୃଷ୍ଟି ଯେ ଅନନ୍ତ ପ୍ରାଣୀ ପନ୍ଥଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ।
ସେହି ବୃକ୍ଷଛାୟାରେ ବସନ୍ତି ତୃଷ୍ଣା ପାଇ
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ଦଣ୍ଡ ଯାଏ ମେଳ ହୋଇ
ଏକକୁ ଆନେକ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଭୁଞ୍ଜାଇ ।

ଯେତେବେଳେ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରାଣ ଛୁଏ ଯାନ୍ତି
ଯାହାର ଯେମିତି ଇଛା ସେହି ଦେଇ ଶାନ୍ତି ।
ସେହିମାନଙ୍କ ପୁତ୍ର ଦାସ ବନ୍ଧୁ ଭୃତ୍ୟମାନେ
ନୋହନ୍ତି ତାହାଙ୍କ ଦେଖୁ ଥାନ୍ତି ଏକସ୍ଥାନେ । ୨୪୦ ।
ଯେତେବେଳେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ପ୍ରାଣରୁ ଅସି କାଳ
ଏହା ମାତ୍ର ଧର୍ମଇ ସେ ଛାଡ଼ଇ ସକଳ ।
କୃଷ୍ଣ ଅଗ୍ନିସଙ୍ଗେ ଯାଏ ସଙ୍ଗେ ହୋଇଥାନ୍ତି
ତେସନ ଦୁଷ୍କର୍ମ-ସଙ୍ଗେ ଦେଖି ଏହା ଯାନ୍ତି ।
ସକଳ ସମସ୍ତ ଥିଲେ ରହନ୍ତି ମେଦିନୀ
ଅର୍ଜିଲେ ପାତକ ପୁଣ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଯାନ୍ତି ସେନି ।
ପାପ କରିଥିଲେ ବାସ କରଇ ନର୍କରେ
ପୁଣ୍ୟ କରିଥିଲେ ଯାଇଁ ବସଇ ସ୍ୱର୍ଗରେ ।
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ଆତ୍ମପରି ସଙ୍ଗାତ୍ରମ
ଧର୍ମହିଁ ସେ ଏକା ତାତ୍ତ୍ୱ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଉତ୍ତମ । ୨୪୫ ।
ଏ କଥା କହନ୍ତି ପୁଣି ଶୋକ ଛାଡ଼ି ମୋତେ
ଧର୍ମ ସେ ପରମ ଲକ୍ଷ କରୁଅଛି ତୋତେ ।
ଏତେ କହି ପୁତ୍ରମଥା ଶୁଙ୍ଘିଲା କଲ୍ୟାଣୀ
ପୁଣି ପୁଣି କହଇ ପୁତ୍ରକୁ ଚୋଡ଼େ ଦେଖି ।
ମହାଶୋକେ ବଲ୍ଲଭାର ଭୁଞ୍ଜଇନ୍ତି ମନ
ମୁର୍ଚ୍ଛା ହୋଇଅଛି ତାର ନିଜ ଦେହ ଚେତନ ।
ନିଃଶ୍ୱାସ ପଡ଼ୁଅଛି ଯେସନେ ସର୍ପିଣୀ
ଅତି ଦୀର୍ଘ ଉଷ୍ଣ ସେ ନିଃଶ୍ୱାସ ପୁଣ ପୁଣି ।
ସ୍ୱନ୍ଦନୁଃଖେ କାନ୍ଦନ୍ତ ସେ ଦେଖୁଅଛି ଶୂନ୍ୟ
ସଙ୍କ୍ୟରେ ଯିବାକୁ ବୋଧ କରୁଅଛି ମନ । ୨୫୦ ।
ମହାପଦ୍ମେ ନିମଗ୍ନ ହୋଇଲା ପ୍ରାଏ ହୋଇ
ହେବାକ ପୁତ୍ରକୁ ଦେଖି ହୃଦୟ ଦାହିଲା ।

ପୁଣିହିଁ ସେ ସୁତମଧ୍ୟା ବକୁଳା ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ପୁଣି ସେ କଲ୍ୟାଣୀ ଚେତ୍ତ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ।
ପୁତ୍ର ମୁଖ ସମ କି ପାଇବା ତାର ଭାଇଁ
ପୁତ୍ର ସମ ସେନେହୁ ସଂସାରେ ଆଉ ନାହିଁ ।
ଜନନୀ ପିତାଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ସମ ନାହିଁ ପ୍ରୀତି
ଜନନୀ ପିତାଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ସମ ନାହିଁ ଗତି ।
ଅପୁତ୍ରିକ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଜଗତ ଦିଶେ ଶୂନ୍ୟ
ଅପୁତ୍ରିକ ଲୋକର ସେ ଘରହିଁ ଅରଣ୍ୟ । ୨୫୫ ।
ପୁତ୍ର ହୋଇଲେ ପ୍ରାଣୀ ପୁଣ୍ୟଲୋକ ପାଇ
ପୁତର ପୁତର ପ୍ରାଣୀ ସ୍ୱର୍ଗରେ ବସଇ ।
ଯାର କୁଳେ ସୁପୁତ୍ର ସୁନାମି ଉପୁଜଇ
ଉଭୟ ପରଲୋକେ ସେ ପରମ ଗତି ପାଇ ।
ଚନ୍ଦନ ଶୀତଳ ବୋଲି ବୋଲନ୍ତି ସେ ଜନ
ମୋର ମନେ ଜାଣିଲି ମୁଁ ମିଥ୍ୟା ସେ ବଚନ ।
ପୁତ୍ରଙ୍କୁ କୋଳରେ ଧରି ହୃଦରେ ଲଗାଇ
ଚନ୍ଦନଠୁଁ ଅଧିକ ଶୀତଳ ସୁଖ ପାଇଁ ।
ଶ୍ରୀଦେହ କାନ୍ତିଚନ୍ଦ୍ର ସେ ପୁତ୍ରର ଗୁଣ ବହୁ
ଧନ୍ୟ ପୁଣି ବକୁଳା ପୁତ୍ରର ମୁଖ ଚୁମ୍ବି । ୨୬୦ ।
ଜନନୀ ସଖୀଜନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ
ଯିବାରେ ଭୂଷିତ ମନ ଏମନ୍ତ ବହିଲା ।
ବକୁଳା ବହିଲା ସର୍ବ ସଖୀଙ୍କ ଆଗରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ମୁରପତି ସମ୍ମୁଖରେ ।
ପ୍ରଣାମ କରିଣ ବିଶ୍ୱାଇ ତନ୍ତୁଁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ
ଚଳିଲା ବାଳକ ବାଳା ଦେଖିବାର ପାଇଁ ।
ମାତା ସଖୀଜନ ବାନ୍ଧୁ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ
ସତ୍ୟ କରି ଆସିଅଛି ତାହାର ସଙ୍ଗତେ ।

ସତ୍ୟ ବାକ୍ୟ କହୁ ମୁଁ ଗୋ ଅପିଛି ଜନନୀ
ପୁଣି ତାର ଭକତି ଯେ ଯିବ ଦେହୁ ଯେଣ । ୨୨୫ ।
ବାଳବୁଦ୍ଧିରେ ମା ଅପରାଧ କଲି ଯେତେ
ସମସ୍ତ ଅପରାଧ ମାତା କ୍ଷମା କର ମୋତେ ।
ମୁଁ ଅଧ ଭକ୍ଷଣ ମାତା ତୁମ୍ଭର ଆଗର
ତୋହ୍ମୋର ନାରୀତ୍ୱ ଏବେ ପ୍ରକାଶିତ କର ।
ସ୍ମରଣ ମନୋମନ୍ତ୍ରିତ ତୋହ୍ମୋର କଲ୍ୟାଣୀ
ଚରମ ପରମ ତୁ ସମସ୍ତ ଅଛୁ ଜାଣି ।
ବସୁଧା-ଧାରିଣୀ ଗୋ ଜଗତର ସୁଦାତା
ପରମ ଆନନ୍ଦ-ଘଟ ଦୁର୍ଗେ ମୋ ମାତା ।
ଅଜ୍ଞାନ ଅଜ୍ଞାନରେ ଯାହା କହିଅଛି ତୋତେ
ସାହା ମୁଁ ଅର୍ଜିଲି ଦୋଷ କ୍ଷମା କର ମୋତେ । ୨୩୦ ।
ସର୍ବସ୍ୱରୂପେ ସୁଲକ୍ଷଣା ସର୍ବଜନ-ମାତା
ଯେ ଯାହା ବାଞ୍ଛଇ ତୁ ଗୋ ସର୍ବ ଦେଉ ଦାତା ।
ତୋହ୍ମୋର ଚରଣତଳେ କରୁଛି ବାସନା
ମୋହ୍ମୋର ପୁତ୍ରକୁ ରକ୍ଷା କର ଗୋ ଜନନୀ ।
ମୋହ୍ମୋର ବାଳ୍ୟ ଅନାଥ ଅବଳ ବାଳକ
ଅଳ୍ପ ଦିନ ଦୁଃଖୀ ଯେ ହୋଇଲି ବାଳ ଦୁଃଖ ।
ମୋହ୍ମୋର ବିଚ୍ଛେଦ ଦୁଃଖେ ହେଉଛି ଆକୁଳ
ବୃନ୍ଦେଶ୍ୱରୀ ସକଳ ବାଞ୍ଛା କରୁ ପ୍ରତିପାଳ ।
ବୃନ୍ଦେଶ୍ୱରୀ ସକଳ ଶୁଣି ଏତୁ ବାଳସୁତ
ବାଳେ ସେ ପ୍ରତିପାଳିନା ତୁମ୍ଭର ହିତ । ୨୩୫ ।
ସମସ୍ତେ ହେଁ ପ୍ରକାଶିଳ ଭକ୍ତିକ ଭଜନେ
ସେପରି ଶୀଘ୍ରପାନ ଦେବ ନିଜ ସୁତ ପାଏ ।
ରକ୍ଷିବ ଅନାଥ ବାଳ ବନ୍ଧାଇବ ଭାଏ
ପ୍ରତିପାଳ କରିବ ଅପକ୍ଷା ବଞ୍ଚା ପାଏ ।

କ୍ଷମା କର ଯୁବକେ ମୋହର ଦୋଷମାନ
ସତ୍ୟ ଅଟେ କରୁ ମୁଁ ଯେ ଖାଇଅଛୁ ବନ୍ଧ ।
ସର୍ବସ୍ୱଣୀ ଧନ୍ୟ ତୋ କହୁଣି ଆସ ହୋଇ,
ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ବଳମ୍ବ ତ ତୋ ଉଚିତ ନୁହଇ ।
ଯେତେକ ଜନ୍ତୁ ଜାତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ସଂସାରେ
ସବୁଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପଣୀ ଅଛି ତୋ ଆଗରେ ।୨୮୦।
ବହୁଳାର ବର୍ଣ୍ଣ ଯନ୍ତ୍ରୁଁ ଶୁଣିଲେ ଏମନ୍ତ
ମାତା ସଖୀଜନ ସବୁ ହୋଇଲେ ଦୁଃଖିତ ।
ବତ୍ସକୁ ଡାକିଲେ ଶୁଣି ମାତା ସଖୀଜନ
ବହୁଳା ବଦନ ଚୁମ୍ବି କରନ୍ତି ରୋଦନ ।
ଏମନ୍ତ * ଅଳୀକ ତ ଶୁଣିଲୁ ନାହିଁ କାହିଁ
ବହୁଳା ଆସିବୁ ସତ୍ୟ କରି ବାଘ ଠାଇଁ ।
ଏଣୁ ଭୟାନ୍ତର ଛାଡ଼ ନାମେ କର ଆଶ
ବହୁଳା ବତ୍ସକୁ ଇଚ୍ଛା ଦିବୁ ତାର ପାଶ ।
ଶପଥ ଯୁଁ କର ସତ୍ୟ ବଚନ ଯୁଁ ହୋଇ
ଦୁର୍ଦ୍ଦମ ଘୋର ବାଘକୁ ନାଶିବାର ପାଇଁ ।୨୮୫।
ନାନା ଦ୍ରବ୍ୟ କନ୍ଦ ଉଡେ ବାନ୍ଧିବାର ପାଇଁ
ସୁଣି ଏ ଇଚ୍ଛି ପ୍ରାଣୀ ସେଠାବଳୁ ଯାଇ ।
ବହୁଳା ଜନନୀ ଅଛ ଗମନ ନ କର
ଏ କଥାକୁ ଜେଣୁ ଧର୍ମ ହୋଇବ ତୋହୋର ।
ବାଳସୁତ ସୋଷ୍ଠି ତୋର ତେଜିବୁ ଏଥିକୁ
ସତ୍ୟ ଲେଖି ହୋଇ ଜମା ଦେବୁ ବନକୁ ।
ସତ୍ୟବାଦୀ ଋଷି କଥା ପୂର୍ବେ ଛନ୍ତି କହି
ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ ପ୍ରମାଣେ ସର୍ବଦା ପାପ ନାହିଁ ।

---

* ଅଳୀକ—ଅସତ୍ୟ ।

ବିବାହେ ବିବାଦେ ପ୍ରାଣଭୟରେ ମିଥ୍ୟା ନାହିଁ
ଧନନାଶେ ମିଥ୍ୟା ପାପେ ଲିପ୍ତ ନା ହୁଇ । ୨୯୦ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣ ନିମନ୍ତେ ମିଥ୍ୟା ଯେ ମୁଖ କହଇ
ଏ ପଞ୍ଚ ମିଥ୍ୟାରେ ହୋ ସର୍ବଥା ପାପ ନାହିଁ ।
ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷିବାକୁ ଯେଉଁ ମିଥ୍ୟା କହି
ଏ ମିଥ୍ୟା ପାପରେ ପ୍ରାଣୀ ଲିପ୍ତ ନା ହୁଇ ।
ମିଥ୍ୟାହିଁ ହୁଅଇ ସତ ପ୍ରାଣୀ ରକ୍ଷା କଲେ
ସତ ମିଥ୍ୟା ସମ ପାପ ପ୍ରାଣୀ ନାଶ ଗଲେ ।
ବାଲୁକା ବୋଲଇ ପର ପ୍ରାଣ-ରକ୍ଷା ପାଇଁ
କହିଲେ ବଚନ ମିଥ୍ୟା ପାତକ ନ ହୁଅଇ ।
ଆପଣା ନିମନ୍ତେ ମିଥ୍ୟା କହିବାର ପାଇଁ
କଦାଚିତେ ମାତା ମୋର ଶିକ୍ଷା ନ ଦେଲଇ । ୨୯୫ ।
ଏହା ହୋଇ ସର୍ବସ୍ୱ ତୁଟଇ ପ୍ରାଣୀ ଜାତି
ଏହା ହୋଇ ପ୍ରାଣଭୟରୁ ଛୁଟଇ ଯୋ ମାତ
ଏହା ହୋଇ ପ୍ରାଣୀ ସଦା ଭୁଞ୍ଜଇ ଦୁଃଖ ସୁଖ
ସେ ଦେଖି ସତ୍ୟକୁ ମୁଁ ଯେ ନୋହିବି ବିମୁଖ ।
ସତ୍ୟେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଭୁବନେ ତିଷ୍ଠି ଅଛି ହୋଇ
ସତ୍ୟରେ ସକଳ ଧର୍ମ ସର୍ବଦା ବସଇ ।
ସତ୍ୟରେ ଜଳନ୍ତି ଅଗ୍ନି ସମୁଦ୍ରର ଜଳ
ସତ୍ୟରେ ସର୍ବଥା ସିନ୍ଧୁ ନ ଲଙ୍ଘଇ କୂଳ ।
ସତ୍ୟେ ବଳି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ବିଷ୍ଣୁର ହାତେ ହେଲା
ତ୍ରିଭୁବନ ତେଜି ରାଜା ପାତାଳେ ଚଳିଲା । ୩୦୦ ।
ସତ୍ୟବାଦୀ ବଳି ରାଜା ପାତାଳ ଭୁବନ
ଦ୍ୱାରେଶ ଅଛନ୍ତି ସ୍ୱୟଂ ଦୁଆରେ ବାମନ ।
ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ବିକିଥିଲା ସତେ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁଅ
ସତ୍ୟ କହିଲେ ସେ ଅଟନ୍ତି ମହାମୁନି ।

ମୁନଙ୍କି ସେ ଦିବ୍ୟଗ୍ରନ୍ଥ ସତ୍ୟ ବାକ୍ୟ ହେଲା
ଶକ୍ତି ବଚନେ ଯେ ସର୍ବଦା ଜନ୍ମିଲା ।
ସତ୍ୟ ଥିଲେ କେତେ ପ୍ରାଣୀ ସଙ୍ଗ ମୋକ୍ଷ ପାଇ
ସତ୍ୟକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ଭ୍ରଷ୍ଟ ନର୍କରେ ପଡ଼ଇ ।
ସତ୍ୟ ଭକ୍ତି ନାହିଁ ଯେ କୁଟିଳ ମନରେ
ଲେପିତ ହୁଅଇ ପ୍ରାଣୀ ସେହୁ ପାତକରେ । ୩୦୫ ।
ସତ୍ୟ ଭକ୍ତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ବଶରେ ଥାଇ ଆଶା
ସତ୍ୟ ଗୁଣ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ କହୁଅଇ ଅନ ଭାଷା ।
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଅଥବା କେଉଁ ପାପ ନ କରିଲା
ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଭକ୍ତ ସେ ଆତ୍ମାକୁ ଭଜି ଦେଲା ।
ଯେ ଲୋକ ସତ୍ୟ ଲାଗି ମୁଁ ତେମନ୍ତେ ରହିବ
ଆପଣା ଆତ୍ମାକୁ ପାପେ ଦେମନ୍ତେ ବାନ୍ଧିବ ।
ଆତ୍ମଦ୍ରୋହ କରନ୍ତେ ମୁଁ ଆତ୍ମାକୁ ରକ୍ଷାଇ
କାହିଁ ଘୋର ନରକେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ପାଇ ।
ସତ୍ୟ ମୁଁ ଯେ ଧର୍ମ ବାହ୍ୟ ଅଟଇ ସାଗର
ଅଗାଧ ନିର୍ମଳ ଶୁଭ ମହିମା ଯାହାର । ୩୧୦ ।
ତହିଁ ସ୍ନାନ କଲେ ପାପୀ ପ୍ରାଣୀ ମୁକ୍ତ ହୋଇ
ଆନନ୍ଦଭାବ ହୋଇଲେ ପରମ ପଦ ପାଇ ।
ସତ୍ୟରେ ପବନ ସର୍ବକାଳରେ ବହଇ
ସତ୍ୟରେ ଅଗ୍ନି ଦେବତା ସର୍ବଦା ଜଳଇ ।
ସତ୍ୟେ ଜଳ ବୃଷ୍ଟି କରୁଛନ୍ତି ପୁରନ୍ଦର
ସତ୍ୟେ ରବି ପ୍ରକାଶନ୍ତି ସକଳ ସଂସାର ।
ନାହିଁ ନାହିଁ ସତ୍ୟର ସମାନ ଧର୍ମ ନାହିଁ
ସତ୍ୟର ସମାନ ଧର୍ମ ଆଉ ଅନ୍ୟ ନାହିଁ ।
ସତ୍ୟର ସମାନେ ଆଉ ନାହିଁ କି ସମତ୍ତ୍ୱ
ନାହିଁ ନାହିଁ ସତ୍ୟର ସମାନ ଆନ ତତ୍ତ୍ୱ । ୩୧୫ ।

ସହସ୍ରେକ ଅଶ୍ୱମେଧ ତୁଳନ କରାଇଲେ
ଆଉ ଅର୍ଦ୍ଧ ବିଧାତା ଯେ ସତ୍ୟକୁ ରଖିଲେ ।
ତୁଳରେ ବସାନ୍ତେ ସତ୍ୟ ଅଧିକ ହୋଇଲା
ଅଶ୍ୱମେଧ ସହସ୍ରେକ ସମାନ ନୋହିଲା ।
ସତ୍ୟ ସମ ସାଧୁଙ୍କର ତପ ନାହିଁ ଆନ
ସତ୍ୟକୁ ଯେ ସାଧୁଜନଙ୍କର ବ୍ରତସ୍ଥାନ ।
ସତ୍ୟ ଥିଲେ ପ୍ରାଣୀ ସର୍ବ ବିପଦ ନାଶଇ
ସତ୍ୟ ସମ ତପ ଆନ ସର୍ବଥା ନୁହଇ
ସତ୍ୟକୁ ଯେ ସାଧୁଙ୍କର ବସିବାର ସ୍ଥାନ
ସତ ହିଁ ଯେ ସାଧୁଜନଙ୍କର ମୂଳଧନ । ୩୬୦।
ସୃଷ୍ଟି ଅନ୍ତରେ ସତ ଅଟଇ ବାନ୍ଧିଲ
ସତର ସମାନେ ଆନ ନାହିଁ ନା ଭୁଞ୍ଜିଲ ।
ଯେଉଁ ସତ ପ୍ରଭାବେ ବାସଇ ଧନ୍ୟଗଣେ
ସେ ସତକୁ ତ୍ୟାଗ କଲେ ରହିବ କେମନ୍ତେ ।
ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଥାଇ ମିଛ ବୋଲି ଧନ
ଭୃଷ୍ଟନ୍ତେ ଜନ୍ମର ସେ ବୋଲନ୍ତି ଜୀବନ ।
ଅପଣାର କୁଳକୁ ସେ ସର୍ବଦା ଲୁଚିବ
ସତ୍ୟହୀନ ନର୍କକୁ ବଞ୍ଚାଇ ନ ପାରିବ ।
ବହୁଳା ସଦୃଶ ଧର୍ମ ପାଳି ପୃଥିବୀରେ
ମହିମା ବୃଦ୍ଧିରେ ସର୍ବ ସର୍ଜୀଙ୍କ ଆଗରେ । ୩୬୪।
ଧର୍ମରେ ଅନୁଷ୍ଠ ଛାଡ଼ି ବହୁଳା ସୁନ୍ଦରୀ
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ବହୁଳା ବୋଲନ୍ତି ସର୍ବଜଣି ।
ସୁଖରେ ସେତେକ ବଳନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗଲୋକ
ବହୁଳା କୁ ଅନ୍ତୁଙ୍କଠି ନମସ୍କାର ଯୋଗ୍ୟ ।
ଧାଇଁ ଗୋ ବହୁଳା କୁ ସତ୍ୟରେ ଥାଇ ଭକ୍ତି
ଭୂଷେଣ ଦାଓ ତୃଷ୍ଣ ଥାଉଁ ପ୍ରାଣ ଦେବେ କେଉଁ ।:

କି କହୁଛୁ କଲ୍ୟାଣି ଗୋ ତୋହର ଅଧର
ଯାଅ ତୁ ସତ୍ୟରେ କହୁଅଛୁ ଧର୍ମସାର ।
ସେହିଁ ନ୍ୟାୟ କହୁଛୁ ଏ ସତ୍ୟଧର୍ମ ବୁଝି
ତୋତେ ଅଣଲୋକରେ ଦୁର୍ଗତି ଭିନ୍ନ ନାହିଁ ।୩୩୦।
ବହୁଳା ସତ୍ୟସ୍ୱରୂପିଣୀ ତୋର ଧର୍ମ ଯେତେ
ଅବିନାଶ ରୂପ କି ଦେଖିବୁ ଅନ୍ୟ ଲୋକେ ।
ନିର୍ମଳ ସର୍ବଦା ତନୁ ଯାହାର ଅଟଇ
ସର୍ବଦା ବହୁଳା ତାକୁ ଆପଦ ନ ଥାଇ ।
ଦେଖିବୁ ବହୁଳା ସର୍ବ ଗୋପ-ଗୋପୀଗଣ
ଗୋଷ୍ଠକୁ ସେ ଭଲ ଧେନୁ କରି ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ ।
ଗୋଷ୍ଠର ଭିତରୁ ସେ ବହୁଳା ଅଗ୍ର ହୋଇ
ଦେବଗଣମାନଙ୍କୁ ସେ ଡକାଇ ଶବଦୋଇ ।
ହେ ପୃଥ୍ୱି ବରୁଣ ଅଗ୍ନି ରବି ନିଶାକର
ଦଶଦିଗ ଦେବ ନାରୀ ତୁମ୍ଭେ ଦିଗମ୍ବର ।୩୩୫।
ପବନ ସମ୍ପ୍ରତେ ଦୟା କରିବ ଆମ୍ଭକୁ
ମୁନି ଋଷି ଗନ୍ଧର୍ବ କହୁଛି ତୁମ୍ଭକୁ ।
ସେହିଁର ତିଷ୍ଠିବେ ସେ ସକଳ ଦେବଲୋକ
ରକ୍ଷା କର ଏହୁ ମୋର ଅନାଥ ବାଳକ ।
ମୋହୋର ବତ୍ସକ ଦୁଃଖେ ଭୂମିରେ ଲୋଟଇ
ମୋତେ ଚାହିଁ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ ରୋଦନ କରଇ ।
ବାଳକ ମୋହୋର ବଳୀ ନ ଜାଣଇ କିଛି
ଯାହାପାଇଁ ବାଛା ମୋତେ ନ ପାଇ ମୂର୍ଚ୍ଛି ।
ସ୍ୱର୍ଗ ଦେବ ସର୍ବ ସାଧୁଜନଙ୍କର ମନ
ଦେଖନ୍ତୁ ସକଳ ନାହିଁ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସମାନ ।୩୪୦।
ଏ ବେଳେ ମୁଁ ପୁଣ ପୁଣି କହୁଛି ଏପାରୁ
ଅନାଥ ବାଳକ ମୋର ରକ୍ଷପାଳ କର ।

ହିଂସ୍ର ଅଶ୍ୱ ଅରଣ୍ୟେ ସକଳ ଜନ୍ତୁମାନେ
ଅଗ୍ରେ ଭ୍ରମନ୍ତି ଯେତେ ଦେବତା ଅରଣ୍ୟେ ।
ଅରଣ୍ୟରେ ଚଳୁଥିବା ଅଚଳ ଭୂଧର
ଏ ମୋହୋର ବାଳାକୁ ସକଳ ରଖାକର ।
ସୁନାଙ୍ଗ ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ଆମ୍ବ ଅଶୋକ ପନସ
ସରଳ କିଂଶୁକ ଶାଳ ତମାଳ ଅର୍ଜୁନ ।
ଶୁଣ ତୁମ୍ଭେ ବନର ସକଳ ତରୁମାନେ
ଛାଡୁଅଛି ବାଳକେ କାନନେ ମୋର ଭେଳ । ୪୫ ।
ଯେନ ଦୁଃଖୀ ବାଳକ ଚରଣେ ଏକା ହୋଇ
ଆହାର ନିମନ୍ତେ ଥିବ ବାଳକେ ସମ୍ଭାଳି ।
ମୋର ଶୋକେ ଦୁଃଖିତ ଯେ ହୋଇଥିବ ବାଳା
କାନ୍ଦିବଲ ପୁଣି ଘାସେ ଭଷୁଥିବ ଲଷା ।
ମାତା ହଜିଗଲକୁ ବିଚ୍ଛେଦ ସୁଦ୍ଧ ହୋଇ
କାନ୍ଦିବ ଦୁଃଖୀ ବାଳକ ସେ ଅନାଥ ପରି ।
ଭୂମିରେ ଲୋଟନ୍ତି ଯାଇ ଏକା ବାଳକଟ ।
ମୋହୋର ନିମନ୍ତେ ବଡ଼ ହେଉଛି ଦୁଃଖିତ ।
ମୋହୋର ବାଳକ ଏ ବାଳକ ଦୁର୍ବି ହେଲା
ନିରନ୍ତରେ ଡାକୁଅଛି ଜନନୀ ଜନନୀ । ୫୦ ।
ମାତା ଶୋକେ ଶବ୍ଦ ହେଉଛି ଅଚେତନ
କ୍ଷୁଧା * ପିବାସରେ ଅସ୍ଥା ହୋଇଛି ବଦନ ।
କ୍ଷୀରପାନ କରିବେ ସେ ନ ପାଇଲୁ ଆଜ
ମୋର ବିନ୍ଦୁ ଦୁଗ୍ଧ କଣ୍ଠେ ତାକୁ ଶୂନ୍ୟ ।
କୁଞ୍ଚଗଡ଼େ ଥାଉଁଛି ଭାଙ୍ଗୁଛି ପୁଣ ପୁଣି
ବୋଲୁଛି ଜନନୀ ଦେ ଗୋ ଚହକ ଯୋଇଣ ।

* ପିବାସ—ପିପାସ ବା ପିଆସ

ଜୀବେଶ କହୁଛନ୍ତି ଶୁଣ ଧର୍ମର ମରମ
ସୂକ୍ଷ୍ମ ଦେବେନ୍ଦ୍ରରେ କଣ ହୋଇଛି ଶରୀର ।
ଶୋକ ଅଗ୍ନି ଲଭି ବାଢ଼ ସନ୍ତାପ ପାଇଲି
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଦାରୁଣେ ଯେହ୍ନେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଲି ।
କଲେବର ହୋଇଲା ତପବୀଣା ପକ୍ଷୀ ପ୍ରାଏ
ମାଇଲେ ଚରଣ ଯାକ ନ ପଡ଼ଇ ପାଏ ।
ସେହି ଠାରେ ଅଛି ବାଘ ଅରଣ୍ୟ ଭିତର
ବାଲିକା ପ୍ରବେଶ ଯାହିଁ ହୋଇଲା ଆଗର ।
ବଦନ ବାସ୍ତାର କର ଅଛି ମୃଗପତି
ଦେଖାଇ ଗାତରେ ବାଳ ଭୟଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ।
ବାଘକୁ ଦେଖିଣ ଯେହ୍ନେ କହନ୍ତି ଭଲା
ଆସେ ଭଲ ହୋଇ ଯେହ୍ନେ ଏମନ୍ତ ବୋଲିଲା ।
ଆଇଲି ହେ ମୃଗପତି ଭକ୍ଷକ ତୋହୋର
ସତ୍ୟ ଏ ବଚନ ଆନ ନୋହିବ ମୋହୋର ।
ତୁମ୍ଭ ରୁ କି ସୁଖ ବାଘ ଶୁଣ ମୋ ବଚନ
ମୋହୋର ମାଂସ ଖାଇ କର ପ୍ରାଣ ଧନ ।
ଏ ତୋହୋର ଶରୀର ଯେ ପଶୁ ପ୍ରାପ୍ତହିତ
ମୋହୋର ମାଂସ ଦେଇ କର ତୁ ତୃପତ ।
ବ୍ୟାଘ୍ର କହୁଅଛି ମୁଖେ ଅଇଲୁ ଭବାନୀ
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ବାଳିକା ପ୍ରମାଣ ତୋର ବାଣୀ ।
ସତ୍ୟଧର୍ମ ବଳିଲା ଯାହାର କହି ଥାଇ
କଷ୍ଟ ଆପଦ ହେଁ ତାହାଙ୍କୁ ନ ଲଗଇ
ବାଳିକା ତୁ ସତ୍ୟ ଭଲ ଏହୁ ଅରଣ୍ୟରେ
ବୋଇଲୁ ହୋଇବ ଆସି ତୋହୋର ଅଗ୍ରେ ।
ଏ କଥା ତ ବଡ଼ଭୁତ ହୋଇଲା ଯେ ମୋତେ
ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ନ ଭକ୍ଷ ଭକ୍ଷ ଅଇଲୁ କେମନ୍ତେ ।

ତୋହ୍ମାର ଏ ସତ୍ୟଧର୍ମ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ
ହୋଇଲି ଯେ ବେଳେ ଯାଇ ଅଛ ଯା ଭୂମିରେ ।
ମାଏଁସ ଭକ୍ଷନ୍ତି ଯେ ହିଂସ୍ରକ ଜନ୍ତୁମାନେ
ତାହାର ଅଗ୍ରକୁ ବର୍ଣ୍ଣି ଯାଆନ୍ତି ଦେବନେ ।
ଅପୂର୍ବ ବଉଳକୁ ଦେଖିଲି ଯୋଗୁ ଆଜ
ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗେ ସତ୍ୟଧର୍ମ ରକ୍ଷିଲୁ ତୋ ଅଳ ।
ମୋତେ ଯେଉଁ ସତ୍ୟ ବାକ୍ୟ ଶୁଣାଇଥିଲୁ ଦେଲ ।
ସେ କଥାକୁ ମୂଷିତ ହୋଇଲୁ ନିର୍ଦେ ଗାଈ । ୬୬୦ ।
ସତ୍ୟରେ ସଫଳ ଲୋକେ ପାଳନ୍ତି ତୋଷ୍ୟ
ସତ୍ୟରେ ସଫଳ ଧର୍ମ ହୋଇଅଛି ଭବ୍ୟ ।
ଜ୍ଞାନ ମୋତି ବସଇ ଯେ ସତ୍ୟର ଉଦର
କି ବୁଝିବା ସର୍ବ ସୁଖ ଅଛି ଯେ ସତ୍ୟର ।
ସତ୍ୟରେ ଦେବତାମାନେ ନିଷ୍ଠା ହୁଅନ୍ତି
ସଦତ ପିତୃଲୋକମାନେ କଲ୍ୟାଣ କରନ୍ତି ।
ସତ୍ୟରେ ସନ୍ତୋଷ ହୋନ୍ତି ସିଦ୍ଧ ଋଷିମାନେ
ସର୍ବଦା ବସନ୍ତି ଯେ ସେ ସତ୍ୟ ଥିବା ସ୍ଥାନେ ।
ଯହିଁରୁ ବାଙ୍ଗଳା ଧେନୁ କରୁଅଛି ସ୍ତୁତି
ଧନ୍ୟ ସେହୁ ପାଇମାନେ ଧନ୍ୟ ସେହୁ ଭୂମି । ୬୬୫ ।
ଧନ୍ୟ ସେହୁ ଦେଶ ଯେ ବସନ୍ତି ନୋହେ କହି
କୁ ସତ୍ୟବାଦିନୀ ଧେନୁ ଯହିଁ ଅଛି ରହି ।
ଚନ୍ଦ୍ରସେନ ରାଜା ଧନ୍ୟ ହୋଇଲା ଯେ ସେହୁ
ସୁନ୍ଦରୀ ବାଙ୍ଗଳା ଯାର ରାଜ୍ୟେ ଅଛି ରହୁ ।
ଧନ୍ୟ ସେ ନଗର ତାର ଧନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରିଗଣ
ଧନ୍ୟ ସ୍ୱଭାବ ତନୁ ଧନ୍ୟ ଲଭା ଗୁଣ ।
ତୁମନ୍ତେ ବାଙ୍ଗଳା ତୋତେ କରନ୍ତି ଦର୍ଶନ
ଦର୍ଶନମାତ୍ରେ ପାପ ହରନ୍ତି ବନ୍ଧନ ।

ଧନ୍ୟ ସେହି ପ୍ରାଣୀ ଯେ ଯେବା ହୋଇଲେ କୃତାର୍ଥ
ଧନ୍ୟ ସେହି ପ୍ରାଣୀ ହେଲେ ସଫଳ ସୁକୃତ । ୩୮୦ ।
ଜନମ ସଫଳ କଲେ ହୋଇଲେ ତାହାର
ଯେ ତୋହର ତୀର ପ୍ରାଣୀ କରନ୍ତି ଆହାର ।
ମୃଗପକ୍ଷୀ ଦେଖିଲୁଣ ବାଲ୍ମୀକିର ସତ
ପୁଣ ସୃଷ୍ଟି ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଯେ ହୋଇଲୁ ବଞ୍ଚିତ ।
ମୃଗପକ୍ଷୀ କହେ ମୋର ତାଙ୍କୁ ଅଇଲା
ନିଶ୍ଚୟ ବିଧାତା ମୋତେ ଉପଦେଶ ଦେଲା ।
ବାଲ୍ମୀକିର ସତ ସାଧୁ ଦେଖିଲି ନୟନେ
ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷିବାକୁ ମୋର ନ ରୁଚଇ ମନେ ।
ଅଦ୍ୟଠାରୁ ଧର୍ମ କର୍ମ କରିବୁ କରିବା
ଅର୍ଜ୍ଜି ଯେତେକ ପାପ ନାଶିବୁ ପଛକୁ । ୩୮୯ ।
ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଜୀବ ପ୍ରାଣେ ଅଛି ମାରି
ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଜୀବ ଭକ୍ଷିଲି ସଂହାରି ।
ଧର୍ମର ନାମରେ ମୋତେ ଦେଇଲୁ ଜୀବନ
ମୁଁ କେଉଁ ପଥେ ଅବା କରିବ ଗମନ ।
ମୁଁ ଯେ ପାପୀ ଦୁଷ୍କୃତର ନର୍କରୁ ଉଦ୍ଧର
ନରକରେ ଜୀବବଧ କଲି ମୁଁ ଅପାର ।
କୃଷ୍ଣର ପାତକମାନ କହ ମୁନିମଣି
କେଉଁ କର୍ମ ପାଇବି ମୁଁ କେଉଁ * ଗର୍ଭସ୍ଥ ।
ନାନା ତୀର୍ଥମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଗମନ କରିବି
ପାପମାନ ଖଣ୍ଡି କାଏ ଶୋଧନ କରିବି । ୩୯୦ ।
ପର୍ବତ ଉପରୁ ପଡ଼ି ଦେଇବି ଜୀବନ
କୋଷ୍ଠରେ ପ୍ରବେଶ ମୁଁ ହୋଇବି ହୁତାଶନ ।

* କେଉଁ ପ୍ରାଣୀଗର୍ଭରେ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ଲାଭ କରିବି ।

ନାନାବିଧ ପ୍ରକାରେ ମୁଁ ଯେ ଶୁଣାଇବି ତୋଏ
ତୃଷାର ସମସ୍ତେ ଯେ ଅଳ୍ପ ଜଳ ପ୍ରାଏ ।
ଶୁଣ ତୁ ବଉଳା ତୀର୍ଥ ତପସ୍ୟା ମୋହୋର
ଲଭେ ନାଏ ଷୋଳ ସିଦ୍ଧ ଭକ୍ତି ଶଙ୍କର ।
ଯେତୁଣି ଏଥକୁ ମୁଁ ଯେ ଭକ୍ତି ସମନ
ଭକ୍ତି ତପସ୍ୟା ସିଦ୍ଧ ଧ୍ୟାଇ ଅଷ୍ଟ ମନ । ୩୯୫ ।
ବଉଳା ଦେଖଇ ମୁନିପତି ମୁଖ ସୁଧିଁ
ଯେଉଁ ସୁଖେ ଯେଉଁ ଧର୍ମ ଭଲେ ପାପ ଦାନ ।
ସତ୍ୟଯୁଗେ ତପସ୍ୟା ତ୍ରେତାଯୁଗେ ଜ୍ଞାନ
ଦ୍ୱାପରେ ବିବିଧ ଯଜ୍ଞ କଳିଯୁଗେ ଦାନ ।
ସବୁ ଦାନ ଭିତରେ ଉତ୍ତମ ଦାନ ଯାହା
ଶୁଣ ମୁନିପତି ମୁଁ କହିବି ତୋତେ ତାହା ।
ସମସ୍ତ ଜୀବକୁ ଯେ ଅଭୟ ଦାନ ଦେଇ
ଅନ୍ୟ ଦାନ ତାହାକୁ ଯେ ସମାନ ନୁହଇ ।
ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ କୀଟ ପତଙ୍ଗ ସବୁରେ
ତାହାକୁହିଁ ହିଂସା ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ ଯାର ଚିତ୍ତେ । ୪୦୦ ।
ଶାସ୍ତ୍ର ମୁନିତ କହେ ସେ ଲଭଇ ଅବଶ୍ୟ
ପରମ ବ୍ରହ୍ମରେ ଯାଇ ଲଭଇ ପ୍ରବେଶ ।
ଅହିଂସାର ସମାନ ଧର୍ମ ନାହିଁ ଆନ
ତପସ୍ୟା ଅଦ୍ଭୁତ ନାହିଁ ଅହିଂସା ସମାନ ।
ମହାଯୋଗକୁଣ୍ଡରେ ଅହିଂସା ଡଞ୍ଜି ଶାଖା
ବିବେକ-ବୃକ୍ଷର ମୁକ୍ତି-ଫଳ ଦେଇ ଦେଖା ।
କି ଶର୍ଥ ତାହାରେ ଯେ ଶୋଭିତ ସର୍ବପ୍ରାଣୀ
ସଞ୍ଜି ତତ୍ତ୍ୱବରକୁ ଅହିଂସା ଧନ କାଣ୍ଡି ।
ମୁଣି ସେ ସଂସାର-ଦୁଃଖେ କୁହୁଇ ଦୁଃଖିତ
ପରମ ନିର୍ବାଣ ପାଇ ଲଭଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ । ୪୦୫ ।

ସନ୍ଥଙ୍କ କରୁଛି ମୁଁ କହୁ ଏକ କଥା
ଏହୁ ସେ ପରମ ଗୀତ ଅଟଇ ସର୍ବଥା ।
ଶୁଣ ତ ସକଳ ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ର ମହାଜନ
ବୁଝି ମୋର କାଶୀନ୍ଦ୍ର ପୁଛିଲୁ ସକଳ ।
ବହୁଳା ବଚନେ କଥାଗୁ କହୁଅଛି ପୁଣ
ହେ ସତ୍ୟବାହନ ! ମୋର ପୂର୍ବ କଥା ଶୁଣ ।
ପୂର୍ବେ ଶାପ ଦେବତାଏ ଦେଲେ ମୋତେ କୋପେ
ମର୍ତ୍ତ୍ୟମଣ୍ଡଳରେ ରହି ଜନମିଲି ରୂପେ ।
ତାହାଙ୍କର ଶାପେ ମୋର ଜ୍ଞାନ ଗଲା ନାଶ
ଘୋର ଜନ୍ମ ଗର୍ଭରେ ମୁଁ ହୋଇଲି ପ୍ରବେଶ ।୧୯୦।
ସାଧୁଜନଙ୍କ ଉପଦେଶ ପାଇଲି ତୋହୋର
ପୂର୍ବଜ୍ଞାନ ସ୍ମରଣ କରାଇଲୁ ମୋହୋର ।
ଶାପରୁ ମୁକତ ହୋଇ ଆଜ ଅମ୍ଭମାନେ
ପବିତ୍ର ହୋଇଲି ଯେଣୁ ତୋହୋର ପ୍ରସାଦେ ।
ଯାଅ ତୁ ବହୁଳା ତୋଷ ହୋଇଲି ଯେ ତୋତେ
ଆନନ୍ଦେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ରହ ନନ୍ଦନ ସହିତେ ।
ତୁ ଯେ ସତ୍ୟ ବାହୁଳା ଅବଳକୁ ମତ
ପ୍ରାପତ ହୋଇବ ତୋତେ ସେହି ଶୁଭଗତି ।
ଯୋଗ ଅଂଶେ କହି ଯେ ବସିଲ ମୁନିପତି
ପରମ ଭକ୍ତିରେ ଜେଉ କଥାଇଲା ମତି ।୧୯୫।
ସାଣତ୍ୟାର ଧାରଣେ ବସିଲୁ ମହାବଳୀ
ଦେବତ୍ୟାଗ କରି ସେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଗଲା ଚଳି ।
ଶୁଦ୍ଧ ଅଙ୍ଗ ହୋଇଲା ପାପରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ
ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲା ବହୁ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ପାଇ ।
ମହାଜନମାନଙ୍କର ପାଇଁ ବସିଲ ଆପଣ
ଦେବେ ସେବା କରୁଛନ୍ତି ଅପସରାଗଣ ।

ଦେଖିଲେ ଶଙ୍କର ତେଜ କପିଲେ ବିମାନେ
ଦେଖି ଧେନୁ ପରମାନନ୍ଦ ହେଲେ ମନେ ।
ସୁରଭି ଚଳିଲା ଧେନୁ ଧାଏ ସୃଷ୍ଟି ପଥ
ଗୋଲୋକେ ପ୍ରବେଶ ଯାଇ ହୋଇଲେ ସୁଖିତ ।୪୨
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଧେନୁ ଆପଣା ଗୋଷ୍ଠର
ବାଃଘ ସ୍ତ୍ରେଣୀ ସଂବାଦ ଜେ ପ୍ରେରଣ ପ୍ରକାର ।
ମାତା ଧନୀକନ ସୁତ ସୁବୁଦ୍ଧ ଆଗେ
ସମସ୍ତ ଦେଖିଲେ ଧେନୁ ପରମ ହରଷେ ।
ଏଡ ଠାବ ହୋଇ ଧେନୁ ଜନନୀଜନଙ୍କୁ
ପାଇଲେ ପରମ ପ୍ରୀତି ହୋଇଲେ ନିର୍ଭୟ ।
ଗୋଧନେ କୃଷଭେ ଜେ ଗୋପାଳେ ଗୋପୀକନେ
ହରଷେ ରହିଲେ ଧେନୁ ଅଙ୍ଗନ ଭୁବନେ ।
ରହିଲେ ଅନେକ କାଳ ସକ୍ୟର ପ୍ରସାଦର
ଲୁଚେ ନନ ଭ୍ରମଇ ଆନନ୍ଦେ ଅପ୍ରମାଦେ ।୪୨୫।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଅନେକ କାଳ ଗଲୁ
ତହୁଁ ସେ ସର୍ବ୍ବଜ୍ଞାତନୀ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କଲୁ ।
ସକଳ ଗୋଲୋକ ଘେନି ସଙ୍ଗ ତା ସଙ୍ଗତେ
ସକଳ ଗୋପୀ ଗୋପାଳ ନୃପତି ସଙ୍ଗତେ ।
ଗୋଷ୍ଠୁ ସେ ସ୍ୱେତଦ୍ୱୀପ ଥିଲେ ଘେନିଲେ ସଙ୍ଗତେ
ପଣ୍ଡିତ ଦ୍ୱୀପେ ତାଙ୍କୁ ଭୁଞ୍ଜ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସଙ୍ଗତେ ।
କାର୍ତ୍ତିକ ଦେବ କହନ୍ତି ଶୁଣ ହୁ ଧର୍ମସୁତ
ତହୁଁ ସେ ଗଙ୍ଗା ଧେନୁ କଲା ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ।
ସର୍ବଜନ ବିସ୍ମିତ କରିଣ ସଙ୍ଗେ ଘେନି
ଚଳିଲ ଆକାଶ ପଥେ ସେ ସର୍ବ୍ବଂଦାୟିନୀ ।୪୩୦।
କଂପିଥିଲେ ସ୍ୱର୍ଗ ହୋଇ ଅସଂଖ୍ୟ ବିମାନ
ଦିଶୁଥିବା ବିମାନ ବେଢି କରନ୍ତି ଗମନ ।

ଅସଂଖ୍ୟ ବାମାନେ ବେଢି ବଉଳାସୁନ୍ଦରୀ
ବିଷ୍ଣୁ ପଥେ ଗମିଲା ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯତ୍ନ କରି ।
ଶ୍ରୀଶୁକଦେବ କହନ୍ତି ଶୁଣ ତୁ ନୃପବର
ବଉଳାର ମହିମା ଦେବଙ୍କୁ ଅଗୋଚର ।
ଗୋଲୋକ ଅଟଇ ସର୍ବ ଭୁବନ ଉପରେ
ସତ୍ୟଧର୍ମେ ବଉଳା ବସିଲା ଗୋଲୋକରେ ।
ବିବିଧ ଭୋଗରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଧନ ନୋହେ ଅନ୍ତ
ଅସଂଖ୍ୟ ଅମୃତମୟ ଅଟଇ ସେ ସ୍ଥାନ । ୪୩୫ ।
ସର୍ବଜନ ମଧ୍ୟେ ଭ୍ରମଇ ସୁଖଂ ବଳେ
ମହାସ୍ଥଳେ ପରସନ୍ତେ ରହିଲା ଅଚଳ ।
ତୁ ଦେଖ ଧର୍ମବୃକ୍ଷ ଯାହା ପକ୍ୱଫଳୁ ମୋତେ
ସତ୍ୟବଚନର ଫଳ କହିଲି ମୁଁ ତୋତେ ।
ଯେ ଏହା ପଢଇ ଯେ ଶୁଣଇ ଧର୍ମ କଥା
ସ୍ୱର୍ଗ ଭୁବନରେ ପ୍ରାଣୀ ବସଇ ସର୍ବଥା ।
ପିତା ପୁତ୍ର ବନ୍ଧୁ ସୁତା ସେବକ ଯେ ନାରୀ
ଶୁଣନ୍ତେ ବଢେଣି ଦୁଃଖ ନହୁଇ କାହାର ।
ଦୁଷ୍ଟକେ ପଢନ୍ତି ଚତୁର୍ବର୍ଣ୍ଣୀ ପୃଥ୍ୱୀରେ
ସଂସାରୁ ନାଶକ ସେ ବସନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗପୁରେ । ୪୪୦ ।
ଗୋଷ୍ଠେ ଯେ ପଢଇ ଗୋରୁ ବଢଇ ତାହାର
କ୍ଷେତେ ସେ ପଢଇ ଶସ୍ୟ ହୁଅଇ ଅପାର ।
ବଉଳା ଚରିତ ଗ୍ରନ୍ଥ ମଧ୍ୟେ ଯେ ପଢଇ
ଧନ ପୁତ୍ର ସମ୍ପତ୍ତି ସେ ବହୁତ ବଢଇ ।
ସତତେ ନାଶଇ ଦେବଦୋଷ ଗ୍ରହଦୋଷ
ସଂକଟ ଦୁର୍ଗମ ବନେ ପଢିବ ଅବଶ୍ୟ ।
ପଢନ୍ତେ ଗୃହଦ୍ୱାରେ ନାଶ ଯାନ୍ତି ଭୟେ
ନାଶଇ ଦୁଷ୍ଟର ସର୍ପ ଶତ୍ରୁ ଯାନ୍ତି କ୍ଷୟେ ।

ଶୁଣନ୍ତେ ବଣିଂଆର ହୋଏ ପୁତ୍ର ଉତପତ୍ତି
ନିଜ ପତି ସଙ୍ଗେ ନାରୀ ସମସ୍ତ ଲଭନ୍ତି । ୪୪୬ ।
ବାହୁଲା ଚରିତ ଯେବଣ ଲୋମାସ୍ତ ପଢଇ
ମୃଣ୍ୟବନ୍ତ ପତି ତାକୁ ପ୍ରାପତ ହୁଅଇ ।
ସ୍ତ୍ରୀପୁରୁଷ ହେଉଣ କି ବୃଦ୍ଧି ଶୁଣନ୍ତି ଏ କଥା
ଦୁଃଖୀ ହୋଇଥିଲେ ସୁଖୀ ହୁଅଇ ସର୍ବଥା ।
ଘୋଷ୍ଠ ମଧ୍ୟେ ପଢଇ ଯେ ସକଳ ଧର୍ମରେ
ଘୋଷ୍ଟୁମି ବାଢଇ ଭସର ଘୋଟନ୍ତୁଭରେ ।
ଲଣ୍ଡାରେ ବାହୁଲା ବଂଶ ସମ୍ଭାଦ ବାଣୀ
ଲକ୍ଷାରେ ସୁଜା ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରକାଶିଲେ ପୁଣି ।
ମାଗଇ ସୁଜା ଗୋବିନ୍ଦ ଶରଣ ତାହାର
ପାପୀ ବଂଶୁ ନିସ୍ତରିବ୍ରୁ ଦର୍ଶନେ ଯାହାର । ୪୫୧ ।

ସମାପ୍ତ

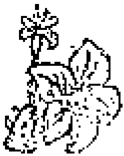

ଭୂମିକା

ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆର କବିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋବିନ୍ଦ ଭଞ୍ଜଙ୍କ ସ୍ଥାନ ଯେ କେତେ ଉଚ୍ଚରେ ଏହା ତାଙ୍କର 'ଭକ୍ତିବିନୋଦ' ପାଠକରିଥିବା ବନ୍ଧୁମାନେ ସହଜରେ ବୁଝିପାରିଥିବେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କ ରଚିତ ରାମଗାଥା ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଏହା ଚଉଦଅଟିଶ ବୃତ୍ତିରେ ସରଳଭାଷାରେ ରଚିତ । ଭକ୍ତିବିନୋଦର ଏହା ଶେଷାଂଶ ଅଟେ । ଭକ୍ତିବିନୋଦକୁ କଣ ଯେପରି ପୋଥିକା ମୁଖରେ ଲୁଚାଇ ଅଛନ୍ତି ଏହାକୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି କୌଣସି ପୋଥିକା ରଖିଅଛି । ଏଥିରେ ରାମଙ୍କ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅବତାରମାନଙ୍କ ଚରିତ୍ର ଅତି ସଂକ୍ଷେପରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କରି ରାମଚରିତକୁ ବିସ୍ତୃତଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣିତ କରିଥିବାରୁ କବି ଏହାକୁ ରାମଗାଥା ନାମରେ ଅଭିହିତ କରିଅଛନ୍ତି । କବି ଏଥିରେ ରାମଙ୍କର ବାଲ୍ୟଚରିତକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ତାଙ୍କର ଅଭିଷେକଠାରୁ ଅଯୋଧ୍ୟା ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନ କରିଅଛନ୍ତି । ଭାଷାର ସରଳତା ଏବଂ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ରସର ପ୍ରକର୍ଷ ଏହାକୁ ମଧୁରତର କରିଅଛି । ପାଠକ ଭକ୍ତ-କବିଙ୍କର ଭକ୍ତିବ୍ୟାକୁଳତାର ସନ୍ଧାନ ନିଶ୍ଚୟ ଏଥିରୁ ପାଇପାରିବେ । ସେ ବିଷୟରେ କେତେ ଲେଖିବା ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ ।

କବିଙ୍କର ଜୀବନୀ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥମାଳାର ପ୍ରଥମ ପୁସ୍ତକ ଭକ୍ତିବିନୋଦର ମୁଖବନ୍ଧରେ ବିସ୍ତୃତଭାବେ ଦିଆଯାଇଛି । ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସୁ ପାଠକ ତାହା ଦେଖି ପାରିବେ । ଏଠାରେ ତାହାର ପୁନରାବୃତ୍ତି ଶୋଭନ ନୁହେଁ ଭାବି ତହିଁରୁ ବିରତ ହେଲି ।

ଏହି ପୁସ୍ତକଟିର ଆଦର୍ଶ ଖଣ୍ଡି ମୁଁ କେନ୍ଦୁଝରଗଡ଼ସ୍ଥ ପାଟଣା-ନିବାସୀ ଶ୍ରୀ ବାବୁ ବଂଶୀଧର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କଠାରୁ ପାଇଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କ ନିକଟରେ କୃତଜ୍ଞୋଚିତ ସାଦର ଅଭ୍ୟର୍ଥନାପୂର୍ବକ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଅଛି । ଇତି

କେନ୍ଦୁଝର ଗଡ଼
ତା ୨୫।୭।୧୯୩୯ } ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ଅଧିକାରୀ

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ରାମଗାଥା

ବନ୍ଦେ ସୁନା ଗୋବିନ୍ଦ ଯେ' ଦଶ ଅବତାର
ଦୁଷ୍ଟ ଶିକ୍ଷା ଲାଗି ଯେ ଦୁର୍ଗତି ପାପ ହର ।
ଗୋପୀଏ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଶୁଣ ଗୋ ମିତଣି
ଦଶରୂପେ ଜାହାର ଗୋ କୃଷ୍ଣ-ଚରଣ ଶୁଣି ।
ଶଙ୍ଖାସୁର ବୋଲି ଦାଇତେ ଗୋ ପୂର୍ବେ ଥିଲା
ବ୍ରହ୍ମା ଠାରୁଁ ବେଦ ହରି ଜଳରେ ପଶିଲା ।
ବ୍ରହ୍ମାର ଦୁଃଖାର ଶୁଣି ଗଲ୍ ତାର ପାଇଁ
ଦୁଷ୍ଟର ସଙ୍ଗତେ ତାର ରଇବିକା ନାହିଁ ।
ଧରିଲ ସଜାଳ ଯେ ଗୋ ମତ୍ସ୍ୟ ଅବତାର
ପାପୀ ନିବାରନ୍ତି ଯାଙ୍କୁ ଶମନ ସଂସାର । ୫ ।
ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଗଦା ପଦ୍ମ ଶୋଭନ୍ତି ସୁନ୍ଦରଜେ
ଜଳର ଭିତରେ ଗୋ ପଶିଲେ ଦେବାସୁରେ ।
ପରଶନ୍ତ କାଳେ ଗୋ ମାଇଲେ ଶଙ୍ଖାସୁର
ବେଦ ଦେଇ ବ୍ରହ୍ମାର ସନ୍ତାପ କଲ ଦୂର ।
ପୁଣି କୃଷ୍ଣପକ୍ଷେ ଯେ ଗୋ କୂର୍ମରୂପ ଧରି
ପୃଷ୍ଠରେ ବହିଲ ଗୋ ମନ୍ଦର ନାମେ ଗିରି ।
କ୍ଷୀରଜଳ ମନ୍ଥନ ଗୋ କଲ ତାର ଦୃଷ୍ଟେ
ଠାରୁଁ ଉପୁଜିଲ ଗୋ ବିବିଧ ମଣିମୋତି ।
କାଳକୂଟ ବିଷ ଶୁଷିଲ ତିଂ ସୁରେଣ
ଅପଣେ ଭୁଞ୍ଜିଲ ଗୋ କମଳା ନାମେ ନାରୀ । ୧୦ ।

ମୁହିଁ ଭୂସ୍ୱପକ୍ଷେ ଗୋ ବରାହରୂପ ଧରି
ଅଷ୍ଟ ଯାଏ ହୋଇଲି ଅଗାଧ ସିନ୍ଧୁ ବାଢ଼ି ।
ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷ ଦାନବକୁ ପ୍ରାଣେ ନାଶ କରି
ଦାନ୍ତମୁନେ ଧଇଲେ. ଅଖିଳ ବସୁନ୍ଧରା ।
ତହୁଁ ପୁଣ ଧଇଲି ଗୋ ନରସିଂହ-କାଏ
ନାରଦଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣିଲେ ବର୍ଣ୍ଣନ୍ତି ଦେବତାଏ ।
* ଛଳନ୍ତୁ ଦାଇତ ଥିଲା କଶ୍ୟପ କୁମାର
ତ୍ରିଭୁବନେ ସମାନ ଗୋ ନାହିଁ ବଳଆର ।
ବାସ୍ତୁଧର କୁବେର ବରୁଣ ଯମ ସ୍ୱାଏ
ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ପବନ ଅନେକ ଡରେ ଭଏ । ୧୫ ।
ଛାଡ଼ିଲେ ସେ ସାହା ସ୍ଥାନ ଲୁଚିଲେ ଯାଏ
ମର୍ତ୍ତ୍ୟପୁରେ ଭ୍ରମିଲେ ସାମାନ୍ୟ ଜନ ପ୍ରାଏ ।
ପ୍ରହଲ୍ଲାଦ ହୋଇଲା ଗୋ ତାହାର ନନ୍ଦନ
ପିତୃଦ୍ୱାରା ହେଲା ହରି-ଭକତେ ବନ୍ଧନ ।
ହରି-ସେବା ନିଷେଧ ଗୋ ପିତା ତାର କଲା
ବହଳ ସଙ୍କଟେ ଗୋ କଠିଣ ଶାସ୍ତି ଦେଲା ।
ତଥାପି ନ ଛାଡ଼ିଥିଲା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାମ
ନିରନ୍ତରେ ହରିଙ୍କି ଭଜିଲା ଅବଶ୍ରାମ ।
ପରମ ଭକତ ଗୋ ଅଟଇ ପ୍ରହଲ୍ଲାଦ
କୃଷ୍ଣ ଭକ୍ତି ଅନ୍ୟ ବାଣୀ ନ ଲଭଇ ସ୍ୱାଦ । ୨୦ ।
ଭୃତ୍ୟ ଅପମାନ ସେ ଗୋ ନ ପାରିଲି ସହି
ସ୍ତମ୍ଭରୁ ବାହାର ଗୋ ନୃସିଂହରୂପ ହୋଇ ।
ଅସ୍ଥାନ ଉପରେ ଗୋ ବଇଠ ଥିଲି ବସି
ନୃସିଂହ ନଖରେ ଗୋ ଅସୁରେ ଚିରି ଅସି ।

---

* ଛଳନ୍ତୁ—ଛବଳ

ଟହୁ ଟଙ୍କୁ ଶବଦ କଦାନ ବାଜଣାନ
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ କଣ୍ଠୁ ଗୋ ଭ୍ରମାଇ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ।
ଦାନ୍ତ ଉଠମଠ ଗୋ କଷ୍ଟ ଫଟ ଫଟ
କିଙ୍କିଣୀ ଝମିଣି ଶବଦ ଘଟ ଘଟ ।
ଲୁଣ୍ଠି କଣ୍ଠ ବର୍ଷାରେ ଗୋ ଟର୍ବିଜ ଦ୍ରୋଣ ଦୃଷ୍ଟି
ଶିରେ ଧର ଦେଇ ଗୋ ଭ୍ରମାଇ ବସୁଜିବି । ୨୯ ।
ଏକାରେ ମୁକୁଟ ଗୋ ଧରମ ତେଜୋମୟ
ନୃସିଂହ ସୁମରଣେ ଧରଇ ଶବ୍ଦ ଜୟ ।
କୁଞ୍ଚଳ-ଧଟିକ ଦେ। ଝଣଣ ଧାନ୍ଯଣ୍ଡ
କପଟେ ଶୁଂଣ୍ଡକଟି ତେମନ୍ତ ବଣ୍ଡ ।
ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଟଇ ତାହାର ଦୋଳ ଅଖି
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପତ୍ର ଦେଖନ୍ତି ଗୋ ଧରଣୀକୁ ଦେଖି ।
ଚନ୍ଦ୍ର ରଶ୍ମି ଯେଣୁ ସୁଦର୍ଶନକୁ ଅନାଇ
କଣ୍ଠଶ୍ରୀ ଅଣାଏ ଦାର୍ବୀଧ ପାଇଁ ।
ରଥୀ ମହାରଥ ଅତିରଥମାନେ ଥିଲେ
ସେ ତାହାର ଶସ୍ତ୍ର ଦେ ଦ୍ରୁପଦ ସଞ୍ଚାରିଲେ । ୩୦ ।
ମାସ୍ତ୍ରାଦନ୍ତ ଧାଇଁ ଆକାଶପଥେ ଗଲେ
କାଳଥାୟୀ ଅନଳ ପର୍ବତ ବୃଷ୍ଟି କଲେ ।
ଯେତେ ଶସ୍ତ୍ର ପ୍ରହାର ଗୋ କଲେ ମହାବୀରେ
ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ପଡିଲେ ଗୋ ଯୋଜନ ଅନ୍ତରେ ।
ସ୍ୱନକ ଶତଘ୍ନୀ * ଶକ୍ତି ଜ୍ୱାଳାଗ୍ନି ପ୍ରକାଶ
ଦେଖି ଶସ୍ତ୍ର ଏ ସେ ଗୋ କଦଳୀ ଭାଙ୍ଗି ନାଶ ।
ଅତଳାୟ ବାଣିଜ୍ଜ ଗୋ ବଜ୍ରବନ୍ତ ଧାଏ
ସୁରଗଣ ଗନ୍ଧର୍ବଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲେ ଭଏ ।

* ଶତଘ୍ନୀ—ଶସ୍ତ୍ର

ତାହାଙ୍କୁ ନାଶନ୍ତି ଗୋ ସ୍ତମ୍ଭରୁ ପ୍ରକଟି ଧଇଁ
ଦାନାଭିମ ଉଦର ପ୍ରହ୍ଲାଦ ଦଳି ନୁଥି । ୩୫ ।
ସ୍ରବଣରୁ ଦେଖ ପଶି ତ୍ରିଭୁବନ ସ୍ୱାମି
ନୃସିଂହ ଦୁଷ୍କାରରେ ହୋଇଲୁ ଅସୁରଘ୍ନ ।
କନକକ୍ଷ ସିଂହୁ କି ଘାସିଲା ବାଳସୂର୍ଯ୍ୟ
ତେଣ ଘରେ ଅଜାଣଙ୍କୁ ଦନ୍ତାରୁ ତନ୍ତ୍ରାଦ ।
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତରି ସ୍ୱର୍ଗୀ ଗୋ ଭୁଞ୍ଜିଲ ବେନି ଘର
ସମ୍ପୁରେ ଶୁଣିଲୁ ଗୋ ଧ୍ୱନି ମାର ମାର ।
ତ୍ରିଭୁବନେ ବିଜୟୀ ଗୋ ହିରଣ୍ୟ ଦନ୍ତେ
କି ଦୂରେ ପଡ଼ାଇ ତାର ବିଦାରିଲେ ବକ୍ଷ ।
ପ୍ରହ୍ଲାଦ ବଇଲୁ ପିତାଙ୍କୁ ଦଳି ନାଶି
ସ୍ୱବନ୍ଧ ପାଇଲା ବୈକୁଣ୍ଠପୁରେ ବାସ । ୪୦ ।
ଭୂମଣ୍ଡଳେ ସେହି ଗୋ ବାମନ ରୂପ ଧରି
ଯଜ୍ଞ ଦତ୍ତଥିଲୁ ବଳି ଦେବଙ୍କ ଅରି ।
ଦ୍ୱାରରେ ପ୍ରବେଶ ତାର ହୋଇଲେ ବାମନ
ମଧୁର ଶୁଣଇ ସାମବେଦର ଗାୟନ ।
ଦେଖି ଶୁଣି ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଶରୀର ଶୁଦ୍ଧ ବଳି
ଆନନ୍ଦେ ନମସ୍କରି ତାର ଅଶ୍ରୁଜଳ ଗଳେ ।
ବୋଇଲା ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ସମ୍ମୁଖ ମୋର ଆସ
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଉଚ୍ଚରିଲୁ କେତେକ ଶ୍ରେଣ ।
ରାଜୀବଲୋଚନ ମୋହନ ରୂପରୂପେ
ଚରଣେ ପଡ଼ିଲା ନାଭି ଅସ୍ତୁବଦ ଦାତେ । ୪୫ ।
ରତି ବଳି ସ୍ୱନା ବେଳି ଦରଶନ ଶୋଭ
ମସ୍ତକେ ବସୋଇରେ ଦୁର୍ବାଦଳ ତାର ଧୂଳି ।
ବୋଲିଲି ତ୍ରିକ୍ଷେତ୍ର ମାଗ ରାଜ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀର ଦର୍ପ
ବିପ୍ର ଅନନ୍ତର ସ୍ୱର୍ଗୀ ପ୍ରାଣ ଆଦି ଦେଶ ।

ହସ୍ତୀ ଅଶ୍ୱ ରଥ ଏ ଭଣ୍ଡାର ପରିବାର
ମଣି ରତ୍ନ ଜନ୍ମାଇନ୍ତୁ ସେ ତୋର କିଙ୍କର ।
ତୋର ପଦ୍ମ ସଦାପାଦ ଚାହେଁ ମୁଁ ପାଇବ
ତୁ ଯାହା ମାଗିବୁ କିଛି ଜାଣେଁ ନ ଜଗତ ।
ଉତ୍ସର୍ଗ କରନ୍ତି ତୁ ଶୁଣି ବଳି ରାଏ
ଦେବଦ୍ୱେଷୀ ବାସୁଦେବ ଜାଣି ଶଙ୍କାଏ । ୬୭ ।
ଶାସ୍ତ୍ରେ ନ ଯାଏ ସ୍ୱର୍ଗ କାମନା ବ୍ରାହ୍ମଣ
ବଚନ ଶୁଣିଲେ ତୁ ହୋଇବୁ ବଞ୍ଚିତ ।
ମହାପ୍ରଭୁ ମାୟା ତୁ ହୋ ନ ପାରିବୁ ଜାଣି
ଦାନ ଦେଲେ ସମସ୍ତ ହରିବ ଏହୁ ଛଳି ।
ଜଗନ୍ନାଥ ବାମନ ରୂପ ଶୁଣ ମହାସୁର
ନାରାୟଣ ଜାଣି ତୁ କରେଣୁ ଶର୍ମା କରୁ ?
ଯଜ୍ଞ ଦାନ ତପ ଯାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ
ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲାଗି ଯୋଗୀ ଧାଉଁଛନ୍ତି ଯତ୍ନେ ।
ସେ ହରି ଯାଚକ ହୋଇ ମୋର ଠାରୁଁ ଦାନ
ସତେ କି ଛାଡ଼ିବି ମୋର ଏତେ ବଡ଼ ପୁଣ୍ୟ । ୬୮ ।
ମନ୍ତ୍ରୀର ବଚନ ଶୁଣି ଦାନାଧାର ଧର
ଶେଷରେ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ପଦ ପଖାଳିଲା ।
ସତ୍ୟ ରକ୍ଷିଲା ତାହୁ ସଙ୍କଳ୍ପ ଜଳ
ତିନିପାଦ ଭୂମି ଦାନ ମାଗିବାର ପାଇଁ ।
ଛଳ ନ ଜାଣିଲୁ ଯେ ବଚନ ବଳି ଦେଲୁ
ତିନିପାଦ ମାଟି ତ୍ରିଭୁବନ ଦାନ ନେଲୁ ।
ଚରଣ ହରିଏ କଳ ପାତାଳକୁ ପଠା
ସପ୍ତସ୍ୱର୍ଗେ ବେତାକୁ ଯେ ସ୍ୱର୍ଗ ଯେଷ ଦେଲୁ ।
ବାଣ୍ଡିପଣ ବଳି ନ ଯୋ ମଣ୍ଡିବାର ପେଞ୍ଚ
ଚରଣ ଛୁଇଁଙ୍କ ବଳି ଧନ୍ୟ ତାର ଦେହ । ୬୯ ।

ତେବେ ମହାଦାନୀଙ୍କୁ ସେ ଦୁଷ୍ଟପଣେ ଛଳି
ପାତାଳ ଭୁବନେ ତାଙ୍କୁ କରାଇଲୁ ବନ୍ଦୀ ।
କେତେ ମୁଁ କହିବି ସଖି ତାର ଦୁଷ୍ଟପଣ
ପର୍ଶୁରାମ ଅବତାରେ ହୋଇଲା ବ୍ରାହ୍ମଣ ।
ପିତା ବୋଲେ ଭଲ ମାତା ମସ୍ତକ ଛେଦନ
ପିତାଙ୍କୁ ମାଇଲା ଯେ ସହସ୍ର ଅର୍ଜୁନ ।
ଘୋର କୋଳାହଳ ଯେ ପର୍ଶୁ ଏ କରେ ଧରି
ଏକୋଇଶ ବାର ଯେ ନିକ୍ଷତ୍ର ପୃଥ୍ୱୀ କରି ।
କଶ୍ୟପର ଦୋଷେ ଯେ ଅନେକ ଭଲ ନାଶ
ସେ ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ସଖି କେ ଦିବ ବିଶ୍ୱାସ । ୬୫ ।
ରାମ ଅବତାରେ ଦଶରଥ ଘରେ ଜାତ
ମୁନି ସଙ୍ଗେ ରକ୍ଷିଣ ତାଡ଼କା କଲେ ହତ ।
ଗଉତମ-ନାରୀ ହୋଇଥିଲା ଯେ ପାଷାଣ
ଚରଣ ଲାଗନ୍ତେ ତାର ନାଶିଲା ଦୂଷଣ ।
ପ୍ରଚଣ୍ଡ ମହେଶ-ଧନୁ ଦେଖି ଖଣ୍ଡ କରି
ବଶ ହୋଇ ଅଇଲା ଯେ ଜନକକୁମାରୀ ।
ବଶ ହୋଇ ଆଣନ୍ତେ ପଥରେ ପର୍ଶୁଧର
ପଥ ଓଗାଳିଲେ ତାଣି କହିଲେ ନିଷ୍ଠୁର ।
ପର୍ଶୁରାମ-ଦର୍ପ ରାମ ଧନୁ ଆକର୍ଷିଲେ
ଅପମାନେ ପର୍ଶୁଧର ଅରଣ୍ୟେ ପଶିଲେ । ୭୦ ।
ତହୁଁ ଆସି ପ୍ରବେଶ ଅଯୋଧ୍ୟାନାମେ ପୁରୀ
ରାମସୀତା ସୁଖେଁ ଯେ ଭରତ ନନ୍ଦନାରୀ ।
ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ସୁଖେଁ ଯେ ଭରଥ ନୃପବର
ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ସେନେହ ରଘୁବୀର ।
ସଜନ ସୁଖନିଧାନ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସେହି
ମନରେ ସୁଖି ବାଣିଲେ ପାଳିବ ଏ ମହୀ ।

ଦଶରଥ ରାଜନ ହେ ବସୁଥିଲେ ଏବେ
ରାମଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟରେ ରାଜା କରିବା ନିମନ୍ତେ ।
ଘରେ ଘରେ ଉତ୍ସବ ହେ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର
ସକଳ ଦେଶଙ୍କୁ ହେ ଆସିଲେ ନୃପବର । ୨୫ ।
ରାମରାଜା ହୋଇବେ ଶୁଣିଣ ତ୍ରିଭୁବନ
କି କହିବା ନରନାରୀ ହରଷିତ ମନ ।
ଅପରେ ବଶିଷ୍ଠ ଶୁଭଲଗ୍ନ ହେ ଥାଇଲେ
ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ରାମ ରାଜା ହୋଇବେ ଜାଣିଲେ ।
କଇକେୟୀ ରାଣୀର ମନ୍ଥରା ନାମେ ଦାସୀ
ରାଣୀଙ୍କ ହୃଦ୍ରେ ସେ ମନ୍ଥରା କଲା ଅଗ୍ନି ।
ବୋଇଲା ରାଜନ ପୂର୍ବେ ଦେଇଥିଲେ ବର
ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନେ ହେ ଭରତକୁ ରାଜା କର ।
ବନକୁ ଗମନ ହେ କରନ୍ତୁ ସୀତାପତି
ଅବଶ୍ୟ ଚଉଦ ହେ ପୂରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତି ।
ମନ୍ଥରାର ବଚନେ ଜଳିଲେ କଇକେୟୀ
ଭୂଷଣ-ବସନ ମୋଡେ କଣ୍ଠ ବାନ୍ଧିପାଇ ।
ମାଗିଲି ଅର୍ଥ ହେ ଏବେ ରାମ ଯୋଗେ
ଦୁର୍ଗମ ବନକୁ ଯାଉ ଚଉଦ ବରଷେ ।
କଇକେୟୀ ବଚନ ମନ୍ଥରା ନାରୀ ଶୁଣି
କାନ୍ଦି ଝଡ଼ାରେ ଶିଖାଇଲା କୁଟବାଣୀ ।
ମନ୍ଥରା ବଚନେ ରାଣୀ ଧର୍ମ ନ ବିଚାରି
ଦଇବ ଲେଖନ ହେ ପାଇବ ଅନ୍ୟ କରି ।
କଇକେୟୀ ରାଜାଙ୍କୁ ମାଗିଲେ ଯାଇ ଦାନ
ଭରତ ହୋଇବେ ରାଜା ରାମ ଯିବେ ବନ । ୨୬ ।
କଇକେୟୀ ମୁଖରୁ ଦାରୁଣ ବାଣୀ ଶୁଣି
ହରାଇଲେ ଚେତନା ରାଜା ପଡିଲେ ଧରଣୀ ।

ଚେତନା ପାଇଣ ସେ କହିଲେ ଦଶରଥ
ଅଗୋ ଭରତଜନ୍ମୀ ମୋତେ କରନ୍ତ ଦଳୁ ହତ ।
ଧିକ ଧିକ ବାଣୀ ରାଜା ପୁଣିହ କହିଲେ
ହା ହା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବୋଲି ଭୂମିରେ ଶୋଇଲେ ।
ରାମ ଚିନ୍ତା ଦୁଃଖକୁ ପେଷିଲେ ଘୋର ଘନ
ଆଜ କି ଏ ମଙ୍ଗଳବାରେ ରହିବ ଜୀବନ ।
ଦାଣ୍ଡସ୍ୱାମୀ * ଅଗ୍ନିକୁ ଛୁଇଁ କି ଭୂପ ଥିବ
ପଞ୍ଚପ୍ରାଣ ଛୁଟୁଅଛି ଧର୍ମ ନ କହିବ । ୧୦ ।
କେକୟୀକୁ ଅଧିକ ଦେଖିଲି ରାମ ତୋତେ
ବନବାସ ଦୁଃଖ ତାକୁ ଦେବୁ ତୁ କେମନ୍ତେ ?
ଯେବେ ତୁ କାରଣ ମୋର ନ କହୁ ଏ ବାଣୀ
ରାମର ଶତ୍ରୁତା ମୋତେ ନ କହୁ ଚଞ୍ଚୁଶି !
ଶୁଣି କୋପେ କହଇ ସେ ଭରତେଶ୍ୱରୀ ରାଣୀ
ନ କହ ନ କହ ରାଜା ଅନନ୍ତରୁ ବାଣୀ ।
ଆଜି ଏଥ ସୂର୍ଯ୍ୟ ରାମକୁ ଯେଣି ଅଛୁ
ଚଉଦ ବରଷ ରାମ ଯୋଇବାକେ ଚଳୁ ।
ଭରତେଶ୍ୱରୀ ବଚନ ଶାଣ ବିନ୍ଧ ଯାଇ
ରାଜାଙ୍କର ହୃଦରେ ପ୍ରହାରେ ପୁଣି ପୁଣି । ୧୬ ।
ଭକ୍ତି ବଶେ ରାଜା ସେ ଜଗିଲେ ଜଗରଥେ
ରାମଙ୍କୁ ସ୍ମରି ମୁଣ୍ଡ ଝୋଇଲେ ଭୂମିରେ ।
ନନ୍ଦନକୁ ଜଳ ସେ କହାଇ ଅବାସ୍ତ୍ରାମ
ଚେତନା ହୋଇଲେ ଏମା ବୋଲୁଥାନ୍ତି ରାମ ।
ଭରତେଶ୍ୱରୀ ବଚନେ ସେ ରାଜାର ମଣ୍ଡନେ
ରଥ ଚଢ଼ିବାକୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ରାମର ଭୁବନେ ।

---

* ଶତ୍ରୁଙ୍କର ସଂହାରକାରିଣୀ ମୂର୍ତ୍ତିବିଶେଷ

ମଙ୍ଗଳ ସୁବେଶ ହୋଇ ରାମସୀତା ବେନି
ସଙ୍ଗେ ସୁର-ନର ଯେ ପୁଲକ ମେଦିନୀ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଚରଣେ କହନ୍ତି ମନ୍ଥରାର
ରାଜା ଆଜ୍ଞା ଘେନ ରାମ ଉଠ ଥାଉଁଥାଉ ।୧୦୦।
ମନ୍ଥରାର ବଚନେ ରାଜାଆଜ୍ଞା ଶିରେ ଘେନି
ବାହାର ହୋଇଲେ ପ୍ରଭୁ ରାମସୀତା ବେନି ।
ସୀତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ରାମ ଆରୋହିଲେ ରଥ
ଜନର ଗହଳ ବାଟ ନ ଦିଶଇ ପଥ ।
ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ପବନ ମଧୁର ମନୋହର
ଜଳଧରବପୁ କାନ୍ତି ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ରାମର ।
କେଶର ନୀଳିମା କି ଯୋ ଭ୍ରମର ବସିଲ
ଅମାବାସ୍ୟା ନିଶି କି ଯୋ କେଶରେ ପଶିଲ ।
ମସ୍ତକେ ଶୋଭିତ ଯାହା ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଲେଖନ
ଯାହାରେ ବାନ୍ଧନ ଦିଶୁ ଜଗତର ମନ । ୧୦୫ ।
ଯାହାର ଉପରେ ଯୋ ମୁକୁଟ ଦିବ୍ୟଭାନୁ
ଦିପୋଇଲେ ଅନଙ୍ଗ କି ଦମଲେ ଭୁଜପତ୍ର ।
କନକ ମଣି ଖଚିତ କର୍ଣ୍ଣରେ କୁଣ୍ଡଳ
ଅକଳଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ବଦନମଣ୍ଡଳ ।
ସୁନ୍ଦର ଭ୍ରୂଲତା ନାସା ଅଧର ଦର୍ଶନ
କହନ୍ତି ମଧୁର ବାଣୀ ସ୍ୱଜାତଲୋଚନ ।
ସ୍ଥୂଳ ବର୍ତ୍ତୁଳ ଯୋ ଆଜାନୁ ବେନି ବାହୁ
ଦଇତ-ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ଯାର ବାହୁ-ବାଣ ରାହୁ ।
ଭୁଜବନ୍ଧୁ କଣ୍ଠାରେ କି ଯୋ ମର୍ଦ୍ଦିତ କରାଉ
ଭୁଜଙ୍ଗର ଗମକୁ ପଶିଲ ଦିଉଥାଉ । ୧୧୦ ।
ଲମ୍ବିଲମ୍ବ ଗଞ୍ଜିଲ ଯୋ ନିତମ୍ବର ଠାଣି
ପ୍ରସନ୍ନ ଚରଣ ସ୍ଥଳୀ ରାଜହଂସ କାନ୍ତି ।

ଚନ୍ଦନର ଉପରେ କି ମଞ୍ଜୁ ସିଂହ ଉଚ୍ଚ
ରଥ ପିଣ୍ଡିକାରେ ଗୋ ତେମନ୍ତ ରାମ ଶୋଭା ।
ରାମ ରୂପ ସୁଧାଁ ଗୋ ସକଳ ଦେଶଜନ
ଏକକୁ ଆରେକ ତହିଁ କହନ୍ତି ବଚନ ।
କେ ବୋଲଇ କୌଶଲ୍ୟାଙ୍କ ମହାପୁଣ୍ୟ ଫଳ
ଦଶରଥ ରାଜାଙ୍କ ଗୋ କେଉଁ ପୂର୍ବ ସୁକୃତ ।
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କୌଶଲ୍ୟାଙ୍କ ତପସ୍ୟାର ଫଳ
ଦଶରଥ ନୃପଙ୍କର ଚତୁର୍ବର୍ଗ ଫଳ । ୧୧୯ ।
ସୁରସୁନ୍ଦରଙ୍କର ମଧ୍ୟେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଯଥା ଏହି
ଗଞ୍ଜଇ ନବୀନ ମେଘ ଦେଖ ଶ୍ୟାମଦେହୀ ।
କେ ବୋଲଇ ଏହି ଗୋ ଭାଙ୍ଗିଲା ଶିବଧନୁ
ପାଇଲା ସୀତାକୁ ଗୋ ବାଣିନବଣ୍ଡ-ଭନୁ ।
ଦଶରଥ ରାଜାର ଜୀବନ ସାଧ୍ୟ ସାଧ୍ୟ
ଦ୍ରୁତ ଯାଉ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସୀତାପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ ।
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କୌଶଲ୍ୟା ଦେବୀଙ୍କ ଉଦର
ଜଗତଜନବାସ ଯହିଁ ଜନମିଲା ଘର ।
ଧାନ୍ୟାରେ ସୃଷ୍ଟିଁଇ ଦୃଷ୍ଟି ଅଜ୍ଞଶପଥରେ
ନାହିଁ ନାହିଁ ଏ ରୂପ ଗୋ ତିନ ଭୁବନରେ । ୧୨୦ ।
କେ ବୋଲଇ ସର୍ବଥା ଯେ ନୁହଇ ମାନବ
ଦଶରଥ ଘରେ ବିକେ ଜନ୍ମେ ବାସୁଦେବ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତହିଁ ବନ୍ଧୁ ସବୁଙ୍କର ଅଛି
ଅଠାରେ କେତେ ବର୍ଷୀ ଦେଖାଇ ଥାଇ ପଶି ।
ଭ୍ରାକନ୍ତି ସାରଥି ରଥ ସ୍ତମ୍ଭିର ବହି ରତ
ରାମରୂପ ଦର୍ଶନେ ଲୋଚନ ତୃଷ୍ଣା ମେଣ୍ଟ ।
ଯାଉଛନ୍ତି ପିତା ଆଜ୍ଞା ଧରିଛନ୍ତି ମନେ
ଜନମନ ରଞ୍ଜିଲ ଗୋ ଲୋଚନ ବଚନେ ।

ପରମ ମଙ୍ଗଳ ଗୋ ମଙ୍ଗଳ ବେଶ ହୋଇ
ସକଳ ଭୁବନ ଜନମନଙ୍କୁ ମୋହିଲ । ୧୨୫ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ରାମ ରାଜାର ଭୁବନ
ଦେଖିଲେ ଗୋ ଦଶରଥ ଭୂମିରେ ଶୟନ ।
ରାଜାର ଚରଣେ ରାମ ନବେଇଲେ ଶିର
ଶିରେ କର ଦେଇ ଉଷ୍ଣ ହୋଇଲେ ଭୂମିରୁ ।
ଦେଖିଲେ ରାଜନ ମନ ହୋଇଅଛି ଛନ୍ନ
ଶୀତା ଭସ୍ମ ଦେଖି ଗୋ ଅତୁଳ ରାମ ମନ ।
ବୋଇଲେ ରାଜନ କିଞ୍ଚି ଦୁଃଖେ କି ନିମନ୍ତେ
କି ଅବା ଅଶୁଭ ତେଇ (ତବ) ମୋହର ନିମନ୍ତେ ।
ଜନନୀଙ୍କ ଏଇଙ୍କ ଭର୍ସାଇ ଦଲ୍ ତେଜ୍ୟା
କି ନିମନ୍ତେ ମହାରାଜ କଲ ଭୂମିଶଯ୍ୟା । ୧୩୦ ।
ସକଳ ମଣ୍ଡଳ ଚିନ୍ତାପର ଯାଉ ଧାଇ
ଗୁରୁଲୋକେ ଭୃତ୍ୟ ବର୍ଗ ଚିନ୍ତିତ ନାହିଁଟି ।
କି ଅବା ଦେବାଣ ବଂଧୁ ହୋଇଲେ ଷଢ଼ରେ
କି ନିମନ୍ତେ ମହାରାଜା ଶୟନ ଭୂମିରେ ।
ମାତୁଳ ଗୃହରେ ଯେ ଭରତ ଅଛି ରହି
ତାହିଁର କି ଦଶା ସେ ରାଜାଙ୍କୁ ଅବା କହ ।
କି ଅବା ଅସାଧ୍ୟ ଦେଲେ ଜନନୀ ମୋତନ୍ତ୍ରର
ମାତାଙ୍କନେ ନ ଦେଖିଲେ ଚରଣେ ଭ୍ରମର ।
କେ ଅବା ଜଗତେ ତୋ ତୋଳେ ଅନ୍ତ୍ରଲ ଅବସ୍ଥି (ଅନିଷ୍ଟି)
ବାପ ଧାତେ ବାନ୍ଧ ପରସ୍ତ୍ରନରୁ ଦୃଷ୍ଟି । ୧୩୫ ।
କି ଅବା ଅପାଧ ତୋତେ ଦଲ୍ ବଇଦେହୀ
ଏଣୁ ଯଦି ଭେଟିବ ଉପ୍ରତ୍ୟା କେଣୁ ନାହିଁ ।
କି ଅବା ଅପାଧ ତୋତେ ହୋଇଲା ମୋ ହେତୁ
କ୍ରୋଧରୁ ଦୟବା ଦଣ୍ଡ ଦେ ଇଚ୍ଛା ତୋ ହେତୁ ।

ଦଣ୍ଡକ ଶବ୍ଦରୁ ପଡ଼େ ଅନ୍ତରେ ସମ୍ଭାଇ
ରାଜାର ଦୁଃଖିତ ଦେଖି ସହିଣ ନ ପାଇ ।
ରାମର ଶପଥ ତୋ କଳାପ ବାଣୀ ଶୁଣି
* କଇ ଲେଉଟାଇଲେ ସେ ମୁହଁ ଲେ ନୃପମଣି ।
ଏହାତେନେ ରାମ ବୋଲି ବଚନ ବୋଇଲେ
ଆଜ୍ଞା ଦିଅ କରିବାକୁ ସତତ ବୋଇଲେ ।
ରାଜାର ମଙ୍ଗଳେ ତତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶୀ କହନ୍ତି ବାଣୀ
ରାଜା ଆଜ୍ଞା କରିଲେ ତୁ ଶୁଣ ରଘୁପତି ।
ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ରାଜା ଭରତକୁ କଲେ
ଚଉଦ ବରଷ ବନବାସ ତୋତେ ଦେଲେ ।
ଶୁଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତେବେ ହରଷିତ ହୋଇ
ଏ କଥାକୁ ରାଜନ ଦୁଃଖିତ କାହିଁପାଇଁ ।
ରାଜା ଆଜ୍ଞା ସମାନ ଜନନୀର ଆଜ୍ଞା ମୋତେ
ଏ କଥାକୁ ସଂଶୟ ନ କର ଦେବୀ ଚିତ୍ତେ ।
ପିତୃ ଆଜ୍ଞା ପାଳିବି ରଖିବି ତୋର ବଚନ
ରାଜା ହେଉ ଭରତ ସେ ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନେ ।
ଚିନ୍ତାର ନିବୃତ୍ତି ତେ ବାହାର ରାମ ହୋଇ
ମାତାର ମନ୍ଦିରେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହୋଏ ଯାଇ ।
ରାମ ରାଜା ହୋଇବେ ମଙ୍ଗଳ ଶୁଭ ବେଳ
ପୂଜନ୍ତି ଇଷ୍ଟ ଦେବତା ରାମର ଜନନୀ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ରାମ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ଜନନୀ ଚରଣେ ଶିର ଦେଇଣ ଶୋଇଲେ ।
ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ଦେବେ ଉଠିଲ ତ୍ୱରିତ
ଉଠ ଉଠ ରାମ ବୋଲି କରନ୍ତି ଆଶିଷ ସେ ।

---

* କଇ—କହ, ପାର୍ଶ୍ୱ ।

ଉଠି ଦିରେ ଦର ସ୍ୱମ ଜନନୀଙ୍କ ସ୍ପର୍ଶ
ଦଇତ୍ୟାରୀ ଭରତ ସକଳ ସ୍ୱମ ଦଣ୍ଡ ।୧୬୦।
ମହାସ୍ତ୍ର ଜନନଙ୍କ ପ୍ରଭାନ ହେଲେ ବାର
ଶ୍ରୋଣିତ ଭରତ ସିଦ୍ଧା ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର ।
ଚଉଦ ବରଷ ବାଏ ଦଣ୍ଡା ମୁଁ ବନେ
ଏ କଥାକୁ ଜନନୀ ନ ଦର ଦୁଃଖ ମନେ ।
ଶୁଣି ଦଇବଙ୍କା ଯେ ପଡ଼ିଲେ ମୋହ୍ୟାଇ
ସେବତ୍ତିଙ୍କ ପଡିଙ୍କ ଭଳ୍ପା ଶାନ୍ତି ପାଇ ।
ଘଣ୍ଟକ ଉତ୍ତାରୁ ହେବ ପାଇଲେ ଚେତନ
ଶୋକେ ସଦାସଦା ହୋଇ ଦହନ୍ତି ବଚନ ।
ଅଇ ଛେନେ ଏମନ୍ତ ନ ହୋଇ ସ୍ୱପାଣି
ସେବୁ ଦୁଷ୍ଟ ବଚନ କାମାଇଁ ଦନ୍ତ ଅଣି ।୧୬୫ ।
ଅନଘ ବାପୁର ସୁକୁମାର ଶ୍ୟାମ ଦାଏ
ଦାଣ୍ଡେ ନ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ଦୁଅଇ କାଇ ପ୍ରାଏ ।
ଚଉଦ ବରଷ ତୁ ରହିବୁ ଘୋର ବନେ
ଜନନୀ ଦୁଃସହ ଦୁଃଖ ନ ବାସୁ ମନେ ।
ପିତା ଯେବେ ଦାନକୁ ଦେଶିଲେ ନ ବାସୁ
ଶୁଣ ସ୍ୱମଚନ୍ଦ୍ର ମୁଁ ତୋହୋର ଗର୍ଭଧାରୀ ।
ମୋହୋର ବଚନ ଯେନ ନ ଯାଅ ବନକୁ
ନ ଦର ଶବଦ ପୁଣ ମୋହୋର ମନକୁ ।
ଦର ଛେନି ଯୋଗ ପ୍ରମ ଦରନ୍ତି ବିନଏ
ମୋହୋର ଆଏତ ହୋ ନୁହଇ ଶୁଣ ମାଏ । ୧୭୦।
ଏ ଦେହୁ ଦାଏଶି ଗୋ ମୋହର ପିଅର
ଯେସନ ମୁଣ୍ଡିକା ପିଣ୍ଡ ଭୁବନ ଭିତର ।
ତୁମ୍ଭେ ତ ନ ଜାଣ ପିତା ଉପଗ୍ର ବାସୁର
ସକଳ ନିର୍ମଳ ବୁଦ୍ଧି ହୁଦାସ୍ତ ବାହାର ।

ପୂର୍ବେ ତ ସୁମିତ୍ରା ମାତା କହେ ପଶ୍ଚାଧର
ପିତା ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ଆଡ଼ିଲେ ମା'ଡାକିର ।
ମାତାଙ୍କୁ ନଥିଲା ପିତା ଆଜ୍ଞାରେ ନମନେ
ଜନନୀ କହନ୍ତି ମୁଁ ରେ ନ ଥିବ ଯେମନ୍ତେ ।
ଭାଇଙ୍କ ବାରଣ ମୁଁ ରକ୍ଷଣ ଯୋଉବାନ
ଦୋଷୋକ୍ତ ଜୀବନ ପୁଣି ଦୃଷ୍ଟ ଅର୍ଜନ ।୧୬୭।
ପିତା ଆଜ୍ଞା ଯେମନ୍ତେ ମୁଁ ଲଙ୍ଘିବି ଜନନୀ
ସତ୍ୟ ଭଙ୍ଗ ହୋଇଲେ କା ରହିବ ଜୀବନ ?
ସତ୍ୟକୁ ପାଳନ ଚିନ୍ତା ନ ଲଙ୍ଘିଲ ଭୂଲି
ସବେ ଜାଣ କୃଷ୍ଣ ରେ କରନ୍ତୁ ଅଖଣ୍ଡନ ।
ଭାଇ ରାମ ସଙ୍ଗରେ ଯୋଉଁଥିରେ ମା'ଜା
ଏମନ୍ତ କୃତ୍ୟ କି ପୁଣି କରନ୍ତି ବିଧାତା ।
ପିତା ଆଜ୍ଞା ଶିରେ ଘେନି ନଇଲୁ ବାହାର
କାମଧରେ କୋଦଣ୍ଡ ଦକ୍ଷିଣ କରେ ଶର ।
ସଙ୍ଗତେ ଜାନକୀ ଦେବୀ ହୋଇଲେ ବାହାର
ନିନ୍ଦି ଶରଦ ଇନ୍ଦୁ ବଦନ ଯାହାର ।୧୭୦।
ବାହାର ହୋଇଲେ ସଙ୍ଗେ ସୁମିତ୍ରା କୁମର
ଦେଖିଁ ନର ନାରୀ ଯେ କରନ୍ତି ହାହାକାର ।
ଏ ବୋଲିଣ ରାମ ରଙ୍ଗ ନୋଳିଲେ ଯେମନ୍ତେ
ପାଦପଥ ହୋଇ ତ ଚଳନ୍ତି ରାଜପଥେ ।
ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ନ ଦେଖନ୍ତି ଯାର ଯିଏ
ରାଜପଥ ମଧ୍ୟରେ ତ ଚଳନ୍ତି ସୀତାଙ୍କ ।
ପଛରେ ଯୋଉଁଥିଲେ ସୁମିତ୍ରା କୁମର
ଧନୁର୍ବାଣ ମଧ୍ୟ ଦେଖା ନମକୁ ବାହାର ।
ପାଠେ ବାସ୍ତ ଦେଖିଲେ, ଦେଖିଲେ ମର୍ଣିଗଣ
ବାଳକ ଯୋଗେଷ୍ଟ ଦେଖା ହୋଇଲେ ଭୂଷଣ ।୧୭୨।

ଏମନ୍ତ ଅନ୍ତରେ ସ୍ୱର୍ଗୀ ଅଚେତ ଦଶନ୍ତୁ
କଇକେୟୀ ଚରିତ ସେ ବଣିକ ହୋଇଲା ।
ଭରତ ହୋଇବ ରଜା ଶୁଣିଣ କ୍ଷୁଭାବେ
ଚଉଦ ବରଷ ରାମ ନିବେଶଲେ ବନେ ।
ଶୁଣି ପୁର ନରନାରୀ ନାନା ଦେଶାନ୍ତରୀ
ସବୁଙ୍କର ଲୋତକଁ ବହିଲ ଶୋକଭାରୁ ।
ବୋଲନ୍ତି ଏ କଇକେୟୀ ଥିବ ତା ଜୀବନ
ସୁକୁମାର ରାମକୁ ପେଷିଲା ଘୋରବନ ।
ଜାନକୀ ସୀତା ତ ତ୍ରିଦଶଙ୍କ ବଶ ପଣ
ନ ଦେଖୁଛୁ ମହାରାଣୀ ଏତେ ଦୁଃଖ ଘଣ୍ଟା । ୧୮୦ ।
ପିତା ଆଜ୍ଞା ଅଭଙ୍ଗିତ ବନେ ଦଣ୍ଡ ରାମ
ଧରିଲ ଜଟା ବାକଲ ଫଳମୂଳ ଗ୍ରାସ ।
ପିତା ଆଜ୍ଞା ଦେଖିଣ ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସହିତ
ରାମା ପାଦୁକାରୁ ଶିରକୂଟରେ ଧରିଲ ।
ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ଘେନି ରଘୁବୀର
ଭରତେ ରଖିଲେ ସେ ନିବାଞ୍ଜି ଶରୀରୁ ।
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ସେ ମାତୁଳ ଘରେ ଥିଲେ
ତହୁଁ ତ ବଶିଷ୍ଠ ମୁନି ଦୂତ ପଠାଇଲେ ।
ବେଗେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଅଯୋଧ୍ୟାପୁରକୁ
ସକଳ ଚରିତ ମୁନି କହିଲେ ତାହାଙ୍କୁ । ୧୮୫ ।
ଶୁଣି ଘୋର ଦୁଃଖ ପାଇଲେ ସ୍ୱଈ ବେନି
ହୋଇଲେ କି କର୍ମ କଲେ ଆମ୍ଭର ଜନନୀ ।
ବହୁତ ପ୍ରକାରେ ସେ ମାତାଙ୍କୁ ନିନ୍ଦାକଲେ
ମନ୍ଦାକିନୀ ବିଧି ପ୍ରକାରେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦେଲେ ।
ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ ସେ ବଶିଷ୍ଠ ମୁନିବରେ
ସିଂହାସନେ ବସାଇଲେ ଭରତ ପ୍ରଭୁରେ ।

ବଶିଷ୍ଠ ସହିତ ସର୍ବ ମନ୍ତ୍ରିଗଣ ଘେନି
ରାମଙ୍କୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ଗଲେ ଭାଇ ବେନି ।
ତାହାର ହୋଇଲେ ଯେ ରାମଙ୍କୁ ନେବା ପାଇଁ
କଉଶଲ୍ୟା ସୁମିତ୍ରା ଥିଲେ କଇକେୟୀ ।୧୯୦।
ଯୋଦ୍ଧାଏ ଏକ ଅନ୍ତରେ ସୈନ୍ୟବଳ ଘେନି
ଚିତ୍ରକୂଟେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଭାଇ ବେନି ।
ସୈନ୍ୟ ଗହନ ଚଳନ ଶୁଣିଲ ଅପାର
ଚିତ୍ରକୂଟେ ଥାଇ ତା ଶୁଣିଲେ ରଘୁବୀର ।
ବୋଲାଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଏ କାହାର ସୈନ୍ୟବଳ ।
ଧୂଳି ଢାଙ୍କୁଅଛି ଦେଖ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷମଣ୍ଡଳ ।
ବୃକ୍ଷରେ ଉଠିଲ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅନା ଯାଇ
ଦେଖିଲ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ବେନି ଭାଇ ।
ରାମଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯେ କହିଲ କୁଦେ ଥାଇ
ଆସିଲେ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ବେନି ଭାଇ ।୧୯୫।
ଜନନୀ ଏହାର ସଙ୍ଗେ ଦେଲା ଗଉଡ଼ାଇ
ଆପଣ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଏ ମାରିବାର ପାଇଁ ।
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ମାରିଣ ପୃଥ୍ୱୀ ଅକଣ୍ଟକ କରି
ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ଏ ଭୁଞ୍ଜିବ ରାଜଶିରୀ ।
ଏକ୍ଷଣି ଧନୁକୁ ଗୁଣକ ଯୋଡ଼ି ବାଣ
ଭୂମିରେ ଶୋଇବେ ସେ ଜାଣିବ ଦୁଷ୍ଟପ୍ରାଣ ।
ପୁତ୍ରଶୂନ୍ୟ ହୋଇବ ସେ କଇକେୟୀ ରାଣୀ
ଭରତ ସ୍ମରିବ ଯାନ କହିବ ଧରଣୀ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ବଚନେ ହୋଇଣ ରଘୁବୀର
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତୋହର ଧନୁଶର ।୨୦୦।
ଶୁଣିଣ କହିଲେ ଭ୍ରାତା ମାଡ଼ିବା ନାମକେ
କହିବାକୁ ସ୍ନେହିତ ନ ପାର ତୁମ୍ଭ ବତ୍ସେ ।

ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ନାଶିବ ସେ ଭୁଞ୍ଜିବ ସ୍ୱର୍ଗପୁରୀ
ବୋଲିଲୁ ଭରତ ଏବା ଅଶୁଦ୍ଧ ବାସ୍ତବ ।
ଅଜ୍ଞାନଙ୍କ ଷଣ୍ଢ ଭରତ ଧର୍ମବୁଦ୍ଧି
ଅଗ୍ରଜ ନେବାର ପାଇଁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ପ୍ରବୋଧି ।
ରାଜ୍ୟକୁ ତ ନ ଯିବା ପାଳିବା ପିତାସତ୍ୟ
ମୋର ଚିନ୍ତା ତାହାର ବୁଝିବି ଏହା ତଥ୍ୟ ।
ତୋତେ ଯେବେ ରାଜ୍ୟ ହେଲା ବର୍ଷିଲୁ ରାଜ୍ୟଲିପ୍ସୁ
ରାଜ୍ୟ ତୋତେ ଦେବାକୁ ଭରତକୁ ମାଡିବୁ । ୧୦୯ ।
ଶୁଣି ଚେତନାଏ ହୋଇ ସୁମିତ୍ରା ନନ୍ଦନ
ଅଶ୍ରୁ ନିଭାଇଲା ଭାଇ ମଳିନ ବଦନ ।
ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ ଯାଇଁ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ
ଯେତେବେ ଦୂରୁଁ ଦର୍ଶିଲେ ଶୋ ଶ୍ରୀରାମ ବଦନ ।
ରଥୁଁ ଓହ୍ଲାଇଲେ ଦେଖି ଦୂର ପର୍ଣ୍ଣ ଘର
ଦଣ୍ଡବତେ ଶୋଇଲେ ତିଳରେ ପୃଷ୍ଠ ମାଡ଼ି
ଘୁଷି ଘୁଷି ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଦଣ୍ଡମତେ
ବଇଦେହୀ ଚରଣ ସ୍ପର୍ଶନ୍ତି ଦୁଃଖ ଚିତ୍ତେ ।
ପିତା ମୃତ ହୋଇଲେ ଆଇଲେ ରାମ ବନ
କି ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅସୁର ଗାବନ ! ୧୧୦ ।
ସବାଲି ଦେଖିପଥାଏ ଦେବା ସୁଲକ୍ଷଣ
ଚରଣେ ଲମ୍ବିଲେ ଶିର ଦେଇ ଶ୍ରୀ ରଘୁବର ।
ଆଜାନୁଲମ୍ବିତ ବେନି ବାହୁ ରାମ ଦେଖି
ତୋଳି ଦେନି ବାହୁରେ ବସାଇଲେ ଭ୍ରାତୃଙ୍କେ ।
ଭ୍ରାତ ମୁଖ ଚୁମ୍ବି ରାମ ପ୍ରଶ୍ନନ୍ତି ଅଧୀର
ଦିଅ ବାର୍ତ୍ତା କୁଶଳ ସମସ୍ତ ଗଣାଙ୍କର ।
ଆଶା ପାଇ ଉଠିଲେ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ
ଆଗରେ ହୋଇଲେ ଛଳ ଲୋତକଲୋଚନ ।

ହନୁମନ୍ତ ସେ ବେଳ ଦୁଇ ଯୋଡ଼ ବେନି କର
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ସୀତା ହେଜିଲେ ଶରୀର । ୨୧୫ ।
ହନୁଙ୍କର ତହିଁ ସୁଧାଭୂତ ବାଣୀ ଶୁଣି
ରାମ ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପାଇଲେ ସର୍ବ ଜାଣି ।
ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ସେ ବଶିଷ୍ଠ ବୋଧ କଲେ
ମହାର୍ଣ୍ଣି ନଗରେ ସେ ଚିତାକୁ ଜଳ ଦେଲେ ।
ଭ୍ରାତା କଥା ଯେଣ ରାମ ଚିତ୍ରକାଣ୍ଡି ସାରି
ଜନ୍ମାନ୍ତେ ପର୍ବତେ ଯାଇଣ ବସେ କରି ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଚରଣେ କହିଲେ ବେନି ଭାଇ
ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନକୁ ସେ ଯେଉଁଥିବା ପାଇଁ ।
କେତୁଣି ପ୍ରକାରେ ରାମ ନ ଯେନିଲେ ବୋଧ
ସୀତା ଆଜ୍ଞା ଘେନିଲେ ହେଜିଲେ ରାଜ୍ୟପଥ । ୨୨୦ ।
ସତ୍ୟର ନାମଲେ ରାମ ଅବୋଧ ଅଟଳ
ରାମ ବୁଦ୍ଧି ବେନି ଭୁଜ ସହେଦ କହଳ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ସେ ବଶିଷ୍ଠ ମହାମୁନି
ମାଗିଲେ ପାଦୁକା ଦୁଇ ମଣିରତ୍ନ ଯେନି ।
ନାଶିଷ୍ଟ ଆଜ୍ଞାରେ ସେ ପାଦୁକା ବେନି ଦେଲେ
ମସ୍ତକରେ ଘେନି ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଗଲେ ।
ମଣିରତ୍ନ ଘେନି ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ବୀର
ପାଦୁକା ପ୍ରଣମି ଶିରେ କରି ନମସ୍କାର ।
ସେ କହିବା ଭରତ ଶତ୍ରୁ ଶୁଭଯୋଗ
ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ମୁରଣ ହୋଇଛନ୍ତି ନାରାୟଣ । ୨୨୫ ।
ନାରଦ ଗୁରୁ ଶରଣ ରହିଲେ ଭରତ ମହାବୀର
ରାଜ୍ୟରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଭୁଜରେ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ।
ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ସେ ପାଦୁକା ଦୁଇ ଥୋଇ
ପାଳନ୍ତି ସକଳ ମହୀ ଶ୍ରୀରାମ ସୁମରି ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ଋଷି ବାହୁଡ଼ିଣ
ଶରଭଙ୍ଗ ଦେଖିଲେ ପଶିଲେ ଘୋରବନ ।
ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦେଖାଇଲେ ଅତି ମୁନିଆଶ୍ରମରେ
ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗେ ଗଲେ ରଘୁବୀରେ ।
ଅନେକ ଦିବସ ସନ୍ତୋଷେ ଅଛି ମହାଋଷି
ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣ ପରମବ୍ରହ୍ମ ଧ୍ୟାନଯୋଗେ ବସି ।୨୩୦।
ଯାତ୍ରା କରି ଗଲେ ରାମ ଏମନ୍ତ ସମୟେ
ଦଣ୍ଡମତେ ଶୋଇଲେ ସେ ମୁନିଙ୍କର ପାଏ ।
ବେନି ଧରି ଘେନି ମୁନି କୋଳରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତି
ପରମ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟେ ମୁନି କୁଶଳ ପୁଛନ୍ତି ।
ଆଜ ମୋର ଆଶ୍ରମେ ଅଛନ୍ତି ତିନିଜଣ
ଏ ସ୍ଥାନେ ବସିବା ମୋର ହୋଇଲା କାରଣ ।
ଏତେ କହି ଅତିଥି କାର୍ଯ୍ୟରେ ପୂଜା କଲେ
ସୀତାମୁଖ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ।
ଧରି ବେନି ଚରଣ ମସ୍ତକେ ଲଗାଇଲେ
କର ଧରି ଋଷିପତ୍ନୀ ପାଖେ ବସାଇଲେ ।୨୩୫।
ଅଙ୍ଗଯୋଗ୍ୟ ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଲେ ମୁନିନାରୀ
ଆଶ୍ୱାସନା କରି ନେଇ କୋଳାଗ୍ରେ ଧରି ।
ସାଧ୍ୱୀ ଚନ୍ଦ୍ରଅଙ୍ଗ ଆନ ଦେବତାଙ୍କେ ନୋହିବ
ମୁଖ ରୂପ ତୋହର ଜୀବନ୍ତେ ରହିଥିବ ।
ଏତେ କହି ଅମଳାଣ ନୂତନ ବସନରେ
ଭୂଷଣ କଞ୍ଚଳ ସେ ସୀତାଙ୍କ କରେ ଦେଲେ ।
ଦେଖନ୍ତେ ବସନ ସୀତା ଶିରରେ ଲଗାଇ
ଆଜ୍ଞା ଦେବା କ୍ଷଣେ ବନ୍ଦିଲୁ ଦେବୀ ଯାଇ ।
ପତିପତ୍ନୀ ଅତି ସୁକଲ୍ୟାଣ ତାଙ୍କୁ କଲେ
ସେ ମୁନି ଆଶ୍ରମେ ରାମ ସେଦିନ ରହିଲେ ।୨୪୦।

କାଶି ଚନ୍ଦନରେ ଯୋ ମୁନିଙ୍କି ଅଙ୍କା ମାଡ଼ି
ଚଳେ ରାମଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତାସ୍ତ୍ରୀ ଶରଙ୍ଗି ।
ଗମନ୍ତି ସେ କାନନର ଘୋର ସ୍ଥାନନରେ
ଅତେଣ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ଋଷିଆଶ୍ରମରେ ।
ଯେନ କଳନ୍ତ ସେ ଅଙ୍କ ମୁନିଗଣେ
ଘୁରନ୍ତି ଦେଖିଲେ ରାମ ରାଜୀବଲୋଚନେ ।
ଦେଖିଲେ ସ୍ୱରୂପର ସୁକୁମାର ଭାଏ
ଦେଖନ୍ତି ରାମଙ୍କୁ ରାକ୍ଷସଭୟେ ତ୍ରାସ ।
ତାହାଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ ଯେ ମୁଖ୍ୟ ଏକ ମୁନି
ସୁତାର ନାମରେ ଆଶ୍ରମକୁ ଘେଲେ ଘେନି ।୨୪୫।
ଷଡ଼ଙ୍ଗ ପୂଜାକଲେ ପଞ୍ଚମୂର୍ତ୍ତି ଦେଇ
ଶରଧ ପ୍ରକାରେ ମୁନି ଭକ୍ତିରେ କହୋଇ ।
ପରମ ସନ୍ତୋଷେ ରାମ ଏକଦେଶ ରହିଲେ
ଦ୍ୱିତୀୟ ସମୟେ ରାମ ଆଶ୍ରମ ଛାଡ଼ିଲେ ।
ଦଣ୍ଡକା ପଥନ ବନେ ବଟେଶ୍ୱରଲେ ରାମ
ଶାସ୍ତ୍ର ରାଜିତ ଯାହିଁ ଭରଦ୍ୱାଜ ଆଶ୍ରମ ।
ଶୂଳର ଉପରେ କରିଅଛି ପଞ୍ଚଶିର
ପଞ୍ଚଶିର ଜଟାରେ ଖଣ୍ଡର ଭୟଙ୍କର ।
ଅଙ୍କ ଗୀଧ ସିନ୍ଧୁ କୋ ଲୋଚନ ଯେତେକ ଦୃଷ୍ଟ
ସ୍ତୁ ଶର ପାଇଁ ଦେଖେ ଡାକିବା କାଳୁଚି ? ।୨୫୦।
ଖାଉଛି ଗଜ ମଣିଷ ବାଘ ଋଷିଗଣ
ରୁଧିର ମାଂସ ଲାଗି କଣ୍ଠ ବଦନ ।
ଅଙ୍କ ଲମ୍ବ ଉଦର ଯେ ଭଙ୍ଗ ଓଠ ନାଶା
ଲେପିଛି ଶରୀରେ ଯୋ ରକତ ମାଂସ (ବସା) ।
ଶୂଳ ଯୋଜ ବସିଛି ବରଷ ମୁଖ ଖାଇ;
ରାମ ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ।

ରାମଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ସେ କବନ୍ଧ ଭକ୍ତେ ବାଣୀ
ମନୁଷ୍ୟ ଆହାର କରୁ ଭେଟାଇଲା ଆଣି ।
ଏତେ କହି ଧାଇଁଲା ସେ ପବନ ସମାନ
ସୀତାଙ୍କୁ କୋଡ଼ରେ ଘେନି ଉଡ଼ିଲା ଗଗନ । ୨୫୫ ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସେ ଧନୁରେ ଗୁଣ ଦେଇ
ସୀତାହୃତା ଦେଖି ରାମ ଅଦ୍ଭୁତ ଚିନ୍ତଇ ।
ଘୋର ବାଣ ଧନୁକୁ ଯୋଡ଼ିଲେ ରଘୁବୀର
ଛାଡ଼ିଲେ ଅମୋଘ ବାଣ ବିଦ୍ଧ ଶରୀର ।
ନାଶେ ପ୍ରାଣ ଅକୁଳେ ଯୁଝିଲା ତାର ଦେହୁ
ଅତିଶ ଶୀଘ୍ର ହୋଇଲା କନ୍ଦରୁ ବାଣୀ ଭକ୍ତ ।
ଧରିଲା ରଜତ କାନ୍ତି କହିଲା ରାମଙ୍କୁ
ମୋତେ ତାରିବାକୁ ଦୟା ଆଇଲା ତୁମଙ୍କୁ ।
ଆମ୍ଭ କୁ ଗନ୍ଧର୍ବ ମୁଁ କୁବେର ଶାପ ପାଇ
ପାଇଲି ରାକ୍ଷସ ବପୁ ଋଷି ଶାପ ଶାଇ ।୨୬୦।
ଶାପରୁଁ ପରମ ମୁକ୍ତ ହୋଇଲି ମୋହୋର
ଦେଖିଲି ଭୁବନଚନ୍ଦ୍ର ଚରଣ ତୋହୋର ।
ଶବରୀଙ୍କ ଆଶ୍ରମକୁ ଯାଅ ବେଗ ହୋଇ
ମୋତେ ଆଜ୍ଞା ଦିଅ ମୁହିଁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବଇଁ ।
କହୁଁ କହୁଁ ବିମାନ ପ୍ରବେଶ ହୋଏ ଆସି
ରାମ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସେ ବିମାନେ ଗଲା ବସି ।
ଉପରାନ୍ତେ ଦେଖି ସେ ତେଜିଲେ ସେହି ବନ
ଶବରୀଙ୍କ ଆଶ୍ରମକୁ ଗଲେ ଦୁଇ ଜନ ।
ଦେଖି ଶବରୀକୁ ସେ ଭଜିଥିବା ଫଳ
ସ୍ୱର୍ଗକୁ ନେବାକୁ ଆସିଥିଲେ ଆଖଣ୍ଡଳ । ୨୬୫।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ରାମ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଦେଖିଲେ ଇନ୍ଦ୍ର ରଥ ରହିଛି ଆକାଶ ।

ଇନ୍ଦ୍ର ଉକ୍ତ ହୋଇଅଛ ଅଷ୍ଟମ ଦ୍ୱାରେ
ଛନ୍ଦ ହୋଇଛନ୍ତି ପାଦ ନ ଦେଇ ଭୂମିରେ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଚାହିଁ
ଏକଠାରେ ଛିଡ଼େ ଥାଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣେ କହେ ଦେଖ ।
ଦେଖଇ ମୁଁ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ହୃଦୟ ଏକ ଆନ
ଏତେ ବୋଲି ଅଗ୍ରସରୁ ଚଳେ ଯୋ ଗମନ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଶରଭଙ୍ଗ ମହାମୁନି
ଜାଣିଛନ୍ତି ଅନନ୍ତ ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ଜାଣି । ୨୨୦ ।
ରାମର ଗମନ ମୁନି ଭାଷିଛନ୍ତି ତେଣୁ
ବାଟ ଚାହିଁ ଛନ୍ତି ମୁନି ଦର୍ଶନ କାମରେ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ରାମ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ମୁନିପାଦେ ଧରି ଦେଇ ଭୂମିରେ ଶୋଇଲେ ।
ଶରଭଙ୍ଗ ମୁନି ରାମ ଚୂଡକୁ ଚାହିଁଲେ
ସଂସାର ଜଞ୍ଜାଳ ମୁକ୍ତ ନିମିତ୍ତେ କହିଲେ ।
କୋଇଲେ ଶ୍ରୀରାମ ତୋତେ ଦେଖିବାର ପାଇଁ
ବାଟ ଚାହିଁ ବସିଥିଲି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ନ ଯାଇ ।
ଶରଭଙ୍ଗ ମୁନିଙ୍କର ଆଚରଣ (ରି) ଯେତେ
ଅଗ୍ନିରେ ପଶିଲେ ଯାଇ ଦହନ କାମରେ । ୨୨୫ ।
ଅନ୍ତକାଳେ ନାମ ଯାର ସୁମରିଲେ ବାରେ
ନ ହୋଏ ଜନମ ମୃତ୍ୟୁ ଏ ଭବସଂସାରେ ।
ଯାହାକୁ ଚିନ୍ତନ୍ତି ମୁନି ହୃଦପଦ୍ମକମଳେ
ତାହାକୁ ଦେଖିଲି ମୁହିଁ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗକାଳେ ।
ରାମ ରାମ ସ୍ମରି ଚାହିଁ ରାମମୁଖ
ଶରୀର ଛାଡ଼ିଲେ ଯେ ଲଭିଲେ ସର୍ବସୁଖ ।
ରାମ ଭ୍ରାତୃବର୍ଗେ କାର୍ଯ୍ୟବିଷୟ ପାଇ
ତପସ୍ୱୀମାନ ବାମାଚୋ ରହିଲେ ମନ ଯାଇ ।

ମୁନିବର ସୁରଧର ଏବେ ସଙ୍ଗେ ଗଲେ
ଇନ୍ଦ୍ରମୁଖ ସୁଖୁଁ ମୁନି ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ।୨୮୦।
ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ସୁରଧର ଯମର ଭୁବନ
ଶ୍ରୀ ରାମଦର୍ଶନେ ବ୍ରହ୍ମ ଲୋକେ ମୋର ସ୍ଥାନ ।
ଅଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳ ହେଉ ଗଲେ ମୁନିବରେ
ଦୂରତେଷ ଉଣ୍ଡେଲେ ଯାଇଁ ପରମ ସ୍ଥାନରେ ।
କହନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୋବିନ୍ଦ ଶ୍ରୀରାମ ଶ୍ରୀପଦ୍ମରେ
ଚରଣ କହେଛା ନ ଛାଡ଼ୁ ଶ୍ରୀପଦ୍ମରେ ।୨୮୧।

ତହୁଁ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋ ଅଗସ୍ତି-ଆଶ୍ରମେ
ଦଶାନ୍ତ ସୁତୀକ୍ଷ୍ଣ ଅଛି ଅଗ୍ନି ହୋତ୍ର ଧୂମେ (ନାମେ ?) ।୧।
ଶ୍ରୀରାମ ବଚନେ ଶିଷ୍ୟମାନେ ଗଲେ ଧାଇଁ
ଅଗସ୍ତି ମୁନିଙ୍କ ଆଗେ କହିବାର ପାଇଁ ।୨।
ଆସି ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତାସ୍ଥା ମହାପ୍ରାଜ୍ଞ
ଆଜ୍ଞା ହେଲେ ଆସିବେ ସେ ଉତ୍କ୍ରୋଶନ୍ତି ।୩।
ଶୁଣି ମୁନିବର ଗୋ ସନ୍ଦେହ ଧାଉଁଥିରେ
କାହିଁମତେ ଚିନି ଭଜେ ଦଣ୍ଡବତ ଭବି ।୪।
ଦୂର ଥିବ ବୋଲିଲେ ଅଗସ୍ତି ତପସ୍ୱୀ ।୫।
ରାମଙ୍କୁ ସଙ୍ଗତେ ନେଇ ଆଶ୍ରମକୁ ଗଲେ
କେଉଁମତେ ଅଗସ୍ତି ଅତିଥି ପୂଜା କଲେ ।୬।
ସେବେ ରୂପେ କହିଲେ ଅଗସ୍ତି ମୁନିବର
ନ ଅଛା ଉତ୍ତମ ହେବେ ବୁଦ୍ଧି ହୋ ମୋହୋର ।୭।
ମଣିରତ୍ନ-ଖଚ୍ଚିତ ଶାରଙ୍ଗ ମହାଧନୁ
ରାମଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ମୁନି ଆଣିଲେ ଭୁବନ୍ତୁଁ ।୮।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀ ଚରଣେ ଧରି ନେଇ ଦେଲେ
ଅଗସ୍ତି ତୂଣ ଦେଇ ସେ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ।୯।

ମନ୍ଥାଧନ୍ୱ ସୁରଥର ଦୋଳପାନେ ଅଣି
ତୋତ୍ତ୍ରୋର ହୃଷ୍ଟରେ ଦେଖା ପାଇଁ ସୁଗଠାଣି । ୧୦ ।
ପୃଥ୍ୱୀସ୍ୱର୍ଗ ଭାତିବାରେ ଭାତ ମାନବରେ
ଏ ଧନ୍ୱ ଅକ୍ଷସୂଷ୍ଣ ଦେଲ ଅଣି ତୋରେ ।
ବୁଦ୍ଧି ବଳ ଉପାୟେ ସକଳ ମୁନି ଭକ୍ତ
ମୁନିର ନିକଟେ ରାମ କିଛୁ ଦିନ ରହି ।
ଅଗସ୍ତି ମୁନିଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ମାଗି ରଘୁମଣି
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରେ ରହିଲେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲାଗି ।
ନୃପଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏହି ଘୋର ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ
ଭ୍ରମନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ ପଞ୍ଚବଟୀ ବନାନ୍ତରେ ।
ଯେଉଁଠାରେ ସୁଖେ ବସିଛନ୍ତି ରଘୁମଣି
ସେଠାରେ ଖେଳିଲା ଯାଇ ରାବଣ ଭଗିନୀ ।୧୧।
ଘୋଳିଲ ଏ ଅରଣ୍ୟରେ ନିବାସ ଯାହାର
ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ ନାସା ଗଲା ଧୀର ଧୀର ।
ଦୁହିଙ୍କୁ ଦେଖିଲା ବାଳେ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ବାମ କରେ କୋଦଣ୍ଡ ଦକ୍ଷିଣେ ଖର ବାଣ ।
ନବଘନମୋହନ ଶ୍ୟାମ (ଲ ?) ମୋହନ ମୂରତି
ତେଜରେ ସକଳ ବନ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ।
ସୀତା ବସିଛନ୍ତି ରାମ ବାମ ପାର୍ଶ୍ୱରେ
ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଯେସ୍ତେ ନିର୍ମଳ ମେଘରେ ।
ମନେ ବାସନା କରଇ ରାବଣ ଭଗିନୀ
ହେ ଅବା ହୋଇବ ମୁଁ ବ ନ ପାଇଲି ଲାଗି । ୧୨ ।
ଯାଆ ଶୁଣିଛନ୍ତି ପଞ୍ଚବଟୀ ବନସ୍ତରେ
ବାସ କରିଛନ୍ତି ଦଶରଥର କୁମରେ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଏକାନ୍ତରେ ଅଛନ୍ତି ସେ ସୁଖ
ତାହାଙ୍କ ବାହାରେ ଅନ୍ୟ ସର୍ବଥା ବିମୁଖ ।

ରାମଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଯହିଁ ଦେଖିଲା ନୟନେ
ବୋଇଲା ପାପିଣୀ ମୋତେ ହୋଇବ କେସନେ ।
କେମନ୍ତେ ସୁରତକ୍ରୀଡ଼ା କରିବ ଏମାନ୍ତେ
ଏତେ ବୋଲି ଅପୂର୍ବ ବେଶର କଲା ଛନ୍ଦେ ।
ଏତେ ବୋଲି ରାକ୍ଷସୀ ସ୍ୱରୂପ ଭୁଲି କରି
ହୋଇଲା ଶରୀର ଯେସନ୍ତ ସ୍ୱର୍ଗର ସୁନ୍ଦରୀ ।୨୫।
ଖୋପାରେ ମଲ୍ଲୀମାଳାଟି ଶିରେ ସୀମନ୍ତିନୀ
ନାନାରତ୍ନେ ଖଞ୍ଜିଅଛି ଲଲାଟ ଚନ୍ଦନୀ ।
କର୍ଣ୍ଣକଣ୍ଠୀ କର୍ଣ୍ଣଫୁଲ ତାଙ୍କ କର୍ଣ୍ଣରେ
ଖୁଡି ବାହୁ ବାହୁଟି ପଦକ ହୃଦୟରେ ।
କଟକ କଙ୍କଣ କରିଅଛି ଅଭରଣ
ପାଦରେ ନୂପୁର ତାର ବାଜେ ରୁଣଝୁଣ ।
ଝଲକ ମୁକ୍ତା ଖଞ୍ଜିଅଛି ନାସାପଟେ
ସ୍ୱର୍ଗର ସୁନ୍ଦରୀ ପ୍ରାୟେ ହୋଇଛି କପଟେ ।
ମଦନ ବାଣରେ ମନ ହେଉଅଛି ଛନ୍ନି
ଲଜ୍ଜା ଭୟ ଛାଡ଼ି ନାରୀ କରଇ ଗମନ ।୨୬।
ଯାଇ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଯହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସହିତେ
ସେଠାରେ ସୂର୍ପଣଖା ମିଳିଲା ତୁରିତେ ।
ଦେଖି ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବିସ୍ମୟ ହେଲେ ଚିତ୍ତେ
କାହାର ସୁନ୍ଦରୀ ଅଛି ଏ କାନନେ ।
କେ ଅବା ଦେବଲା ଗଗନ ଚାଲିଥିଲା ବାଟେ
ଜଣାଇବାକୁ ଆସୁଅଛି ଆମ୍ଭ ସନ୍ନିଧାନେ ।
କେ ଅବା ଅନାଥାସ୍ତ୍ରୀ ଇଚ୍ଛା କରିଛି ମନରେ
ଯାଉଛି ତାର ଦେବର ଲୁଚିଛି ଘୋର ବନେ
କି ଅବା ଦେବାଙ୍ଗନା ଲଜ୍ଜା ଅଛି ପଠାଇ
ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଛଳ କରିବା ଦେଖିବାର ପାଇଁ ।୨୭।

ତାହାର ସୁବର୍ଣ୍ଣ କଳା ତାହାର କୁମାରୀ
ତ ନୟନେ ଅପୂର୍ବ ମନେ ତ ବସୁଛ ।
କଥା ହୋଇଗଲେ ନିକଟରେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ନାନା ଅଳଙ୍କାର ଦେଇ ହୋଇଣ ସୁବେଶ ।
ଆଗେ ଯାଇଁ ଧୀରେ ଯନ୍ତ୍ରେ ହୋଇଲା ସୁବର୍ଣ୍ଣ
ସୀତାଙ୍କୁ ଶୂର୍ପଣ ବୋଲନ୍ତି ରଘୁପତି ।
ହଠ ଯେ ସୀତାକୁ ସାଥେ ତାହାଙ୍କ ପାଶକୁ
କୁଶଳ ପ୍ରଶ୍ନ କଥା ପଚାର ତାହାଙ୍କୁ ।
ତାହାର କୁମାରୀ କଳା ସୁବର୍ଣ୍ଣ ତାହାର
ଅମୂଲ୍ୟ ପଚାରିବା ଯେ ତୁମ୍ଭର ସୁନ୍ଦର ।୪୭।
ସୁବର୍ଣ୍ଣର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପଚାର ଆସି ଯାଇଁ
ସୀତା ସେ ଦେଖିବେ କେମନ୍ତେ କହୁ ବେଗ ହୋଇ ।
ଶୁଣି ତହୁଁ ସୀତା ଉଠିଲେ ଧାଇଁବାରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସୂର୍ପଲେଖାର ଆଗରେ ।
ସୀତା କୋହନ୍ତି ଶୁଣ ଶୁଣ ଯେ ସୁନ୍ଦରୀ
ନ ନୟନେ ଅସିଅଛ ଦେଖିବା ବସ୍ତୁ ।
ସୂର୍ପଲେଖା ବୋଇଲା ମୁଁ ବସନ୍ତ ସେଠାରେ
ସୀତା ବୋଇଲେ ଆସି ବସ ଧାଇଁବାରେ ।
ସୂର୍ପଲେଖା କହିଲା ଶ୍ରୀରାମ ମୁଖ ଦେଖି
ଶୁଣ ତୁ ଶ୍ରୀରାମ ମୁଁ ଆସିଲି ସଖୀ ପାଇଁ ।୪୮।
ତୁମ ଭଳି ଅଛି ଭୁବନେ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ
ଭୂମିର କନ୍ୟା ସୀତା ଥିଲା ନିକଟରେ ।
ଅନ୍ୟା ଦେଖିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୁଁ ଘରଣୀ ପ୍ରକାରେ
ଏଣୁପାଇଁ ଆସିଲି ମୁଁ ଶୁଣ ରଘୁବୀରେ ।
ଶୁଣି ରାମ ହସିଲେ ବଦନ ମୁଖେ ଦେଖି
ହସି ହସି ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ କହନ୍ତି ପଚାରି ।

ସୁପନେଖା ବଚନ ଶୁଣିଲେ ତେଣୁ ରାମ
କହନ୍ତି ଏହୁ ଅବସରେ ପରିହାସ ହୋଇ ।
ଭଲ ସ୍ୱରୂପ ଏ କାହୁଁ ପାଇଲୁ ବାଳେରେ
ଏନାହାନ ବର୍ତ୍ତିଲୁ ତୁ ଦୂରଣ ମନରେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲନ୍ତି ରେ ଯୁବତି ହେଲୁ କାଇଁ
ସେବକର ଘରଣୀ ହୋଇବୁ କାହିଁପାଇଁ ।
ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟଜନ ସ୍ୱାମୀ ମୁଁ ଗୋ ଶ୍ରୀରାମ ଅଟନ୍ତି
ମୋ ତୋହୋର ଅଛନ୍ତି ଗୋ ତୁମ୍ଭର ମୋର ଦଶା ।
ଯେଉଁ ପଦେ ପେଷିବେ ମୁଁ ସେହି ପଦେ ଯିବ
ଯହୁଁ ଅଜ୍ଞା ଦେବେ ମୁହିଁ ସେହିଠାରେ ଥିବ ।
କାହାର ନିକଟେ ତୁ ଗୋ ରହିବୁ ସୁନ୍ଦରୀ
ଏ କଥା ନପଉଁ ତୁ ଗୋ ନ ବୁଝୁ କାରଣ ।
ଶ୍ରୀରାମର ଯେବେ ତୁ ଗୋ ହୋଇବୁ ଘରଣୀ
କଷ୍ଟ ହୋଇବୁ ତୁ ଗୋ ମୋର ଠାକୁରାଣୀ ।
ଏବେ ଯାଇଁ ଭଜ ତୁ ଗୋ ଶ୍ରୀରାମପଦରେ
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ମଣାଇବୁ କାବ୍ୟ ପ୍ରଭାରେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନ ଶୁଣି ସୀରଭାର ଭଲ
ହେଉ ବୋଲି ଛୁଟି ରାମ ବାଦିନ ଗ୍ରହିଁଲ ।
ହସି ରାମ ବୋଲନ୍ତି ତୁ ଶୁଣ ରେ ତରୁଣି !
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନ ସବୁ ମିଥ୍ୟା ନ ଜାଣି ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ସଙ୍ଗତରେ ନାହିଁ ନା ସୁବିଜ୍ଞ
ସୁକୁମାର ସୁନ୍ଦରକୁ ବର ଯାଇଁ ପଣ୍ଡ ।
ଏହା ଦେଇ ହରଷରେ ହୋଇବ ତୋ ଘର
ସପତ୍ନୀ ଦୁଃଖ ଆଉ ନ ଥିବ ମନର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ମତେ ଏଣା ନ ଧରିବୁ
ଠାକୁରାଣୀ ଛାଡ଼ି କାହିଁ ସେବକୀ ହୋଇବୁ ।

ଶୁଣି ଶୁଣି ରାମଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ବାକ୍ୟ ଭର
ପୁଣି ରାମ ଦୁର୍ଜନ ବୋଲିଲେ ବାକ୍ୟ ଭର ।
ଦଶାସ୍ୟ ଦେଖନ୍ତୁ ମୋ ଦୁର୍ଭଗା ଅଙ୍ଗ ସୀତା
ସପତ୍ନୀ ବୋଲେ ତୋ ମଣଇ ସଞ୍ଚିତା ।
ମୋ ଦ୍ୱାର ନିକଟେ ନ ରହିବ କଦାଚିତେ
ରୂପବତୀ-ଦୁଷ୍ଟଶୀଳ ତୋ ସଙ୍ଗରୁ ସେମନ୍ତେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବଚନ ଶୁଣି ସୀତାଙ୍କ ହସିଲେ
ଏମନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦୟ କାନ୍ତ ଅଇଲ୍ଲା ବୋଇଲେ ।୭୬।
ମୁଁ ସେ ଲୋଭା ବୋଲିଣ ତୁ ଶୁଣ ରଘୁବୀର
ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖାନ୍ତୁ ଅଗ୍ନି ନ କର ମନର ।
ସୀତାଙ୍କୁ ମାଧ୍ ତାର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସମର
ଲକ୍ଷ୍ମ ଛଡ଼ ବନ୍ଧାଇ ଦେବା ରଘୁବୀର ।
ଏତେ କହି ନିଜ ରୂପ ଧଇଲ୍ଲା ମୃଦଙ୍ଗ
ଲକ୍ଷ୍ମଙ୍କର ବଦନ ଦେଖି ଦୀର୍ଘ ଭର ।
ସୀତାଙ୍କୁ ନାଶିବା ନିମନ୍ତେ ଥାଇ ଅଙ୍ଗ
ମହାଘୋର ସବାରେ ଅଗ୍ନିରେ ସିଂହାସନେ ।
ବହ୍ନିର ବଦନ ଦେଖି ଥାଇଲ୍ଲା ସୁନ୍ଦରୀ
ସୀତାଙ୍କୁ ଲଭିବା ନିମନ୍ତେ ସ୍ୱାହେ ନାଶି ।୭୭।
ଶ୍ରୀରାମ ଜାନନ୍ତି ଧାଇଁ ଧାଇଁରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ଦେବେ ଧର ସୀତାଙ୍କର ଅଗ୍ନିଅଙ୍କ ପ୍ରାଣ ।
ଅଗ୍ନି ପାଇ ସୀତା ଦେଖି ପଶିଲେ ରାମପାଶେ
ସୀତାଙ୍କୁ ଧଇଲେ ରାମ ପରମ ହରଷେ ।
ଅଙ୍କ ପାଇ ଦେବେ ଅଗ୍ନି ପ୍ରମିଳାଙ୍କୁ ମର
ସୁପଲେଖା ଦେଖି ସେ ଧରିଲେ ଥାଳିକାର ।
ଦେଖି ଧନ୍ଦ ଭୂମିରେ ପଡ଼ାଇ ଦେଲେ ଝାଣି
ତାଙ୍କୁ ଅଗ୍ନି ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲ୍ଲୁ ସୁନ୍ଦରୀ ।

ମାୟା ରୂପ ଧରି ଭାଣ୍ଡି ଆଇଲୁ ସୁନ୍ଦରୀ
ରାମଜାୟା ହୋଇବୁ ସୀତାଙ୍କୁ ପ୍ରାଣେ ମାରି । ୭୯ ।
କପଟର ଫଳ ତୁ ପାଇବୁ ଏହୁକ୍ଷଣି
ବୁଝି ଦେଖ ଅଦର୍ଶି ଅଇଲେ ସିର ଝୁଣି ।
ନେଇ ଭଲ୍ଲ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ
ଛେଦିଲେ ଶ୍ରବଣ ନାସା ଶାଣ୍ଡ ଖଡ୍ଗରେ (ନାସିକରେ)
ସୂର୍ପଣଖା ଆଇଲା ଯେ ଭକ୍ଷିବାର ପାଇଁ
ଛେଦିଲେ ଶ୍ରବଣ ନାସା ହେଲେ ରଘୁରାଇ ।
ସୂର୍ପଣଖା ବିରୂପ ହୋଇଣ ଭଙ୍ଗି ଗଲା
ନିଶାଚର ଖରଦୂଷଣ ଆଗରେ କହିଲା ।
ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶେ ଜାତ ଦଶରଥ କୁମର
ଏତେ ଶାସ୍ତି ଦେଲେ ଦେଖ ବଦନ ମୋହର । ୮୦ ।
ସୂର୍ପଣଖା ବଚନେ କୋପିତ ଚିତ୍ତ ଭଲା
ଚଉ(ଦ)ଦ ସହସ୍ର ସେନାପେଣ୍ଠ ବାହାରିଲେ ।
ରାମଙ୍କୁ ମାରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ଧାଇଁଲେ
ଶ୍ରୀରାମ ନିକଟେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ସୂର୍ପଣଖା ଯାଇଥିଲା ସଙ୍ଗତେ ଘେନାଇ
ବେନି ଭାଇଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଦେଖିବାର ପାଇଁ ।
ଆଶ୍ରମରେ ଥାଇ ତା ଜାଣିଲେ ରଘୁବୀର
ଧନୁରେ ଚଢ଼ାଇ ଗୁଣ ପ୍ରହାରିଲେ ଶର ।
ଶୁଖିଲା ଅରଣ୍ୟ ଯେସନ୍ତେ ଦହଇ ଅନଳ
ଏମା ନାଶିତ ହେ ଭସ୍ମ ହୋଇଲେ ସକଳ । ୮୧ ।
ତାହାଙ୍କ ମରଣ ଜାଣି ସୂର୍ପଣଖା ଗଲା
ଲଙ୍କିର ଖରଦୂଷଣ ଆଗରେ କହିଲା ।
ସୂର୍ପଣଖା ବଚନେ ସାଜିଲା ରଥଗଣ
ବାଦ୍ୟକର ବଜାଇ ହୋଇଲେ ସର୍ବେ ସଜ ।

କି ଶୀଘ୍ର ଶରବୃଷ୍ଟେ ସୈନ୍ୟ ଘେନି ସଙ୍ଗେ
ଧନୁ ଟଙ୍କାରେ ସେ ଧାଇଁଲେ ରଣରଙ୍ଗେ ।
ବାଦ୍ୟନାଦ ମୁଖରିତ ଶୁଣି ରଘୁବୀର
ବୋଇଲେ "ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୁଣ ସୁମିତ୍ରା କୁମର ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଘେନି ରହୁଥାଅ ନିଭୃତଟେ
ଦେଖଉଁ ସେ ଆସୁଅଛି ମୋହର ନିକଟେ'' । ୯୦ ।
କବଚ ଧଇତ ହୋଇ ଶ୍ରୀରାମ ଅଙ୍ଗେ ବେଢିଲେ
ଖଡ୍ଗ ଅକ୍ଷୟତୂଣ ଭିଡ଼ିଲେ କାନ୍ଧରେ ।
ଧନୁରେ ଚଢ଼ାଇ ଗୁଣ ଘେନି ଶର(ତୀର)ଶର
ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରି ରଥରୁ ଯେ ହୋଇଲେ ବାହାର ।
ପ୍ରଳୟ ସମୟେ ସଖି ଯେସ୍ତେ ଶଙ୍କର
ତମିସ୍ର (ର) ନାଶିବା ପାଇଁ ହୋଇଲେ ବାହାର ।
ଅସୁରଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ରର ଘାତେ ରାମରାୟେ
ରହିଲେ ଅଟଳ ହୋଇ ମେରୁଶୃଙ୍ଗ ପ୍ରାୟେ ।
ରାମ ତହୁଁ ପଞ୍ଚିଲେ ଯେ ସକ୍ରୋଧ ଦୃଷ୍ଟି
ଧାଇଁଣ ରାକ୍ଷସବଳ ଦଳେ ଶରବୃଷ୍ଟି । ୯୫ ।
ଶରଜାଳେ ନ ଦିଶିଲ ଶ୍ରୀରାମର କାୟେ
ଦେଖି ସୁରଗଣ ଯେ ଆକାଶେ ଭଲେ ଭୟେ ।
ରାମ ଶରେ ସକଳ ଶକ୍ତି (ଶସ୍ତ୍ର) ମାନ କାଟି
ରାକ୍ଷସ-ସୈନ୍ୟରେ ରାମ ଭଲେ ଶରବୃଷ୍ଟି ।
ନାରଚେ ଧନୁରୁ ବାହାରିଲ ଶରଧାର
ଘଞ୍ଚଅଶ୍ୱ ରଥୀଙ୍କର ମୁଣ୍ଡଗଲା ଛୁଟିର ।
ଛିଣ୍ଡିଲୁ କରଚରଣ ଶିର ବକ୍ଷ ଧଡ଼
ଶତଶତ ହୋଇ ଭଡ଼୍ଠ ଉଠିଲା କବନ୍ଧ ।
ପୁଣି ପୁଣି ଉଭନ୍ତି ଧାମନ୍ତି ପୁଣ ପୁଣି
ରାମଙ୍କୁ ନାଶିବ ବୋଲି ଯେସନ୍ତି ଧନୁ ଟାଣି । ୧୦୦ ।

ସ୍ୱମଟରେ ଶସ୍ତ୍ର ହୋଇଲା ଖଣ୍ଡିଖଣ୍ଡ
ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡିଲା ଅନେକ ମୁଣ୍ଡପିଣ୍ଡ ।
ଶତ୍ରୁ ହେଲେ ଦୁର୍ବଳ ରାମଶରଘାତେ
ବୀରଙ୍କର ପାଖେ ଯାଇଁ କହନ୍ତି ଭୂପତେ ।
ସୈନ୍ୟକ୍ଷୟ ଦେଖିଣ ଧାମନ୍ତ୍ରୀ ଶୀଘ୍ର କାଳେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ଶ୍ରୀରାମ ଅଗରେ ।
ଅସଂଖ୍ୟ ପେଷିଲେ ବାଣ ଶ୍ରୀରାମ ଉପରେ
ଜଳ ବୃଷ୍ଟି କରଇ ଯେସନେ ଶିଖରେ ।
ପୁଣି କୋପଭରେ ରାମ ପ୍ରହାରିଲେ ଶର
ଛେଦିଲେ ସକଳ ବାଣ ସହିତ ତାଙ୍କ ଶିର । ୧୦୫ ।
ଶରଘାତେ ଛେଦିଲେ ଅସୁରଙ୍କ ପିଣ୍ଡ
ହୋଇଗଲେ ଧଳନ ରଥ ଧନୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।
ସାବଧାନ ହୋଇଲେ ଅସୁର ବିଶିଖଣ
ଶୀଘ୍ରପଣେ ସଙ୍ଗତେ କରନ୍ତି ଘୋର ରଣ ।
ସ୍ୱମଭଦ୍ର ଠାରେ ଶେଷ ଅସୁରଙ୍କ ଶରେ
ଅନନ୍ତ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଲେ ଆକାଶରେ ।
ତାହାଙ୍କର ଶର ନାଶ କରି ରଘୁବୀର
ପୁଣି ବାଣ ପ୍ରହାରିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଉପର ।
ଦେଖିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ବାଣ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ପ୍ରଚଣ୍ଡ
ଭୂମିରେ ପଡିଲେ ତାହା କରି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।୧୧୦।
ପୁଣି ବାଣ ପ୍ରହାରିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ଉପରେ
ଅମନ୍ତ୍ର ନାରାଚ ରାମ ଛେଦି ଅନ୍ତରୀକ୍ଷରେ ।
ପୁଣି ରାମ ନାରାଚ ପେଷିଲେ କ୍ରୋଧ ବଳେ
ଶତ୍ରୁଙ୍କର ଅଙ୍ଗ ଛେଦି ପକାଇଲେ ତଳେ ।
ପୁଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦଶ ବାଣ ପ୍ରହାରିଲେ
କୁଣ୍ଡଳ ସହିତେ ଶିର ଛେଦି ପକାଇଲେ ।

ସେତକ (?) ଯୋଦ୍ଧାଏ ନାହିଁ ଥିଲେ ରଣ ଦେଶେ
ଚଳାଇ ଅରଶେଣୀ ଯାଇଁ ଦେଖାଇଲେ ପ୍ରବେଶ ।
ଅନେକ ସୁଅସ୍ତ୍ର ଭଳ ସଂହାରେ ସଂଗ୍ରାମ
ତ୍ରିଶିର ଖର ଦୂଷଣ ରଣେ ପାଇଲେ ନାଶ ।୧୧୫।
ବାହୁଡ଼ି ଜନସ୍ଥ ଆସି ହେଲେ ପଞ୍ଚବଟୀରେ
ସୀତାସ୍ୱା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଆଦି ପ୍ରବେଶ କୁଟୀରେ ।
ଦେଖିଲ ଖର ଦୂଷଣ ତ୍ରିଶିର ନିଧନ
ସୂର୍ପଣଖା ଉଡ଼ି ଗୁପ୍ତେ କରଇ ଗମନ ।
ଗର୍ଜି ସୂର୍ପଣଖା ଗଲା ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ
ସକଳ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ସେ କହିଲା ରାବଣକୁ ।
ନିଭୃତେ ଜଳଧି ରାବଣ ପାର ହୁଇ
ମନ୍ତ୍ରୀଶ୍ୱ ମାରୀଚ ଯୋଗେ ଏଡ଼େ ଶାନ୍ତି ଦେଇ ।
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୃଗ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦାଶରଥିର ଭ୍ରମରେ
ହରିଲେ ରାବଣ ସୀତା ଜାନା ଅପ୍ରାଧରେ ।୧୨୦।
ଚଉଦ ସହସ୍ର ସୈନ୍ୟ ସଂହାରେ ସଂଗ୍ରାମ
ତ୍ରିଶିର ଖର ଦୂଷଣ ଏଣୁ ପାଏଣ ନାଶ ।
ରାବଣ ବୋଲଇ ପଞ୍ଚବଟୀ ବନସ୍ତରେ
ଅଛନ୍ତି ସେ ବେନି ଭାଇ କେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ।
କେ ଅବା ଏଣେ ନାରୀ ଅଛନ୍ତି ତାଙ୍କର
କେତେ ରୂପ ଧନ୍ୟ ଭାର କେତେ ବଳ ଅର ।
ସୂର୍ପଣଖା ବୋଲଇ ଜାହ୍ନବୀ ମାଇଥିଲ
ପୂର୍ବେ ତୋତେ ସେ କଥା ତ ଜାଣିତ କହିଲି ।
ଭଦ୍ରିକ ସଙ୍ଗେ ରଣ ନ ପାରିବ କର
ଭୂତେଶ ମଦନ ତାକୁ ଜୋଡ଼ିବ ନା ଶର ।୧୨୫।
ବ୍ରହ୍ମ ତାର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଗୁଣରେ ଗୁଣମଣି
ଭରଇ ରାମଙ୍କୁ ସେବା ଭକ୍ତି ଧର୍ମ ଜାଣି ।

ସ୍ୱପ୍ନେ ତାହାର ସୀତା ଜନକନନ୍ଦିନୀ
ହିଂସ୍ରବନେ ନାହିଁ ସୁଖ ଏମନ୍ତ ସ୍ୱପନ ।
ରମା କି କମଳା କିବା ବିଦ୍ୟାଧର ନାରୀ
ଅନଙ୍ଗ ସୁନ୍ଦରୀ ରତି ନୋହେ ତାଙ୍କୁ ସରି ।
ସୂର୍ପଣଖା ବଚନ ଶୁଣିଣ ଦଶଶିର
ଛନ ଛନ ମନ କାମେ ଜର୍ଜର ଶରୀର ।
ଉଠିଣ ବସିଲା ମୁଖ ଶୁଖାଇ ତାହାର
ଦେଖିଲା ସକଳ ସୁଖ ଶୂନ୍ୟ ସଂସାର ।୧୩।
ଦେଖିଲା ଶଯ୍ୟାରେ ଏକା ସୁସ୍ଥ ଥାଏ ସୀତା
ବାଟରୁ ନିକଟେ ବାମ ହୋଇଲା ବିଧାତା ।
ଯେତେବେଳେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ଛାଡ଼ଇ ଭଗବାନ
ବସନ୍ତି ଭୟାକୁ ତାର ଭାବୁଥାଇ ମନ ।
ତାହାର ଅମୃତ ହୁଏ ନିନ୍ଦଇ ବିଷ ମନ
ବାଘକୁ ଅମୃତ ହୁଏ ମଣିଲା ଭାଗ ଭଞ୍ଜ ।
ସାରଥୀକି ହୋଇଲା ବିମାନ ବେଗେ ଆଣ
ବିମାନରେ ହୃଦ୍‌ଶ୍ୱେଷ ଛଡ଼ଗ ଧନୁର୍ବାଣ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସାରଥି ବିମାନ ନେଇ କଲା
ବିମାନରେ ବସିବାକୁ ଦଶମାଥ ଗଲା ।୧୪।
ଗମନ୍ତେ ମନ୍ତ୍ରୀ ତାର ଜାଣିଲା ସ୍ୱଭାବେ
ଚରଣ ଧରାଇଲା ସେ ବିମାନ ପାଖରେ ।
ଯହିଁ ସୁଖ ଭୁଞ୍ଜଇ ମାରୀଚ ସ୍ୱଭାବ
ତହିଁ ଯାଇଁ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଲା ଅଭେଳ ।
ରାବଣକୁ ଦେଖିଣ ମାରୀଚ ଅତି ବେଗେ
ହେଲା ଉଭା ଯୋଡ଼ି ହସ୍ତ ରାବଣର ଆଗେ ।
ହୋଇଲା କି ନମସ୍କାର ବିନୟ ଦଶଶିର
ଆଜ୍ଞା ଦେବା କି ଆସିମି ମୁଁ ତୁମର ଛାମୁର ।

ରାବଣ ବୋଇଲା ତୁ ଯେ ପରମ ବିଶ୍ୱାସ
ତୋର ବାହୁବଳକୁ ସର୍ବଦା ମୋର ଆଶ ।୧୪୮।
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନେ ରହି ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ଛେଦିଲେ ସୂର୍ପଣଖାର ନାସିକା ଶ୍ରବଣ ।
ଚଉଦ ସହସ୍ର ଘୋର ଅସୁରଙ୍କୁ ନାଶି
ନିହତ ହେଲେ ଦୂଷଣ ସର୍ବଜନ ତ୍ରିଶିରା ।
କର୍ଣ୍ଣରେ କି ଶୁଣି ନାହୁଁ ମୋହର ମହିମା
ନ ଜଳାଇ ରଖୁଅଛୁ ଏମନ୍ତ ଗରିମା ।
ତୁହି ହେବେ ସାହା ମୋତେ ହୋଇବୁ ପ୍ରଶସ
ରାମର ଭାର୍ଯ୍ୟା ସୀତା ହରିବ ଅବଶ୍ୟ ।
ମାରୀଚ ତୁ ସମସ୍ତ ଏଥିର ହୋଇ ପାରୁ
ହୋଇବ ସନ୍ତୋଷ ଏତ ମୋର ବାର୍ତ୍ତା ବହୁ ।୧୪୯।
କନକ ମୃଗ ରୂପ ହୋଇ ବନ ଯିବୁ
ରାମ ସୀତାଙ୍କର ଆଗେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇବୁ ।
ରାମ ତ ଆସିବ ତୋତେ ମାରିବାର ପାଇଁ
ଶୂନ୍ୟଘରେ ସୀତାଙ୍କୁ ଆଣିବ ହରଣ ।
ରାବଣର ବଚନ ମାରୀଚ ଶୁଣେ ବାଣୀ
ନାଶକୁ ଉପାୟ ରଜା ଭାବଇଲୁ ଅଛି ।
ଶ୍ରୀରାମର ମହିମା କି କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣି ନାହୁଁ
ଦମ୍ଭରେ ନାଶିନା ଭୁଲି ଯାଉଅଛୁ କାହିଁ ?
ଯଜ୍ଞ ରକ୍ଷିବାର ପାଇଁ ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ମୁନି
ନାଇଥିଲେ ବନକୁ ଆସିଲେ ରାମ ଦେନି । ୧୫୦ ।
ତାଡ଼କା ଅସୁରୀ ପ୍ରାଣ ଗଲା ରାମଶରେ
ସେଥିଲୁ ବାହୁଡ଼ା ଶର ମୋହର ଉପରେ ।
ବାଣଘାତେ ଉଡ଼ିଲି ସାଗରେ ତୃଣ ପ୍ରାଏ
ଶତେକ ଯୋଜନେ ଆସି ପଡ଼ିଲି ମୋ ଭାଏ ।

ଇନ୍ଦ୍ର ଯମ ବରୁଣ କୁବେର ବନ୍ଧୁ ଭୟେ
ନ ଦେଖିଲି ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ବିକ୍ରମ ପରାୟେ ।
ମୋହୋର ବଚନ ଶୁଣ କର ଯେନ ଚିତ୍ତେ
ବାହୁଡ଼ ଲଙ୍କାରେ ଦେଖ କର ତୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ
ମାରୁତ ବଚନେ ପୁଣ କହଇ ରାବଣ
ତୁ ମୋର ପରମହିତକର ମୋତେ ଶୁଣ । ୧୫୯ ।
ତୋର ଉପକାର ମୋର ମୁଖ ରୂପ ଧରି
ତୋହୋର କୀର୍ତ୍ତିରେ ଶୀତା ହୋଇବ ମୋ ନାରୀ ।
ତୋତେ ମାରିବାକୁ ଯେ ଯେ ସୁଜନ ମୁହୂର୍ତ୍ତ
ଧନୁଶର ଯେନ ମୁଁ ଯେ ଥିବଇଁ ତୋ ପାଇଁ ।
ମାରୁତ ବୋଇଲା ଲଙ୍କା ନଗରୁ ତୁ ଯାଉ
ଚତୁର୍ବିଧ କଟକୁ ବାହୁନ (ବାଣୀ) ଯାଣି ଯାଉ ।
ରାମ ଯେବେ ବାସୁକିବ ନାଶିବ ପାତାଳ
ଏହା ନାଶ୍ତଦେଖ ନାଗ ନାଶିବ ସକଳ ।
ଯାଉଛି ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଧାଡ଼େ ସପତ ସାଗର
କାଣରେ ଯାଉଛୁ ଛେଦ ପୁରନ୍ଦର ପୁର ।୧୬୦ ।
ଶୁଣ ଶୋକ ସନ୍ଧ୍ୟେତ ରାବଣ କୋଣ୍ଡ ନାଶ
ମୋହର ବଚନେ ଯାଇଁ ଲଙ୍କାପୁରେ ଥଣ ।
ରାବଣ ବୋଇଲା ମୋର ବଚନେ ନ ଯାଉ
ରାମର ମହିମା ତଳୁ ମୋହରେ ଦୃଶ୍ୟଉ ।
ଶୁଣ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ମୋର ପୁତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ
ପୁତ୍ର ନାତି ମହାରଥୀ ଅଗଣ୍ତି ବଳୁତ ।
ବର୍ଷଣ୍ଡେବ ଧନୁ ମୋର ଦାଶରଥେ ଶର
ସ୍ତମ୍ଭେଶ ତ୍ରିକୂଟ ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବତା ଅସୁର ।
ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଖେ କହୁଛୁ ବଡ଼ାଇ
କିର୍ତ୍ତି ସଂଗ୍ରାମରେ ମାଉଧ ଦେବି ସୁଇ । ୧୬୧ ।

ଯାଅ ତୋ ମାରୁତ ଯେନ ମୋହୋର ବଚନ
ଜନକର ସୁତା ଆଗେ ଦେଇ ଦରଶନ ।
ମାରୁତ ବୋଇଲା ତୋର ଶାଳୁଅଛି ଜନ
ନ ଶୁଣିବ ସର୍ବଥା ମୁଁ ତୋହୋର ବଚନ ।
ମୋହୋର ବଚନ ତୁ ଶ୍ରବଣ ଥାଉ ଯେବେ
ବୁଡ଼ିଲି ସିନ୍ଧୁ ଭଲେ ଲଙ୍କାର ମେଦନୀ ।
ମନୋଦରୀ ସୁନ୍ଦରୀ ତୋହର ନିଜ ନାରୀ
ସୁରନାରୀ ନାଗନାରୀ ସର୍ବ ଅଧିକ (ସୁ) ଶ୍ରୀ ।
ରତ୍ନମନ୍ତ୍ର ପାଦେଶ୍ଚ ସମୁଦ୍ର ଷାର ଖଣି ।୧୬୦।
କୃପଥେ ନ ଯାଅ ତୁ ସର୍ବଥା କୁଦ୍ଧ ବଣା ।
ମୋହୋର ବଚନ ଏ ପରମ ହିତ ଜାଣ
ଶୀଘ୍ର ତୁ ଭୁଞ୍ଜିବି ଲଙ୍କା ଯାଉ ତୁ ରାବଣ ।
ମାରୁତ ବଚନ ଶୁଣି କୋପିଲା ରାବଣ
ମୋହୋର ବଚନ ଶୁଣି ଜାଣୁ ସୁଣ ସୁଣ ।
ଯାଅ ବେଗେ ଜନକ ସୁତ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇ
ଆଶ୍ରମ ଛାଡ଼ି ଆସିବ ମାରିବାର ପାଇଁ ।
ଦେଖେ ଭୟେ ଯାଇଁ ହୋଇ ଜାଣୁ ତୁ ସକଳ
ବାନ୍ଧ ଉପାୟ ତୁ କରିବୁ ମହାବଳ ।
ମାରୁତ ବୋଇଲା ସେତେ ଜନ୍ମକୁ ବାଳୁର
ପାତକୀ ଫଳର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଲୁ ତୋ ଶିର ।୧୬୪।
ମୃଗ ରୂପ ଧରଣ ମାରୁତ ଗଲା ତହିଁ
ରାମ ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଛନ୍ତି ଯାହିଁ ମିଳି ।
ରୂପାର ହୋଇଛି ସେହି ଜନକର ପିଠି
ତ୍ରିକୂଟ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ହୋଇଛି କୋଟି କୋଟି ।
ସୋହାଗାରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି ସୁଦ୍ଧ ଖୁର
ମର୍କତ ନିର୍ମିତ ଶୃଙ୍ଗ ଚକ୍ଷୁ ମାଣିକ୍ୟର ।

ନାନା ରତ୍ନ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣେ ଖଚିତ ବସ୍ତ୍ରପାତ୍ର
ସୁନ୍ଦର ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି ଦନ୍ତପନ୍ତି ।
ପଛରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଥିଲ
ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ସେ ବନ୍ଧ ଗଢି ରଖି । ୧୮୦ ।
ରାମଙ୍କ ନିକଟେ ଯାଇଁ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ପୁଣି ଚାଲେ ଚଳଇ ସେ ବୁଲଇ ଅଦ୍ଭୁତ ।
ପୁଣି ଥରେ ବସ୍ତ୍ରମୂଳେ ବେଢି ଛକି ପଡେ
ପୁଣି ପୁଣି ଖେଳ ହୋଇ ନିକୁଞ୍ଜ ପାଶରେ ।
ନାନା ରତ୍ନେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଙ୍ଗେ ହୋଇଛି ନିର୍ମାଣ
ଦେଖିଲେ ବଇଦେହୀ ହୁଏ ମନଭୁଲଣୀ !
ଭବ ଦୋଷ ଭଞ୍ଜନ ଶ୍ରୀରାମ ରଘୁମଣି
ବଚନ କହନ୍ତି ମୃଗ ଚର୍ମ ମୋତେ ଆଣି ।
ମୋରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଯେବେ ଅଛି ରଘୁକୁଳ ମଣି
ମୃଗ ଆଣି ଦେଇ ଧରୁଅଛି ଶ୍ରୀଚରଣ । ୧୮୫ ।
ସୀତାର ବଚନ ଶୁଣି ଦେବ ରଘୁମଣି
ହୋଇଲେ ଧରଣୀ (ଧର) ଭୂପ ଭଜନ ଭୁଲଣୀ ।
ଧନୁଶର ଧରିଣ ଯେ ଚରଣେ ଖିଦ
ମୃଗ ଧରି ଆଣି ଦେଉଛି ଦେବୀ ସୋ ସାଧବୀ (ସ) ।।
ଏବେ କୋଳି ଧନୁରେ ଗୁଣ ଯୋଡି ରାମ ପୁଣ
ବୋଲିଲେ ବଚନ ମୋର ଶୁଣ ହେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।
ମୃଗ ମାରିବାକୁ ମୁଁ ଯେ କରୁଛି ଗମନ
ସୀତାଙ୍କୁ ରଖିଥାଅ ହୋଇ ସାବଧାନ ।
ଲଙ୍କା ପତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ଯେ ତାଙ୍କ ସିଂହାସନେ
ପୁଷ୍ଟ ହୋଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଗହନ ଭାବନେ । ୧୯୦ ।
ଦାଣ୍ଡ ଦାନବମାନେ ଥାନ୍ତି ଅରଣ୍ୟରେ
ସୀତାକୁ ହରିବେଟି ଦେଖିଲେ ଏକାନ୍ତରେ ।

ସାବଧାନ ହୋଇ ଥିବୁ ଯେବେ ଧନୁଶର
ବନ୍ୟଜନ୍ତୁଙ୍କ ନ ଛାଡ଼ନ୍ତି ପଦଚିହ୍ନ ଦ୍ୱାର ।
ଏତେ କହି ଧାଇଁଲେ ଦୁରନ୍ତ ହୋଇ ମନେ
ଗଜ ନାଶିବାକୁ କି ପଶିଲା ସିଂହ ବନେ ।
ମାରୁତ ଦେଖିଲା ଧାଇଁଲେ ରଘୁପତି
ମୁହିଁ ନାଶଗଲି ପଳ୍ଲ ଲଙ୍କାର ସମ୍ପତ୍ତି ।
ସ୍ୱାମୀ ଆଜ୍ଞା ନାମନ୍ତ୍ରେ ହୋଇଛି ଅତେବ ଭକ୍ତ
ବଞ୍ଚନ୍ତ ପ୍ରଭୁତ ମୃଗ ବଣୁଅଛି ଶୋଭା ।୧୯୯।
ମୃଗ ଦେଖି ଧାମନ୍ତେ ସେ ଯେବେ ଧନୁଶର
ଅନେକ ବ୍ୟାକୁଳ ମୃଗ ହୋଇଲା ଅନ୍ତର ।
ପବନ ପ୍ରମାଣ ବେଗ ଧନ୍ତି ରଘୁମଣି
ମାୟା ମୃଗ କାଣ୍ଡେ ମିଳିଲେ ଏହି ଠାଣି ।
ଦେଖିଲୁ ମାରୁତ ରାମ ଲକ୍ଷେ ପ୍ରବେଶ
ସେଦୃଷ୍ଟିଶି ମାୟା ମୃଗ ହୋଇଲା ଅଦୃଶ୍ୟ ।
ମାରୁତ ବିସ୍ମୟେ ପ୍ରଶ୍ନାରନ୍ତେ ଏହି ଠାଣି
ମାୟାମୃଗ ଆଗରେ ନ ଦେଖି ରଘୁମଣି ।
ଖୋଜନ୍ତି ବନରେ ପଶି ବାରିଧି କୂଳରେ
କାହିଁର ଦଶର ନବୀନତମାଳକଣ୍ଠରେ ।୨୦୦।
ଗ୍ରାମଶୀଳ ବହୁତ ସେ ଶ୍ୟାମ ଦୂରେ ଖେଳବାରେ
କାଳଧାରୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ କି ନାହାନ୍ତି ମେଘରେ ।
ସୁନ୍ଦି ଦୃଶ୍ୟ ଦେଲା ମୃଗ ଶ୍ରୀରାମ ଆଗରେ
ଚଞ୍ଚଳ ମଦ୍ରୁ ମୃଗ ସୋଭାନ ଅନ୍ତରେ ।
ଧାଇଁ ରଘୁମଣି ସେ ମିଳିଲେ ମୃଗପାଶେ
ଶାଣ୍ଟି ଛନ୍ଦେ ମୃଗ ମିଳିଲା ଆକାଶେ ।
ସନ୍ଧିଲେ ନାରାଚ ରାମ ଆକାଶକୁ ସୁହିଁ
ଭୂମିରେ ଡରିଲ ମୃଗ ଆକାଶରେ ନାହିଁ ।

ଖଣ୍ଡେକ ଅନ୍ଧାରେ ଖଣ୍ଡେ ଶୂନ୍ୟରେ ଗମଇ
ଖଣ୍ଡେକ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ଖଣ୍ଡେ ପଥରେ ଧାମଇ ।
ବଡ଼ ଶ୍ରମ ପାଇ ଦଶରଥର ନନ୍ଦନ
ବୋଇଲେ ଜନକସୁତ ମୋତେ ଦିଅ କ୍ଷମି ।
ସ୍ପୃହା ଅଙ୍ଗେ ଅନୁଚିତ ଅଛ ଭଲ
ଦେଖ ବଗଲ୍ଭର ଘେନା ଶାଉର ଯେତେ ଭିଡ଼ ।
ମନ୍ଦ ପଡ଼ି ବାଣ ରାମ ବସାଇ ଧନୁରେ
ଟେକିଲେ ପଞ୍ଚିକ ସର୍ଗ ମାଇ ଥାଟଜାରେ ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣର ମାନବ ବାନର ଯେତେ ଜନ
ରାମବାଣେ ନିବାରି ଦେଇ ରଖିବ ଜୀବନ ।
ସର୍ବଜ୍ଞ ପ୍ରଭୁ ଘେନା ଥାଇଁଲେ ରାମ ଶର
ଫିଟିଲା ଅଚଳ ବାଣ ମାଙ୍କଡ଼ବର ।
ପ୍ରାଣ ତ୍ୟାଗସମୟେ ଡାକିଲା ଘୋର ବାଣୀ
ରଘୁବର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମୋତେ ରାଖ ଦୁଃଖ ଜାଣି ।
ଶୁଣି ଶୁଣି ଡାକଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ରଖା କର
ମାୟାରେ ଡାକିଲା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆକାର ।
ପଞ୍ଚବଟୀ କୁଟେରେ ସୀତା ବସିଥିଲେ
ମାୟାର ଆରତ ନାଦ ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣିଲେ ।
ରାମର ଆରତ ପ୍ରାଏ ଶୁଣିଲା କର୍ଣ୍ଣରୁ
ଶୁଣିଲୁ କମଳମୁଖୀ କମ୍ପିଲୁ ଭୟରୁ ।
କଦଳୀ ପଲ୍ଲବ ପ୍ରାଏ କମ୍ପିଲା ଶରୀର
ଢଳିଲେ ଭୂମିରେ ବହନ୍ତି ନୟନରୁ ନୀର ।
ବୋଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଏତ ରାମଙ୍କ ବଚନ
ରଖ ରଖ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଡାକନ୍ତି ଘନ ଘନ ।
କହଇ ଶ୍ରୀରଘୁବୀର ମୋର କଲି ଏତେ କର୍ମ
ରାମଙ୍କୁ ଦେଖିବି କେବେ ହୋଇ ମଣ୍ଡଳମ ।

ଦେଖାଏି ଶାସ୍ତ୍ର ଅବା ବାଲ୍ମୀକିର ଗତି
ଧର୍ମମୂର୍ତ୍ତି ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଏମନ୍ତ ଦୁର୍ଗତି ।
ମିଥ୍ୟେ ତେଜିଲେ ରାଜା ଶୁଣ ଇନ୍ଦ୍ର ସେନ
ରାଜ୍ୟସୁଖ ତ୍ୟଜିଲେ ପାବନ ଜନନୀ ।
ଅରଣ୍ୟକୁ ପେଷିଲେ ଯୌବନେ ନ ଜାଣିଲେ
କଥାଏ କପଟ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ନ ବୋଇଲେ ।୨୨୮।
ମୁଁ ଏମନ୍ତ ରାମର ଶୋଭିଲି ଦୁଷ୍ଟ ନାରୀ
ଘୋର ବନେ ପେଶିଣ ଜନକସୁତା ମାରି ।
କି ବୋଲିବେ ଜଗତେ ତୁ ଶୁଣ ହେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ସୀତାସ୍ୱାର୍ଥବୁଦ୍ଧିରେ ରାମ ଭୁଲାଇଲେ ପ୍ରାଣ ।
ସାବଧ ବଚ୍ଛ ଅବାଚ୍ୟ ବୋଲାଇବ ଉଦାସ୍ତୁ
ଅପଣ ଜଗତେ ମୋର ରହିଛି କଳଙ୍କ ।
ଯାଅ ବେଗେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସେନାପାଶ
ବେଢିଛି ଦାନବ ରଣେ ଜଣ୍ଣୁଅଛି ନାଶ ।
ତାହାଙ୍କୁ ସହାୟେ ମାତ୍ର ଆମ ବେଳ ଯାଇ
ନୋହିଲେ ତେଜିବି ପ୍ରାଣ ଅଗ୍ନିରେ ପଶାଇ ।୨୨୯।
ଉଠ ଉଠ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତୁ କଲମ୍ବ ନନ୍ଦନ
ବୋଲୁ ବୋଲୁ ଭୂମିଅଛି ଚେତନା ମୋତେହାର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହନ୍ତି ଶୁଣ ସାଧ୍ୱୀ ଉତ୍ତମ
କେବଳ ରକ୍ଷା … ଯାଉ ରାମ ।
ଅରଣ୍ୟରେ ସବୁ … ଶୀଘ୍ର ତୋତେ
ତ୍ରିଭୁବନ … ଭଲ ବୋଲିବେ କି ମୋତେ ।
ସ୍ୱାମୀଙ୍କି ନ ଡର … ଜନକନନ୍ଦିନୀ
ଏଡ଼ୁଅଛି ଅସିବେ ଜନକସୁତା ସେଣ ।
ରାମଙ୍କୁ ଅଣ୍ଡଙ୍କା … ମନେ
ରାମଙ୍କୁ ନାଶିବା ପାଇଁ କାହୁଁ ତ୍ରିଭୁବନେ ।୨୩୦।

ସୀତାଙ୍କୁ ବୋଲନ୍ତି ଜାନକୀ, ଶୁଣ ପଥ ଦୁଃଖ
ବେଗ ହୋଇ ନ ଯାଇ ମୋ ହୃଦର ପ୍ରାଣ ଦୁଃଖ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗରେ ସାଙ୍ଗୀ ଆଣି ଦେଖାଉଛନ୍ତି
ପ୍ରତ୍ୟେକ ତ ଶୁଣିଲ ସମସ୍ତ ମହାପଞ୍ଚ ।
ସ୍ୱାମୀ ଆଜ୍ଞା ଲଙ୍ଘି ମୋ ତେମନ୍ତେ ଗତି ଥିବ
ଏଣୁ ତୋତେ ଭତ୍ସିଲେ ଅପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇବ ।
ଶୁଣ ଦେବୀ ସୀତାଙ୍କୁ ତୋତେ କହୁଛି ପ୍ରମାଣ
ତ୍ରିଭୁବନେ ଅଜସ୍ର ରାମଙ୍କୁ ନାହିଁ ଜାଣ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ଏତେ ଦୁଃଖ ତୁ ଦେଖିର
ନାରାୟଣ ଉଚ୍ଚାରିଣ ହୃଦରେ ମୋହର ।
ତୁ ଯାଇ ନ ପାରୁ ରାମ ଖୋଜିବା ନିମନ୍ତେ
ନିଶ୍ଚୟ ଅଛନ୍ତି ଏହି କଥ ଦେଖ ମୋତେ । ୨୩୬
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦାରୁଣ ବୋଲି, ଶୁଣ ମୋ ଉକ୍ତିର
ମୁଖ ମାଡ଼ି ତୁମ୍ଭତେ ଆସିବେ ରଘୁବୀର ।
ଧଇର୍ଯ୍ୟ ଧର ଦେବୀ ସତ୍ୟ । କୋଦଣ୍ଡ ବାଜଲ
ତ୍ରେଲୋକ୍ୟେ ରଘୁମଣି ଅଧିକାର ବେଳ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ଶୁଣ ସୁମିତ୍ରାକୁମର
ତୁ ତ ବାଞ୍ଛ ଦଇତେଙ୍କୀ ଗ୍ରଣୀର ଲକ୍ଷଣ ।
ସାବଜ ଶୁଂସାରେ ଗ୍ରାମ ବନକୁ ପେଷିଲେ
କାହିଁତେ ଦାସ୍ୟା ମୁଁ ଭେଷା ମନେ ନ ଧରିଲେ ।
ତୁ ତ ପୁଣି ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ପାଖେ ଲ ମୋହର
ତୁ ତେମନ୍ତେ ଶୁଣି ତାଙ୍କ ବଚନ ମାନର ।
ଦଶରଥ କି ଶ୍ରୀରାମ ସଂଗ୍ରାମେ ଦୂର ହୋନ୍ତେ
ସୀତାଙ୍କୁ ଘେନଣ ମୁଁ ରହିବ କିପରି ।
ତୋତେ କେଉଁ ବୁଦ୍ଧିରେ ଯାଇବୁ ଧନ ଦାବ
ଏମନ୍ତ ମନରେ ତୁ କି କରିବୁ ବିଚାର ?

ସଂଗ୍ରାମେ ଶ୍ରୀରାମ ଯେବେ ହୋଇଥିବେ ନିଧନ
ତଥି ନିମିଷକେ କାହା ରହିବ ଜୀବନ ।
ଯେବେ ତୋର ପାପ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ନା ମନରେ
ରାମଙ୍କୁ ଖୋଜିବା ପାଇଁ ଯାଅ ଧାଇଁବାରେ ।୨୪୫।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲନ୍ତି ସୀତା ଏମନ୍ତ ନ କହ
କଦା ଦୋଷେ ପାପ ସ୍ୱପ୍ନ ଚିତ୍ତରେ ନ ବହ ।
ଧର୍ମଶୀଳା ଭବକେନ୍ଦ୍ରୀ ସୁମିତ୍ରା ଏ ଜନ
ତେମନ୍ତ ଜନନୀ ତୁ ଗୋ ଜନକ ନନ୍ଦିନୀ ।
ତୁ ରମା ଦୁର୍ଗତି ନାଶୀ କହୁ ଗୋ ସୀତାୟା
ମନ ବଚନରେ ମୋର ନାହିଁ କିଛି ମାୟା ।
ମାୟାରେ ରାକ୍ଷସମାନେ ନାନା ରୂପ ହୁଅନ୍ତି
ବାରଥ ଡକାରେ ମାୟା ବଚନ କହନ୍ତି ।
ମୋତେ ଅଗା ନେବା ପାଇଁ ରାକ୍ଷସଙ୍କ ମାୟା
ଏକଥା ଜାଣ ଈଶ୍ୱର ନ କରୁ ସୀତାୟା ।୨୫୦।
ବରୁଣ କୁବେର ଯମ ପବନ ଅନଳ
ଆଦିତ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଶିବା ଦୁର୍ଗା ଆଖଣ୍ଡଳ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଦୃଷ୍ଟିରେ କେହୁ ନ ପାରନ୍ତି ରହି
ଏକଥା ଜାଣୁର ଚିନ୍ତା ଛାଡ଼ ବଇଦେହୀ ।
ଅନ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି ସୀତା ତୋତେ ଘଟିବଇ ପଛେ
ଏଣୁ କହୁଅଛି ତୋତେ ନ ଦେଖିବୁ ଏବେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନ ଶୁଣି କହନ୍ତି ସୀତାୟା
କାହାରେ ମଠ କହୁ ଅନ୍ତରେ ତୋ ମାୟା ।
ରାମଙ୍କୁ ଛୋଡ଼ିବ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ କଦାଚିତ
ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣିଲି ପାପ ଅଛି ତୋର ମୋତେ ।୨୫୫।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ଧିକ କନ୍ୟା ଯେବକର
ଦୁଷ୍ଟଚରିତାରେ ଦୋଷ ଦେଖୁଛ ମୋହୋର ।

ନ ଗଲେ ନ ସୀତାସ୍ୱା କହୁଛ ଦୁଷ୍ଟ ବାଣୀ
ଗଲେ ଦୋଷ ହେବେ ଠାକୁର ରଘୁମଣି ।
ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ଥାଅ ତୁମ୍ଭେ ବନର ଦେବତା
ଏମନ୍ତ ଦୁରନ୍ତ ବାଣୀ କହୁଅଛ ସୀତା ।
ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ ଶୁଣି ଉତ୍ତରି ସେମନ୍ତେ
ଦୋଷ ହେଉ ଅଛି ପଣ ନାଶୁ ଯତ୍ନେ ମୋତେ ।
ତବ ବଚନରେ ମୋର ନାହିଁ କିଛି ମାୟା
ଦାରୁଣ ବଚନ ମୋତେ କହୁଛ ସୀତାସ୍ୱା ।
ଯାଅ ବଣପାଳେ ତୁମ୍ଭେ ହୋଇଥାଅ ସାକ୍ଷୀ
ଅପରାଧ ମୋହର ନାହିଁ ଶାଙ୍ଗ ଉପେକ୍ଷି । ୨୭୦ ।
ଜନକନନ୍ଦିନୀ ଶାନ୍ତ୍ୱା କହୁଛି ବଚନ
ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ କିମ୍ପା ଶୁଣିବ ମୁଁ ବସ୍ତୁ ।
ଏତେକ ବୋଲି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତୂଣକୁ ଝାଡ଼ି ଶର
ଧନୁ ଗୁଣି ଦ୍ୱାରରେ ଖଞ୍ଜିଲେ ତିନି ଗାର ।
କହନ୍ତେ ଜାନକୀ କୁ ବାହାର ନୋହିବୁ
ଏ ଗାର ନ ଡେଇଁ ଘରୁ ଏଠାରେଣ ଥିବୁ ।
ତୋହର ବଚନ ମୋତେ ଶୁଝ ନ ଲାଗଇ
ଯାଉଅଛି ଏଥୁ ତୋତେ ଅରଣ୍ୟେ ବଚାଇ ।
ଏତେ କହି ଲକ୍ଷଣ ତୂରିତେ ଚଳିଗଲ
ନିକଟ ସିଂହର ପ୍ରାଏ ଅରଣ୍ୟେ ପଶିଲା । ୨୭୧ ।
ରାମ ପଦ୍ମଚରଣ ଧ୍ୟାନେ ସେହି ମାର୍ଗେ
ଦେଖି ମାର୍ଗେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପଶିଲା ବନସ୍ଥଳେ ।
ସେହିଠାରେ ରାବଣ ଅନ୍ତର ହୋଇଥିଲା
ଜାଣିଲା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା ତେଜିକରି ଗଲା ।
ଏହି ଅନ୍ତରରେ ରହି ରଥ ଲୁଚାଇଲା
ଭିକାରି ସାଧୁଜନ ହୋଇକରି ଗଲା ।

ତପସ୍ୱୀ ସ୍ୱରୂପ ତହିଁ ହୋଇଲୁ ସକଳ
ଶିରେ ଜଟାଭାର ଅଙ୍ଗେ ବଲ୍କଳଭୂଷଣ ।
ଅଗସ୍ତ୍ୟଙ୍କ ଧନୁଶର କରପଲ୍ଲବରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ ପର୍ଣ୍ଣନିବାସ ଭୂଇଁରେ ।୨୬।
ତାହାଙ୍କ ସ୍ୱଭାଷେ ସୁମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାମରେ
ଆଇଲି ଅତିଥି ମୁଁ ଯେ ତୁମ୍ଭର ମହଲେ ।
ଭିକ୍ଷା ସୁଁ ମାଗିବି ମୁଁ କରିବି ତୁମ୍ଭ ପାଦସେ
ସନ୍ତୁ ଦରଶନ ଦେବ ଶିବଙ୍କ ଭଉଷେ ।
ବୋଲଇ ନ ଶୁଣ କିମ୍ପା ମୋହୋର ବଚନ
ଅତିଥି ପୂଜିବାକୁ କି ବା ନାହିଁ ମୁନ ମନ ?
ପଞ୍ଚମୁଖ ହୋଇ ସେବେ ଯାଇଛି ଅତିଥି
ନିସ୍ତାର କରିବ ତୁମ୍ଭେ ଏଥିର ଦୁର୍ଗତି ।
ଜନକନନ୍ଦିନୀ ତାହା ଶୁଣିଲେ ଶ୍ରବଣେ
ହୋଇଲେ ଅତିଥି ଦେବା ମୋହୋର ପ୍ରାଣରେ ।୨୭।
ସ୍ୱାମୀ ନାମ ଧରି ଦେ ଡାକଇ ଉଚ୍ଚରେ
ଦୁର୍ଗତି ପାଇବ ଦେ ବୋଲଇ ବଚନରେ ।
ପଞ୍ଚମୁଖ ହୋଇଣ ଅତିଥି ଯେବେ ଶିବ
ତୁଷ୍ଟ ଭ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଦେଇ ସୁକୃତ ଧର୍ମବ ।
ଏତେ ବୋଲି ମୁନର ଦକ୍ଷ ଦେଖ ଉଲ୍ଲ ହୋଇ
ଦ୍ୱିବାଣକୁ ବଚନ ଦହନ୍ତି ବାଇଦେହୀ ।
ମନରେ ମୋହୋର ନାହିଁ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ମୁଗସ୍ୱାବନୋଦେ ଯାଇଛନ୍ତି ବେନି ଜଣ ।
ଏ ତରୁଛାୟାରେ ତୁମ୍ଭେ ବୃକ୍ଷେ ବସିଥାଅ
ଅଭିବେଳେ ଅଗ୍ନିଦେବ ସମ୍ମୁଖ ନ ହୁଅ ।୨୮।
ସମସ୍ତ କଥିରେ ସ୍ୱମ ଦେଇବେ ତ ଦୋଷ
ପୂଜା ପାଇ ବାବୁ ଶିବ ହୋଇଣ ସନ୍ତୋଷ ।

ରାବଣ ବୋଲଇ ଶୁଣ ଜନକ ସୀତା
ବନରେ ଅଛନ୍ତି ଯେତେ ମୃଗ ସବୁ ଲତା ।
କହ ମୋତେ ଏଥି ସତ୍ୟ । ଜାଣିବ ଅନ୍ତର
ସନ୍ତୋଷ ହୋଇବ ଧର୍ମ ହୋଇବ ତୁମ୍ଭର ।
ରକ୍ଷକ ହେଉଥିଲ ଜଣେ ନାହିଁ କେଉଁ ଠାବ
ଅଇଲେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦର୍ଶନ ଦେବେ ।
ସୀତା ବୋଇଲେ ରାମ ନାହାନ୍ତି ଏ ମନ୍ଦିରେ
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୁଁ ଭିକ୍ଷା ଦେବି ସ୍ୱହସ୍ତରେ ।୮୫।
ଶୁଣି ଲଙ୍କପତି କୋପେ ହୋଇଲା ପ୍ରଚଣ୍ଡ
ଶୁଣ ହେଲ ବୋଲି ବୋଲେ ଦଣ୍ଡିଲା ଦଣ୍ଡ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗତେ ରାମ ଗଲେ ବଣ ଜାଣି
ନ ଜାଣୁ ଏହାଠୁ ପୂଜା କରୁଅଛୁ ଦେଖ ।
ଶୁଣି ସୀତା ଜାଣିଲେ ଏମନ୍ତ ପାପ ଜାଣି
ଅଦର୍ଶନ ହୋଇଲ ଦେଖିଲ ସ୍ୱପାଣି ।
ରାମ ପୂଜେ ନାହିଁ ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଭିକ୍ଷା ଦେବି
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ବାହାର ହୋଇବ ।
କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ ମୋତେ ଦୟାକର ବଡ଼ଣ
ବେଗ ହୋଇ ନଇଲେ ତ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ । ୯୦ ।
ସୀତାଙ୍କ ବଚନ ଶୁଣି କହଇ ରାବଣ
ଭିକ୍ଷା ଏହି ଗୃହଧର୍ମ ନୋହୁ ଅକାରଣ ।
ସୀତାଙ୍କ ବୋଇଲେ ମୁଁ ଯେ ଭିକାରି ମନ୍ଦିରେ
ଏଣୁ ସୁଜାର ଧର୍ମ ଶୁଣିଛି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ।
ଗୃହସ୍ଥର ମହାଧର୍ମ ଅତିଥିର ସେବା
ଅତିଥି ଫେରିଗଲେ ଦେଖ ମୁଖ ନ କରିବା ।
ଅତିଥିର ଫେରିଣ ମୁଖ ଜାଣିଲେ ଶ୍ରୀରାମ
କେ କବେ ନାଶିଲୁ ସୀତା ଗୃହସ୍ଥର ଧର୍ମ ।

ଦେଖି ଧନୁ-ଚକ୍ରଦରେ ଫଳମୂଳ ଭେଦ
ରାମ୍ଭାର ଦେଖାଇଲେ ଯନ୍ତ୍ର ଭିନ୍ନଭିନ୍ନଗଣ ।୨୯୫।
ଦଶମାଥ ବସ୍ତୁରଲ ଦେଖାଇ ସୀତାଙ୍କୁ
ଦେବଦେବୀଙ୍କେ ବାଧାତା ନିର୍ମାଣ କଲ ଏହା ।
ଅରଣ୍ୟବାସଙ୍କୁ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହଇ ତରୁଣୀ
ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ ଆଣେ ଦେଖାଇବ ଦାଉରଣୀ ।
ଯେମନ୍ତ ଭୁବନ ଲଙ୍କା ଏ ତେମନ୍ତ ନାରୀ
ତାହାଙ୍କୁ ବାଧାତା ଘଟାଅଛ ଯତ୍ନ କରି ।
ଦଶେ ରାଜା ଦେବାଙ୍ଗ ଶୁଣ ହେ ଲଙ୍କପତି
ପ୍ରାଣେ ନାଶ ଘଟୁ ସବୁ ଲଙ୍କାର ସମ୍ପତ୍ତି ।
ଯେଉଁ ବୁଦ୍ଧି ହୃଦରେ ତୋ ହୋଇଲା ଉଦୟ
ଲଙ୍କାକୁ ହୋଇଲା ଅଗ୍ନି ଦାନବଙ୍କ ପ୍ରାୟ ।୩୦୦।
ବିଭୀଷଣ ହୋଇବ ଲଙ୍କାରେ ଅଧିକାରୀ
କ୍ରୋଧ ସହିତେ ନାଶିବୁ ଦଶଶିର ।୩୦୧।

ଜାଣି ନେଲ ଦେଖିଲ ଦେବୀ ରାବଣର ଶିରେ
ମୃତ୍ୟୁ ଅଗ୍ନି ଲାଗିଲା ରାବଣ ମସ୍ତକରେ ।
ସେଉଁ ଲଙ୍କା ରାବଣକୁ ସୀତା ଦେଲେ ନେଇ
ରାବଣ ନାଶକ ମନ୍ତ୍ର ଅଛନ୍ତି ସେହୁ ।
ଲଙ୍କା ଲଭୁ ଦେଲେ ନେଇ ଶ୍ରୀରାମର ନାରୀ
ସୀତାଙ୍କର ଭୂତ ସେ ଥିଲା ଦଶଶିର ।
ଶ୍ରୀରାମ ସୁମନ୍ତ କରି ଠାକୁର ସୀତାଙ୍କୁ
ବୋଲନ୍ତି ସୁଗ୍ରୀବ ସଙ୍ଗ ଦେଖେ ତୋର ମନ୍ତ୍ରୀ ।
ରାଜ୍ୟ ଦେଲ ସୁଗ୍ରୀବ କି କଷ୍ଟେ ଦେଖି ପାଇଁ
ରାମ ବାଣ ପ୍ରତାପ ନ ଜାଣୁ କି ରେ ଖଳ ? ୫ ।
ତତେ ରେ ସୁଗ୍ରୀବ ଧନ ଦେଉ ରେ ଜୀବନ
ଭୂମଣ୍ଡଳ ସହ ନାଶ ହୋଇବୁ ନିଧନ ।

ଯତିବେଶ ସେହୁକ୍ଷଣି ଛାଡ଼ିଲା ସ୍ୱରୂପ
ବିଂଶଭୁଜ ଦଶମାଥ ବିରୂପ ପ୍ରକାଶ ।
ଗମ୍ଭୀର ବଡ଼ିମ୍ବ ସେକ୍ଷଣେ ଦିଶଇ ବାଳିକ୍ରନ
ଶଶଗ୍ର ରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ କୋଟରେ ଲୋଚନ ।
ବିଂଶଭୁଜେ ସୀତାଙ୍କୁ ଧଇଲା ରାବଣ
କେଶେ ଧରିନେଲା ସେବକ୍ଷି ପବନେ ଚରଣ ।
ସୀତାମ୍ଭା ଡାକନ୍ତି ରକ୍ଷ ରକ୍ଷ ହେ କୃପାଳ
ନିଷ୍ଠୁରେ ମାୟାବୀ ହେ ଭୁଲିଲୁ ତୋର ଭାଳ । ୧୦ ।
ଶୁଣେ ଡାକ ଧାଆନ୍ତି ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୁମନ୍ତ
କେତେ ଏଥି ରାବଣ ନେଉଛି ମୋତେ ଧରି ।
ରାବଣ ବୋଲଇ ସୀତା କି ଦେଖିବ ରାମ
ବିଂଶୁବାହେ ବାଛଏ (ଶ୍ରୀ) ରାବଣ ମୋର ନାମ ।
ଦାଶଦଶପାଲେ ରଖେ ନ ପାରନ୍ତି ରକ୍ଷ
କି କରିବ ଶ୍ରୀରାମ ମାନବ ଦେହୁ ବଶ ।
ଆପଣା ରାଜ୍ୟରେ ରାଜା ହୋଇ ନ ପାରିଲା
ରାଜ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସି ବନେ ବାସିଲା ।
କି ଅବା ରଖିବ, ଧନ ହୋଇବ ତାହାର
ମୋତେ ଦେଖେ ଲଢ଼ି କି ସେ କରିବ ଉଦ୍ଧାର ? ୧୫ ।
ସୀତାମ୍ଭା ବୋଇଲେ ହେ ରାବଣ ପାପୁ ନାଶ
ବସ୍ତ୍ରରେ ଢାଙ୍କିଲୁ ଅଗ୍ନି ଜାଳକୁଣ୍ଡ ପାଶେ ।
ତୁହି ନାଶ ଯିବୁ ତୋର ବଂଶ ନାଶିବ
ସିଂହୁର ଘରଣୀ ବାଘୁଁ ଶୃଗାଳ ହରିବ ।
ଲଙ୍କାଙ୍କୁଁ ଧର୍ଷିବେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ହିଁ ଧର୍ଷିବେ
ସବୁଁ ନାଶିଯିବ ସେ ରାବଣ ରାମବାଣେ ।
ଲଙ୍କାକୁ ଯିବାକୁ ଦେଖେ ବନାଇଲୁ ମନ
ଘର୍ଷିଣକୁ ସଞ୍ଚ ହୋଇଲୁ ଲକ୍ଷପତି ।

ସୀତାଙ୍କୁ ରକ୍ଷିତ ଯେଉଁ ଯିବାବେଳେ
ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସୀତା ଡାକନ୍ତି ଡରିଲେ ।୨୦।
ଏହି ବେଳେ ଶ୍ରୀରାମ ମୋହୋର ପ୍ରାଣନାଥଙ୍କୁ
ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶ କୁମୁଦ-ବନର ପୂର୍ଣ୍ଣଇନ୍ଦୁ ।
ରାବଣ ରାକ୍ଷସ ବଳେ ନେଉଅଛି ଧରି
ସଂକଟରୁ ଉଦ୍ଧର ରାବଣ ବେଳେ ମାରି ।
ହେ ଅଛ ଅରଣ୍ୟବାସୀ ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ
ରାବଣ ନେଉଛି ରଘୁନାଥର ଘରଣୀ ।
ଦଶରଥ କୁଳବଧୂ ନେଉଛି ରାବଣ
ରାମଙ୍କୁ କହିବା ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ମୋର ଶୁଣ ।
ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀବର ଥିଲା ଅରଣ୍ୟରେ
ସୀତାଙ୍କ କାରୁଣ୍ୟ ବାଣୀ ଶୁଣିଲା କର୍ଣ୍ଣରେ । ୨୧ ।
ବୋଲଇ ହେ ଡାକଇ ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ଧରି
ହେ ବୋଲଇ ରାବଣ ନେଉଛି ମୋତେ ଧରି ।
ଏତେ କହୁ ପଥେ ଆସି ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ଦେଖିଲା ଆସଇ ବେଗେ ରାବଣ ରାକ୍ଷସ ।
ରଥରେ ବସାଇଅଛି ଜନକକୁମାରୀ
ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣରୁ ଡାକୁଛନ୍ତି ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱର ।
ଜଟାୟୁ କହଇ ହେ ରାବଣ ରାକ୍ଷସ
କି ନିମନ୍ତେ ଅର୍ଜୁଅଛ ଏମନ୍ତ ଅଯଶ ?
ଛାଡ଼ ଛାଡ଼ ସୀତାଙ୍କୁ ନ ପାଅ ଅଯଶ
ପକ୍ଷୀବର ବଚନ ସେ ଶୁଣିଣ ରାକ୍ଷସ ।୨୨।
ରାବଣ ବୋଲଇ କେଡ଼େ ପଥ ଛାଡ଼ିଦେଅ
ମୋହୋର ବାଣରେ ପକ୍ଷୀ ତୁ ନାଶ ନ ଯାଅ ।
ଜଟାୟୁ ବୋଲଇ ତୁ ଶୁଣ ରେ ରାବଣ
ନେଉଛୁ ଶ୍ରୀରାମ ନାରୀ ହେବଣି ଦାରୁଣ ।

ମଲିକ ଅଟନ୍ତି ମୋର ଦାଶରଥି ରାଜା
ତାହାଙ୍କର ବଟେ ସୀତା ଜନକତନୁଜା ।
ମୋହର ଦେଖନ୍ତେ ତୁ ଯେମନ୍ତେ ନେବୁ ହରି
ସେମନ୍ତେ ସହିବ ମୁଁ ଶରୀରେ ପ୍ରାଣ ଧରି ।
ଜଟାୟୁ ଏ ବୋଲି ଶୁଣି କୋପିତ ରାବଣ
ଧନୁକର ଉପରେ ସନ୍ଧାନି ଦଶ ବାଣ ।୩୫।
ଡେଣାରେ ଝାଡ଼ିଲା ପକ୍ଷ ଲଙ୍କପତି-ଶର
ତତକ୍ଷଣ ସନ୍ଧାରି ହଣେ ରାବଣ ଛତ୍ରର ।
ପୁଣି କୋପେ ବାଣ ସନ୍ଧାରିଲା ମହାବଳ
ଡେଣାରେ ପକ୍ଷ ନାଶିତ ଝାଡ଼ିଲା ସକଳ ।
ପୁଣି ଜଟାୟୁ ଯାଇଁ ବସିଲା ରଥରେ
ନଖ ଥଣ୍ଟ ପ୍ରହାରିଲା ରାବଣ ମୁଣ୍ଡରେ ।
ଯେଉଁଥିରେ ଯେମନେ ବଜ୍ରଙ୍କ ଶିଖରର
ରାବଣ ଶରୀରରୁ ରୁଧିର ଝରଝର ।
ପୁଣି ଲଙ୍କପତି କୋପେ ବାଣ ବୃଷ୍ଟି କଲା
ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷିଘାତେ ସବୁ ଉଡ଼ିଗଲା ।୪୦।
ଜଟାୟୁ ଉଡ଼ି ରଥ ଉପରେ ବସିଲା
ନଖ ଥଣ୍ଟ ଘାତେ ଭଗ୍ନ ଅଶ୍ୱ ନାଶ କଲା ।
ଭଗ୍ନ ଅଶ୍ୱ ନାଶ କରି ଆକାଶେ ଉଡ଼ିଲା
ରାବଣ ବଦନ ଚାହିଁ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲା ।
ଶୁଣ ରେ ରାବଣ ତୁ ଜାନକୀକୁମାରୀ
ନେଉଥିଲେ ଅନର୍ଥ ନ କର ରାକ୍ଷସେଶ୍ୱର ।
ଯେବେ ନ ଛାଡ଼ିବୁ ସୀତା ମୋହୋର ବଚନେ
ଲଙ୍କାକୁ ଯେମନ୍ତେ ଆଉ ଯିବୁ ତୁ ଜୀବନେ ।
ରାବଣ ବୋଇଲା ପକ୍ଷୀ ପଥ ଛାଡ଼ିଦିଅ
ରାମଙ୍କୁ କିମ୍ପାଇଁ ତୋର ଏତେକ ସ୍ନେହନ୍ତୁ ।୪୫।

ମୋତେ ଯୁଦ୍ଧ ଦିଅନ୍ତୁ କେଉଁ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ତୁ ତ ଆମ୍ଭ ସଙ୍ଗେ ହେଉଛୁ ଅକାରଣ ।
ଜଟାୟୁ ବୋଇଲେ ଅଧର୍ମ କର୍ମ ତୋର
ରାମ ନାରୀ ନେଇ ଯାଉ ଏମନ୍ତ ସାହସ ।
ଧର୍ମ ଥିଲା ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ସଦା ସୁରକ୍ଷା ଏଣୁ
ଅଧର୍ମ ହୋଇଲେ ପ୍ରାଣୀ ନରକେ ପଡ଼େ ।
ଜଟାୟୁ ବାଣୀ ଏହି ଶୁଣିଲା ରାବଣ
ପୁଣି କୋପେ ବାଣକୁ ଛାଡ଼ିଲା ଦାରୁଣ ।
କୁମ୍ଭ ଚରଣ ତେଣା ଉପରେ ପଡ଼ିଲା
ଜଟାୟୁ ସର୍ବେ ଅଟେ ବୃଦ୍ଧ ଗଣିଲା । ୫୦ ।
ଲକ୍ଷେ ମାରିଲେ ସେ ପକ୍ଷୀ ପକ୍ଷଘାତ ସେବେ
ଜଟାୟୁ ଲଢ଼ୁଅଛି ନିଜର ପ୍ରତାପେ ।
ପୁଣିହିଁ ଦେଖିଲା ଦୁର୍ବଳ ମାରି
ଆକାଶେ ଉଡ଼ିଲା ପୁଣି ପବନେ ପଶିଲି ।
ଆକାଶକୁ ରାବଣ ପେଷିଲା ଘୋର ବାଣ
ତେଣା ଗାଏ ସମସ୍ତ କାଟିଲେ ସେହିକ୍ଷଣ ।
ଆକାଶୁଁ ପଡ଼ିଲେ ତେହୁଁ ରଥର ଉପର
ସ୍ପର୍ଶି ରୁଦ୍ଧ ରଥ ହୋଇଗଲା ଚୂର ।
ସେତେବେଳେ ରଥ ଭଗ୍ନ ହୋଇଲା ତାହାର
ପାଦାଘାତ ହୋଇ କଲା ଭୂମିରେ ସମର ।୫୫।
ଜଟାୟୁଙ୍କ ରାବଣର ସଂଗ୍ରାମ ସମୟେ
ଥର ଥର ହୋଇ ସୀତା ପଡ଼ିଥିଲେ ଭୟେ ।
ଏହି ଅବସର ଦେଖି ଲୁଚିଲା ସୀତାଙ୍କୁ
ବଳଶାଳୀ ସବୁ ନାରୀ କମ୍ପିଲା କାୟା ।
ନୟନକୁ ନୀର ପ୍ରବାହିତ ନିରନ୍ତରେ
ରାମ ହେ କହିଲେ ବୋଲି ଚାଲିଲେ ମନରେ ।

ଜଟାୟୁ ଓ ରାବଣର ଦୁଃସହ ସମର
ଦୁହିଙ୍କ ଶବ୍ଦରେ ବ୍ୟଥିତ ଚରାଚର ।
ପକ୍ଷଶବ୍ଦେ ଧନୁ ତାର ପକ୍ଷଦ୍ୱୟେ ଶର
ଅସଂଖ୍ୟ ପେଶିଲା ରାକ୍ଷ ପକ୍ଷୀର ଉପର ।୭୦।
ରାବଣର ବାଣ ସବୁ ପଡ଼ିଲା ଶୂନ୍ୟରେ
ଧାଇଁ ପକ୍ଷୀ ବସିଲା ରାବଣ ମସ୍ତକରେ ।
ଥା ଦେଇ ଚଞ୍ଚୁରେ ଦେଲା ମୁକୁଟ ତାର ଫୁଟି
ଭୂମିତଳେ ପଡ଼ିବାର ଧୂମ୍ରାକ୍ଷ ଠାଣି ।
ଛୋଟ୍ଟ ମୁକୁଳିତ ଦେଖି ସ୍ୱେଦସେକ ଯାଏ
ଅଧାରେ ବସନ୍ତ ହସି ସ୍ୱର୍ଗ ଦେବତାଏ ।
ପୁଣି ଟଙ୍କି ଶର ଧନୁ ଧାଇଁଲା ରାବଣ
ଜଟାୟୁ ହୃଦରେ ପ୍ରହାର କଲା ବାଣ ।
ବାଣଘାତେ ଘୁର୍ମିତ ହୋଇଲେ ପକ୍ଷିବର
ନମିଲେ ଅଚେତ ନାର ହୋଇଲା ଶରୀର ।୭୧।
ପଛରେ ଚେତନା ପକ୍ଷୀ ପାଇଲାକ ଯହିଁ
ରାବଣ ଉପରକୁ ଧାଇଁଲା ପୁଣି ଚଢ଼ି ।
ଆକ୍ରୋଶିଣ ପକ୍ଷ ନଖ ଚଞ୍ଚୁଘାତେ ଦେଲେ
ରାବଣ ଛତ୍ରକୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା ଭୂମିରେ ।
ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀ ସେ ଅନେକ କାଳ ବୃଦ୍ଧ
ରାବଣର ସଙ୍ଗେ କଲାକ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ।
ଥକିଲା ବାର ଦାରୁଣ ସଂଗ୍ରାମର ଶ୍ରମେ
ରାବଣ ଖଡ୍ଗ ଦେଇ ଧାଇଁଲାକ କ୍ରମେ ।
ଦୁଇ ଡେଣା ଛେଦିଲା ସେ ଖଡ୍ଗର ଘାଏ
ପଡ଼ିଲେ ରହିଲା ପକ୍ଷୀ ମୁଣ୍ଡା ଭୂମି ଯାଏ । ୭୨ ।
ପକ୍ଷୀଙ୍କ ସଂଗ୍ରାମେ ମାତ୍ର ବସ୍ତଶ୍ଚ ମନେ
ସୀତା ତ ଏଠାରେ ନାହିଁ ପଶିଲା କ ବନେ ?

ଦେଖିପାରି ରାବଣ ବୋଲିଲା ଦୂତ ମୁନେ
ଅଶ୍ୱେ ଲୁଚିଅଛ ସୀତା ତରୁତଳ ତଳେ ।
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଧରିଲୁ ଯାଇଁ ସୀତାଙ୍କ-ପାଶେ
ଲୁଚିଲେ ବାହୁଡ଼ି ବୋଲି ବିସ୍ମୟ କା ମନେ ?
ଓହାରେଣ୍ଟ ତତ୍କାଳ ଧରିଲେ ସୀତାଙ୍କ
କେଶପାଶ ଦେଖି ଧରିଲା ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ନାଶ ।
ଆକର୍ଷି ଉଠାଇ ଅଣି ବସାଇ ତାଙ୍କରେ
ପୁଷ୍ପକ ଉଠି ରାବଣ ଉଡ଼ିଲା ଆକାଶରେ ।୨୫।
ଆକାଶରେ ବସାଇଛି ସୀତା ମହାସତୀ
ଆକାଶରେ ଗମଇ ରାବଣ ଲଙ୍କାପତି ।
ବହେ ସୀତା ଡାକନ୍ତି ରାବଣ କ୍ରୋଧ ଯାଇ
ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ-ଦୟାଳ କରୁଣେଶ୍ୱର ନ ଥାଇ ।

ଆକାଶରେ ବସାଇଛି ସୀତା ମହାସତୀ
ଆକାଶରେ ଗମଇ ରାବଣ ଲଙ୍କାପତି ।
ବନ ଘନ ଦ୍ୱିଜବର ଲଗାଇ ଗୁହାରି
ସୀତା ଡାକନ୍ତି ରକ୍ଷ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।
ଭାମରୂପୀ ରାବଣ ଗମଇ ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗେ
ହେବେଣି ହୋଇଲା ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ରଖ ମାତେ ।
ଜାମ୍ବୁ ମୃଦେଶ୍ୱର ସଙ୍ଗେ ହନୁମାନ ବୀର
ସେ ପର୍ବତରେ ରହିଛନ୍ତି ସୁଗ୍ରୀବର ।
ଶୁଣନ୍ତେ ଶୁଭିଲା ଅଧି ସୀତାଙ୍କର ବାଣୀ
ଡାକଇ ଶ୍ରୀରାମ ରଘୁନାଥ ସୁପଥାଣି ।୫।
ସକଳଙ୍କୁ ଚାହିଁଲେ ଉଠିଲେ ଧାଇଁବାରେ
ଦେଖିଲେ ରାବଣ ଯାଉଅଛି ଆକାଶରେ ।
ଅତି ଏକ ସୁନ୍ଦରୀ ରାବଣ ସ୍କନ୍ଧରେ
ଉଡ଼ଇ ଅଞ୍ଚଳ ତାର ଝିଙ୍କାଇ ଦେଉଛି ।

ହନୁମନ୍ତ ରାମ ରାମ ଉଦ୍ଦଣ୍ଡ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ମୋତେ ଦୃଷ୍ଟି ନେଉଅଛି ଲଙ୍କାର ରାବଣ ।
ଏତବାକ୍ୟ କାନରେ ଶୁଣାଇଛନ୍ତି ତହେଁ
ବୋଲନ୍ତି ହାତର ଏ ତ ପରମ ଅନୁକୂଳେ ।
ଜାନକୀଙ୍କୁ ଦେଖି ସୀତା ମନେ ମନେ ଭଜି
ଅମଳାନ ବଚନେ କାନ୍ଦିଲେ ରହିଚ୍ଛନ୍ଦୀ । ୧୦ ।
ଜାନକୀଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ସୀତା ପଚାରିଲେ ତହେଁ
ରାମଙ୍କ ବାରତା କହ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ କହିଲେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ନିକଟେ ପଡ଼ିଲା ଉତ୍କଣ୍ଠୀ
ଯାଉଛି ରାବଣ ଲଙ୍କେ ସେମାନେ କହିଲେ ।
ସାଗର ମଧ୍ୟରେ ଯାଇଁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ନ ଦେଖିଲୁ କନ ଦିଶେ ନ ଭେଟିଲୁ ଦେଶ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ବୋଲନ୍ତି ଅବର ଶୁଣ ମନ୍ତ୍ର କାଳି
ସାଗର ଜଳରେ ମୋତେ କଥ କୁ ପଚାରି ।
ଜାନକୀଙ୍କୁ ମାନେ ମୋର ଉତ୍ତରୁ ଶବ୍ଦର
କି ଶୁଣି ହୋଇବେ ଧର୍ମ ହୋଇବ ଦେହୋର ।୧୫।
ହାଲ୍ ଗାଡ ସ୍ୱାଏକ ସେ ନ ଶୁଣଇ କଥା
ଲଙ୍କାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ସମନ ବହୁଛି ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଘେନଣ ସେ ନିର୍ଦ୍ଦିଲ୍ଲ ସାଗର
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲ୍ଲ ଯାଇଁ ଲଙ୍କାପ୍ରଦ୍ୱାର ।
ଲଙ୍କରେ ପ୍ରବେଶ ଯାଇଁ ହୋଇଲ୍ଲ ପ୍ରବେଶ
ପାଇଲଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ହେଉଛି ହରଷ ।
ମନେ କଲ୍ପଇଲ ସୀତା ରକ୍ଷିବଇଁ ଯାହିଁ
ସେଇଁ ସ୍ଥାନେ ଦେଖୁଁଥି ଜନର ସମ୍ପ ନାହିଁ ।
ମନେ ବସ୍ତୁଶିଲ୍ଲ ସେ ଅଶୋକ ମହାବନ
ସୀତାଙ୍କୁ ରକ୍ଷିବାଙ୍କୁ ଉଚିତ ସେ ସ୍ଥାନ ।୨୦।

ବନ୍ଦୀ ସୀତାଙ୍କୁ ନେଇ ରାବଣ ରାଜନ
ଅଶୋକ ବଗିଚେ ଯାଇଁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ।
ବିବିଧ ପାଦପ ତହିଁ ଅଛନ୍ତି ସକଳ
ନାନା ପକ୍ଷିଗଣ ନାଦ କରନ୍ତି ଚଞ୍ଚଳ ।
ବନ ମଧ୍ୟସ୍ଥଳେ ସେ ଅଶୋକ ମୂଳରେ
ନାନାରତ୍ନ ଖଚିତ ଚାନ୍ଦିନ ବେଦୀରେ ।
ସେ ବେଦୀ ଉପରେ ନେଇ ସୀତାଙ୍କୁ ବସାଇ
ରାକ୍ଷସୀମାନଙ୍କୁ ବେଢ଼େ ଅଛିଲେ ଜଗାଇ ।
ବୋଇଲେ ସୀତାଙ୍କୁ ଜଗିଥାଅ ନିରନ୍ତରେ
ଅନ ଦୃଷ୍ଟି ସର୍ବସ୍ଥାନ ରକ୍ଷିବା ଚତୁରେ ।୨୫।
ଶତେଜଣ ରାକ୍ଷସୀ ସେ ସୀତାଙ୍କୁ ଜଗାଇ
ଭବନକୁ ଅଇଲା ସେ ଲଙ୍କାନାଥ ଯାଇଁ ।
ଦିନଦିନ ଶୋଏ ଜଳ ନ ଖାଇଲ ଅନ
ନିରନ୍ତରେ ସୀତା ପ୍ରଭୁଙ୍କ କରୁଥାଇ ଧ୍ୟାନ ।
ପାପୀରେ ଜାଣିଲେ ଭଲ ସୀତାସ୍ୱାହରଣ
ହୋଇଲେ ହୋଇବ ଏବେ ରାବଣ ମରଣ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ସେ ରଖିଲେ ଅଶୋକ ବଗିଚାରେ
ଆହାର ତ ନ କରିବେ ଦୁଃଖିତ ମନରେ ।
ସୀତାଙ୍କର ଶରୀର ହୋଇବ ଯେବେ ନାଶ
ନାଶ ତ ନ ହେବ ତେବେ ରାବଣର ବଂଶ ।୩୦।
ଏତେ ବୋଲି ପୁରନ୍ଦର ମନ୍ତ୍ର ଗଣି ଭଲ
ଶଙ୍ଖୁ ଉପୁଜିଲା ଅମୃତ ନାମେ କ୍ଷୀର ।
କ୍ଷୀରପାତ୍ର ହସ୍ତେ ଧରି ଦେବ ଶଚୀପତି
ଗୁପତେ ଅଇଲେ ଯହିଁ ଅଛନ୍ତି ମହାସତୀ ।
ରାକ୍ଷସୀମାନଙ୍କୁ ନିଦ୍ରା ମୋହିତ କରାଇ
ସୀତାଙ୍କ ଆଗରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ସେ ହୋଇ ।

ସୀତାଏ ଆଗରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ପୁରନ୍ଦର
ବୋଲନ୍ତି ସୀତାଏ ଶୁଣ ମୋହୋର ଉତ୍ତର ।
ମାୟାରେ ରାବଣ ସୀତା ଆଣିଲା ଗୋ ତୋତେ
ରଖିଲା ଅଶୋକ ବନେ ପରମ ଯୁକତେ ।
ଶୁଣିଲୁ ଲକ୍ଷଣ ତୋର ରାବଣ ସକାଶେ
ଏ ଯୋଗେ ପ୍ରବେଶ ମୁଁ ହୋଇଲି ତୋର ପାଶେ ।
ଶୁଣ ଗୋ ସୀତାଏ ତୋତେ କହୁଛି ପ୍ରମାଣ
ଆଣିଛି ପାୟସ ମୋତେ ଇନ୍ଦ୍ର ବୋଲି ଜାଣ ।
ଘୃତମଧୁଦୁଗ୍ଧେ ଅନ୍ନ ନ ଖାଉ ଆହାର
କେମନ୍ତେ ପାଇବ ରକ୍ଷା ତୋହୋର ଶରୀର ।
ଏ କ୍ଷୀର ଆହାର କରୁ ଗୋ ଜଗନ୍ତେ ସୀତାଏ
କ୍ଷୁଧା ତୃଷା ନ ଲାଗିବ ନ ଛୁଟିବ କାୟା ।
ଇନ୍ଦ୍ରର ବଚନ ଶୁଣି କହନ୍ତି ସୀତାଏ
ଯେବେ ତୁ ଇନ୍ଦ୍ର, ରାବଣ ଅଟିଛୁ କରି ମାୟା ।
ମନରେ ନ ଥିଲେ ମୋର ସ୍ୱାମୀ ରଘୁପତି
ଯଜ୍ଞରୂପ ହୋଇ ତୁ ଯେ ପଶିଲୁ ଦୁଷ୍ଟମତି ।
ବାଣଧ.ମାନ୍ତାରେ ଦୁଷ୍ଟ ଆଣିଲୁ ତୁ ହରି
କି ମାୟା ରଚିଣ ଏବେ ଆଣିଅଛୁ କ୍ଷୀର ।
ପୁରନ୍ଦର ବୋଇଲେ ତ୍ରିଜଗ ମାୟା ସତ
ନିଶ୍ଚେ ତୁ ଜାଣ ମୁଁ ପ୍ରମାଣ ସ୍ୱରୂପତ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅଟନ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ନାରାୟଣ
ତାହାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ନାଶଯିବ ଏ ରାବଣ ।
ଦେବତାଏ ଜନ୍ମି ପୃଥ୍ୱୀରେ ଭାଲୁ ବାନ୍ଦ୍ର ଅଛି
ତୁ ଦେଖ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ୱେତଦ୍ୱୀପବାସୀ ।
ଭର ଗୋ ପାୟସ ତେଜ ଶୁଣ ଗୋ ସୀତାଏ
ନିଶ୍ଚୟ ମୁଁ ଦେବ ଇନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ କିଛି ମାୟା ।

ଶ୍ରୀଜନ୍ମା ବୋଲନ୍ତେ କଷ୍ଟେ ଯେବେ ସୁରନର
ଭବ ଅନୁଗ୍ରହ ମୋତେ ନିଜ ରୂପ ଧର ।
ସଖାର ବଚନେ ଉଦ୍ଧ ନିଜ ରୂପ ହୋଇ
ମୁକୁଟ କୁଣ୍ଡଳ ପଦ୍ମ ଲୋଚନ ଶୋଭିଲ ।
ପିତ୍ତ୍ରୀ:ଢା ନ ଚକ୍ଷୁ ଶୂନ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚହୋଇ
ସୀଷ ପାଦ ଶ୍ରୀକଣ୍ଠର ଅଗ୍ରରେ ଯୋଗାଇ ।
ନୋଇଲେ ମୋ ପ୍ରାଣପତି ଜାନକୀ କୃଷ୍ଣା
ଅସିବେ କି ଶ୍ୟାମ ନ ଭାବି ମନେ ଚିନ୍ତା । ୫୦ ।
ଦେବକୀଙ୍କ ସ୍ୱଜଣଙ୍କୁ ଭଣେ ନାଗବର
ସ୍ୱଗୋଷ୍ଠ ସନ୍ନିତେ ତାର ସର୍ବ ବଳ ମାଣ ।
ଉତ୍ତାପିବେ କେତେ ଯେ କଥନ୍ତେ ରୂପପାଣି
ମିଥ୍ୟା ଏ ମୁରଲି ଶୁଣ କଳକଣ୍ଠଲଣୀ ।
ଶୁଣି ସୁତେ ପଲେ ଦେବୀ ଗଗନ ଭୂମାସି
ହୋଇଲେ ନୁହଇ ଏ ମାୟା ବା ଦର୍ଶିଶି ।
ସ୍ୱରପଣ ବଚନ ମୁଁ ଭଣିବ ଦେଖନେ
ଭଲେ ଶୀଘ୍ର ଶ୍ରେଷ୍ଠନ ଯେ ଉଦ୍ଧବ ବଚନେ ।
କ୍ଷୁଧା ତୃଷା ନୁହିଲ୍ଲ ନୋହିଲ ଖଡ଼ିଗ୍ଲାନ
ସ୍ୱମଦର୍ଶ ଭରଣ ଭ୍ରମାନ୍ତ ସ୍ୱଜନନ । ୫୫ ।
ଶୀଘ୍ର ପାନକସ୍ୱଣ ଯେ ଦେବ ସୁରନ୍ଦର
ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଗଲେ ଅମର ନଗର ।
ଅଶୋକ ତରୁମୂଳରେ ଏକାକ୍ଷପନରେ
ଦ୍ରୁମମାନ ପତିପତ୍ର ତଳ ତଳାନରେ ।
କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ଦେବାନ୍ତ ଯେ ଲକ୍ଷଣ ହୋଇଣ୍ଡି ସ୍ଥିର
ଶ୍ୟାମ ଦୃଗନ୍ତ ନେତ୍ରେ ସୁରଥାଇ ନୀର ।
ବୋଲନ୍ତି ଇନ୍ଦ୍ରିଏ ଶାନ୍ତା ହୋଇଛି ଏଲକ୍ଷନ
ପୂର୍ବର ପାତକ ଭାଗ୍ୟ କେ ଦଇବ ଅନ ?

ଜନକସୁତାର ସଙ୍ଗୁ ଖେଳାଇଛି ମୁଁ ଜାତ
ଭୂମି ମୋର ଜନନୀ ଜନକ ମୋର ତାତ ।୬୦।
ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ସୁନ୍ଦର ସୁଜାର ଶୌର୍ଯ୍ୟ ଯୁତ
ସର୍ବଗୁଣେ ଗୁଣମଣି ରାମ ମୋର କାନ୍ତ ।
ଦଶରଥ ରାଜାର ଅଟଇ କୁଳବଧୂ
ମେଦିନୀ ମଣ୍ଡଳରେ ମହିମା ଯାର ସାଧୁ ।
ଭରତ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଏ ଦେଅର
ଜଗତ ଅଟଇ ମୋର ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର ।
ଏତେକ ଛଡାଇଲା ସେ ଦାରୁଣ କୈକେୟୀ
ଅରଣ୍ୟେ ଭ୍ରମିଲୁ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତାଏ :
ତହିଁ ପୁଣି ଅନ୍ୟୋଽନ୍ୟେ ନ ଟଳା ମୋର ମନ
ଦେଖାଇଲି (ପାଇଲି) ରାମ ବିଚ୍ଛେଦ କର୍ମ ମୋର ଗ୍ଲାନ ।
କାହିଁ ସେ ଅଯୋଧ୍ୟା କାହିଁ ଲଙ୍କାର ନଗର
ରହିଲି ସମୁଦ୍ରପାରେ ଶ୍ରୀରାମ ସୁମରି ।
ଏତେ କହି ବେନି କର ଲଲାଟେ ମାଇଲେ
ଅଚେତେ ଭୂମିବେଦୀ ଉପରେ ଶୋଇଲେ ।
ଶୁଣି ଶୁଣି ଉଠନ୍ତି ବୁଡନ୍ତି ପୁଣ ପୁଣି
ସ୍ମରନ୍ତି ନୀଳଦେହଧାରୀ ରାମ ଗୁଣ ଗୁଣି ।
ମନ୍ଦ୍ରାଶ୍ରିତା କାହାଁ ଦେଖିଲି ଯୋଗଜନ
ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ରାମ ରାଜୀବଲୋଚନ ।
ରଖ ରଖ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୁଣିଲା ଉଚେ ବାଣୀ
ଭଲ ମନ୍ଦ ବୁଝି ନ ଜାଣିଲି ସୁଲକ୍ଷଣୀ ।୭୦।
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ପେଶିଲି ମୁଁ ଭ୍ରମର ବଶରେ
ଶିଖି ଖଣ୍ଡ କାଏ କହି ଦେଲେ ବାପଶିଏ ।
ଭୂଲି ସ୍ୱଭାବବଶତେ ଭଲ ମନ୍ଦ ଶୁଣି
ଯାଉଥିବା ଅବଶ୍ୟ ହରିବା ରଘୁମଣି ।

ସରମା ନାମେ ରାକ୍ଷସୀ ଥିଲା ତହିଁ ବସି
ସୀତା ଦୁଃଖ ଶୁଣି ନାରୀ କହିଲା ଆଶ୍ୱାସି ।
ଶୁଣ ଗୋ ସୀତମ୍ମା ସୁଖଦୁଃଖ ଦୁଇ ଭଥ
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ସର୍ବଥା ଏହା କରୁଛି ବିଧାତା ।
ଅଭାଗେ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଦେଖ ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯେନ
ତାହାଙ୍କୁ ଗ୍ରାସଇ ରାହୁ ସର୍ବକାଳ ଜାଣି ତେଣା
ଧର୍ମପଥେ ଇନ୍ଦ୍ରହିଁ ହୋଇଲେ ସହସ୍ରଯୋନି
ସୁକ ଭସ୍ମ ପାଇଲେ ବଶିଷ୍ଠ ମହାମୁନି ।
ଭାଗ୍ୟକୁ ବଡ଼ ଶତ୍ରୁ ଯଦ୍ୟପି ଗୋ ସତି
ଧର୍ମେ ନାଶିବ ତୋହର ସକଳ ଦୁର୍ଗତି ।
ଯେଉଁ ଧର୍ମ ଲଙ୍ଘିଅଛି ଲଙ୍କାର ନୃପତି
ନିଶ୍ଚୟେ ହୋଇବ ତାର ଶତଧେ ଦୁର୍ଗତି ।
ଘୋର ତପ କରି ସେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ତୋଷ କରି
ପାଇଲା ଅମର ବର ଜାଣିନ ନରସ୍ୱ !
ନାରୀ ଯାର ମନ୍ଦୋଦରୀ ପରମ ସୁନ୍ଦରୀ
ସୁରେ ଦୃଷ୍ଟଅଛନ୍ତି କାମିନୀ ଅପସରୀ । ୮୦ ।
ସୁକ ନାଶି ଅଛନ୍ତି ଯେ ପଦ୍ମବନ ଛାଣି
ବାଲିବରେ ମୋହିତ ହୋଇଲା ବଂଶପାଣି ।
ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ପୁଣି ପାଇବୁ ତୁ ଭେଟ
ଅବଶ୍ୟ ନାଶିବେ ତୋର ଦୁଃଖର ସଙ୍କଟ
ସରମା ବଚନ ଶୁଣି ଜନକ-ଦୁଲଣୀ
ମୁଖେ ଜଳ ସିଞ୍ଚିଲେ ଯେସନେ ମୋହ ପ୍ରାଣୀ ।
ସୀତମ୍ମା ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ସରମା ତୋ ବାଣୀ
ଛଡ଼ିଲା ହୃଦରେ ଜଳ ସିଞ୍ଚୁଅଛୁ ଆଣି ।
ତୋହୋର ବଚନ ମୋତେ ମଳୟ ପବନ
ଶୀତଳ ହୋଇଲା ଶୁଣି ମୋହୋର ଜୀବନ । ୮୫ ।

ଭାବେ ସ୍ୱଜା ଗୋବିନ୍ଦ ଶୁଣ ମୋ ପ୍ରାଣନାଥ
ପରମ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ତୁ ହୋଇଲୁ ପରିଭାଷ୍ୟ ।

ଏଥିଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ଏକ ଚିତ୍ତେ
ଚଳିଲ୍ ଜନକସୁତା ରାମଙ୍କ ଆଶ୍ରମେ ।
ଯାର ନାମ ମାରିଚେ ପରମ ଛଳ ପାଇ
ଅନ୍ତକାଳେ ମାରିଚ ତାହାର ମୃଗ ରୂପୀ
ଜାଣେ ରାମ ମହିମା ସେ ରାମ ବାଣେ ମଲା
ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ପଥେ ଯାଇ ଦେବ ଆସନେ ବସିଲା ।
ପଡ଼ିଲା ଜନକସୁତା ଜାଣି ରଘୁମଣି
ଧାଇଁ ମୃଗ ନିକଟେ ମିଳିଲେ ସେହିକ୍ଷଣି ।
ଦେଖିଲେ ନେପଥ୍ୟ ରହି ହୋଇଛି ମଣ୍ଡିତ
ଭୋଇଲେ ସୀତାର ଏବେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଚିତ୍ତ ।୬।
ବୋଇଲେ ଜନକସୁତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୁଣ
ନ ପାଇଲି ବୋଲି ଦାଣ୍ଡେ ଭଣ୍ଡାରିଣୀ ଥିବ ।
ସୁଣି ବସ୍ତ୍ରରେ ଲୁଚାଇବି କି ନମନ୍ତେ
ଦୁଃଖିତ ହୋଇବ ସୀତା ମୃଗ ନ ଦେଖନ୍ତେ ।
ମୋର ସ୍ୱଜା ପାଇଁ ସୀତା ବୃକ୍ଷ ଥିବ ପଥ
ମୃଗ ମାରି ଅବଶ୍ୟ ଆସିବେ ରଘୁନାଥ ।
ଦୂରନ୍ତୁ ଦେଖିବେ ଯେବେ ମୋହର ବଦନ
ଆସିବ ମୃଗଲୋଚନା ଭେଟିଣ ସଦନ ।
ଜନପାଦ ସୀତାଙ୍କୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଥିବା ଯେତେ
ଛୁଇଁ କୁସ ହେଉଥିବ ମଙ୍ଗଳଚନ୍ଦନ ।୯।
କାହିଁକେ ସ୍ୱଜାଣ ଆଜି ହୋଇବ ସୀତାଙ୍କୁ
କ୍ଷେମ ଦିବ ଶୀତଳ ହୋଇବ ମୋର ଚିନ୍ତା ।

ଏମନ୍ତ ଶବ୍ଦର ରାମ ଉଚ୍ଚରନ୍ତ ମନରେ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପ୍ରବେଶ ଆସି ହୋଇଲେ ସମ୍ମୁଖେ ।
ଦଣ୍ଡମତେ ହୋଇଲେ ଶ୍ରୀରାମ ପଦ୍ମ ପାଦେ
ଉଠ ହୋ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲି ତୋଳିଲେ ବିଷାଦେ ।
ବୋଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମୋର ସୀତା ଅଛି କାହିଁ ।
ଏକା ହୋଇ ଆଇଲୁ ତ ସୀତା ସଙ୍ଗେ ନାହିଁ ।
ଧନୁଶର ଥୋଇଲେ ଯୋଡ଼ିଲେ ଦେନି କର
ବୋଇଲେ ଜାନକୀନାଥ ଶୁଣ ମୋ ଈଶ୍ୱର ।୧୬।
ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ପଞ୍ଚ କୁଟୀର ଭିତର
ଦ୍ୱାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲି ଘେନି ଧନୁଶର ।
ଅଦ୍ଭୁତ ହୋଇ ଦେବ ଶୁଭିଲା ଚୀତ୍କାର
ରକ୍ଷ ରକ୍ଷ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲିଣ ଘୋରନାଦ ।
ତୁମ୍ଭର ବଚନ ପ୍ରାଏ ସୁସ୍ୱର ଶୁଭିଲା
ସୀତାମାତା ଶୁଣିଲେ ଯେ ଶୁଣିଲି ଦେବ ମୁହିଁ ।
ଶୁଣି ନ ତା ସୀତାମା ପାଇଲେ ବଡ଼ ତ୍ରାସ
ବୋଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯା ସ୍ୱାମୀଙ୍କି ଘେନି ଆସ ।
ବେଗେ ଯାଅ ଆକୁଳ ହେଉଛି ମୋର ଜୀଅ
କେବାଣ ଦାନବ ରଣେ ପଡ଼ୁଅଛି ପ୍ରିୟ ।୨୦।
ମୁଁ ବୋଇଲି ସୀତାମା ନ କର ଦୁଃଖ ଏତେ
ରାମଙ୍କୁ ଜିଣିବା ଜନ ନାହିଁ ମା ଜଗତେ ।
ବହୁତ ପ୍ରକାରେ ତାଙ୍କୁ କହିଲି ବୁଝାଇ
କେତେଶୀ ପ୍ରକାରେ ମୋର ବୋଲ ନ ଘେନାଇ ।
ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ତାଙ୍କ ବଚନ ନ ଟଳି
ରାମଙ୍କୁ ଖୋଜନ୍ତେ ନାହିଁ ଲୁଚାଇ ଧାଇଁଲି ।
ଶୁଣି କୋପେ ବୋଇଲେ ହେ ଜନକନନ୍ଦିନୀ
ରାମ କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତ ତୋହୋର ଘରଣୀ ?

ମୁଁ ବୋଇଲି ସୁମିତ୍ରା ଯେସନ ମୋର ମାତା
କେସନ ଜନନୀ ତୁ ହେ ଜନକଦୁହିତା । ୨୫ ।
ଶୁଣି ତୋଷେ ବୋଇଲେ ଜଗତ ଜଣି ଜକ୍ଷୁ
ଥାଅ ସନ୍ତୋଷରେ ନ ଯାଉ ତୁମ୍ଭ ଚକ୍ଷୁ ।
ଅନେକ ଅଁଙ୍ଗାଷି * ଯତ୍ନେ ବୋଇଲି ବଚନ
ଅଶେଷ କଥାକୁ ଲସୁ ଜଳ୍ପ ମୋର ମନ ।
ପଞ୍ଚବଟୀ ଲତରେ ମୁଁ ସୀତାଙ୍କୁ ବସାଇ
ଅଇଲି ଶ୍ରୀରାମ ତୋତେ ଦେଖିବାର ପାଇଁ ।
ଶୁଣି ସୁମିତ୍ରାଭୂଜ ଯେ ହୋଇଲେ କାତରଥି
ବୋଇଲେ ଜାନକୀ ଏଥ ନାହିଁ ମୋର ସଙ୍ଗେ ।
ଧନୁଶର ପକାଇ କମ୍ପିଲେ ରଘୁମଣି
ହୋଇଲେ ଲୁଣ୍ଠନେ ନାହିଁ ଜନକନନ୍ଦିନୀ । ୩୦ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ଦେବ ଶୁଣ ମୋ ଉତ୍ତର
ବେଗ ହୋଇ ଚିତ୍ତ ଯୋଗ୍ୟ ଶୋକ ନ କର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଧାଇଲେ ବେଗେ ପ୍ରଭୁର ଚରଣ
ଧନୁବାଣ ଘେନି ବାହୁଡ଼ିଲେ ଜନସ୍ଥାନ ।
ତେବେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅସନ୍ତୋଷ ମନ ଦୁଃଖେ
ସବଗ୍ର ପଥକ ଭାବୁ ବାହୁଡ଼ି ସମୁଖେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ସୁମିତ୍ରା-କୁମର
ଅଧୀକ ହୋଇ ମନ ଭ୍ରମଇ ମୋ ଶୋକର ।
ଦକ୍ଷିଣ ପଥକ ମୋର ଦେଖରେ ଲଗାଇ
ନଷ୍ଟ ହେବ ଜାଣିଲି ଅଛେଳ ନାହିଁ ବଇଦେହୀ । ୩୫ ।
ଶୁଣି ରାମ ବୋଲନ୍ତି ହେ ସୁମିତ୍ରା-ନନ୍ଦନ
ଲଭିବେନି ନନ୍ଦନେ ସୀତାଙ୍କୁ ନଧନ ।

*ଅଁଙ୍ଗାଷି—ଥୁକ୍‌ଭାର ଭଷ ।

ଦେଖ ମୃଗଗଣ ମୋତେ ବାମ କରୁଛନ୍ତି
ଦେଖ ଖଗକୁଳ ମୋତେ ଶୁଭ ନ ବଦନ୍ତି ।
ଏମନ୍ତ ଚିନ୍ତନ୍ତେ ରାମ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରାମ ବଚନ ବୋଇଲେ ।
ଦେଖ ଦେଖ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବସିଛି ପର୍ଣ୍ଣଘର
ମୋତେ ଦେଖି ସୀତା କି ନୋହିଲୁ ବାହାର ।
ସେବେଳେ ଯେବେ ନିକଟ ଭିତରି ପର୍ଣ୍ଣଘର
ସୀତାଙ୍କୁ ନ ଦେଖିଣ ଅକୁଳ ରଘୁବୀର । ୪୦ ।
ଅନେକ ବିଳାପ କରି ଦେବ ରଘୁନାଥ
ପର୍ଣ୍ଣଘର ଦ୍ୱାରେ ଯାଇ ହୋଇଲେ ସାପିତ ।
କାର୍ମୁକ କୁରଙ୍ଗୀ ରାମ ଭୂମିରେ ପକାଇ
ପର୍ଣ୍ଣଘର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇଁ ।
ଚଞ୍ଚଳ ଦୃଷ୍ଟ୍ୟେ ଚାହାନ୍ତି ସୀତା ସୀତା
କେତେ ଦୁଃଖ ଦେଉ ମୋତେ କାନନଦୁହିତା ।
କେଉଁଠି ଗଲୁ ସୀତା ଗୋ ମନରେ ନ ସହି
ଯୌବନ ସମାନ ଦିଶୁ ଲୁଚିଅଛୁ କାହିଁ ।
ମୋହୋର ଦୁଃଖିତ ଚିତ୍ତ ଦାଣ୍ଡେ କେହିଁ ନ ସହୁ
ଏତେ କର ଚାତୁରୀ ସେ କଥା ତ ନ କହୁ । ୪୫ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ରାମ ହୋଇଲେ ବାହାର
ଗୁମ୍ଫାରେ ଖୋଜିଲେ ପଡ଼ାଇ ଧନୁଶର ।
ଶ୍ରୀରାମ ଅକୁଳ ଏହି ଦେଖିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ବୋଇଲେ ସ୍ୱାମୀରେ କ୍ଷମା ରଖିବ ତ ପ୍ରାଣ ।
ଏତେ କହି ଶ୍ରୀରାମର ଧରି ଶ୍ରୀପୟର
ଛାଡ଼ ରଘୁମଣି ଦୁଃଖ ମନରେ ନ ଧର ।
ଚାଲିମାନେ ସୀତା ଯିବା ଅଛି କେଉଁଠାରେ
ଧନୁଶର ଘେନି ନାଥ ଖୋଜିବା ବନରେ ।

ସୁଶୀତଳ ଜଳ ନେଇ ମୁଖରେ ସିଞ୍ଚିଲେ
କୋମଳ ପଲ୍ଲବ ଘେନି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବିଞ୍ଚିଲେ । ୬୦ ।
ଘଡ଼ିକ ଉତ୍ତାରେ ରାମ ଚେତନା ପାଇଲେ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଦନ ଚାହିଁ ଏମନ୍ତ କହିଲେ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଏକା ଛାଡ଼ି ଗଲୁ ଦୁଷ୍ଟମତି
ପ୍ରାଣ ସମ ପ୍ରିୟା ନାଶିଗଲା ମହାସତୀ ।
ଶୁଣ ରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତୋତେ ଦେବି ରେ ଦଣ୍ଡ
ବାଣଘାତେ ଶରୀର କରିବି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲନ୍ତି ସ୍ୱାମୀ ଅପରାଧ ମୋର
ଦଣ୍ଡ ଦିଅ ଏହି ପାପ ନୋହିବ ତୋହୋର ।
ଆଜ୍ଞା ନେଇ ଅରଣ୍ୟେ ସୀତାକୁ ଛାଡ଼ି ଗଲି ।
ମୂଢ଼ତେ ସୀତାଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ମହାଦୋଷ କଲି ।୬୫
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନ ଶୁଣି ଉଠି ଦାଶରଥି
କୋଳକରି ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଧଇଲେ ଭକତି ।
କି ବୋଇଲି ବାବୁ ତୋତେ ଦୁଷ୍ଟ ବଚନରେ
ନ ଜାଣଇ ପାତକରେ ଦୁଃଖିତ ମନରେ ।
ପରମ ସୁବୁଦ୍ଧି ସୁଲକ୍ଷଣ ମୋର ଭାଇ
ରାଜ୍ୟ ପିତା ମାତା ଛାଡ଼ି ଆଇଲୁ ଗୋଡ଼ାଇ ।
ତୋତେ ପୁଣି କହିଲି ମୁଁ ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ
(କ୍ଷ)ମିବୁ ଦୋଷଟିକ ଭାବୁ ତୋହୋର ଶବଳ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ସ୍ୱାମୀ ଭୃତ୍ୟ ମୁଁ ତୋହୋର
ମୋତେ ବୋଲିବାକୁ କ୍ଷମା କରିବ ତୋହୋର । ୭୦ ।
ଉଠ ସ୍ୱାମୀ ଶ୍ରୀହସ୍ତରେ ଘେନ ଧନୁ ଶର
ସୀତାଙ୍କୁ ଖୋଜିବା ବନରେ ଧାଇଁବାର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନେ ରାମ ଧନୁଶର ଘେନି
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରେ ଭ୍ରମନ୍ତି ଖୋଜିଣ ।

ଲେଉଟନ୍ତି ଗିରି କନ୍ଦରେ ପହଳ ବନରେ
ସୀତା ସୀତା ଡାକନ୍ତି ସେ ଦୁଃଖିତ ମନରେ ।
ପହଳ ବନ ଭିତରେ ବୃକ୍ଷଙ୍କ ମୂଳରେ
ଲେଉଟୁଛନ୍ତି ବେନି ଭାଇ ଆକୁଳ ମନରେ ।
ଘନବନେ ଗିରିବରେ ଗୋଦାବରୀ ତଟରେ
ଖୋଜନ୍ତି ସୀତାଙ୍କୁ ରାମ ଆକୁଳ ମନରେ ।୬୫।
ଭ୍ରମନ୍ତେ ଦେଖିଲେ ପଥେ ରଥଚକ୍ରଚିହ୍ନ
ବୋଲନ୍ତି ଭ୍ରାତ ଦେଖ ବାବୁ ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ ।
ରଥଚକ୍ର ଚିହ୍ନ ଦେଖ ଗହନ ବନରେ
ସୀତାଙ୍କୁ ମୋହୋର କେହେଁ ନେଲା ଏ ପଥରେ ।
ଏତେ କହି ଧନୁଶର ପକାଇ ଭୂମିରେ
ଆକୁଳ ବସିଲେ ଯାଇଁ ବୃକ୍ଷର ମୂଳରେ ।
କର ଯୋଡ଼ି ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହନ୍ତି ରାମ ଆଗେ
ଧଇର୍ଯ୍ୟ ହୋଇବା ଏ ଖୋଜିବା ବନସ୍ଥଳେ ।
କାତର ହୋଇଲେ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଟଇ ଜନାଶ
କି ଅବା ନ ଜାଣ ସ୍ୱାମୀ କହୁଛି ମୁଁ କିସ ।୭୦।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲେ ଏଥୁଁ ଉଠିଲେ ଶ୍ରୀରାମ
ସୀତା ସୀତା ବୋଲିଣ ପଶିଲେ ଘୋର ବନ ।
ଯେଉଁ ମାର୍ଗେ ଯାଇଅଛି ରଥଚକ୍ର ଚିହ୍ନ
ଚିହ୍ନ ଦେଖି ବେନି ଭାଇ କରନ୍ତି ଗମନ ।
ଯେଉଁ ଠାରେ ପଡ଼ିଅଛି ପକ୍ଷୀ ଜଟାୟୁଷ
ସେଠାବରେ ବେନି ଭାଇ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ।
ପଡ଼ିଅଛି ସେଠାବରେ ଧନୁଶରମାନ
ରଥ ଭଗ୍ନେ ଧ୍ୱଜ ଛତ୍ର ହୋଇ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।
ରାବଣର ଶରୀରୁ ରୁଧିର ପଡ଼ିଅଛି
ହାବେଳେ ସକଳ ଭୂଇଁ ରକ୍ତ ହୋଇଅଛି ।

ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ଭୂମିଙ୍:କନସ୍ତ
ଦେଖୁଅଛ ଏଠାରେ ସଂଗ୍ରାମ ଭୂମି ପ୍ରାନ୍ତ ।
ପଡ଼ିଅଛି ପଥରର ଲ୍ଲେତନେ ଦେଖିଲେ
ଏତେ ବଡ଼ ସେତୁ ଦେଖେ ଅଚଂହୋଇ ଗଲେ ।
ଲୁଚିଅଛି କେବା ଦେଖିଣ ଖଡ଼ଗର ଘାଏ
ବୋଇଲେ ଏଥିକୁ ସେ ସଂଗ୍ରାମେ ବଳ ଜାଣେ ।
ଅନ୍ତଃପି ପୁଛନ୍ତି ରାମ ଶୁଣ ପଟ୍ଟିମର
ଦେଖି ଦାରଣକୁ ଏତେ ଅବସ୍ଥା ହୋଇଥିବ ।
ସୁଦୂର ଜେବ୍ରର ଚଣ୍ଡୀ ବଡ଼ ହୋଇ ଅଛେ
ମନ୍ଦୋଦରୀ ପାଉଣ ପଡ଼ୁଛି ରାଜସ୍ତେ ।୮୦।
ସିନ୍ଧୁର ଜନନ୍ତେ ସ୍ଥାଣ ହେଉଛି ଅକୁଳ
ଦଥାଏ ବଡ଼ିଲ ସୁଣି ଭୁଟିଲ ବାଦଳ ।
ପଟ୍ଟିମର କହଇ ତୁ ଶୁଣ ଧନୁର୍ଧର
ଲଙ୍କରଥ ରାଜା ପୂର୍ବେ ମଇନ ମୋହୋଇ ।
ସେ ରାଜାର କୁଳବଧୂ ଜନକଦୁହିତା
ରାବଣ ହରଇ ଜିବ ନେଇଥିଲା ସୀତା ।
ରଥରେ ବୋଇଲ ଋଷି ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ମୋତେ ହରି ନେଇଅଛି ଲଙ୍କାର ରାବଣ ।
ସେ ଅଛି ଅରଣ୍ୟବାସୀ ଶୁଣ ମୋ ଭଇର
ରାମଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଯାଇଁ ବଡ଼ ଧାଇଁବାର ।୮୫।
ବୋଇଲା ରାବଣ ସୀତା ନେଇଅଛି ହରି
ସୀତାସ୍ତାବୁ ଅଧର ରାବଣ ସ୍ଥାନେ ମାର ।
ଶ୍ରବଣେ ମୁଁ ଶୁଣିଲି ଯେ ସୀତାର ଚରିତ
ଗିରିବରେ ଥିଲି ଅଛି ମିଳଣି ଲୁଚିତ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ରଥରେ ରାବଣ ଥିଲା ଧରି
ରଥ ନେଇଅଛି ସେ ପବନ ପରି ଉଡ଼ି ।

ଏମନ୍ତ ସମୟେ ପରେ ଦେଖାଇଲି ସାକ୍ଷି
ବୋଇଲି ଜାନକୀ ନେଉଅଛୁ କାହିଁ ପାଇଁ ।
ରାବଣ ବୋଇଲା ଉଠି ଛାଡ଼ିଦିଅ ପଥ
ନୋହିଲେ ସଂଗ୍ରାମେଣ ଦେବି ପ୍ରାଣେ ହତ ।୯୦।
ମୁହିଁ ତାକୁ କହିଲି ନିଷ୍ଠୁର କଥାମାନ
ସୀତାଙ୍କୁ ନ ଛାଡ଼ିଲେ ହରିବି ଜୀବନ ।
ଧର୍ମ ଅର୍ଥ କଥାମାନ କହିଲି ଯେତେକ
ସର୍ବଥା ସେ ନ ଛାଡ଼ିଲା ଦୁଷ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଦୟେ ।
ଏ ଯେନି ତାହାର ସଙ୍ଗେ ଘୋର ରଣ ହେଲା
ତୁଣ୍ଡ ଦିଆ ଚଞ୍ଚୁରେ ଖଣ୍ଡିତ ହୋଇଲି ।
ଖଡ଼ଗର ଘାଏ ମୋର ଦୋନି ଡେଣା ଛାଣି
ସୀତା ନେନି ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗେ ଗଲା ବିଂଶପାଣି ।
ଶରୀର ତେଜିବା ମୋର ନିକଟ ହୋଇଛି
ଏ ଯେନି ଅଧିକ କାହିଁ କହି ନ ପାରୁଛି ।୯୫।
ପଇଣ୍ଡ ଧନନ ବସ୍ତୁ ମାନବ ଶରୀର
ତୋତେ ମୁଁ ଦେଖିଲି ଧନ୍ୟ ଜୀବନ ମୋହୋର ।
ଯାଉଅଛି ରଘୁପତି ଅମରମଣ୍ଡଳେ
ସୀତାଙ୍କୁ ରାବଣ ନିଶ୍ଚେ ନେଲା ବଳେ ।
ଏତେ କହି ମଉନ ହୋଇଲା ପକ୍ଷି (କି)ବର
ଶୁଣନ୍ତେ ପ୍ରବଳ ରାମ ନୟନରୁ ନୀର ।
ବୋଇଲେ ତୁ ପିତା ମୋର ଦଶରଥ ପ୍ରାଏ
ମୋହୋର ନିମନ୍ତେ ତୋହର ଏତେ କଷ୍ଟ ଦାୟେ ।
ଦଶରଥ ନୃପତି ହୋଇଲେ ପ୍ରାଣେ ନାଶ
ଛାଡ଼ିଲି ଅଯୋଧ୍ୟା ପୁର ବନେ କଲି ବାସ ।୧୦୦।
ବନରେ ହୋଇଲା ପୁଣ ସୀତା-ହରଣ
ତହୁଁ ଆସି ଦେଖୁଅଛି ତୋହୋର ମରଣ ।

ହେ ପିତା ତୋହ୍ମାର ଦଣ୍ଡ ଦେଖନ୍ତେ ନୟନେ
ସୀତାହ୍ୱା-ହରଣରେ ଅର୍ଦ୍ଧ ତାପ ମନେ ।
ହେ ପିତା ତୋହ୍ମାର ଅଟେ ଦୁଷ୍ଟ ତନୟ
ଦର୍ଶନଜନଙ୍କୁ ତୁ ସେ ଦୁଷ୍ଟଙ୍କ ବିଜୟ ।
ଦେବଗଣ ସଙ୍ଗେ ବସିଥିଲେ ଜଗନ୍ନାଥ
ସେଠାରେ ଥିଲେ ମୋର ପିତା ଦଶରଥ ।
ସେତେ କଷ୍ଟ ମୋହ୍ମର ହୋଇଲା ବନସ୍ଥଳେ
ସୀତାସ୍ୱା ହରଣ ନ ଜାଣନ୍ତୁ ପିତା ଅଟେ ।୧୦୯।
ସୀତାସ୍ୱା-ହରଣ ଯେବେ ଶୁଣିବେ ପିତର
ଦେବତଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୋତେ ଭଣିବେ ଧିକ୍କାର ।
ବୋଲିବେ ଯାହାର ବଂଶେ ରଜା ମାନଧାତା
ସଗର ନାମରେ ଯାତ ପୃଥ୍ୱୀରେ ଖ୍ୟାତା ।
ଭଗୀରଥ ନାମେ ପୁତ୍ର ଯେବଣ ବଂଶରେ
ବ୍ରହ୍ମଲୋକୁ ଗଙ୍ଗା ଆଣି ଦେଲା ପୃଥିବୀରେ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାମେ ପୁତ୍ର ହୋଇଲା ସେ କୁଳେ
ରକ୍ଷି ନ ପାରିଲା ଭାର୍ଯ୍ୟା ନେଲା ବଳେ ।
ହସିବେ ଯେ ଦେବତାଏ ଶୁଣି ଏହି କଥା
ଦାଶରଥି ନୃପଙ୍କ ଯୋଗରେ ଲାଜେ ମଥା ।୧୧୦।
ଯେବେ ଦର୍ପିଗଲେ ମୁଁ ହୋଇବି ସିନ୍ଧୁ ପାର
ଲଙ୍କା ଧ୍ୱଂସ କରିବି ରାକ୍ଷସକୁଳ ମାରି ।
ଭ୍ରାତାଗଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ରାବଣ ଯିବ ନାଶ
ମାରିବି ସକଳ ଯତ୍ନ ରାକ୍ଷସର ବଂଶ ।
ପୁଣ ନ [illegible] କରନ୍ତୁ ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗତରେ ଯାଇ
ସୁରପତିଙ୍କରେ ରାବଣ ହେବ ନାହିଁ ।
ଦେବଗଣମାନେ ପଚାରିବେ ରାବଣଙ୍କୁ
ସହସ୍ରା ପଶୁଲେ ତୁ ତ ଅଇଲୁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ।

ତେତେବେଳେ ଦୁଷ୍ଟ ରାବଣ ଲଙ୍କାପତି
ହରି ଯେ ଅଣିଥିଲା ମୁଁ ରାମର ସୁଲକ୍ଷଣୀ । ୧୧୯ ।
ସେ ଅପରାଧେ ମାରଣ ବାଣ୍ଟିଲ ରଘୁବୀର
ମାରି ଦର୍ପ ଚୂରସ କ୍ଷେଣିଲୁ ଦାଶରଥି ।
ସେ ଭାଷା ଶୁଣି ନ ଦଣ୍ଡିଲୁ ଅମର ସନ୍ତାନେ
ଆପଣେ ରାବଣ ସେ ନାଶିବ ବୈକୁଣ୍ଠରେ ।
କାହିଁ ଦଣ୍ଡି ପଣ୍ଡିତର ଶାସ୍ତ୍ରିଲ ଚେତନ
ମୁଖ ବିସ୍ତାରିଲା ଦଣ୍ଡ ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ ।
ନିର୍ଜନ ଦୂରଘ ଛାଣ ଛଡ଼ିଲା ତାହାର
କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ନିବାରିଣ ବୋଲଇଲେ ରଘୁବୀର ।
ଅଦ୍ଧାଙ୍ଗ ବିମାନ ଅଣି ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା
ରାମ ରୂପ ଦର୍ଶନ କରାଇଲେ ଦାଶି ଗଲା । ୬୦ ।
ଅନ୍ତରାଳେ ଦୃଷ୍ଟି ନ ଥାଇମ ଶ୍ୟାମଦାସ
ବାସିଲା ଧର୍ମସ୍ଥାନେ ଗଲା ତାର ବନ୍ଧୁ ।
ଅନୁରାଗ ଥୋଇ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗତେ
ବେଳାବଳ୍ଲ ଦାଠମାନ ଅଣିଲେ ଛୁରିତେ ।
ତାହା (ରି) ସକାଶେ ପଣ୍ଡୀ ଗାନ୍ଧାନ ବସାଇ
ଇଷ୍ଟାସ୍ତୁଷ୍ଟ ପଣ୍ଡିଣ ବାନ୍ଧିଲେ କେନ ସ୍ୱଇ ।
ଭତାର ଉପରେ ଇଷ୍ଟାସ୍ତୁଷ୍ଟଙ୍କୁ ବସାଇ
ସୁରିଦ୍ଧ ପାଖୁରେ ଦେବେଲ ଅନାନ ଲଗାଇ ।
ଇଷ୍ଟାସ୍ତୁଷ୍ଟ ଗାନ୍ଧାନ ବସାଇ କେନା ସ୍ୱଇ
ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଦରନ୍ତି ସାଇଁ ଭଳରେ ସମ୍ଭାଇ । ୬୨ ।
ଇଷ୍ଟାସ୍ତୁଷ୍ଟ ପଣ୍ଡିତ ସେ ଭକଙ୍କିତା ବଡଇ
ଉଣ୍ଡି ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ଭାଇଲେ ।
ସୀତା ସୀତା ବୋଲନ୍ତି ସମସ୍ତେ କେନି ଭଲ
ଭଲ ଭଗବାନ ବନ୍ଧୁ ଅଛାଇ ନ ଖାଇ ।

ସେଇଁ ଅରଣ୍ୟରେ ଅଛି ଦକାଣ୍ଡ ଗୁମ୍ଫ
ଯୋଜନ ଅନ୍ତରେ ଥାଇଥାନ୍ତି ବାଲ୍ମୀ ପାଶ ।
ଲମ୍ବାସୂତ୍ରେ ଅଛି ତାର ଏକାକ୍ଷ ନୟନ ।
ଗହନ ବଦନ ଅଛି ବିକଟ ଦଶନ (ଦାନ୍ତ) ।
ଓଷ୍ଠାଧର ଲମ୍ବିତ ସକଳ ବକ୍ଷେ ଆସି
ସେହି ଜୁଆଁରୀ ସକଳ ଦେବନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ନାଶ ।୧୫୦।
ଦେଖି ଖଣ୍ଡ ଭ୍ରମନ୍ତି ଅଙ୍କୁଳି ହୋଇ ମନେ
ପଥ କି ବିପଥ କିଛି ନ ଜାଣନ୍ତି କେତେ ।
ଦକାଣ୍ଡ ନକ୍ଷେତ୍ରେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ
ଦେବୀ ବାଲ୍ମୀ ଖଣ୍ଡରେ ପଡ଼ିଲେ ଦେଖି ଖଣ୍ଡ ।
ଦେଖିଣ ପ୍ରଭୁସେବାଙ୍କୁ ଦକାଣ୍ଡ ଗୁମ୍ଫ
ଲୁଣ୍ଠିତ କରଇ ବାଲ୍ମୀ ଜଗବାନ୍ଧୁ ଗ୍ରାସ ।
ଦେଖିଲେ ପର୍ବତ ପ୍ରାୟ ଶରୀର କାୟେ
ବାଲ୍ମୀ ଦେବୀ ଶରଣ ଅନ୍ତକଦାନ୍ତ ଗ୍ରାସ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ସୁମିତ୍ରା-କୁମର
ଦୁର୍ଗତି ପଡ଼ିଲୁଁ ଖଣ୍ଡର ବେଗେ ଧର । ୧୫୫ ।
ଏବେ ଦଣ୍ଡ ଦେବୀ ଖଣ୍ଡ ଖଡ୍ଗ ଧରେ ବେଗେ
ବାମ ଦକ୍ଷିଣକୁ ସେ ଥାଇଁଲେ ଖଣ୍ଡ ବେଗେ ।
ଦେବୀ ଖଣ୍ଡ ଦେବୀ ବାଲ୍ମୀ ଛେଦିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ବୈଷ୍ଣବୀ ଛାଡ଼ଇ ଏଥସନେ ଦକ୍ଷିଣରେ ।
ଦକାଣ୍ଡ ଗୁମ୍ଫ ଗଲ୍ ଦେହ ତ୍ୟାଗକରି
ବିମାନ ବସି ଗଲ୍ ଗନ୍ଧର୍ବ ରୂପ ଧରି ।
ବିମାନରେ ବସିଲୁ ଯୋଡ଼ିଲୁ ଦେବୀ କର
ଶ୍ରୀରାମ ଶ୍ରୀମୁଖ ବନ୍ଧୁ କରି ନମସ୍କାର ।
ଦକ୍ଷେ ସଖା ଗୋବନ୍ଦ ଅପତ୍ତି ପରିତ୍ରାତା,
ତୁମ ମୋର ଭ୍ରାତା ବନ୍ଧୁ ସଖା ପିତା ମାତା । ୧୬୦ ।

ଦୁରନ୍ତ ଦନୁଜ କହି ବିନମ୍ରେ ଉଦର
ମୋହୋର ବଚନ ଦେବ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ଅଷ୍ଟ ଅପରାଧେ ଶାପ ପାଇଥିଲି ପୂର୍ବେ
ଚରଣ ଦର୍ଶନେ ଦୁଃଖ ନାଶ ହେଲା ଏବେ ।
ପରମ ଯୋଗୀକି ନୋହୁ ଲୋଚନେ ଗୋଚର
ଶାପ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ମୋତେ ହୋଇଲି ଏ ବର ।
ଯେବଣ ଚରଣ ଲାଗି ଯୋଗିଜନମନାସ
ଚେଷ୍ଟାକଲେ ପ୍ରାଣ ଯାଏ ପାଇ ସୁଖେ ବସି ।
ସେ ଚରଣ କଣ୍ଠ ଦେଖି ଦେଖିଲି ନୟନେ
ତେଜିଲି ସକଳ ଦୁଃଖ ବସିଲି ବିମାନେ ।
ଯାହାର ପ୍ରସଙ୍ଗେ ମୋଚିତ୍ତ ଏ ଶୁଦ୍ଧେ
ସେହି ଚରଣ ଦେଖିଲି ମୁଁ ଲୋଚନ-ଯୁଗଳେ ।
ନାରାୟଣ ପୁରୁଷ ହୋଇଛ ନରକାଏ
ସୃଷ୍ଟି ସ୍ଥିତି ପ୍ରଳୟ ତୋହୋର ପଦ୍ମପାଏ ।
ସେଥୁ ଦେବ ଦକ୍ଷିଣାଦିଗ୍ ଗୁପ୍ତ ସାବଧାନ
ସର୍ବଜ୍ଞ ପୁରୁଷ ଶୁଣ ମୋହୋର ବଚନ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଲଙ୍କାର ରାବଣ ନେଲା ହରି
ସୁଗ୍ରୀବ ସମସ୍ତ ଜାଣି ଅଛି କହେଁ ଭଣ ।
ବାଳୀ ନାମେ ବାନର ସେ କିଷ୍କିନ୍ଧା ରାଜନ
ସୁଗ୍ରୀବ ତାହାର ସାନ ଭାଇ ତହୁଁ ଜାଣ । ୧୦ ।
ଦୁଇ ଭାଇ ଘୋରତର ସେ ହୋଇଲେ ବିରୋଧୀ
ସୁଗ୍ରୀବ ବାନରଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟରୁ ଦେଲା ଖେଦି ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର ତାଙ୍କୁ ପାଇଅଛି ଭୟ
ଋଷ୍ୟମୂକ ଶିଖରରେ ବସିଅଛି ଯାଇ ।
ଜାମ୍ବବାନ ହନୁମାନ ସୁଷେଣ ସଙ୍ଗତେ
ନଳ ନୀଳ ଗନ୍ଧମାଦ ପ୍ରମୁଖ ସଙ୍ଗତେ ।

ଋଷ୍ୟମୂକ ଗିରିକି ଗଲସୁ ଭାଇ ରାମ
ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର ସଙ୍ଗେ କରନ୍ତୁ ସଂଗ୍ରାମ ।
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିବ ଋଷ୍ୟମୂକ ଗିରିବରେ
ସୀତାପ୍ରାପ୍ତି ସନ୍ଦେଶ ପିବୁ କହିବ ସମ୍ମୁଖେ ।୧୯।
ତାହାଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସି ସର୍ଷା କରିବୁ ଯୋଗାଇ
ସୀତାପ୍ରାପ୍ତି ଦେଖିବ ତୋହୋର ଦୁଃଖ ଯାଇ ।
ତୋତେ ବଳବନ୍ତ ଭଳା ନାହିଁ ଏ ଜଗତେ
କେହି ମାନ ଦୁଷ୍ଟୀର ଗେ ତୋହୋର ସଙ୍ଗତେ ।
ଦେଖି ଯେ ପ୍ରାଣ ତୋତେ କେହି ମନ୍ଦୁମେଣା
ଉପାୟ କରିବ ପଥୁ କାଳରଣ୍ଡପତ୍ତି ।
ଏତେ କହି ରାମଙ୍କୁ ସେ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି
ଶିରେ କର ଯୋଡ଼ିଣ ଚଳିଲା ସ୍ୱର୍ଗପୁରୀ ।
କଥା କହନ୍ତେ ନର୍ଣ୍ଣି ଅଗ୍ନି ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଲେ ଶୁଣି (ଶୁଣ) ଚନ୍ଦ୍ରମା ପ୍ରକାଶେ ।୨୦।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଗଲେତେଲେ ଚଳୁବାର ତଳେ
ବସିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୀର ଚନ୍ଦ୍ରମା ଉଦ୍ଭଲେ ।
ଜାନକୀବିଚ୍ଛେଦେ ରାମ ବ୍ୟାକୁଳିତ ଚିତ୍ତ
ହୀତା ସୀତା ବୋଲି ପୁଣି ହୋଇଲେ ମୋହିତ ।
ଚେତନା ପାଇଣ ପୁଣି ବୋଲନ୍ତି ବଚନ
ଶୁଣ ବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ହେ ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ ।
ଅଦର୍ଶ୍ୟକାରଣ କ୍ଷମା ବାଣ୍ଡୁପଡ଼ି ଭାସୁ
ମୋତେ ବଶୁପଡ଼ୁ ହୋ ଅନଳ ବୃଷ୍ଟି ପ୍ରାସୁ ।
ଚଳୁବାର-କ୍ଷମ୍ମାରେ ହିଁ ବାସ ସ୍ଥଭ ମୋର
ଅଦର୍ଶ୍ୟକାରଣ-କଷ୍ଟୀ ନା କର ଶରୀର ।୨୧।
କହିଲ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୀର ଯୋଡ଼ି ହେଲା କର
ଅଦର୍ଶ୍ୟକାରଣ ଏ ନୋହିଲ ରୂପଧର ।

ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଲେ ହୁଏ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଉଦୟ
ଚନ୍ଦ୍ରମାକିରଣକୁ ନ ସହ ଦେହ ଅସୁ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ବାବୁ ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ
ସର୍ପମାନେ ଉଦୟ କୁହନ୍ତି ଜଣାମଣି ।
ଏ ଯେତେ ଚନ୍ଦ୍ରମା ବର୍ମା ଦେଖୁଅଛ ତାପ
ଏତେ ବୋଲି ଶ୍ରୀ କୁଟିଳ ଧଇଲେ ଶରଚାପ ।
ଯେବଇଁ ତାପର ଫଳ ମାରିଲେ ଦଣ୍ଡ
ହେଲଟ ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳ ସବୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।୩୦।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲନ୍ତି ଦେବ ହୋଇ ସବୁ ଶାନ୍ତି
ଏଣୁ ଭୂମିରେ ପଡୁଅଛ ଶରେଣୁ ମହାଯଶା ।
ଶରଦ-ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ-ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ଦେବୀ ସୀତା
ସଉତର ଜାନକୀ ସେ ତୋହର ବନିତା ।
ନିଶଟେ ସେ ନ ଥିଲୁ ବିଚ୍ଛେଦ-ଅନଳ
ସୀତାସ୍ତ୍ରୀ ବିକ୍ଷେନେ ଦେବ ଅସ୍ତା ତୋ ବଦନ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ସାକ୍ଷୀ ସତ୍ୟ ବଚନରେ
ସୀତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ମୋର ନାହିଁ ନିକଟରେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲଇ ଅସ୍ରୁ ସ୍ନେହେ ନ ଥିଲି
ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖୁ ଖୋଜନେଲୁ ବନସ୍ଥଳି ।୩୧।
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ବଚନ ସେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶୁଣି
ସୀତା ସୀତା ବୋଲି ରାମ ଶୋଇଲେ ଧରଣୀ ।
ଧନୁଶର ପକାଇଲେ ଭୂମିକିଙ୍କରର
ହୋଇଲଣି ଶ୍ରୀରାମକୁ ଧଇଲେ ହୋଇର ।
ଧଇର୍ଯ୍ୟ ହୋଇବା ସ୍ୱାମୀ ହୋଇବା ଦୁଃଖିତ
ଉଦୟୋଗ କରିବା ହରଷ କୃତ ଚିତ୍ତ ।
ଝରେଣି ଝରେଣି ଲୋଚନା ଶଣଢ଼େ ଅରେତନ
ଝରେଇ ଝରେଇ ସୀତା ସୀତା ବୋଲନ୍ତି ବଚନ ।

ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ତର୍କ୍କ କରି ଦେଲେ ବୀର
ହୋଇଲା ଦିବ୍ୟ ଦାନ ନିଶି ଆକାର ।୪୦।
ଦନୁଜ ଗନ୍ଧର୍ବର ବଚନ ରାମ ଶୁଣି
ଯାଉଁ ଥିବା ସୁଗ୍ରୀବର ତଥ୍ୟ ତ ନ ଜାଣି ।
ଯାଉଁ ଯାଉଁ ବାଟରେ ସେ ଭେଟିଲେ ତାହାଙ୍କୁ
ଋଷିଙ୍କର ଦାସୀ ଶବ୍ରୀ ଦର୍ଶନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।
ଏତେ ବୋଲି ଅରଣ୍ୟେ ଗମନ୍ତି ଦୁଇ ଭାଇ
କାନନ ବାହୁଅନ୍ତି ସୀତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନାଇ ।
ପମ୍ପା ସରୋବରକୁ ସେ ଅଟଇ ପଶ୍ଚିମ
ଶ୍ରମଣୀ ଶବରୀ ସଙ୍ଗେ ଦର୍ଶନ ଆଶ୍ରମ ।
ତହିଁ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଦୁଇ ବୀର
ଦେଖିଣ ଶବରୀ ହୋଇ ଏ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ବାହାର ।୪୫।
ବଦାନ୍ୟ ଲୁଲୁମ ଅର୍ଘ୍ୟଫଳ ଦେଲେ ଯେନ
ଯଥାବିଧାନ (ଷଷ ବା ଷୋଡ଼ଶ) ଉପଚାରେ ପୂଜିଲା ଦୁଇ ବୀର ।
ଦଶରଥ ଯୋଗ୍ୟ ପୁତ୍ର ଶ୍ରୀରାମ ଅଗର
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ମୋହୋର ଉତ୍ତର ।
ଏ ଆଶ୍ରମେ ତପ କରୁଥିଲେ ମୁନିଗଣ
ମୁହିଁ ସେବା କରୁଥିଲି ତାହାଙ୍କ ଚରଣ ।
ତପୋବଳେ ମୁନିଗଣ ଗଲେ ସ୍ୱର୍ଗପୁର
ଯାଉଁ କହିଗଲେ ମୋତେ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ଦଶରଥ ନନ୍ଦନ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାମ
ତୋର ଭାଗ୍ୟବଳେ ସେ ଆସିବେ ଏ ଆଶ୍ରମ ।୫୦।
ତାହାଙ୍କର ଚରଣ ତୁ ଦେଖିବୁ ନୟନେ
ଆନନ୍ଦେ ବସିବୁ ଯାଇଁ ଅମର ଭୁବନେ ।
ସେ ଦେବ ମୋହୋର ଭାଗ୍ୟ ଅଛଇ ଏ ଦିନ
ତୁମ୍ଭ ରୂପ ଦେଖି ଗଲା ପାତକ ଦହନ ।

ଅବଶ୍ୟ ହୋଇବେ ଶୁଭ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଉଦୟ
ଚନ୍ଦ୍ରମାକିରଣକୁ ନ ଡର ଦେବୀ ଭୟ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ବାବୁ ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ
ସର୍ବକାଳେ ଉଦୟ ହୁଅନ୍ତି ନିଶାମଣି ।
ଏ ଯେତେ ଚନ୍ଦ୍ରମା କର୍ମା ଦେଉଅଛି ତାପ
ଏତେ ବୋଲି ଶ୍ରୀ ଭୁଜକି ଧଇଲେ ଶରଚାପ ।
ଦେବାଙ୍କ ତାପର ଫଳ ଭଞ୍ଜିବାଙ୍କ ବାଣ୍ଡ
ଛେଦନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳ ଭଦ୍ର ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କୋଇନ୍ତି ଦେବ କୋପ କର ଶାନ୍ତ
ଏଣୁ ଭୂମିହୋଇଅଛି ବଚ୍ଛେଦ୍ୟ ମହାସଞ୍ଜ ।
ଶରଦ-ପୂର୍ଣ୍ଣ-ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ଦେବୀ ସୀତା
ଭରତର ଜନନୀ ଯେ କୋଉଶିର କାନ୍ତା ।
ଶମଟେ ଯେ ନ ଥିଲୁ ବଚ୍ଛେଦ-ଅନଳ
ସୀତସ୍କା ଦିଲେ ଦେବ ଅଗ୍ନି ଦେ ଜଳ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ଯାହା ଭକ୍ତ ବଚନରେ
ସୀତସ୍କା ଲାଗି ମୋର ଦାଣ୍ଡି ନଇଟରେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଇଲ ଆସେ ଯୁଦ୍ଧେ ନ ଥିଲ
ସୀତସ୍କାକୁ ନେଇ ଭୂଇଁନେଲୁ ବନସ୍ତରୁ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ବଚନ ଯେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶୁଣି
ସୀତା ସୀତା ବୋଲି ରାମ ଶୋଇଲେ ଧରଣୀ ।
ଧନୁଶର ପକାଇଲେ ସୁମିତ୍ରାକୁମର
କୋଳକଲେ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଧଇଲେ କୋଟର ।
ଧଇର୍ଯ୍ୟ ହୋଇବା ସ୍ୱାମୀ ନୋହିବା ଦୁଃଖିତ
ଉଦୟରେ ଧଇବା ଦୁରଣ ହୁଅ ଚିତ୍ତ ।
କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ଚେତନା କ୍ଷଣକେ ଅଚେତନା
କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ସୀତା ସୀତା ବୋଇଲେ ବଚନ ।

ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ତହିଁ ବସି ରୋଷେ ବୀର
ହୋଇଲା ପ୍ରବୃତ୍ତ କାଳ ନିଦ୍ରା ଉପାସର ।୪୦।
କବନ୍ଧ ଗନ୍ଧର୍ବର ବଚନ ରାମ ଶୁଣି
ଯାଇଁ ଥିବ ସୁଗ୍ରୀବର ତଥ୍ୟ ତ ନ ଜାଣି ।
ଯାଇଁ ଯାଇଁ ବାଟରେ ସେ ଦେଖିଲେ ତାହାକୁ
କିଷ୍କିନ୍ଧ ପାଖେ ବହୁ କଷ୍ଟ ଭଞ୍ଜନକୁ ।
ଏତେ କୋଶ ଅରଣ୍ୟ ପ୍ରମନ୍ତ ଦେନି ଯାଇ
ରାଜୀବ ଲୋଚନ୍ତି ସୀତାକୁ ହରାଇ ।
ପମ୍ପାସରୋବରକୁ ସେ ଅଟଇ ପଶ୍ଚିମ
ଶ୍ରମଣା ଶବରୀ ଯହିଁ କରଇ ଆଶ୍ରମ ।
ତହୁଁ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଦେନି ବୀର
ଦେଖିଣ ଶବରୀ ହୋଏ ସ୍ତୁତିକୁ ବାହାର ।୪୫।
ବାଣଧ ବୃକ୍ଷମ ଆଶ୍ରାର କରେ ଯେନି
ମଥାଙ୍ଗକଂ (ମୁଣ୍ଡ ବା ଶୃଙ୍ଗ) ଲୁବାରେ ପୂଜିଲା ଭକ୍ତି ଦେନି ।
ଦଣ୍ଡକ ସୋଣ୍ଡ କଢେ ଶ୍ରୀରାମ ଉତ୍ତର
ପାବଚ୍ଛେନ ଶୁଣ ଦେବ ମୋହୋର ଉତ୍ତର ।
ଏ ଆଶ୍ରମେ ତପ କରୁଥିଲେ ମୁନିଗଣ
ମୁହିଁ ସେବା କରୁଥିଲି ତାହାଙ୍କ ଚରଣ ।
ତପୋବଳେ ମୁନିଗଣ ଗଲେ ସ୍ୱର୍ଗପୁର
ଯାଆ କହିଗଲେ ମୋତେ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ଦଶରଥ ନନ୍ଦନ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାମ
ତୋର ଭାଗ୍ୟବଳେ ସେ ଆସିବେ ଏ ଆଶ୍ରମ ।୫୦।
ତାହାଙ୍କର ଚରଣ ତୁ ଦେଖିବୁ ନୟନେ
ଆନନ୍ଦେ ବସିବୁ ଯାଇଁ ଅମର ଭୁବନେ ।
ସେ ଦେବ ମୋହୋର ଭାଗ୍ୟେ ଆଇଲ ଏ ବନ
ହୃଷ୍ଟ ରୂପ ଦେଖି ଗଲୁ ପାତକ ବନ୍ଧନ ।

ଏତେକ କହି ଶ୍ରୀରାମଚରଣେ ହୋଇ ସ୍ଥିର
ଶୂନ୍ୟରେ ମିଳିଲେ ସେ ଶବରୀ ସୁରପୁର ।
ସେଦିନରେ ବେନି ଭାଇ ରହିଲେ ସେଠାରେ
ପ୍ରଭାତେ ସେଠାରୁ ଗଲେ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ରେ ।
ପମ୍ପା ନାମେ ସରୋବରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ତୃଷ୍ଣା ଶେଷ କଲେ ନାହିଁ କଷ୍ଟ ଜଳଛାୟା ।୫୫।
କହେ ରାମ ସୋଦର ହେ ଧନ୍ୟ ସରୋବର
ଯାର ଜଳ ପାନ କଲେ ଜଗତ ସୋଦର ।
ଶରଣ ପ୍ରେମେ ଗୋବିନ୍ଦ ଶ୍ରୀରାମ ପଦରେ
ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ ଅଭେଦ ନୋହିବା ହୃଦୟରେ ।

ରାଜହଂସ ବେନି ଯୋଡ଼ି ଶରେ ନାଶ କରି
ଶ୍ରାନ୍ତ ନାଶ କଲେ ଗୁରୁ ପିତୃକାର୍ଯ୍ୟ କରି ।
ଶରଦ ହୋଇଲା ଶେଷ ରଜନୀ ପ୍ରବେଶ
ସୀତାଙ୍କୁ ସୁମରି ରାମ ଛାଡ଼ନ୍ତି ନିଃଶ୍ୱାସ ।
ବସନ୍ତ ମିଳିଲେ ତେଜ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବଢ଼ିବାର କଲେ
ପ୍ରକାଶ ଅଧିକ ହେଲ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳେ ।
ହୋଇଛି ବସନ୍ତ ଋତୁ ଶୋଭନ୍ତି ସକଳ
ହୋଇଲେ ସକଳ ଜନ୍ତୁ ଆନନ୍ଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ।
ବୃକ୍ଷ ଲତାମାନେ ପଲ୍ଲବିଲେ ତା ସମୟରେ
କୋକିଳ ପଞ୍ଚମ ସ୍ୱର ଶୁଣାଇ ସୁସ୍ୱରେ ।୫।
ଘନବନ ଦୂରହିଁ ଦିଶିଲା ସୁନ
ସୁଗନ୍ଧି ପୁଷ୍ପରେ ବହୁ ମଳୟ ପବନ ।
ବୃକ୍ଷରୁ କୁସୁମମାନେ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି ଖସି
ମଞ୍ଜୁଳରେ ଭ୍ରମରେ ପିଅନ୍ତି ମଧୁ ବସି ।

ଯୋଡ଼ ଯୋଡ଼ ହୋଇଛନ୍ତି ବାନର ବାନରୀ
ଡାକଇ ପିପିଆ ପକ୍ଷୀ ପ୍ରିୟା ପ୍ରିୟା କରି ।
ବନଗଜେ କ୍ରୀଡ଼ନ୍ତି ବନରେ ମଣ୍ଡଳରେ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେଖିଲେ ସଜଳ ନୟନରେ ।
ବୋଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୁଣ ପ୍ରାଣ ସମ ଭାଇ
ବଢ଼ାଇ ଉଦ୍ବେଗ ମୋର ସୀତାଙ୍କୁ ହରାଇ ।୧୦।
ସୀତାଙ୍କ-ବିଚ୍ଛେଦ ମୋର ଜାଣିଲୁ ମଦନ
ବସାଇ ପଞ୍ଚମ ଶର ବିନ୍ଧୁଅଛି ବାଣ ।
ନିରନ୍ତରେ ପ୍ରହାରଇ ହୃଦରେ ମୋହର
ସହିବ କେମନ୍ତେ କହ ସୁମିତ୍ରାକୁମର ।
ବନଗଜେ କ୍ରୀଡ଼ା ଦେଖ କରନ୍ତି ବନରେ
ଯୋଡ଼ ଯୋଡ଼ ହୋଇଛନ୍ତି ହରଷମନରେ ।
ସୀତାଙ୍କର ସଙ୍ଗ ମୋର ଭଙ୍ଗ କଲୁ ବିଧି
ମଦନେ ଦହନ ମନ ଛନ୍ନ ମୋର ଦେହି ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଯେ ପରମ ପୁରୁଷ
କି ଅବା ନ ଜାଣ ଦୈବ କହୁଛି ମୁଁ ତୋଷ ।୧୧।
ଦୋଷି ମେରୁ ଟଳି ଛାଡ଼ି ଧରଣୀ ଯାହାର
ପଛାରେ ଲୁଚନ୍ତି ସମ ଯା ହୋଇଛି ସାଗର ।
ଭ୍ରାତୃଙ୍କ ବଚନ ଶୁଣି କହିଲେ ଦୟାନିଧି
ଦୁଃସ୍ଥିତ କେବେ ତୋତେ ନୋହିବ ପ୍ରବୋଧି ।
ଆପଣାକୁ ଆପଣ ପ୍ରବୋଧ ଦେବ କର
ତୁ ତ ଜାଣୁ ଦୟାନିଧି ସକଳ ବିଷୟ ।
ତାଦେ ଚେତ୍ମା ଶୋଭନ ଶ୍ରୀରାମ ରଥ କର
ନାତ୍ରମ ଅଗମ୍ୟ ଦେବ ମନ୍ତ୍ରମା ତୋହ୍ଲାର ।
କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଲେ କିଛି ହୋଇଲା ପ୍ରଭାତ
ପୂର୍ବ ଦିଗେ ପ୍ରକାଶ ହୋଇଲେ ଦିନନାଥ ।୧୨।

ପମ୍ପାସରୋବରରେ ସ୍ନାନ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି
ପିତୃଗଣମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ଜଳଦାନ କରି ।
ତେଜ ଶୁଭ୍ର ଅଙ୍ଗରେ ଧବଳ ବେଶ ଶୁଦ୍ଧ
ତୂଣ ବାଣ ଖଡ୍ଗ ବାନ୍ଧିଲେ ଦୃଢ଼ କରି ।
ବାମେ ଧନୁ ଧଇଲେ ଦକ୍ଷିଣେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଶର
ଋଷ୍ୟମୂକପର୍ବତକୁ ଚାଲିଲେ ବେନି ବୀର ।
ଗଜଗତି ଗିରିବର ଲଙ୍ଘି ବେନି ଭାଇ
ଋଷ୍ୟମୂକ ନିକଟେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇଁ ।
ସୁଗ୍ରୀବରି ରହୁଥିଲେ ଋଷ୍ୟମୂକ ଗିରି
ସୁଷେଣ ପନସମାନ ହନୁମାନ ଆଦି କରି ।୨୫।
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତରୁ ଓହ୍ଲାଇ ସଦଳ
ଦୂରସ୍ଥାରେ ଗମନ୍ତି ସ୍ୱଦଳ ମହାବୀର ।
ଦୂରରୁ ଦେଖିଲେ ସର୍ବ ବାନରସଇନ
ବେନି ବୀର ଧନୁର୍ଦ୍ଧର କି ଚେଷ୍ଟା ବହନ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନ କୁ ଶୁଣ ହନୁମାନ
ଧନୁଶର ଧରି ଏ ଆସନ୍ତି ବେନି ଜଣ ।
କରେ ଖଡ୍ଗ ଘେନିଣ ଆସନ୍ତି ବେନି ବୀରେ
ତେଜ ଦେଖିଣ ତାପ ବାଢ଼ୁ ଲାଗଇ ମୋ ଚିତ୍ତରେ ।
ନରଲୋକ ଦେବଲୋକ ଦାନବ ଲୋକରେ
ଏହି ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଦେଖିନାହିଁ ନୟନରେ ।୩୦।
ଏମନ୍ତ ପରମଶୋଭା ଦେଖିଲୁ ତ ନାହିଁ
ନାହିଁ ଆସି ସନ୍ଦେହ ହୋଇଲେ ଥିଲେ ବାନ୍ଧି
ପଳାଇବା ହନୁମାନ ଏ ଅରଣ୍ୟ ଛାଡ଼ି
ମିଳନ୍ତୁ ଅନଳ ସ୍ଥାନେ ଅସୁଅଛି ମାଡ଼ି ।
ଏତେ କହି ସୁଗ୍ରୀବର ଉଠିଲା ତତ୍କ୍ଷଣ
ବେଗେ ତେଜ ପଳାଇଲା ଘେନି ଯୂଥପତି ।

ଅନେକ ପର୍ବତ ଡେଇଁ ସକଳ ବାନରେ
ପଳାଇ ପଶିଲେ ବିନ୍ଧ୍ୟ ଗହନ କନ୍ଦରେ ।
ସର୍ବ ଯୂଥପତି ଘେନି ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର
ସର୍ବଥା ଧରଣୀ ଚାରି କୋଣକୁ ଶୀଘ୍ର ।
ଯୂଥପତି ସଙ୍ଗେ ସେ ହନୁଇ ବୀର
ଆଇଲେ ଦେଖାଏ ସ୍କନ୍ଧ ବୋଲି ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ।
ତୁମ୍ଭେ ଅଟ କି ବୋଲି ମୋହୋର ବଡ଼ ଭାଇ
ମଣଇ ମୁଁ ବାଳିର ସେ ଚର ଲୋକ ପ୍ରାୟ ।
ଭୂଷିତ-ବେଶାବେଶ ନ ଦେଖଇ ଆସି
ସେହ ଯେଣୁ ହେଲା ସ୍ୱାର୍ଥ ଦେଖୁଅଛି ପେଷି ।
ରାଜସେ ଅମ୍ଭଙ୍କୁ ଅରଣ୍ୟରେ ଛିଡ଼ ନାଶି
ଧନ୍ୱୀଙ୍କ ଆଶ୍ରା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ପାଳପାଣି ।
ମୋହୋର ବଚନ ଶୁଣ ସକଳ ବାନରେ
ଉପନ୍ତରେ ଯିବା ନ ରହିବା ଏ ବନରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ ଉତ୍ତର ଜାମ୍ବବାନ
ମୋହୋର ବଚନ ଶୁଣ ବାନରସ୍ୱାମୀନ ।
ଦୁଇ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଯାହା ଦେଖିଲୁ ବନରେ
ତେଜରୁ ନୋହୁଇ ନୁହେଁ ଦେବ ନୟନରେ ।
ପରମ ସୁରୂପ ଦେଖି ହୃଦୟରେ ଘାସୁ
ଜଣକେ କି ଧରନ୍ତି ମନୁଷ୍ୟର ଭାବୁ ।
ବାଳିର ସେବକ ପ୍ରାୟ ନ ଦିଶନ୍ତି ତେଣି
ଭୂତ ସେହି ବୁଝିବା ନିଶ୍ଚୟ କରି ସେଣି ।
ଅଧୁ ମୁଁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ସର୍ବ ଖବରୁ ବୁଝିବା
ତୁମ୍ଭ କଥା ଜାଣି ଦୟା ଅନ୍ତରେ ପଶିବା ।
ଶୌଣ୍ଡୀରବନ୍ତ ସୁବୁଦ୍ଧି ଜାଣନ୍ତି ଧର୍ମପଣ
ଅଞ୍ଜନାର ନନ୍ଦନ ସେ ପବନନନ୍ଦନ ।

କେତେ ଯାଇ ହନୁମାନ ଚୋର ଅଣ୍ଟା ଗେଲ
ଦୃଷ୍ଟି କଲ ଅସ୍ତୁ ସେ ଯେ ମହାସାଗର ବେଳ ।
କାଣ୍ଡି ତ ନ ପାରି ସ୍ୱଜା ଧାଇବାର ବଳ
ତାହାଙ୍କରେ ନାହିଁ ଥିବା ଲଙ୍ଘିବା ସବଳ ।
ଜାମ୍ବବତନେ ସୁଗ୍ରୀବର କହେ ବାଣୀ
ଯାଅ ବାପୁ ହନୁମାନ ଅଛ ସର୍ବ ଜାଣି ।
ଏଠାରେ ରହିଲେ ନ ହୋଇବ ଯଶ ନାଶ
ଶୁଣ ମନ ଭୁଲ କଥା ଦୃଷ୍ଟି କର ଅଛ ।୨୨।
ଅଣ୍ଟା ପାଇ ଉଠିଲା ସେ ପବନନନ୍ଦନେ
ବେଳ ଘଣ୍ଟ ଲଗ୍ନଯୋଗ ଦୃଷ୍ଟି ଶୁଭଙ୍କଶାରେ ।
ଅଦ୍ଭୁତ ହୋଇ ଏକ ହେବଷ୍ଟ କରଷ
ସ୍ୱପ୍ନ ନିକଟେ ଯାଇଁ ହୋଇଲ ପଡ଼ଖଣ୍ଡ ।
ଦୂରନ୍ତୁଁ ଦେଖିଲା ରାମ ପ୍ରସନ୍ନବଦନ
ରୂପରେ ଶୋଭଇ ଯେମ କୋଟିଏ ମଦନ ।
ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ରାମ ପଙ୍କଜନୟନ
ଶିରେ ଜଟାଭାର କଟି ବଳ୍କଳବସନ ।
ଉଦ୍ଧତ ଭୃକୁଟି କରତଳଷଣ୍ଡ କାନ୍ତି
ଗଣ୍ଡମଣ୍ଡଳେ ମକର କୁଣ୍ଡଳ ଶୋଭାକାନ୍ତି ।୨୩।
ଶ୍ରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହର ସ୍ୱାମେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୋଭଇ
ବେଶ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗରେ ଅଳଙ୍କାର ବସିଣାଇ ।
ଦୂରନ୍ତୁଁ ଦେଖି ଜାଣିଲେ ପବନ ତନୟ
ନିରଖିନ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ହୋଇଲା ପରଜାୟ ।
ଡାକୁ ଡାକୁ କୋଲିଶ କୋଳିଲ ଦେବ ଦଇ
ଚିତ୍ତନଟେ ଶୋଇଲ ଶିରରେ ମହାବୀର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଜାଣାଇ ଦୃଷ୍ଟ ଦେବ ରଘୁବୀର
ଦଣ୍ଡବତେ ଶୋଇଅଛ ଦେଖଣ ବାନର ।

ଏକଥାରେ ମହାପ୍ରଭୁ କହିବା ସମସ୍ତ
କରୁଣାବଚନ ତାର ଶୁଣାଇବା ହସ୍ତ ।୭୦।
କବନ୍ଧ ଗନ୍ଧର୍ବ ଯାହା ପୂର୍ବେ ଥିଲା କହି
ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର ସଖା ହୋଇବଟି ଏହି ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନ ଶୁଣି କରୁଣାସାଗର
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଉଠ ଉଠ ଧନସୁ ବାନର ।
ହରଷେ ପୁଲକ ତାର ସକଳ ଶରୀର
ଆନନ୍ଦରେ ନୟନୁଁ ବହଇ ଅଶ୍ରୁଜଳ ।
ଟେକାଇଲ ଦେଖିଲ ବ୍ରହ୍ମ ଦେବ ଚର୍ମଚୋଳେ
ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ସାର ଭକ୍ତ ହୋଇ ରହେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହଇ ଧନ୍ୟ ଜନନୀ ତୋହୋର
ଧନ୍ୟ ସୁତ ପାଇଅଛି ସେ ତୋର ପିତର ।୭୧।
ଶ୍ରୀରାମଚରଣେ ତୋର ଏତେ ଭକ୍ତି ବୁଦ୍ଧି
ବୁଡ଼ିଲୁ ବାନର ନିତ୍ୟେ ଆନନ୍ଦପୟୋଧି ।
ହନୁମାନ ମସ୍ତକରେ ଦେଇ ରାମ କର
ବୋଇଲେ ହେ ପୁତ୍ର ଉଠେ କହ ତୁ ବାନର ।
କି ନିମନ୍ତେ ମୋତେ ତୋର ଏତେକ ସେନେହ
କି କାମନ୍ତେ ଅଇଲୁ ସମସ୍ତ କଥା ତେ କହ ।
କହଇ ପବନସୁତ ଯୋଡ଼ି ଦେନି କର
ଋଷ୍ୟମୂକେ ଅଛି ଦେବ ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର ।
ଅଗ୍ରଜେ ଦେଖିଲା ଯେବେ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଦେନି
ଭୟେ ପଳାଇଲା ତୋତେ ନ ପାରିଲା ଚିହ୍ନି ।୭୨।
ଦେଖିଲା ତୋହୋର ତେଜ ଅନଳ ସମାନ
ଭୟ ପାଇ ଦୈବବର ଛାଡ଼ିବାକୁ ମନ ।
ଧରଣୀ କରଇ ତାକୁ ଅଇଲି ଗୋସାଇଁ
ପରମ ପୁରୁଷ ତୋତେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇ ।

ପବନନନ୍ଦନ ମୋର ନାମ ହନୁମାନ
ପୂର୍ବ ପୁଣ୍ୟବଳେ ତୋର ପାଇଲି ଦର୍ଶନ ।
ତୋହ୍ନାର ଶ୍ରୀମୁଖ ଆଜ୍ଞା ପାଇବାକୁ ମିତ
ଯାହା ଆଜ୍ଞା ଦେବ ତାହା ସମସ୍ତ କହିବ ।
ମୁଁ କିସ କହିବ ତୁ ଯେ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ
କି ବୋଲି କହିବ ଆଜ୍ଞା ଦେବା ମୋତେ ସ୍ୱାମୀ ।୨୯।
ହନୁମାନ ମୁଖରୁ ଶୁଣନ୍ତେ ବାଣୀ ଶୁଣି
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ମେଘ ଯେ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରୁ ବାଣୀ ।
ସରଯୂ ନଦୀର ତଟେ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର
ତହିଁର ରାଜନ ଦଶରଥ ନୃପବର ।
ତାହାର ନନ୍ଦନ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାମ ମୋର
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଆଉ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୋଦର ।
ଭାର୍ଯ୍ୟା ମୋହର ସୀତା ଜନକକୁମାରୀ
ମୋହୋରେ ଭକତି ନାରୀ ପରମ ସୁନ୍ଦରୀ ।
କୌଶଲ୍ୟା ଅଟନ୍ତି ମୋହୋର ଗର୍ଭଧାରୀ
କୈକେୟୀ ସୁମିତ୍ରା ରାଜାର ତିନି ନାରୀ ।୩୦।
ରାଜ୍ୟରେ ରାଜନ ମୋତେ କରୁଥିଲେ ତାତ
କୈକେୟୀ ନାମେ ନାରୀ ଭରତର ମାତ ।
ସଉତୁଣୀ ସର୍ବଦା ସେ ଅଟନ୍ତି ରାଜାର
ସେବା ପଣେ ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରାଜା ଦେଲେ ବର ।
ବୋଇଲେ ଭରତ ରାଜା ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର
ସତ୍ୟରେ ହୋଇଲେ ବନ୍ଦୀ ମୋହୋର ପିତର ।
ପିତାସତ୍ୟ କାମନ୍ତେ ମୁଁ ଆଇଲି ବନରେ
ସୀତା ହରାଇଲେ ପଞ୍ଚବଟୀ ବନସ୍ତରେ ।
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରେ ମୁଁ ସୀତା ହରାଇଲି
ଖୋଜି ନେଇ ସୀତାଙ୍କୁ ତଥ୍ୟ ନ ପାଇଲି ।୩୧।

କହେ ଯଦି ଖୋଜିବ ସୀତାର ପ୍ରସଙ୍ଗେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲି ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀ ପାଶେ ।
ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀ ଏହା କହିଲା ବାରତା
ଲଙ୍କାପତି ରାବଣ ନିଶ୍ଚୟ ନେଲା ସୀତା ।
ତାହାର ବଚନେ ମୁଁ ଅବୋଧଚିତ୍ତ ହୋଇ
ଭ୍ରମଇ ଅରଣ୍ୟେ ପଶି ସୀତାଙ୍କର ପାଇଁ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଖୋଜନ୍ତେ ଚଳ ବନାନ୍ତରେ ପଶି
କବନ୍ଧ ରାକ୍ଷସକୁ ଭେଟିଲୁ ଅତ୍ର ଆସି ।
ଅନନ୍ତ ଲକ୍ଷିକ ବୋଲି ବାହୁଯୁଗ୍ମ ଦେଖି
ଛେଦିଲୁ ତାହାର ବାହୁ ଖଡ୍ଗରେ ଘାତେ ।୯୭।
ଦେହତ୍ୟାଗ କରି ଯାଇଁ ବସିଲା ଗଗନେ
ଗନ୍ଧର୍ବ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇ ବସିଲା ବିମାନେ ।
ବିମାନରେ ବସି ସେ କହିଲା ମୃଦୁ ବାଣୀ
ମୋହର ବଚନ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ରଘୁମଣି ।
ଋଷ୍ୟମୂକେ ରହିଅଛି ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର
ସୀତାଙ୍କର ସନ୍ଦେଶ ଜାଣିବ ମହାବୀର ।
ବୋଲିବାରୁ ଚଳିଆଛି ତାହାର ପାଶକୁ
ସୀତାଙ୍କ ସନ୍ଦେଶ ସବୁ କହିବ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ।
ତାହାର ବଚନ ଶୁଣି ଆଇଲୁ ଏ ସ୍ଥାନ
ସକଳ କହିଲୁ ତୋତେ ଶୁଣ ହନୁମାନ ।୯୮।
କାହିଁ ଅଛି ସୁଗ୍ରୀବ ପାଉଛି ମନେ ତାପ
ଯାଅ ବାହୁ ପାଇଛି ଭ୍ରମଣେ ଘେନିଅଛ ।
ଶ୍ରୀରାମ ମଧୁର ବାଣୀ ଶୁଣି ହନୁମାନ
ଶରୀର କର ଦେଇ ବୀର ଉଠିଲା ବହନ ।
ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି ଶିର ଚରଣେ ଲଗାଇ
ଚିହ୍ନି ସର୍ବ ଲକ୍ଷଣ ଧରିଲା ସବାନନ୍ଦର

ସର୍ବ ବଳ ଘେନି ଯାଉଁ ଅଛ ରଘୁବୀର
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ ଆମ୍ଭେ ଦେଶ ଏକ୍ଷମର ।
ଦେଖିଲେ ଅଦ୍ଭୁତ ଦୂରୁ ସକଳ ବାନରେ
ଧୂସ ଧୂସ ତେଜଶ୍ଚିତ୍ର ଦୁର୍ଗମାନରେ ॥ ୧୦୦ ॥
ଜାମ୍ବବାନ ମୁଖ ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନ
ଦୂରଷେ ତ ଅଛୁଅଛି ପବନନନ୍ଦନ ।
ଦୂଳର ଦୂରଷେ ବାଣୀ ଶୁଣିଲୁ ସଫଳ
କଥା ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ ମହାବଳ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ସହିତେ
ନମସ୍କାର କଲେ ବୀର ହରଷିତ ଚିତ୍ତେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବୋଇଲେ ବାପୁ ଶୁଣ ହନୁମାନେ
କହ ତୁ ନିର୍ଭୟେ କହ କୁଶଳ ବଚନ ।
ହନୁମାନ କହେ ଶୁଣ ବାନର ନୃପତି
ଅନନ୍ତରୁ ଶଙ୍କା ତେଜ ସକଳ ଦୁର୍ଗତି ॥ ୧୦୫ ॥
ଅଯୋଧ୍ୟାନୃପତି ଦଶରଥର କୁମର
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାମେ ବେନି ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ।
ପରମପୁରୁଷ ରାମ ନର ରୂପ ଧରି
ତୋର ସାହାଯ୍ୟବଳକୁ ଆସିଲେ ଶାଢେ ଦରି ।
ବିଳମ୍ବ ନ କର ରାଜା ଉଠ ବେଗ ହୋଇ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଚରଣେ ଶରଣ ପଶ ଯାଇଁ ।
ଦର୍ଶନେ ନାଶିବ ତୋର ସର୍ବ ଦୁଃଖଭର
ଭଲ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଅଛି ଅଛ ନୋହିବ ତୋହୋର ।
ଯେଉଁ ରୂପେ ବନକୁ ଆସିଲେ ରଘୁପତି
ଯେଉଁ ରୂପେ ବିଚ୍ଛେଦ ହୋଇଲେ ମହାସତୀ ॥ ୧୧୦ ॥
ଯେଉଁ ରୂପେ ରାମଙ୍କୁ ଭେଟିଲି ପଚିବାରୁ
ଭର୍ତ୍ସନ କହିଲୁ ସାହା ବିମାନ ଉପର ।

ସେତେ କହେ ଆଜ୍ଞା ଦେଇଥିଲେ ରଘୁପତି
ସୁଗ୍ରୀବ ଅଗରେ ସବୁ କହିଲ ମାରୁତି ।
ହନୁମାନବଚନେ ଉଠିଲ ସୁଗ୍ରୀବର
ରାମନାମ ଶବଦେ ପୂରିଲା ଦିଗନ୍ତର ।
ଚଳିଲେ ସୁଗ୍ରୀବ ସବୁ ଯୂଥପତି ଘେନି
ପଦଘାତ ଶୁଭୁଅଛି କାହିଁ ରାମ ଧ୍ୱନି ।
ବସିଛନ୍ତି ବେନିଭାଇ ନଗର ତଟରେ
ଧନୁଶର ଘେନି ଦେଖ ପାଷାଣ ଉପରେ । ୧୧୯ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଅଗ୍ରେ ନମଇ ଦିଗବର
ସର୍ବଶାଖା ସଙ୍ଗତେ ନମନ୍ତି ଭଲୁକର ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହନ୍ତି ଦେବ ଶୁଣ ଦାଶରଥି
ଆସୁଅଛି ପଶ୍ଚ ଦେଖ ବାନରଭୂପତି ।
ଦିଶିବାର ନମଇ ନମଇ ଭଲ୍ଲୁକାଳ
ସୁଗ୍ରୀବ ଆସୁଛି ଘେନି ବାନର ସକଳ ।
ଏତେ କହୁ ଅଗରେ ହୋଇଲେ ଯାଇ ଉଭା
ଦୂଷ୍ଟିକ ଭାଗିନ ଥାଏ ଦିଶୁଅଛି ଶୋଭା ।
ଦୂରରୁଁ ଦେଖିଲ ଭୂପ ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର
ନିସ୍ଫାର ପୁରୁଷ ଏ ହୋଇଛନ୍ତି ଆକାର । ୧୨୦ ।
ସେତେବେଳକୁ ଶୁଣିଲା ଶ୍ରୀରାମର ବଚନ
ଶୁଣିବାବେ ଶୋଭିଲ ସେ ବାନରସ୍ୱାମିନ ।
ପୁଣି ପୁଣି ଉଠଇ ଶୁଣଇ ପୁଣି ପୁଣି
ପୁଣି ପୁଣି ଯୋଡ଼ଇ ମସ୍ତକେ ବେନି ପାଣି ।
ନିସ୍ତରିଲି ନିସ୍ତରିଲି ତାହି ବର ରାମ
ସଂସାର ତାପରୁ ତୋର ଚରଣ ବିଶ୍ରାମ ।
ତୁ ଦେବ ନିର୍ମଳବାଣୀ ପରମପୁରୁଷ
କୃପା କଲୁ ବାନର ଚକ୍ଷୁକୁ ଦେଲୁ ଦୃଷ୍ଟି ।

ବନାନ୍ତରେ ପାଇଲ ଅମୃତମୟ ଧାମ
ଜନ୍ମ-ମୃତ୍ୟୁ-ବନ୍ଧନ ଯହିଁରେ ପଶୁ ନାହିଁ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବନ୍ଧୁତ୍ୱେ ସନ୍ତୋଷ ଚିତ୍ତ:ପଣ
ଆଶ୍ୱାସେ ବାନ୍ଧନ୍ତୁ ଶୁଣ ବାନରନୃପତି ।
ତୋହୋର ସନ୍ତୋଷବିବ ଶୁଣିଥିଲୁ କର୍ଣ୍ଣେ
ତହୁଁ ତ ଅଧିକ ତୋତେ ଦେଖିଲୁ ନୟନେ ।
ଏତେ ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତେ ବେନି ଭାଇ
ଆଶ୍ୱାସି ସୁଗ୍ରୀବରକୁ ବସାଇ ପାଶର ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ତହୁଁ ସୁଗ୍ରୀବରାଜନ
ବେନି ଦେବ ସୀତାନ୍ୱେଷଣେ ହୁଅ ସାବଧାନ ।
ଉଠି ବେନି ଭାଇ ଯୋଡ଼ି ହସ୍ତର ବଚନ
ସୀତାଙ୍କୁ ଗଗନେ ନେଉଥିଲା ଦଶାନନ ।
ତାହାର କୋଳରେ ସୀତା ମହାସତୀ ଥାଇ
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲି ଡାକେ ଡ଼ାକ ଦେଇ ।
ତାହାଙ୍କ ବଚନ ଶୁଣି ବାନର ସକଳ
ତଳେ ଥାଇଁଥିଲୁ ଦେଖୁଁ ଅଳଙ୍କାରମଣ୍ଡଳ ।
ଆନନ୍ଦ ଦେଖିଣ ସଖୀ ପରମ ଆକୁଳେ
ବୋଇଲେ ବଚନ ଶୁଣ ବାନର ସକଳେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଅରଣ୍ୟରେ
ମୋହୋର ଅଳଙ୍କାର ସବୁ ଦେବ ହସ୍ତରେ ।
ଦେଖିବ ସୀତାଙ୍କୁ ନେଲା ଲଙ୍କାର ରାବଣ
ମୋହୋର ବଚନ ଭୂପେ ଜଣାଇବ ଶୁଣ ।
ଅମଳାଣ ବସନରେ ବାନ୍ଧି ଉତ୍ତରୀ
ବାନରମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟେ ପକାଇଲେ ତୋଳି ।
ଏତେ ଦୁଃଖ ବସ୍ତ୍ର ଉତ୍ତରୀ ଅଗରେ ଥୋଇଲେ
ଶ୍ରୀଦେବ୍ୟଙ୍କର ଦେଖି ଦଣ୍ଡବତରେ ପଡ଼ିଲେ ।

ଦେଖ ରାଜା ଯୋବନ ବାନରଙ୍କ ଧନ୍ୟ
ଶରେଣି ଦଣ୍ଡ ଯେ ତୋହୋର ସେତେକ ପୁଣ୍ୟ ।
ନିର୍ମଳ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କଲୁ ଆସି
ଯାହାର ଦର୍ଶନେ ଦୂର ହୋଏ ଦୁଃଖରାଶି । ୧୩୯ ।

ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ରାମ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କହିଁ
ଦେଖ ଦେଖ ସୁଗ୍ରୀବ ମୋହୋର ଦୁଃଖ ଭୁଞ୍ଜ ।
ପିତା ସତ୍ୟ ପାଳନ୍ତେ ମୁଁ ଅଇଲି ବନରେ
ସୀତା ହରାଇଲି ପଞ୍ଚବଟୀ ବନସ୍ତରେ ।
କବନ୍ଧ ନାମେ ଗନ୍ଧର୍ବ ବସି ବନାନରେ
ତୋହୋର ଚରିତ ସବୁ କହିଲା ମୋତେହାରେ ।
ତାହାର ବଚନେ ମୁଁ ଆଇଲି ତୋର ପାଶ
ଶୁଣିଲି ତୋହୋର ତହୁଁ ସୀତାଙ୍କ-ସନ୍ଦେଶ ।
ନ ଜାଣିଥି ଯେ ତୋହୋରେ ଦେଉଅଛି ଦୁଃଖ
କି ନିମନ୍ତେ ବାଳୀ ତୋତେ ହୋଇଛି ସମୁଖ । ୫ ।
ଦୁଃଖ ତହୁଁ କହୁଁ କୋପ ହୋଇଲା ମନରେ
ସଂହାରିବି ଦୁରୁତ ବାଣ ବସାଇ ଧନୁରେ ।
ଯେବେ ଦୁଃଖ ଦେଉଅଛି ଦଶକନ୍ଧପାଳ
ଛାଡ଼େ ନାଗ ଦଣ୍ଡ ଶିରୀ ହୃଦୟ ସକଳ ।
ସବୁ ଦେବତା (ମୋତେ) ଦୁଃଖ ଦେଉଅଛି ସୁରପତି
ବାହାର ଅମର ପୁର ନାଶିବ ସମସ୍ତ ।
କରଛି କଣ୍ଠରେ ସିନା ସକଳ ସଂସାର
ତାହାର ତୁଲ୍ୟରେ ଏତେ ଅବସ୍ଥା ମୋହୋର ।
ଦେଖ ତୁ ସୁଗ୍ରୀବ ମୋର ବାଣ-ତେଜ-ବଳ
ହେଳେକେ ବ୍ରହ୍ମମଣ୍ଡଳ ପଡ଼ାଇବ ତଳେ। ୧୦

ସମୁଦ୍ରଖତରେ ଥିଲେ ସୀତାମ୍ଭ ମୋହେଁଙ୍କ
ନାଶିଯାତେ ସୁଷାଲଣ ସପତ ସାଗର ।
ହୋଠ ଦେଖି ସୁଗ୍ରୀବ ବସୁର ଡଲୁ ଅଟେଞ୍ଚ
ନାଶିକ ଉତ୍ତର ରାମ ସୀତାର ନିମନ୍ତେ ।
ଅଟି ସୁଗ୍ରୀବର ଯୋଡ଼େ ମସ୍ତକରେ କର
ସାବଧାନ ହୋଇବା ହୋଦଣ୍ଡ ସୁପଧର ।
ଯହିଁ ଥିବ ମହାସତୀ ଜନକକୁମାରୀ
ତାହିଁ ଅଛୁ ବସୁରୁ ଜାଣିମା ତଥ୍ୟ ଦନ୍ଧୁ ।
ତହିଁକୁ ଉପାସ୍ୱ ସ୍ୱାମୀ ଭବନା ବସୁରୁ
ହୋଇ ଶାନ୍ତ କର ନଦୀବ ନାଶିତ ସଂହାର । ୧୬
ସୁଗ୍ରୀବ ତାହାଙ୍କେ ସକୁ ଶଙ୍କୁ ଶ୍ରମ ହୋଇ
ପସୁରନ୍ତ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ପାଶରେ ବସାଇ ।
ତଥୁ ସୁଗ୍ରୀବର ରାଜା ମୋହୋର ବଚନେ
ବା ନିମନ୍ତେ ବାନର ଅଣ୍ଟାମ ଡାଳୁ କହେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ତାହାଇ ଦେବ ଶୁଣ ସୁଗପାଣି
ଦାଳି ତାଙ୍କ ବାନର ଅଙ୍ଗ୍ସ ଖାନୁପମଣି ।
ବଳବନ୍ତ ପଣରେ ସଂସାରେ ନାହିଁ ସର୍ଚ୍
ସ୍ୱରିଘା ତାହାର ତାସୁ ପରମ ସୁନ୍ଦରୀ ।
ତର୍ଜଣ ତରଣ ଜଣ ବୃଦ୍ଧି ସିଦ୍ଧି ଜାଳେ
ହେଉ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଦୃଢ଼ନ୍ତ ରଣଯୋଗେ । ୨୦
ମୁଁ ତାହାର ତଳୁ ସୋଦର ରଘୁବୀର
ସାବଧାନେ ସେବଇ ମୁଁ ଚରଣ ତାହାର ।
ଏମନ୍ତେ ହୋଇ ଏ କାଳ ଅନ୍ତରେଣ ତଥା
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ତାହାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ।
ଦୁନ୍ଦୁଭି ନାମରେ ଯେ ଦାନ୍ତିତ ନିଶାଚର
ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ମହିଷ ରୂପେ ସତ୍ତ୍ୱ ସଂସାର ।

ସମୁଦ୍ର ନିକଟେ ବୀର ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ହୋଇଲା ସମୁଦ୍ର ବେଗେ ଅତ ମୋର ପାଶ ।
ମୋର ସମ ବଳବନ୍ତ କାହିଁ ନ ଦେଖିଲି
ତେଣୁ ତୋର ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ ଇଛିଲି ।୨୪।
ତୋହ୍ୱୋର ମୋହୋର ଅଜା କରିବା ସମର
ଅମ୍ବରବଚନ ଶୁଣି କହେ ରତ୍ନାକର ।
ତୋହୋର ସମାନ ମୁଁ ନୁହଇ ବଳବନ୍ତ
ପାର୍ବତୀର ପିତା ହିମଗିରି ବଳବନ୍ତ ।
ତାହାର ସଙ୍ଗରେ ବୀର ସଂଗ୍ରାମ କୁ କର
ଶୁଣି କୋପେ ଧାଇଁଲା ହନୁମନ୍ତ ମହାବୀର ।
ହିମବନ୍ତ ନିକଟେ ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଯାଇଁ
ମହାନାଦ କରଇ ଖୋଳଇ ଖଡ଼୍ଗରେ ମସ୍ତ ।
ତରୁଲତାମାନଙ୍କୁ ଲୁଣ୍ଠିଲା କୋପରରେ
କୋପ ଦେଖି କହେ ଗିରି ଅମ୍ବର ଆଗରେ ।୩୦।
ତୋହୋର ସଙ୍ଗତେ ମୁଁ ନୋହଇ ବଳେ ସମ
କିଷ୍କିନ୍ଧାରେ ରଜା ମହାବଳୀ ବାଳି ନାମ ।
ତାହାର ସଙ୍ଗତେ ରଣ କର ବୀରବର
ଶୁଣି କୋପ କରି ବାହୁଡ଼ିଲା ମହାସୁର ।
ଗିରିବର-ବଚନ ଶୁଣି ହନୁ ସତ୍ୱର
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ଆସି ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ ।
ହୁଇ ମହାବଳଙ୍କର ଘୋର ସଂଗ୍ରାମରେ
ଗିରିବର ଲୁଣ୍ଠିଲେ ଲୁଣ୍ଠିଲେ କଲ୍ଲୁରରେ ।
ସ୍ୱର୍ଗପତି ଅବସ୍ଥାନ ଘୋର ସଂଗ୍ରାମରେ
ବାଳି କାଲୁ ଭୁଲିଇଲା ଧରି ଚରଣରେ ।୩୫।
ଭୂଲ୍ଲଭେ ହୁହୁଙ୍କି ଛଡ଼ିଲା ନିଜକାନ୍ଧୁ
ଅଞ୍ଚି ତାର ପଣ୍ଡିଅଣ୍ଡ ଗିରିବର ପାଶୁ

ମାୟାବୀ ନାମରେ ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତ
ମହାବଳେ ବଳୀ ତାଙ୍କୁ ସମ ନାହିଁ କେହୁ ।
ଶୁଣିଲେ କର୍ଣ୍ଣରେ ଭାଇ ଦୁନ୍ଦୁଭି-ମରଣ
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ଆସି ଆରମ୍ଭିଲେ ରଣ ।
ବାଳିକି ଦେଖି ଦାନବ ଧଇଲା ଭ୍ରୁକୁଟ
ବୋଇଲା ଯୁଦ୍ଧକୁ ମୋର ଡକାଅଛି ଦୂତ ।
ଆଜ ତୁ ବାନର ଯିବା ଯିବୁ ଯମପଥ
ଯୁଦ୍ଧ ହେଲେ ଜାଣିବୁ ତୁ ମୋହୋର ଅନର୍ଥ ।୪୦।
ତାହାନାଦ କର୍ଣ୍ଣେ ଶୁଣିଲା ବୀର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ
ପୁର ଛାଡି ବାହାର ହୋଇଲା ବୀର ବାଳି ।
ବାଳିକି ଦାନବ ବେଗେ ଯେ ଧଇଲା ଭୁଜହସ୍ତେ
ବାନର ନୃପତିକି ମାରିଲା ବଜ୍ରମୁଠେ ।
ପାଷାଣ ଉପରେ ଯେସନ୍ତେ ପଦ୍ମଫୁଲ ପଡ଼ି
ତାର ବଜ୍ର ମୁଠି କିଛି ନ ମାନିଲା ବାଳି ।
ଦାନବ ଜାଣିଲା ବାଳି ଅଟେ ବଳବନ୍ତ
ନ ସହିଲା ଦେଖି ତାର ଚଣ୍ଡ ବକ୍ତ୍ରମୁଖ ।
ଏତେ ଭାଳି ଦାନବ ବାଳୀର ଭୟ ମନେ
ରହିଲେ ନ ବଞ୍ଚିବ ବାଳିର ସନ୍ନିଧାନେ ।୪୫।
ଏତେ ବୋଲି ଦାନବ ପଳାଇ ପିଠିଦେଇ
ତାହାର ପଛରେ ବାଳି ଧାଇଁଲା ଗୋଡ଼ାଇ ।
ଅନେକ ଯୋଜନ ଗଲା ପଳାଇ ତ୍ରାସରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଁ ପାତାଳ ବିବରେ ।
ଗୋଡ଼ାଇ ବାନର-ସ୍ୱାମୀ କରିଅଛି ବେଶ
ପାତାଳ ବିବର ଦ୍ୱାରେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ।
ପଶିଲୁ ବାନରସ୍ୱାମୀ ବିବର ଭିତରେ
ସମସ୍ତେ ଗୋଡ଼ାଇଥିଲୁ ସ୍ୱାମୀର ପଛରେ ।

ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ ଯାଇଁ ବିବରଦ୍ୱାରରେ
ବିବର ଜଗି ରହିଲୁ ସକଳ ବାନରେ ।
ଦାନବଙ୍କୁ ବାନରସ୍ୱାମୀ ଲଢ଼େଣ ଜିଣି
ଅବଶ୍ୟ ତ ବାଳୀ ଭଣିବ ଏହା ଶୁଣି ।
ଏମନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ ଭଣି ସକଳ ବାନରେ
ଛନ୍ଦହୋଇ ରହିଥିଲୁ ସେ ବିବରଦ୍ୱାରେ ।
ବେନି ମାସ ରହିଥିଲୁ ବାନର ସଦଳ
ବିବରୁ ବାହାର ଯେ ନୋହିଲୁ ମହାବଳ ।
ବାଳି ନଖ ଦନ୍ତଘାତେ ଦଇତର ଘାଏ
ସ୍ରବିଲା ରୁଧିର ଧାର ଗଣ୍ଡନଦୀ ପ୍ରାୟେ ।
ରୁଧିର ବାହାର ହେଲା ବିବରଦ୍ୱାରରେ
ଲୋଚନେ ଦେଖିଲେ ତାହା ସକଳ ବାନରେ ।
ରୁଧିର ଦେଖନ୍ତେ ଆମ୍ଭେ ନ ଛାଡ଼ିଲୁ ଦ୍ୱାର
ପୁଣି ବେନି ମାସରେ ନଇଲା ମହାବୀର ।
ହେଲା ଘୋର ସଂଗ୍ରାମେ ନୋହନ୍ତି କେହି ଭଙ୍ଗ
ଦେହୁଁ ବୋଲ ବଢ଼ିଲା ଅନେକ ରଣରଙ୍ଗ ।
ସମସ୍ତେ ବୋଇଲେ ରାଜା ସଂଗ୍ରାମେ ପଡ଼ିଲା
ବିବରଦ୍ୱାରରେ ଦେଖ ରୁଧିର ସ୍ରବିଲା ।
ଦଇତଙ୍କୁ ବାଳି ଯେବେ ସଂଗ୍ରାମେ ମାରନ୍ତା
ରଡ଼ ଛନ୍ଦ ଭଣି ରାଜା ଅବଶ୍ୟ ଆସନ୍ତା ।
ବାଳିକି ନିଷ୍ଠୁର ସେ ଦାନବ ନାଶ କଲା
ନୋହିଲେ ବାହାରି ରାଜା ବାହାର ନୋହିଲା ।
ବିଚାରି ଛାଡ଼ିଲେ ସେ ରାଜାର ପ୍ରତ୍ୟାଶ
ବୋଇଲେ ରାଜାଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚେ ମାଇଲା ରାକ୍ଷସ ।
ଏତେ ବୋଲି ଦଇତଙ୍କୁ ମହାଭୟେ ଡରିଲେ
ସମସ୍ତେ ବିବରଦ୍ୱାରେ ପାଷାଣେ ପୋତିଲେ ।

ସମସ୍ତେ ସେବକ ଦଳ ବାନର ସମସ୍ତ
ସମସ୍ତଙ୍କ ଚେତନ୍ୟ ବନ୍ଧିଲ ଦୁଃଖବାର୍ତ୍ତ ।
ମୋତେ ଯେବେ ଅଇଲେ ସମସ୍ତ ମହାବଳୀ
କିଷ୍କିନ୍ଧାକୁ ସମସ୍ତ ବାନର ଗଲୁ ଚଳ ।
ବର୍ଷମତେ ନୃପତିଙ୍କ କିମ୍ବା ଧର୍ମ ଦଳୁ
ସ୍ୱଜ ଶତ୍ରୁ ସର୍ବଙ୍ଗନେ ଅନାସ୍ତ (ଛ) ହୋଇଲୁ ।୭୫।
ସର୍ବ ମନ୍ତ୍ରିଗଣମାନେ ବସୁଥିଲେ ଶଙ୍କେ
କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନେ ଯିବା ଦରିବା ନିମନ୍ତେ ।
ଅଙ୍ଗଦ ସ୍ୱଜାର ସୁତ ହୋଇଛି ବାଳୁତ
କିଷ୍କିନ୍ଧାକୁ ଶତ୍ରୁ ଏବେ ଅଚାନ୍ତି ବନ୍ଧୁଜ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ଅଛଇ ସେ ସ୍ୱଜାର ସ୍ଥାନ ଲୁଇ
ଶୌର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ଧାର୍ମିକ ଏ ସୁବୁଦ୍ଧି ଅଛଇ ।
କିଷ୍କିନ୍ଧାରେ ଅଭିଷେକ କରିବା ଏହାର
ଏହାରେ ହରଷ ହୋଇ ସକଳ ବାନର ।
ଏତେକ ବୋଲି ଶସ୍ତ୍ର ସମସ୍ତେ ଏକ ହୋଇ
ସମସ୍ତ ବାନରଙ୍କୁ ସେ କୁଳ ପଠିଅଇ ।୭୬।
ସିଦ୍ଧବାଟେ ତତ୍କ୍ଷଣେ ସର୍ବ ନଦୀଘାଟର
ନାନା ଲୋକେ ଜାଣା ଥାନେ ଧନ ଶସନ୍ତରେ ।
ସେ ସାନ୍ଧାର ସନ୍ୟ (ସୈନ୍ୟ) ଯେତେ ସକଳ ବାନରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଆସି କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ।
ଗୃହ ମେଘେ ଯେସନେ ତେ ମେଘ ସୈନ୍ୟ ସେନ
ରହିଲେ ସକଳ ସ୍ଥାନେ ବାନର ସଇନ ।
ଜାମ୍ବବାନ ହନୁମାନ ସୁଷେଣ ସହିତେ
ନଳ ନୀଳ ଅଙ୍ଗଦ ଯୂଥପତି ସେତେ ।
ଧାନାର୍ତ୍ତିଜ ପ୍ରସନ୍ନ ପବନ ଶରବଳ
ଗନ୍ଧମାଦନ ସହିତେ ସେନାଏ ମହାକ ।୭୭।

ପମ୍ପାଙ୍କୁ ଯୂଥପତି ସହିତ ରାମ ଦେଖି
ମିଳିଲେ ମୋହୋର ଆଗେ ଯେଉଁ ଦରଶନ ।
ଅଙ୍ଗଦଙ୍କୁ ଦେଖାଇଦେ ବସାଇ ଥିଲୁ ଯାଇଁ
ସର୍ବ ଜନମତେ ରାଜ୍ୟ ଗାଦି ବାଟ୍ୟ ସ୍ତୁତି ।
ଶୁଣ ସୁଗ୍ରୀବର ସର୍ବ ଯୂଥପତିମାନେ
ଏହ ଚକ୍ଷ ହୋଇ ଯାହା କହିଲେ ବଚନେ ।
ରାଜା ହୋଇଥିଲେ ବାଳି କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନ
ବାହୁବଳେ ପାଳିଲି ଏ ସକଳ ଭୁବନ ।
ଦୋଷାସ୍ତରେ ଭସ୍ମ ଅଟେ ନ କଲି ତାହାରେ
ଦଣ୍ଡ ଦେବାପାଇଁ ରାଜା ପଡ଼ିଲି ସମରେ । ୮୩ ।
ଅରାଜକ ହୋଇଅଛି କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗର
ତୋ ହାତେରେ ବଳୁଛୁ ରାଜା ସକଳ ବାନର ।
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ତୁ ଯେ ହୁଅ ନୃପବର
ସକଳ ବାନରଙ୍କୁ ତୁ ପ୍ରଜାପାଳ କର ।
ସମସ୍ତେ ବାପର ଭଳ ମୋତେ କଲେ ରାଜା
ଯୁବରାଜ ପଦେ ଅଙ୍ଗଦଙ୍କୁ କଲେ ପୂଜା ।
ରୁମା ନାମେ ସୁନ୍ଦରୀ ମୋହୋର ପାଟରାଣୀ
ତାହାଙ୍କୁ ସହିତେ ଅଭିଷେକ କଲେ ଆଣି ।
କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନେ ଯେ ହୋଇଲି ମୁହିଁ ରାଜା
ଧର୍ମରେ ପାଳଇ ମୁଁ ତ ସକଳ ପରଜା । ୮୪ ।
ଏମନ୍ତେ ପାଳଇ ମୁଁ ଯେ କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନ
ଅଙ୍ଗଦଙ୍କୁ ଦେଖଇ ମୁଁ ଜୀବନ ସମାନ ।
ଏମନ୍ତେ ଯୋଗାଏ ଦିନ ଅନ୍ତରେଣ କଥା
ଶୁଣିବାକୁ ରଘୁପତି କହିଁର ବାଞ୍ଛନ୍ତା ।
ଏମନ୍ତେ ଅନେକ ଦିନ ବିତାଇ ଖିଡେରୁ
ବାନ୍ଧିଙ୍କୁ ବାଳି ରାଜା ମାଇଲା ସମରେ ।

ସ୍ୱପସଙ୍କୁ ମାରି କହିଁ ବାଳିନୁପବାଦ
ରଣଜାୟୁ ଭବ ବାହୁଡ଼କେ ମହାବୀର ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲି ଆସି ଶବର ପୁଅର
ଦେଖିଲି ପର୍ବତ ସମ ଅନେକ ପଥର ।
ନାନାଦ୍ରେ ହୋଉଛି ଶୋଭା ଶବରପୁଅର
ଦେଖି ସେଷେ ମୁଣ୍ଡେ ଶହ୍ନାଇଲି ମହାବୀର ।
ଭଣିଲେ ପାଷାଣ ସବୁ ପଣିଲେ ସୁଗ୍ରୀବ
ଶବରପୁଅରେ ସ୍ୱଜା ହୋଇଲା ବାହାର ।
ଦେଖିଲି ପୁଅରେ ନାହିଁ ସକଳ ବାନରେ
ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ବସୁର ସେ କଲ୍ୟାଣ ମନାରେ ।
ବୋଇଲି ମୋ ହୋଇ ଶୁଣ ସୁଗ୍ରୀବର ଥିବା
ସେ କାମ ନବୀଶ ହୋଇ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଲେ ।
ବାନରକୁ ଦେଖି ମୋର ମନ୍ତ୍ରିଗଣ ଥିଲେ
ସେ ଶମା ନବୀଶ ହୋଇ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଗଲେ ।
ସେବେ ପଡ଼ିଲି ପାଷାଣ ତ ପୋଡ଼ିଲେ ପୁଅର
ସେ ଦେମନ୍ତେ ଶୁଣ ତାହା ଚିନ୍ତିଲି ମୋହୋର ।
କଥାଟି ନଗରେ ଯାଇଁ କାଶିମା ଭଦନ୍ତ
ସୁଗ୍ରୀବର ମନ୍ତ୍ରୀବର ତପଚ ଦେଖନ୍ତ ।
ଏତେ ବୋଲି ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ଥାଇଁଲି ଯାଦବନ
କାମୁନା ଲୁବନେ ଯାଇଁ ମିଳିଲି ଭବନ ।
ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ହୋଇ ସୈନ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ପୁଅରେ
ଶାଳି ଶିଳ ଖେଳନ୍ତି ସକଳ ବାନରେ ।
ଦେଖିଲି ମୁଁ ବସିଅଛି ସୁଜ ଅଗନରେ
ଟିକ୍ଷ ବେନି ସୁମନ ବୋଳ ପାଦୁଷରେ ।
ଦେଖିଲି ସେବା କରୁଛନ୍ତି ସର୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀଗଣେ
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ବାଳି ପ୍ରବେଶ ଦକ୍ଷରେ ।

ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଅସନ ତେଜିଲି ଧାଇଁବାରେ
ପାଣ୍ଡବଙ୍କେ ଖୋଜିଲି ମୁଁ ସ୍ୱଭାବ ଡସ୍ୱରେ ।
ହୋଇଲୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଧୁରନ୍ଧ ସକଳ ବାନରେ
କରଯୋଡ଼ ଭୃତ୍ୟ ସର୍ବେ ହୋଇଲୁ ସମ୍ମୁଖରେ ।
ଭଲ ମନ୍ଦ ବୁଝ ହଟା ଗ ଜନ୍ମ ଶଙ୍କର
କୋଧକଣ୍ଠାସରେ ସୁଗ୍ରୀବ ବୋଇଲେ ଈଶ୍ୱର ।
ବୋଇଲି ସୁଗ୍ରୀବ ମୁଁ ଜାଣିଲି ତୋର ଘଟ
ଜାନରେ ପାଷାଣ ପୋଡ଼ି ହୋଇଲୁ ନୃପତି । ୧୦୫ ।
ଭକ୍ତ ସମସ୍ତ ପଦ ଭେଟ ନ ପାଇଲି
ବାଟର ତୁଅର ଡମ୍ଫା ପାଷାଣେ ପୋଡ଼ିଲି ।
ସେବେ କଣ୍ଟେ ଭାଷିଲି ସଂଗ୍ରାମେ ଧଳ ମାର
ଅଙ୍ଗଦଙ୍କୁ ନ ଦେଲି ବାନରଈଶ୍ୱର ।
କାନ୍ତେସ୍ତୁ ମୋ ହୋଇ ଶୁଣ ଏନା ତୋତେ ନାହିଁ
ଧର୍ମାଧର୍ମ ଜାଣୁଣ ତାଙ୍କୁ ଅବା ଦୋହିଁ ।
ମୁଁ ବୋଇଲି ଶୁଣ ଦେବ ବାନରସେନାନ
ପାଞ୍ଚ ଉନ୍ନା ଥିଲେ ଭୂତ ହେଲୁ ନିରଞ୍ଜନ ।
ଜାମ୍ବୁ ଖାଇ ନୃପତି ମୋହଠାରୁ ଜୀବଜୁ ଭୟ
ପାଠଚିନ୍ତା ଥିଲେ ଥିବ ନରତେ ଘନାଇ । ୧୧୦ ।
କାନ୍ଦେସ୍ତୁ ନୃପତି ତୋତେ ନାହିଁ ପାପଚିନ୍ତା
ଏକଥା ଜାଣୁଣ ମୋର ହୃଦ ବାଧା ।
ମୋହୋର ବଚନେ ଭଲ ନ ଶୁଣିଲି ଡଙ୍କେ
ଶୁଦରେ ଯଦାର ମୁଣ୍ଡ ଜଳୁ ଦୋଷମନେ ।
ସେନେ ଧରିବାକୁ ଦେଇ ବାଡ଼ାଇଦେବ ଜର
ଅବୋଧିଲି ସୁଗ୍ରୀମାନ ହୋଇଲୁ ଅଙ୍ଗଦ ।
ବୋଇଲେ ମହିନ୍ଦ ଦୋଷ ଡଙ୍କୁ ଜ କମନ୍ତ୍ରେ
କନ୍ଧ ଦୋଷ ନାହିଁ ସତ୍ୟା ଜାଣନ୍ତି ଧୂର୍ଜଟେ ।

ଅଟେ ସୁଗ୍ରୀବର ତୋର ମୀତଭଙ୍ଗ (?) ଅଛ
କୋଛୋଡ଼ି କାହାରେ ଆନ କିଛି ନ ଜାଣଇ । ୧୧୫
ଭାଲୁର ବଚନ ନ ଶୁଣିଲା ଉଦାତ୍ତେ
ଅନ୍ତଃପୁରେ ପଶିଲା ସେ ପ୍ରେମାର ନିମନ୍ତେ ।

× × × × ×

ସିଦ୍ଧ ଯୋଗୀ ଏବେ ତାର ପ୍ରେମା ଯେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ।

× × × × ×

ଏତେ ବୋଲି ଧଇଲା ପ୍ରେମାର କରକୋଳ

× × × × ×

× × × ଧାଇଁଲା ମହାବୀର
ଜାମ୍ବବାନ ଶତବାଳୀ ହନୁମାନ ବୀର
ବୋଇଲେ ଅବିଶ୍ୱାସ ତ ଭଲ ନୃପବର ।
ବଞ୍ଚିଲେ ବିଳାସୁ ତ ନ ଦେଖିବା ମନ
ଏଠାରେ ରହିଲେ ତ ହୋଇବ ମହାଯୁଦ୍ଧ ।
ଏମନ୍ତ ଶଙ୍କାରେ ସର୍ବ ବାନର ବିସ୍ମୟ
ମୋତେ ଘେନି ଆଇଲେ ସେ ଋଷ୍ୟମୂକ ଗିରି ।
ଅମ୍ବର ପଥରେ ଧାଇଁ ଥିଲା ବେଗଭରେ
ଜାଣିଲି ପଡ଼ିଲି ଋଷ୍ୟମୂକ ଶିଖରେ ।
ସେଠାରୁ ଜାମ୍ବବାନ୍ ମନ୍ଦିରେ ପ୍ରବେଶ
ନିବନ୍ଧରେ ମୋ ତହିଁର ଉପରେ ମନ୍ତ୍ରାଦେଶ ।
ବୋଲଇ ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଦେଖିଲେ ନୟନେ
ମାରିବା ସକଳ ଜାଣୁ ମାଗିବା ଶରଣେ । ୧୨୫ ।
ତାଙ୍କ ପ୍ରେମା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ବାନ୍ଧବ ସୁରେ
ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୁଦ୍ଧ ନ କରଇ ଦେବାସୁରେ ।
ଭ୍ରାତୃନାଶୀ ଯେଣି ତତ୍ତ୍ୱ ଶତ୍ରୁଅଙ୍କ ଧନ
କିଷ୍କିନ୍ଧ୍ୟ ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଦଣ୍ଡଣ ସାଧନା ।

ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶୁ ହେ ଶୁଣ କପିରାଜ
ଶୁଣିଲି ତୋହୋର ଭକ୍ତି ସମସ୍ତ ଉଦ୍ଭବ ।
ପୂର୍ବେ କହିଥିଲୁ ହେ ବାଳିର ଯେତେ ବଳ
ଦର୍ପଣ ହରଇ ଯାର ସ୍ୱପ୍ନସିଦ୍ଧ ଲୀଳ ।
ସମ୍ମୁଖ ସଂଗ୍ରାମେ ତାଙ୍କୁ ଜିଣାଣି ନୁହଇ
ଋଷ୍ୟମୂକେ କେମନ୍ତେ ରହିଲୁ ଗୋପ୍ୟ ହୋଇ ।
ଦେଖୁ ତ ସଂଗ୍ରାମେ ତାଙ୍କୁ ନ ପାରନ୍ତି ଠେଲି
ଏ ସ୍ଥାନକୁ କି କେମନ୍ତେ ନ ଆସଇ ଚାଲି ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହଇ ଦେବ ଶୁଣ ଚକ୍ରପାଣି
କହିବି କର୍ଣ୍ଣର କଥା ଶୁଣ ରଘୁମଣି ।
ପୂର୍ବେ ସେ ବାନରସ୍ୱାମୀ ଦୁନ୍ଦୁଭିର ତୁଲେ
କେତେ ବାସର ମହାକ୍ଲେଶେ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ।
ବଳୁତ ଏକ ଅନ୍ତରେ ବାଳି ମହାବୀର
ମୁଷ୍ଟିକେ ଚୂର୍ଣ୍ଣ ସେ ଥିଲା ଦୁନ୍ଦୁଭିର ।
ଛିନ୍ନ ଶରୀର ସେ ଫିଙ୍ଗିଲା ବେଗଶିରରେ
ପଡ଼ିଲା ଯାଇ ତ ଋଷ୍ୟମୂକ ନିକଟରେ । ୧୩୯ ।
ଦୁର୍ବାସା କରନ୍ତି ତପ ଋଷ୍ୟମୂକ ତଟେ
ପଡ଼ିଲା ରକତ ଯାଇ ତାହାଙ୍କ ନିକଟେ ।
ଋଷ୍ୟମୂକ ଦୈବବରେ ଯେତେ ଜନ୍ତୁ ଥିଲେ
ଘୋର ଗର୍ଜ୍ଜନ ଶବଦରୁ ମହାଭୟେ ଡରିଲେ ।
ଭୟ ପାଇ ଭ୍ରମନ୍ତେ ସକଳ ଜନ୍ତୁମାନେ
ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଭୟସ୍ଥ ମୁନି ଦେଖିଲେ ନୟନେ ।
ଦୁର୍ବାସା ବୋଇଲେ ମୋର ଅଗ୍ରେ (ଥୋ) ଏ ଆଶ୍ରମ
କେ ଅବା ବନଜୀବଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲା ଭ୍ରମ ।
ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଏଥି ଅସିଥିବ ମହାବୀର ।
ଧ୍ୟାନଯୋଗ ଶୁଣିଲି ବାଳି ଦୁର୍ବାସାଙ୍କର । ୧୪୦ ।

କନ୍ଧୁଷ୍କ ଦୁର୍ବାସା ବୋଲିଲେ ତୋପନନ
ନ ପୂଣ ଶାପରେ ମୋତେ ଦଇଲ ଦହନ ।
ଶୁଣି ଶିଷ୍ୟ ମହେନ୍ଦ୍ର ପେଉ ଠାକରେଣ ରଣି
ସେଠାବରେ ବାନର ପ୍ରବେଶ ହେଲୁ ଅସି ।
ଦର ଶିରେ ଦେଖଣ ଶୋଇଲ ପଣ୍ଡବତେ
ଦଶଇ ବାନରପ୍ରିକା ଗାବନ ଡବନ୍ତେ ।
ଦୁର୍ବାଷା ବୋଇଲେ ଷଠ ଷଠରେ ବାନର
ତୋତ୍ମୋରେ ବୋଇଲେ ଯୋଳ୍ପ ଅରଣ୍ୟେ ମୋତ୍ମାର ।
ତୋହ୍ମରେ ପାଇଲେ ଷାଣ ସର୍ବଜୀବ ଜନ୍ତୁ
ନକ୍ଷଟ ହୋଇ ତ ରେ ତୋର ନିଜ ମୃତ୍ୟୁ । ୧୪୫ ।
ଦୁର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପୁଷ୍ଟଷ୍କୁ ଯେ ପିଃଣ୍ଡେ ମାଇଲୁ
ଏ ନିମନ୍ତେ ଅସ୍ତ୍ର ମଜ୍ୱଟେ ପଦ୍ମାଇଲୁ ।
ଦରଯୋଡ଼ି ଦଣ୍ଡଲୁ ଜେମ ବାନରସ୍ତ୍ରଜନ
ଅପାଧ ଦଣ୍ଡବ ଷମା ରକ୍ଷିବା ଗାବନ ।
ମେଷ ମୁନି ଷରଣ ମୁଁ ପଶିଲି ତୋର ପାଏ
ତୋତ୍ମୋର କୃପାଏ ମୁଁ ଷ୍ଟଡବା ପ୍ରାଣଭୟେ ।
ଦୁର୍ବାଶା ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଶୁଣରେ ବାନର
ତୋତ୍ମୋରେ ପାଇଲେ ପ୍ରାଣ ସର୍ବ ବନଚର ।
ଏ ଶପ ଦର୍ପ ଜିନ୍ତୁଙ୍କୁ ଦଷ୍ଟଇଲୁ ଷନ୍ତୁ
ଅର ବେଳେ ଅଇଲେ ତୋଇଷ୍ଟ ନିଶ୍ଚେ ଅଧିଂ । ୧୫୦ ।
ମୁନିଙ୍କର ବଚନେ ସେ ଗଲା ଶୀଘ୍ର ପାଇ
ଦେଷ ଯେଉଁ ବାନର ଏ ବନକୁ ନ ପଶଇ ।
ସୁବେଣ ହୋଇଷ୍ଟ ପାଇଁ କୃଷ୍ଣ ନା ତ୍ରବନେ
ପାଳଇ ସ୍ୱଜନ ଜନ ହରଷିତ ମନେ ।
ଦାଉ ଦାସ୍ତ ପାଦନାସ୍ତ ଗଢ଼ିଥାଇ ପାଏ
ମୁଖ ତାର ଦଷଇ ଶରଦ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାଏ ।

ତାଙ୍କ ପ୍ରେମା ସନ୍ତୁଷ୍ଟେ ବସଇ ଶଚ୍ୟପୁରେ
ଚଉଦେଶ ଖଣ୍ଡି ତାଙ୍କ ସକଳ ଭାବରେ ।
ତ୍ରି ସ୍ୱ ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟ ଲୁପ୍ତର ବସିଲ୍ କାଳେ ପଣି
ଦେଖେଭ ଅବା ଦଣ୍ଡବ ମୋହୋର ଦୁଃଖସ୍ୱିଣି । ୧୬୬ ।
ଭ୍ରାତା ବାଳି ଛଡ଼ିଲା ରାଜ୍ୟରୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ କରି
ବସୁଚଇ କି ସୁଖ (କୁଟଣ) ହୋଇବ ପ୍ରାଣେ ମାରି ।
ସେଥୁ ଦେବ ତାହାର ଭଡ଼ମୁ ଡରିବର ତ୍ରାସୁ
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତେ ଲୁଚିଲି ଅଛି ବାସୁ ।
ସେଣୁ ଦେବା ଅନେକ ଦଣ୍ଡେ ବାଞ୍ଛ ଅଛି ଧନ
ଭ୍ରାତ୍ରୁ ଏବ ପାଇବ ସେ ଲୁଚିବ ଜୀବନ ।
ଆଜି ମୋତେ ସୁପ୍ରଭାତ ହୋଇଲୁ ଦିବସ
ଆଜି ମୋତେ ନିର୍ମଳ ଦିଶିଲ ଦଶଦିଶ ।
ଆଜି ମୋର ଭଜନ ପୂରିଲ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ
ଆଜ ମୋର ତପସ୍ୟା ପୂରିଲ ଦେବ ସ୍ୱାମୀ । ୧୭୦ ।
ଯୋଗୀଜନ ଯାହାର ଚରଣେ ଧ୍ୟାନ କରେ
ସେହି ଚରଣ ଲାଗୁଛି ମୋହୋର ମସ୍ତକରେ ।
ଆଜି ମୋର ଦୁଃଖସିନ୍ଧୁ ପଶିଲା ସାଗରେ
ଦୁଃଖ ଭସ୍ମ ହୋଇଲା କଳ୍ପନା ଅନଳରେ ।
ଆଜ ମୁଁ ପାଇଲି ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟ ପାଇଲି ସୁବାଣି
ଆଜଠାରୁ ଘୁଞ୍ଚ ମୋର ସକଳ ଦୁର୍ଗତି ।
ଶୁଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ ବୋଇଲେ ହସି
କି ଦଣ୍ଡର ଦୁଃଖ ମୁଁ ଏହାର ଦୁଃଖ ଏତେ ।
ବୋଇଲେ ସୁଗ୍ରୀବ ଶୁଣ ବାନର ରାଜନ
ତୋହୋର ମୋହୋର ଦୁଃଖ ହୋଇଲା ସମାନ । ୧୭୪ ।
ସ୍ତ୍ରୀବିୟୋଗେ ଜାତ ମୁଁ ହୋଇଲି ଅଛି ଦୁଃଖୀ
ସର୍ବସ୍ୱ ନନ୍ଦନ ତୁ ସେ ଭାଇଲ୍ନପଣି ।

ସୀତାକୁ ମୋହୋର ହରି ନେଲା ଦଶଶିର
ରୁମାକୁ ତୋହୋର ନେଲା ବାନରଈଶ୍ୱର ।
ରାଜ୍ୟ ନାଶ ହୋଇଛି ମୁଁ ବୁଲୁଛି ବନରେ
ରାଜ୍ୟ ନାଶ ଶତ୍ରୁ ଭୟେ ରହିଲୁ ଦୈବରେ ।
ତୋହୋର ମୋହୋର ଦୁଃଖ ହୋଇଲା ସମାନ
ଦାରିକା ସଂସାର ସେହେତୁ ହେଲୁ ଏକସ୍ଥାନ ।
ଶୁଣ ହେ ବାନରରାଜା ମୋ ହୃଦ ଦୁଃଖର
ଆଜିଠାରୁ ହୋଇଲୁ ତୁ ମଇତ୍ର ମୋହୋର ।୧୭୦।
କହୁଛି ସୁଗ୍ରୀବ ରାଜା ଯୋଡ଼ି ହେବା ପାଣି
ଦୁଷ୍ଟ ମାଣିକ୍ୟଙ୍କୁ ପ୍ରଭୁ ଧନ ହର ଆଣି ।
ସାଗର ଜଳରେ ଅଣି କୂପ ସମ କରୁ
ବାଲିବଧିବାର ସଙ୍ଗେ ଖନ ହରୁ ମେରୁ ।
କୀର୍ତ୍ତିନ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ କଣ୍ଠେ ଲଭିବାଙ୍କୁ
ସଂସାର ଭଲିଆର ହେଉ ବା ଭୁକ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧୁ ।
ମୁଁ ଅଟଇ ଧାଶୋମ୍ୟୁର ପରିତ୍ରାଣ ଦାସ (ଏ)
ହୃଦୟ ଥିଲେ ଶତିବା ତୋହୋର ପଦାନ୍ତାନ୍ଦୁ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ବାନର-ନୃପତି
ଭ ଭିଲ୍ ନିଶ୍ଚୟ ହେବାର ନର୍ମଳ ଭକ୍ତି ।୧୭୫।
ତୋହୋର ଉତ୍ସବେ ବଶ ମୁଁ ହୋଇଛି
କାଷ୍ଠରେ ତୋହୋର ସଙ୍ଗ ମଇତ୍ରୀ ମୁଁ କଲି ।
ଜାମ୍ବବାନ ଶୁଣି ମସ୍ତକେ ଦେଲି ଧର
ସାବଧାନ ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ଧନେଶର ।
ହେଲେ ରାଜ୍ୟ ଭରଣ୍ଡି ବାନର-ନୃପମଣି
ମିତ୍ରଙ୍କେ ସଦସ୍ୟ ଭକ୍ତି ଶୁଣାଣି ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗରେ ଅଳ୍ପ ଯେତେ ଜନ
ସୁଫଳ ଅମୃତ ମନ ହେବ ନ ଜୀବନ ।

ପରମ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଦେଖିଲୁ ଚର୍ମଚକ୍ଷୁରେ
ଏବେ ଆଉ ପାଇବ କେ ଅଛି ଭୂମଣ୍ଡଳେ । ୧୮୦ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ବେଗେ ଅଗ୍ନି ଜାଳିଆସ
ଅଗ୍ନି ହେବ ବାନର-ରାଜା ବନ୍ଧୁତ୍ୱରେ ବଶ ।
ଅଙ୍ଗୀ ପାଇ ଜଳ ଗାଳ ଅଗ୍ନି ଜାଳିଥିଲେ
ଶ୍ରୀରାମ ସୁଗ୍ରୀବ ମଧ୍ୟେ ଅନଳ ଥୋଇଲେ ।
ନାନା ଗନ୍ଧ ଜଳ ଦେଇ ଥାପି ପୁଷ୍ପଗୁଚ୍ଛ
ମଙ୍ଗଳ ଆରୋପଣର ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗ ।
ଅନଳରେ ଆହୁତି ଢାଳନ୍ତି ବିଧିମତେ
କରନ୍ତି ସଫଳ କାର୍ଯ୍ୟ ମଙ୍ଗଳ ନାମନ୍ତ୍ରେ ।
ଉଭୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଗ୍ନି ଦେବ ବସୁଧାପାଳ
ମଙ୍ଗଳ କାମନ୍ତ୍ରେ ସାକ୍ଷୀ କରନ୍ତି ସକଳ । ୧୮୫ ।
ଅଗ୍ନି ସାକ୍ଷୀ କରି ଧରି ସୁଗ୍ରୀବର କର
ଅଦ୍ୟ ଠାରୁ ମିତ୍ର ସଖା ହୋଇଲୁ ମୋହୋର !
ଶ୍ରୀରାମ ଧରିଲେ ଯହୁଁ ସୁଗ୍ରୀବର କରେ
ସୁଗ୍ରୀବର ଦେଲା କର ଶ୍ରୀରାମ ପଦ୍ମରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗତେ ବାନର ଯେତେ ଥିଲେ
ଜୟ ରାମ ଜୟ ରାମ ସମସ୍ତେ ଡାକିଲେ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କୋଳ କରି ଦେବ ରଘୁମଣି
ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ତାଙ୍କୁ ବସାଇଲେ ଆଣି ।
ବୋଇଲେ ମଧୁର ଶବ୍ଦ ଆଜଠାରୁ ଆମ୍ଭ
ବନ୍ଧୁବନ୍ଧନେ ହୋଇଲୁ ଦୁହେଁ ନିଃସନ୍ଦେହେ ଅଭେଦ୍ୟ । ୧୯୦ ।
ଆଜଠାରୁ ହୋଇଲୁ ଦୁହେଁ ବନ୍ଧୁ-ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ
ଆଜଠାରୁ ପାଇଲୁ ଦୁହେଁ ସୁଖଦ ସମ୍ବନ୍ଧି ।
ଦୋହିଁଙ୍କର କାମନ୍ତ୍ରେ ହେଲେ ଯେଣୁ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର
ବାଳିକୁ ମାରିବ ଶୁଣ ବାନର-ଈଶ୍ୱର ।

ଶ୍ରୀରାମ ବଚନ ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବ ସୁଜାନ
ବୋଇଲେ ତୋହୋର କାର୍ଯ୍ୟେ ମୋହୋର ଜୀବନ
ଯେଉଁ ଠାବେ ଥିବେ ସୀତା ଜନକକୁମାରୀ
ଦୂତ ଦେଖି ସେ କଥା ବୁଝିବା ନିଷ୍ଟେ କରି ।
ଠାବ ନିଶ୍ଚେ କରି ମୁଁ କହିବି ତୋର ପାଶ
ଯାହା ଆଜ୍ଞା ଦେବୁ ତାହା କରିବି ଉପାୟ । ୧୯୫ ।
ଏହା ମନ ବଚନରେ ତୋ'ର ଆଣି ପାଇଁ
ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ ଦେବସଙ୍କେ କରିବି ଗୋସାଇଁ ।
ତୋତେ ତ ଅସ୍ପତ୍ୟ କଥା ନାହିଁ ଜଗତରେ
ମୋତ ସ୍ୱଗ୍ୟ ଥିଲେ ସେବା କରିବି ଅସ୍ଥିରେ ।
ମୋହୋର ଅକ୍ଷୋ ଯେବେ ହନୁମାନ ବୀର
ତୋହୋର ଆଜ୍ଞାକୁ ଶଟିଥିବ ନିରନ୍ତର ।
ଶୌର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ସୁବୁଦ୍ଧି ଜ୍ଞାଣନ୍ତି ଧର୍ମଜ୍ଞ
ସ୍ୱତିବନ୍ତ କରିଥିବ ତଦେଶ ଅଦ୍ଭୁତ ।
ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ମୋହୋର ମନ୍ତ୍ରୀ ଦୁଇ
ସଥାଙ୍କ ଥିବେ ସ୍ୱାମୀ ସେବା ସେ ଯୋଗାଇ । ୨୦୦ ।
ନଳ ନୀଳ ସୁଦୃଢ଼ ସେତୁବନ୍ଧ କରିବାକ
ତରଣ ଅଗ୍ନିସ୍ତ କର୍ମ କରିବେ ସକଳ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ମିତ୍ର ଶୁଣ ହୁ ବଚନ
ଏ:ଠି ଉତ୍ସାହୀପୂର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍ଗେ କହିକୁ ବୃଥା ।
କାଳ ସ୍ଥୁଳତରେ ଦେଖି ପାରି ନାହ୍ୟ ଦୃଢ଼ୟ
ମୋହର ନିକଟେ ଆସି ହୋଇବ ପ୍ରାପତ ।
ଏତ ହୁ ବାନର ଦେଖି ହୋଇବୁ ମୋହୋର
ହୃଦୟ ସନ୍ତାପ କଷ୍ଟ ଉଷିବ ତୋହୋର ।
ଏହା ଯାଇ ଉଠିଲା ବାନର କୁଳମଣି
କଣ୍ଠୀତକ କରିବାର ଘୋଷିଲା ଧରଣୀ । ୨୦୫ ।

ଛଟି ଶିରେ ଜର ଦେଇ କୁରଶିଭ ମନେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇ ଅପଣା ଭୁବନେ ।
ସୁଜାଣ ସଙ୍ଗତେ ଚଳିଗଲେ ସର୍ବ ଜନ
ରହିଲେ ଅଞ୍ଜନାସୁତ ସୁବର୍ଣ୍ଣ କଳ ।
ନିଶି ହୋଇଲେ ରଘୁପତି ଶୟନିବା ପାଇଁ
ଦେଖିଲେ ସପ୍ତର୍ଷି ମାନେ ପାଶରେ ବସନ୍ତି ।
ଧନୁ ଧରି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ରହିଲେ ଉଭା ହୋଇ
ରହିଲେ ଚରଣ ତଳେ ପବନ ତନୟ ।
ଅଯୋଧ୍ୟା ରାଜ୍ୟରେ ଯେ ବିବିଧ କଥାମାନ
ରଘୁପତି ଲକ୍ଷ୍ମଣ କହନ୍ତି ଜନ୍ମମାନ । ୨୧୦ ।
କଥା ହୋଇଲେ ନିଦ୍ରା ଆସି ଘାରିଲା ନୟନ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଞ୍ଜନା ସୁତ ହୋଇଲେ ମଗନ ।
ସୁଗ୍ରୀବର କାମ୍ବଳ ମୃଦୁଶେଷ ସହିତେ
କହନ୍ତି ରାମ ମହିମା ହରିଷିତ ଚିତ୍ତେ ।
ନ ଭୁଞ୍ଜିଲେ ଫଳ ମୂଳ ନ କଲେ ଶୟନ
ରଘୁପତି ଦର୍ଶନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କଲେ ମନ ।
ଯେମନ୍ତେ ଜଟା ମୁକୁଟ ଯେମନ୍ତ କପୋଳ
ସୁନ୍ଦର ଭ୍ରୂଲତା ନାସା ଲୋଚନ କୁଣ୍ଡଳ ।
ଦନ୍ତପନ୍ତି କାନ୍ତି ଯେସନେ ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର
ଯେମନ୍ତ ମେଘ ଗମ୍ଭୀର ବଚନ ମଧୁର । ୨୧୫ ।
ଯେମନ୍ତ ଆଜାନୁ ବାହୁ ହୃଦୟ ବିସ୍ତାର
ମଧ୍ୟ କଟି କାନ୍ତି ଶ୍ୟାମ କନ୍ଦର୍ପ ଆକାର ।
ସୁଗ୍ରୀବ ସହିତେ ଭାଇ ସକଳ ବାନରେ
ରୂପ ଗୁଣ କହି ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି ମନରେ ।
ବୋଇଲେ ଅଙ୍ଗଦ ଶୁଣ କପି ଏତେ ଧର୍ମ
କି ଜନମେ ହୋଇବେ ଏମନ୍ତେ ଗଳାବନ୍ଧ ?

ଦେଖିଦେଖିକେ ସୁନ୍ଦର ଶ୍ରୀରାମ ପଦ୍ମମୁଖ
ଦେଖିଦେଖିକେ ଯାଉଛି ମନର ସର୍ବ ଦୁଃଖ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗ ହୋଇଲେ ତ ଶେଷ
ସରସ୍ୱତୀ ନନ୍ଦୀଙ୍କୁ ସେ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ ।
ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର ସକଳ ବାସିଜନ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଧ୍ୟାନେ ରାମ ହୋଇଲେ ମଗନ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗତେ ସକଳ କପିପତି
ଜନ ରାମ ମହିମା ବାଢ଼ିଲେ ପୁଣ୍ୟ ସ୍ମୃତି ।
ଅନୁଗ୍ରହେଣ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନଗରେ ପ୍ରକାଶ
ନିତ୍ୟ ନୃତ୍ୟ ବାଦ୍ୟବାଜେ ନଗରେ ପ୍ରବେଶ ।
ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ସଙ୍ଗତେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଅସି ରାଜା ସନ୍ନିଧାନେ
ସୁଗ୍ରୀବ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୁଣ ସର୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ।
ବୁଲିଥିବା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଚରଣ ଦର୍ଶନେ ।

ଏତେ ବୋଲି ଉଠିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ଧରି
ସଙ୍ଗତେ ଦେଖାଇଲେ ସମସ୍ତ ବାନର ।
ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ସୁଗ୍ରୀବ ବସିବାରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅନ୍ତଃପୁରେ ।
ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ରାମ ଧନୁଶର ନେଇ
ସିଂହାସନ ଉପରେ ବସିଛନ୍ତି ଯାଇ ତେବେ ।
ଅଙ୍ଗଦ ଆଦି ହୋଇଛନ୍ତି ବେଗବନ୍ତମାନ
ସୁଗ୍ରୀବ ସଙ୍ଗତେ ମିଳିଲେ ସୁଗ୍ରୀବର ।
ଦଣ୍ଡବତେ ହୋଇଲେ ଭୂମିରେ ଦେଇ ଶିର
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଉଠିଲେ ମସ୍ତକେ ଦେଇ କର ।

ପଥ ଅନ୍ତ ମଉଳି ଜାଣନ୍ତି ରଘୁବୀର
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବାହିରେ ବସିଲ୍ ସୁଗ୍ରୀବର ।
ସୁଅପତ୍ନି ସଙ୍ଗତେ ସକଳ ମନ୍ତ୍ରିବର
ବସ୍ତ୍ରଭୂଷ ଭରି ଅଙ୍ଗେ ହୋଇଲେ ସମ୍ମୁଖ ।
କର ଯୋଡି ରାମଙ୍କୁ କହିଲେ ସୁଗ୍ରୀବର
ଋଷ୍ୟମୂକ ଗିରି କି ବିଜୟ ହେବ ବର ।
ପର୍ବତ ସଙ୍ଗତେ ଯେତେକ ବାନରମାନେ
ପ୍ରଣାମ ହୋଇଲେ ରାମ ଦେଖିଲେ ନୟନେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ କହନ୍ତି ରଘୁବୀର
କେମନ୍ତେ ଲଙ୍ଘିବା ମିତ୍ର ବଚନ ଗମ୍ଭୀର । ୨୩୫ ।
ଉଠିଲେ ସୀତାସ୍ୱାମୀ ଧରି ଧନୁଶର
ଋଷ୍ୟମୂକ ଯିବା ମିତ୍ର ହୁଅ ଆଗ ଭର ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବୋଲଇ ପଛେ ଥିବ ମୁଁ ଗୋସାଇ
ଆଗରେ ଚଳାଅ ପଥ ପବନତନଇ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ ରାମର ସେବା ପାଇଁ
ସାବଧାନ କରିଲ ଆଗରେ ବୀର ହୋଇ ।
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତେ ବିଜୟ ରଘୁମଣି
ନନ୍ଦୀଗ୍ରାମ ଅରଣ୍ୟେ ରହିଲେ ଧନୁପାଣି ।
ସୁଗ୍ରୀବ ସୁମିତ୍ରା ସୁତ ବସିଲେ ଡାହାଣେ
ବସିଲେ ବାମପାର୍ଶ୍ୱରେ ସର୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀଗଣେ । ୨୪୦ ।
ନଳ ନୀଳ ହନୁମାନ ଯେତେ ସର୍ବ ସୈନ୍ୟ
ଆଗରେ ହୋଇଲେ ଠିଆ ଯୋଡି କର ଦୈନ୍ୟ
ସର୍ବଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଉଠିଲ ସୁଗ୍ରୀବର
ଜାମ୍ବବାନ ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଘେନି ସଞ୍ଚର ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହନ୍ତି ପୁଣ ସୁଷେଣଙ୍କୁ ଚାହିଁ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀଚରଣେ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ।

ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ ସୁଷେଣ ପାଶ୍ୱେ ପଣ୍ଡ
ଔଷଧ ଢାଳିଲ ମସ୍ତକେ ଢାଳି ତୋୟ ।
ସୁଷେଣ ଢାଳିଲ ସାବଧାନ ରଘୁପତି
ଶରଣ ପଶିଲି ତୋତେ ବାନର-ନୃପତି । ୨୪୫ ।
ମୁଁ ଜାଣ କହୁଛି ତୁ ଯେ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ
ଏଣୁକି ଯେ ଉଚିତ କରୁଛ ଦେବସ୍ୱାମୀ ।
ଏତେକ କହି ରାମ ଲଭେ ମଙ୍ଗଳ ହୋଇଲେ
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ସୁଖେ ରାମ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ।
ଶୁଣ ତୁ ମଲ୍ଲଜ ପୂର୍ବେ କହିଅଛି ତୋତେ
ବାଳିକି ମାରିବି କହେ ତୋହୋର ନିମନ୍ତେ ।
ଆଜ ହୋଇଲୁ ଲଭାଅ ବାଳିର କିଷ୍କି ସ୍ଥାନ
ସିଦ୍ଧ ହୋଇଲା ଯେତେକ ଥିଲୁ ଶପଥ ।
ଦୃଷ୍ଟିଗତ ଭଗ୍ନ ମଲ୍ଲଜ ଦେଖୁ ମୋତେ
ମିତ୍ର ଅଟେ ବାଳିକି ମାରିବି ସୁଗ୍ରୀବେ ।୨୫୦।
କହ କହ ମିତ୍ର ତୁ କି ଥିଲୁ ଅନମନ
ସର୍ବଥା ବୋଲୁଛି ଆଜ ମୋହୋର ବଚନ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବସିଲେ ସେ ସୁଗ୍ରୀବ ନନ୍ଦନ
ଶୁଣି ରାମ ବଚନ ହରଷ ହୋଇ ମନ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ମିତ୍ର ଯାଅ କିଷ୍କି ସ୍ଥାନ
ଜାଣ ହୃଦି ବେଳ ଗାଅ ଢାଳ ତୁ ସେବନ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଯେ ଯାହାରେ କିଛ ସ୍ଥାନ ଗଲେ
ପଦ ମୂଳ ଦଣ୍ଡ କି ସମସ୍ତେ ହାସ କଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବେନି, ପେଷରାଜନନ
ବାନରଗଣମାନ କହି ଚଳେବ ସେବନ । ୨୫୫ ।
ସେ ଭଳ ଜବସ୍ୱପ ରହିଲେ ସେ ସ୍ଥାନେ
ଅରଣ୍ୟେ ଯୋଗଜନା ରଞ୍ଜଭଷ ବନେ ।

ଏହି ଅନନ୍ତରେ ସେ ବାଳିର ଦୂତମାନେ
ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ବୁଲୁଥାନ୍ତି ଋଷ୍ୟମୂକ ବନେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗେ ରାମ ସେବେଳେ ଯୂଥମାନେ
ବାଳିଗୁପ୍ତ ଚରମାନେ ଦେଖିଲେ ନୟନେ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ବାଳି ଏକାନ୍ତରେ
ଋଷ୍ୟମୂକ ଚରିତ ସେ କହନ୍ତି ରାଜାରେ ।
ବୋଲନ୍ତି ହେ ଶୁଣ ଦେବ କପିକୁଳପତି
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତେ ପ୍ରବେଶ ଦୋନି ଯତି ।
ମସ୍ତକେ ଜଟା ମୁକୁଟ କର୍ଣ୍ଣରେ କୁଣ୍ଡଳ
ପରମ ସୁନ୍ଦର ତନୁ ଲୋଚନ ବିଶାଳ ।
କଟିତଟେ ବଳ୍କଳ-ବସନ ତାହାଙ୍କର
ବେନିପାଶେ ବେନି ତୂଣ କରେ ଧନୁ ଶର ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଋଷ୍ୟମୂକ ନିକଟର
ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଭୟେ ପଳାଇଲା ସୁଗ୍ରୀବର ।
ପଶିଲା ଗିରିକନ୍ଦରେ ମହାଭୟ ପାଇ
ବୋଇଲା ହେ ହନୁମାନ ବୁଝି ଆସ ଯାଇ ।
କେ ଅଟ ଆଇଲେ ତାହିଁ ବୁଝ ହେ ସକଳ
ଦୃଷ୍ଟ କି ନିର୍ଭୟ ଜାଣି ଆସ ମହାବଳ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନେ ଗଲା ପବନନନ୍ଦନ
ତେଜ ଦେଖି ହେଲା ଭାବ ଚରଣବନ୍ଦନ ।
ବୋଇଲା ସୁଗ୍ରୀବ ଅଛି ଏ ବନରେ
ଦେଖିଲା ତୋହୋର ରୂପ ପଳାଇଲା ଡରେ ।
ସେ ଯତି ବୋଇଲେ ମନେ ଭୟ ହେ ନା କର
ଯାଅ ଶୀଘ୍ର ବେଗେ ଆଣ ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର ।
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଆଣିଲା ସେ ତାହାର ବଚନେ
ଅନେକ ଆଶ୍ୱାସ ତାକୁ ଦେଲେ ଯତିମାନେ ।

ସୁଗ୍ରୀବ କହନ୍ତି ତାର ଦୁଃଖ କଥା ଯେତେ
ରାଜ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ ଅରଣ୍ୟେ ସେ ରହିଲା ଯେମନ୍ତେ ।
ତାହା ଶୁଣି ରାମ ତାଙ୍କୁ ବୋଇଲେ ଉତ୍ତର
ଏବେ ମୁଁ ମାରିବି ମିତ୍ର ଶତ୍ରୁକୁ ତୋହର ।
ଶୁଣି କହେ * ଦଶିସ୍କନ୍ଧ ପ୍ରସ୍ନୀଭୂତ ହୋଇ
ଅଦୃଷ୍ଟେ ଥିବ ସେ ଅଛି ବାନ୍ଧି ଯାଇଁ ।
ବୋଇଲା ଯାଇ ବଳ୍ପିତ୍ୟ ଥିବ ଯେତେ ମୋତେ
ତାହାର (ଅନେକ) ଅସ୍ଥି ମୁଁ ଫେଲିଲି ଦୂରେ ଜମନ୍ତେ ।
ବଚନ କହୁଛି ଭକ୍ତି କରଇ ମନରେ
ତାଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ସେ କହୁଛି ଏକାନ୍ତରେ ।
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ତମାଳ ବୃକ୍ଷ ତାଳିବାର
ଯାଅ ଦେଖି ଯାଅ ଭୂଷ୍ୟମୂକ ଶିଖର ।
ଯେତେବେଳେ ସେହି କଥା ହୋଇଲା ବନରେ
କାରଣରେ କହୁଥିବ ମୋହୋର ଆଗରେ ।
ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ସୁରଗଣ ସମସ୍ତେ ଅଇଲେ
ଦୋଷ୍ୟ ହୋଇ ଭୂଷ୍ୟମୂକ ବନରେ ରହିଲେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ତହିଁ ସୁଗ୍ରୀବ ସ୍ୱଜନ
କାର୍ଯ୍ୟକର୍ମ ସାଧିଲେ ତାଙ୍କରି ସର୍ବସୈନ୍ୟ ।
ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମନ୍ଦିରେ ସକଳ ବାନରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସାଇଁ ସ୍ୱଧାମ ଆଗରେ ।
ଦଶରଥନନ୍ଦନ ଧନୁରେ ଗୁଣ ଦେଇ
ବୋଇଲେ ମିତ୍ର ତୁ ଚାଲ ଆଗ ହୋଇ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବ ମସ୍ତକେ କର ଦେଇ
ଚତୁର୍ଦିଗ ସନ୍ଧିତେ ସେ ଆଗରେ ଚଳଇ ।

* ବାଳି

ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀରାମ ପଛେ ସୁମିତ୍ରା କୁମର
ତାହାଙ୍କ ପଛରେ ଗଲେ ହନୁମାନ ବୀର ।
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନିକଟେ ଯାଇଁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ସେ ଧନ୍ୟ ମିତ୍ରତ ସେହୁ ଦେଶ ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହନ୍ତି ଦେବ ବାଳିର ଏ ପୁର
ସ୍ୱର୍ଗେ ନ ପାରନ୍ତି ଲଙ୍ଘେ ଦେବତା ଅସୁର ।
ତୋହୋର ଆଜ୍ଞାକୁ ଦେବ ନିର୍ଭୟ ହୋଇଲି
ତୋହୋର ଆଜ୍ଞାଏ ଦେବ ଏଥିକୁ ଆଇଲି । ୧୮୬ ।
ଯେବେକ ସ୍ୱାମୀ ମୋତୋହୋଇବେ ପାରିବୁ ରଣେ ଜିଣି
ପୁରଦ୍ୱାରେ ଗାଳିକି ଡାକିବା ନାମ ଧରି ।
ଏହା ଶୁଣି [ଚ] ଉହାଡ଼େ ରହିଲେ ରଘୁମଣି
ଦକ୍ଷିଣ କରରେ ଶର ଧାନର୍ଚ୍ଚ ଟାଣି ।
ଧନୁର୍ବାଣ ମାଳ ହୋଇଲେ ସ୍ୱାମୀ ଉଭୁ
ନିଷ୍ଠୁର ବାନାଣେନ ଯେପନେ ଲୁଚୁଣୋକ ।
ଦୋଇଲେ ମଉହ ଯାଥ ସୁର ନିକଟକୁ
ନାମ ଧରି ଡାକ ମିଛ ବାନର ସ୍ୱଭାବକୁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବ ପଥରେ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ
ଆଜି ବାଳି ଅଛିଅଛ ସଂଗ୍ରାମର ପାଇଁ । ୧୯୦ ।
ତାରୁ ଦେଖ ମନ୍ଦରେ ଝଟକୁ ପୁରେ ପଶି
ନିକଟେ ହୋଇଲୁ ତୋର ଧାନଖଣ୍ଡ ଟାଣି ।
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଫଲ୍ଗୁକୁ କୁ ଧର୍ମ ନ ବାସ୍ତବ
ତେବେ ହୋଇ ନ ଆସି ରହନ୍ତୁ କି ବସ୍ତୁର ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନ ଶୁଣିଲୁ ସ୍ୱକା ବାଳି
ହୋଇଲୁ ମୋତେଲାରେ ଦେଖ ଦୋଷଅଛି ଘାଣ୍ଡି
ଶୁଣୁଅଛି ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନ ପରସ୍ପ
ଶାର୍ଦ୍ଦୁଳ ଅଗ୍ରରେ ମୃଗ ହୋଇଲୁ ନିର୍ଭୟ ।

ମହାସ୍ତ୍ର ଅଗରେ ଦୃପ୍ତା କରୁଛି ଗର୍ଜ୍ଜନ
ମୋତେ ଡାକିବାକୁ ସୁଗ୍ରୀ ହୋଇଲା ସ୍ଵଜନ । ୧୯୫ ।
ସେ ଥିବା ପାଞ୍ଚିବା ଲାଗି ଦାଉଡ ଭୂଷଣ
ତାରା ମୋତେ କହିଲେ ସକଳ ସ୍ଵରୂପଣ ।
ତାହାଙ୍କ ଠାକୁର ଏ ତ ରଣ ସଂଗ୍ରାମରେ
ଦେବଣି ଅବସ୍ଥା ପାଇ ତାହାଙ୍କ ମୋହୋଇଲେ ।
ସେ କାଳିପାଖର ଥିବା ବଳ ମଦ ପଣ୍ଡ
ଏତେ ବୋଲି ବାହାରି ସେ ହୋଇଲି କଟକି ।
ସେପରେ ସୁର୍ଯ୍ୟ ଡାଳ ଅଗ୍ରାଗେ ଶାଖା
ସୁଗ୍ରୀବର ନିକଟେ ପ୍ରବେଶ ହେଲା ଯାଇଁ ।
ତମଭିତରେ ଝଗଡିଲେ ସକଳ ଚନ୍ଦ୍ରବରେ
ଝଟନ୍ତି ପଡନ୍ତି ଦେଖି ଦୁଃଖିତ ସମରେ । ୨୦୦ ।
ଧନୁରେ ଦେଖାଇ ବାଣ ଦେଖା ରଘୁମଣି
ବାଳି ସୁଗ୍ରୀବର ଭିନ୍ନ ନ ପାରିଲେ ଚିହ୍ନି ।
ସମାନ ବସ୍ତ୍ର ରୂପ ଭାନ୍ତି ଏହାଙ୍କର
ନ ଜାଣି ଦେଖନ୍ତି ମୁଁ ଯେଣିକି ଯୋରକର ।
ନ ଜାଣି ମିତକୁ ମୁଁ ମାରିଲେ ଶରଘାତେ
ମିତ୍ରଦ୍ରୋହୀ ବୋଲି ମୋତେ ବୋଲିବେ ଜଗତେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ମାଥେ ପୁଷ୍ପ ଯୋଡ଼ିଲା ତାଳ
ମୋହିତଚିତ୍ତେ ସୁଗ୍ରୀବ ପଶିଲା ବୀର ଭଳି ।
ପତ୍ରେକ୍ର ପାଦସ୍ପର୍ଶ କଲି ମସ୍ତକରେ
ପବନ ସମାନେ ଯାଇଁ ପଶିଲି ମଧ୍ୟରେ । ୨୦୫ ।
ଜାମ୍ବୁବାନ ସୁଷେଣ ଅଙ୍ଗଦ କର ଯୋଡି
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ସଂଗ୍ରାମେ ମାରିଲି ବୀର ବାଳି ।
ମଣ୍ଡିଲି ସକଳ ଭାଗ୍ୟ ପଡିଲି ମଧ୍ୟରେ
ମରଣ ଲଭିବି ବୋଲି ଥିଲି ଜୀବନରେ ।

ଦେଖିବା ତାହାଙ୍କୁ ସ୍ୱାମୀ ସେଠାରୁ ଯାଇ
ତୋହୋର କୃପାରେ ଅତା ଥିବ ପ୍ରାଣ ପାଇ ।
ସେଇଁ ଠାରେ ପଞ୍ଚଅଛି ସଂଗ୍ରାମ ଭୂମିରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସୁଗ୍ରୀବର କଣ୍ଠରେ ।
ମୋହ ତେଜି ଚେତନା ପାଇଲ ସୁଗ୍ରୀବର
ରାମର ବଦନ ସୁଷ୍ଟଁ କହିଲ ଉତ୍ତର । ୬୧୦ ।
ମହାତେଜୁ ବୋଲି ସ୍ୱାମୀ ଜାଣିଥିଲି ତୋତେ
ମୂଢବୁଦ୍ଧି ରୂପରେ ଦର୍ଶନ ଦେଲୁ ମୋତେ ।
ଅରଣ୍ୟ ଯେସନେ ହ୍ରଦ ମର୍କଟସକଳ
ହାଲେ ହାଲେ ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ଭକ୍ଷୁଥାନ୍ତି ଫଳ
ତାହାଙ୍କୁ ହେମନ୍ତେ ଶରେ ମାଉଅଛ ରାମ
ତାହା ପ୍ରାୟେ ବୁଝିଁଲୁ ବାଳିର ପରାକ୍ରମ ।
ଶିଶୁ ପ୍ରାୟେ ବୁଝିଁ ତୁ ଜଣା କହିଥିଲୁ
ଦେଖି ତାକୁ ଭୟେ ଧନୁ ଧରି ନ ପାରିଲୁ ।
ସେତେବେ ତୁ ବାଳିକି ମାରି ନ ପାରିଲୁ ରଣେ
ମୋତେ କେଣି ଅଣିଲୁ ତୁ ଦେବାକି ମାରଣେ । ୬୧୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନ ଶୁଣିଣ ହନୁମାନ
କୋପଭର ହୋଇ ବୀର କହିଲ ବଚନ ।
ବୋଲିଲୁ ମାତୁଳ ଭ୍ରମ ହୋଇଲୁ ନିଶ୍ଚୟ
କହୁଣିଛ କହୁଛ ବାଳକପଣପ୍ରାୟେ ।
ଯାହାର ଇଚ୍ଛାକୁ ଏ ସକଳ ସୃଷ୍ଟି ଜାତ
ଇଚ୍ଛା କଲେ ଜଗତ କରନ୍ତି କ୍ଷଣେ ହତ ।
ତାହାଙ୍କୁ ବୋଲିଲୁ ତୁ ବାଳିକି ଭୟ କଲୁ
ଭ୍ରମ ହୋଇ ଏମନ୍ତ ବଚନ କହିଁ ବୋଲୁ ।
ହନୁମାନ ବଚନେ ସୁଗ୍ରୀବ ଜ୍ଞାନ ପାଇ
କରଯୋଡ଼ି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସମ୍ମୁଖେ ଜଣାଇ । ୬୨୦ ।

ତେଣୁ ଦେବ ଜାଣନ୍ତୁ ଦୋଷ କ୍ଷମା କର
କୃତାନ୍ତରେ ଅଛୁଁ ତୋତେ ଭରସା ମୋହୋର ।
ବାଲଠାରେ ପାଇଲି ବାନ୍ଧବ ପରିଜନ
ଜାଣିଲି ପିଣ୍ଡରେ ଅଛୁ ପ୍ରାଣ ନ ରହିବ ।
ଏ ବେଳ ମୋହୋର ଦେବ ଦୁଃଖିତ ମନରେ
ବାହୁଡ଼ ଅପ୍ରାଧ ଯାନ ପଦ୍ମ ତଳରେ ।
ତେଣୁ ଦେବ ବାନ୍ଧାର୍ଥୁ ଛନ୍ତୁ ଦୋଷ କ୍ଷମା କର
ମୋହୋର ଆଶ୍ରିତ ଦୃଷ୍ଟି ଲାଗେରେ ଜାଣିର ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ମିତ୍ର ଅବ ମୋର ପାଶ
ତୋତେ କି ବୋଲିବି ମିତ୍ର ମୋହୋର ପ୍ରକାଶ । ୬୨୫ ।
ଉତ୍ତରେ ବୋଲଇ ମିତ୍ର ତୋହୋର ନିମନ୍ତେ
ବାଳିଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ମୁଁ ମାରିବ ଶରଘାତେ ।
ଦେଖିଲି ବାଳିକୁ ତୋର ସଂଗ୍ରାମ ସଂଦେହେ
ଏଣୁଇ ଅନ୍ୟ ଛଳ୍ୟ ଦୁହିଁଙ୍କର କାୟେ ।
ସେ ବେଳ ଭ୍ରାନ୍ତିରେ ମିତ୍ର ନ ଛାଡ଼ିଲି ଶର
ଉତ୍ତର ବାହୁଡ଼ି ମିତ୍ର ହୋଇଛି ମୋହୋର ।
ହେଉ ମୋର ଥିବା ବେଳି କୁଟିଳ ଶରଦୃଷ୍ଟି
ସର୍ବଥା ମନରେ ନିହ ନ ଧର ସନ୍ତାପ ।
ଶୁଣ ହେ ମଇତ୍ର ଚିନ୍ତା ଦୁଷ୍ପ୍ରଣୟ ସ୍ଥାନେ
ସର୍ବଥା କେବେହେଁ ଦୁଃଖ ନ ଧରିବ ମନେ । ୬୩୦ ।
ଦେଖୁ ଯୋଗ୍ୟ କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଲେଉଟି ଆସିବା
ତୋହୋର ନିମନ୍ତେ ଚିହ୍ନ ବାଣିଛ ନାହିଁବା ।
ଏମନ୍ତ ବାପଛି ହେଉଁ କାଳକର ଯେ କଥା
ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ଲମ୍ବିତେ ଯାହା ଲିଖିଛି ବିଧାତା ।
ସେତେ ଜାଳ ବାଳିକା ସେ ଅଙ୍ଗ ଦେଖ ସେବା
ଅକ୍ଷିଳର ଫଳ ଭର୍ମ ଦେ ଆଜ ଦଲିବ ।

ସେଉଁ ଦିନୁଁ ଧର୍ମକୁ ସେ ଛାଡ଼ିଲା କପୀନ୍ଦ୍ର
ସେହିଠୁ ଦିନୁ ନିକଟ ହୋଇଲା ତାର ଅନ୍ତ ।
ଏବେ ତୁମ୍ଭେ କପିଗଣ ସଙ୍ଗରେ ଲଗାଇ
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତରେ ମିଳନ୍ତୁ ଯାଇଁ । ୩୩୫ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ମନ୍ଦିରକୁ ଗଲା ସୁଗ୍ରୀବର
ରହିଲେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନଦୀର ତଟର ।
ରହିଲା ଅଞ୍ଜନାସୁତ ଶ୍ରୀ ଚରଣ ତଳେ
କରପଦ୍ମ ଯୋଡ଼ି ପାଦ ଧରିଲା ଅତଳ ।
ତୁମ୍ଭେ ଯେତେ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ଯେ ଧ୍ୟାନ୍ୟ ସନ୍ତମାନ
ବ୍ରହ୍ମପ୍ରେମେ ତପସ୍ୟା କରନ୍ତି ଯେତେ ଜନ ।
ବ୍ରହ୍ମାଦି ନନ୍ଦନ ସର୍ବ ଦେବଗଣ ଯେତେ
ଶ୍ରେତଜ୍ଞାନେ ତପସ୍ୟା କରନ୍ତି ସର୍ବ ମୁନି ।
ହୃଦ୍ରୀତ ଭୁଞ୍ଜେ ଶ୍ରେତଜ୍ଞାନେ ନିରଖିଥ
ପ୍ରମଳ ତପଇଲେ ସେ ଘୋର ତପ କରି ।୩୪୦।
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବ ଦେବଗଣ
ରାମ ଅବତାର ମୁଁ ହୋଇବି ନାରାୟଣ ।
ବାନର ସ୍ୱରୂପେ ଜାତ ହୋଇବ ସକଳ
ଲଭିବ ଦର୍ଶନ ମୋର ଚରଣକମଳ ।
ସେ ଫଳ ପାଇବା ଆସି ହୋଇଲା ଛାମୁରେ
ଦେଖିଲୁ ପରମବ୍ରହ୍ମ ଚର୍ମ ନୟନରେ ।
ଫିଟିଲା ଦୁଷ୍କୃତ ସର୍ବ ଦୁଃଖ ଗଲା ନାଶ
ଲଭିଲୁ ପରମ ମୋକ୍ଷ ଛେଦି ମୋହ ଫାଶ ।
ଏମନ୍ତେ କହନ୍ତେ ସୁଖେ ଋଷ୍ୟମୂକେ ରହି
ବାଳି ସୁଗ୍ରୀବର ସଂଗ୍ରାମ କଥା କହି ।୩୪୫।
ଦିନ ସକଳକୁ ରାମ ଦର୍ଶନ କିମନ୍ତେ,
ସୁଗ୍ରୀବର ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ସଙ୍ଗତେ ।

ନଳ ନୀଳ ଜାମ୍ବବାନ ସହିତେ ବାନରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ରାଜା ସୁଗ୍ରୀବ ଆସରେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବସିଛନ୍ତି ନଦୀତୀରେ
ବେଣୀ ପାଶେ ବେନି ତୂଣ ଧନୁଶର କରେ ।
ଅପେ ଋଷ୍ୟ ହୋଇଅଛି ପଞ୍ଚନା ଭ୍ରମର
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାହିଁ ରାଜା ସୁଗ୍ରୀବର ।
ଯାହା ପାଦପଦେ ମୁନି ଧ୍ୟାଉଆନ୍ତି ନିତ୍ୟ
ସେ ଚରଣ ସୁଗ୍ରୀବ ଧାଇଲା ଦଣ୍ଡବତେ । ୩୬୦ ।
ଅଶ୍ର ଆସ ମଧୁର ବୋଲନ୍ତି ରଘୁମଣି
ବାଳି କୁବଚନ ମିତ୍ର ଚିନ୍ତା ଏଥିକଣି ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ କହନ୍ତି ସୁଗ୍ରୀବ ଯୋଡ଼ି କର
ମୋହୋର ବଚନ ଦେବ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ପୂର୍ବର ଚରିତ ଦେବ ଯାହା ଅଛି ଶୁଣି
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ କହିବି ଠାକୁର ରଘୁମଣି ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ମିତ୍ର କହ ମୋ ପାଖରେ
ଯାହାଃ ଶୁଣିଅଛ ମିତ୍ର କହିବା ମୋହୋରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହନ୍ତି ଶୁଣ କରୁଣାସାଗର
ବାଳି ଦୁନ୍ଦୁଭିର ପୂର୍ବେ ହୋଇଲା ସମର । ୩୬୬ ।
ଦୁନ୍ଦୁଭିକି ସଂଗ୍ରାମେ ମାଇଲା ବାଳିବୀର
ଅସ୍ଥି ତାର ପଡ଼ିଅଛି ପର୍ବତର ଶିର ।
ଦେଖ ବାଳବନ୍ତେ ତାହା ନ ପାରନ୍ତି ତୁଳି
ମୁନି ତପୋବନର ନିକଟେ ଅଛି ପଡ଼ି ।
ସେହୁ ଦେବ ଆକାଶବାଣୀ ଯାହା ଅଛି ଶୁଣି
ସେ କଥା କହିବି ଦେବ ଶୁଣ ଚକ୍ରପାଣି ।
ଶୁଣିଲୁ ହେ ଶୁଣ ଶୁନ୍ଦେ ସକଳ ବାନରେ
ବାଳିର ମାରିବେ ଏକ ନାହିଁ ସଂସାରେ ।

ହୁନ୍ଦୁଭିସ୍ୱନର ଅଗ୍ନି ଉଠୁଁ ଅଛି ଯଣ
ଦେଖୁ ବାନରବାହ୍ନା ଭାଲୁ ନଥାଉନ୍ତ ସ୍ଥଳ । ୩୨୦ ।
ତରଙ୍ଗ ଅଘାତେ ଯେ ପାଷାଣ ତାହାଃ ଠାଣ
ତାହାର ହସ୍ତରେ ଲଗେଁ ନାଗସିବା ବାଣ ।
ଅବାର ବଥାଏ ଦେବ ଦୁଷ୍ଟା ଛାମୁରେ
ତୃଣାଳ ସପତ ଶାଳ ଅଞ୍ଚ ଅରଣ୍ୟରେ ।
ନା'ଳ ଦେଳା ଶାଳ ଯେ ଛେଦିଲ ନାସ୍ତରେ
ସାତ ଶା'ଳ ଛେଦିଲା ଯେ ନାଙ୍ଗୁଁ ଭରତରେ ।
ଯେ ଛେଦପାରିବ ସେ ସ୍ୱପତ ମହାଶା'ଳ
ତାହାର ଶରେ ମରିବ ସେତୁ ବାଳିବର ।
ଯାହା ଶୁଣି ଅଲି ଦେବ ମୋହୋର ଭଣ୍ଡରେ
ଶୁଣିବା ପଦ୍ମନେତ୍ର ଭଣ୍ଡିଲ ଛାମୁରେ । ୩୨୫ ।
ମୁଁ ଭ ନ ବୋଲିବ ଦେବ ଭଣିବା ବଚନୁ
ନନ୍ଦନେ ଦେଖିବ ଯଶ ହୋଇବ ନର୍ଭନୁ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଭଣ୍ଡୁଁ ଦେବ ଶୁଣି ଭା ଉଷିର
ମୁନା ସିଂହ ଗ୍ରାମ୍ଭକ ଉଠିଲେ ଥାଇଦାର ।
ହୁନ୍ଦୁଭିର ଅସ୍ଥି ମିଳ ଅଛି ଦେଖଁ ଠାରେ
ଅସ ଅସ ମଲଛ ହୋ ସିବା ଥାଇଦାରେ ।
ହୁନ୍ଦୁଭିର ଅସ୍ଥି ଅଛି ଦେମନ୍ତ ପ୍ରକାର
ସର୍ବତର ଗ୍ରାଷ୍ମ ଦାନ୍ତ ଦେଖିବା ତାହାର ।
ଅଗ୍ରେରେ ଭଗାଉ ବାହେ ଶରନଲ୍ଲମର
ପଛରେ ବଳଗ୍ନୁ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୋଦର । ୩୩୦ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସୁଷେଣ ପଛରେ ଜାମ୍ବାନ
ବଳେ ଭଲ୍ଲ ଗଲେ ପ୍ରଭୁ ଭୁବନମୋହନ ।
ଶ୍ରୀରାମ ପଛରେ ବଳେ ସୁମିତ୍ରା କୁମର,
ସମସ୍ତ ବାନର ଗେଲ ପଛେ ସୁଗ୍ରୀବର ।

ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଅସ୍ଥି ପଡିଅଛି ଯେଉଁଠାଏ
ସେଠାରେ ଦୁଃଖଦାତା ପହଞ୍ଚେ ବନରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହନ୍ତି ଜେନ କରଯୋଡ଼ ଯୋଡି
ସାବଧାନ ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଅସ୍ଥି ଅଛି ପଡି ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହନ୍ତେ ରାମ କର୍ଣ୍ଣରେ ଶୁଣିଲେ
ଦୁନ୍ଦୁଭିର ଅସ୍ଥି ବୋଲି ଲକ୍ଷ୍ମଣ କାଢ଼ିଲେ । ୩୭୫ ।
ପଡିଅଛି ଅସ୍ଥି ତାର ଡିଙ୍ଗରର ପ୍ରାୟ
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ ଛୁଇଁଲେ ରାମରାୟ ।
ଚରଣ ଅଘାତେ ଅସ୍ଥି ଉଡିଲା ଆକାଶେ
ଅସ୍ଥିର ନର୍ଘାତ ସେ ଶୁଭିଲା ଦଶଦିଶେ ।
ଅସ୍ଥିର ଭିତରୁ ନାରୀ ହୋଇଲା ପ୍ରକାଶେ
କରପଦ୍ମ ଯୋଡି ସ୍ତୁତି କରଇ ଆକାଶେ ।
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ଦଶରଥର ନନ୍ଦନ
ଅଶେଷ ଜଗତ ତୋର ଚରଣ ବନ୍ଦନ ।
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ଦେବ ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ
ଧ୍ୟାନ ଧାରଣରେ ଯୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ୩୮୦ ।
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ଦେବ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶେ ଜାତ
ଆଳାଏ (ରେ) ମାନବ ବେଶ ଜଗତର ନାଥ ।
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ଦେବ ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର
ପରମ ଅଦ୍ଭୁତ (?) ଯୋଗୀଜନମାନଙ୍କର ।
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ଦେବ ଜଗତର ବନ୍ଧୁ
ଅନେକ ଜନ୍ମର ଦୁଃଖ ନମିଷେ ପ୍ରଭୁ ।
ହେ ଦେବ ପୂର୍ବର ଦୋଷେ ଶାପ ହୋଇଲି
ଅଜ୍ଞାନ ଦଶରେ ମୁଁ ଅନେକ ଦୁଃଖ ନେଲି ।
ପାଇଲି ଅନେକ କଷ୍ଟ ତୃଷ୍ଣାର ପାପରୁ
ତରିଲି ତୋହୋର ଶ୍ରୀଚରଣ ପ୍ରସାଦରୁ । ୩୮୫ ।

କହୁଁ କହୁଁ ବାନର ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଆସି
ରାମରୂପ ଦର୍ଶନେ ବାନରେ ରହେ ବସି ।
ନୟନେ ଦେଖିଲେ ତାହା ସକଳ ବାନରେ
ନୋହଇ ବାନର ବୋଲି ଭାବନ୍ତି ମନରେ ।
ମନବୁଦ୍ଧି ଯିବା ଅନ୍ତେ ସଂଶୟ ବସ୍ତୁର
ବୋଲନ୍ତି ବାଳକି ରାମ ନ ପାରିବେ ମାରି ।
ଯେଉଁ ରୂପେ ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେ ନୟନରେ
ସର୍ବଥା କରନ୍ତା ନାହିଁ ଜେବଡ଼ା ଅସୁରେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ମିତ୍ର ଏଠାବରୁ ଯିବା
ଯାହିଁ ଅଛି ସପ୍ତତାଳ ମୋତେ ଦେଖାଇବା । ୩୯୦ ।
ସୁଗ୍ରୀବ କହଇ ଶୁଣ ହେ ରଘୁନନ୍ଦନ
ସପ୍ତ ତାଳାଙ୍କୁ ଚାଲୁ କରିଅ ଦର୍ଶନ ।
ସୁଗ୍ରୀବବଚନ ଶୁଣି ଆଗ ହୋଇଗଲେ
ସପ୍ତଶାଳ ଠାରକୁ ପଥ ଦେଖାଇଲେ ।
କହିଲ କର ଦେଖାଇ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ଦେଖ ଦେବାସୁରଶାଳ ମହାଜଙ୍ଗୁବୀର ।
ଦେଖୁ ତାହା ଭେଦ ନ ପାରନ୍ତି ରଘୁବୀର
କେଉଁ ଶାଳ ଭେଦଇ ସେ ବାଳି ମହାବୀର ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନେ ବାଣ ଧନୁରେ ବସାଇ
ସପ୍ତ ଶାଳାଙ୍କୁ ରାମ ଅନାଏ ଠନାଇଁ । ୩୯୫ ।
ଆକର୍ଣ୍ଣ ପୂରେଇ ରାମ ଛାଡ଼ିଲେ ଶର
ଭେଦିଲା ସପ୍ତଶାଳ ହୋଇଲା ବାହାର ।
ବସୁନାଗ ଅଛଇ ସେ ଶ୍ରୀରାମର ଶର
ଭେଦିବ କଳୁଷମ ସପ୍ତ ତଳୁବାର ।
ତହୁଁ ଭେଦ କଲେ ବାଣ ଋଷ୍ୟମୂକ ଗିରି
ପାତାଳେ ପଶିଲା ବାଣ ପୃଥିବୀ ବିଦାରି ।

ଯେତେ ଦୁଷ୍ଟ ଦୈତ୍ୟ ପାତାଳପୁରେ ଥିଲେ
ରାମବାଣ ଅନଳେ ସେ ଦହନ ହୋଇଲେ ।
ପାତାଳ ଭୁବନେ ଦୁଷ୍ଟ ଦାନବଙ୍କୁ ମାରି
ଫେରିଲେ ନାରାଚ ରାଜହଂସ ରୂପ ଧରି । ୪୦୦ ।
ରାଜହଂସ ରୂପ ବାଣ ଆସଇ ଗଗନେ
ସୁଗ୍ରୀବର ସହିତେ ଦେଖନ୍ତି କପିମାନେ ।
ରାଜହଂସ ରୂପେ ବାଣ ଗଗନୁ ଖସିଲା
ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେ ରାମ ତୂଣୀରେ ପଶିଲା ।
ରାମ ବାଣ ଛେଦନ କରନ୍ତେ ଶମ୍ବୁକରେ
ସ୍ୱର୍ଗିବାକୁ ହୋଇଣ ବସିଲେ ନନ୍ଦନାରେ ।
କରଯୋଡ଼ି କହନ୍ତି ସେ ଶ୍ରୀରାମ ଛାମୁରେ
ଅବର ଜନମ ପାଇଥିଲୁ ତୁମ୍ଭଦ୍ୱାରେ ।
ନାରଦରେ ଛେଦିଲୁ ଆମର ଦୁଃଖଭର
ଅଜ୍ଞାନ ଘୋର ସଂସାରୁ କଲୁ ଦେବା ପାର । ୪୦୫ ।
ତୁମ୍ଭର ମହିମା ଦେବ କେ ପାରିବ ଜାଣି
ଯାହା ନାମ ନିରତେ ଜପଇ ଶୂଳପାଣି ।
ତୁ ଅଟୁ ଜଗତ ବନ୍ଧୁ ତୁ ସେ ପିତାମାତା
ତୁ ତୋହୋର ସର୍ବ ରୂପ ସୃଷ୍ଟିକା କର୍ତ୍ତା ।
ଜଳଭୂମ ପ୍ରଭୃତି ତୁ ସଂସାର ରଚଇ
ହେଉ ତୁ ସୃଷ୍ଟିଥାଉ ଖେଳିବାର ପାଇଁ ।
ଅସ୍ତଦଶରଥେ ଜନ୍ମ ନିଲୁ ହୋଇଥିଲୁ ।
ତୋହର ଦର୍ଶନେ ମହା ଦୁଃଖ ଦୂର କଲୁଁ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦର୍ଶନେ ନିର୍ମଳ ବପୁ ପାଇ
ବିମାନରେ ବସି ଗଲେ ଗଗନେ ସ୍ୱର୍ଗାଇ । ୪୧୦ ।
କହେ ରାଜା ଯୋଗେନ୍ଦ୍ର ଜାନକୀ ପତି ରାମ
ସଂସାର ଘୋର ପାପକୁ ଚରଣେ ପ୍ରଣାମ ।

ମୁଁ ଅତି ମୂର୍ଖ ବୁଦ୍ଧି କ୍ଷୁଦ୍ର ସେ ଜୁଝିବି ଭରଣ
ବାନ୍ଧୁ ଦାର ଶ୍ରୀରାମ ତୋ ଚରଣ ଶରଣ ।
ଦେଖି ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ସ୍ନେହ ସକଳ ବାନରେ
ଦେଖିଲୁ ଶୁଣିଲୁ ନାହିଁ ଏମନ ଜଗତରେ ।
ଦେବଗଣ ସଙ୍ଗତେ ଶୋଭନେ ଚନ୍ଦ୍ରମାଥି
ଶୀରବନ୍ଧୁ ତଟରେ ଭେଟିରେ ଜଗନ୍ନାଥ ।
ସେହି ମତେ ସୁଗ୍ରୀବ ସକଳ ସୈନ୍ୟ ଘେନି
ଭେଟିଲେ ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ଶ୍ରୀପଦ୍ମ ଦେନି । ୪୧୬ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗତେ ସକଳ କପିଗଣ
ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି ଧ୍ୟାଇ ଶ୍ରୀରାମ ଚରଣ ।
ଉଠିବାର ସର୍ବ କପି ଶିରେ କର ଦେଇ
ମହା ଉତ୍ସ ପାଇ ବୀର କଟକ କହେନାଇ ।
ବାସବ ସମ୍ଭେଦ ଯେତେ ସର୍ବ ଦେବଗଣ
ନମିଷ ମାତ୍ର ସତ୍ତ୍ୱ ନ ପାରନ୍ତେ ତୋ ରଣ ।
ସେ କାଳ ମାରିବା ବୋଲି ନ ପାରି ଚରଣେ
ଦେଖ ଅଜ୍ଞାନ ପଣ ଅଗ୍ରତେ କରି ତୋତେ ।
ଅପରାଧ ଶ୍ରୀରାମ ହେଲୁ ଅପରାଧ କ୍ଷମା କର
ଅବଜ୍ଞାନ ବୁଝିଲି ଅଭୟ ମୋତେ ଦିଅ । ୪୨୦ ।
ପାଦଘାତେ ପକାଇ ଦୁନ୍ଦୁଭି ମହାମେରୁ
ବାଣଘାତେ ଛେଦିଲ ସପ୍ତତାଳ ତରୁ ।
ବାଳିଙ୍କ ବଜ୍ରଘ ଅସି ଭଳେ ନିଶାଚରେ
ସଙ୍ଗତେ ଯୋଡ଼ାଇଛନ୍ତି ସକଳ ବାନରେ ।
ଏହି ଅନନ୍ତରେ ସେ ବାନର ସ୍ୱରମାନେ
ନିରନ୍ତରେ ସ୍ତୁତି ଥାନ୍ତି ଚରଣପଦ୍ମ ବନେ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଶ୍ରୀରାମ ଯେତେ କଥାମାନ
ଶୁଣି ଶୁଣିପଲେ ସବୁ ବିସ୍ମୟ ଭୁବନ ।

ଦୁନ୍ଦୁଭି ଅସ୍ତ୍ର ସ୍ଖଳିତ ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ହେତନ
ଦେଖି ଦଣ୍ଡ ପତ୍ରରକ୍ଷ ସମସ୍ତ କଥାନ ।୪୬୫ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇ କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ
ବାଳିସୁତ ବାଳୀଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ଅସ୍ଥାନରେ ।
ସ୍ଫଟିକଆସନରେ ବସିଛନ୍ତି ନୃପତି
ଚେତ ସେବା କରୁଛନ୍ତି ଅନେକ ସୁନ୍ଦରୀ ।
ମଣିମନ୍ତ୍ର ମୁକୁଟ ଶୋଭୁଛି ମସ୍ତକରେ
ମାଳ ଚନ୍ଦନ ବିଲେପି ଅଛନ୍ତି ଶରୀରେ ।
ନାନାରତ୍ନ କୁଣ୍ଡଳ ଖଚିତ କର୍ଣ୍ଣମୂଳେ
କଣ୍ଠେ କୁସୁମ ଶ୍ରେଣୀ ଦୋହଲୁ କଣ୍ଠଦେଶେ ।
କନକ ଭାଜନ ଧରିଅଛି କେହି ମୁଖେ
ତାରି ତାମ୍ବୁଳ ତାମ୍ବୁଳ ଯୋଗାଇ ଦିଅଇ ମୁଖେ ।୪୭୦ ।
ଧରି କେହି ଚରଣ ଚାପିଛି କେମନ୍ତ ନାରୀ
କେହୁ ବାଜେ ଅଳକ ଚାମର କରେ ଧରି ।
ରତ୍ନମୟ ମନ୍ଦିର ଯେ ମଣି ମଣ୍ଡି କାନ୍ତି
ସର୍ବଦା ଜ୍ୟୋତିଷ କରୁଁ ଦୀପିକୁଳମଣି ।
କପିରାଜା ବସିଛନ୍ତି କନକ ଆସନରେ
କରନ୍ତି ଭୁଞ୍ଜି କଥା ଅତି କୌତୁକରେ ।
ତାଙ୍କୁ ଧରଇ ସେବକ ତାମ୍ବୁଳ ଅଣ୍ଟେ
ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ନେହଁ ଦୃଷ୍ଟି ହରଷିତ ଚିତ୍ତେ ।
ଦେବାସୁର ଦାନବେ ଯେ ଶକ୍ତି ନ କରନ୍ତି
ବହ୍ନିମନ୍ତ୍ର ଭୁବନ ଭିତରେ ବାହୁବଳ ।୪୭୫ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ଯେ ହୋଇଲେ ସର୍ବସୁରେ
ପରବେଶ ଯାଇଁ କପିରାଜା ସିଂହଦ୍ୱାରେ ।
ଦ୍ୱାରପାଳ କହନ୍ତି ଯେ କୃଷ୍ଣ ନାମଠାରେ
କପିବୃନ୍ଦ ସର୍ବଙ୍କୁ ଅଇଲେ ସର୍ବସୁରେ ।

ଯାଅ ମାତ ବନ୍ଧୁ ଅମ୍ଭ ବଚନ ଭୂଷଣ
ତେଣୁ ଧନୁ ଧନୁ ଯାଇଁ ସ୍ୱକାର ଅପ୍ତଜ ।
ସ୍ୱାର୍ଥପର ବଚନେ ସେ ବୃକ୍ଷ ନାହିଁ ଯାଇଁ
ତେଜି ନରଯୋଗ୍ୟ ଚାଳି ଅନ୍ତରେ ଲଗାଇ ।
ଶୁଣ ହେ ଦେବ ବାନର କୁଳ ଶିରୋମଣି
ସୁରମାନେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଏହିକ୍ଷଣି । ୪୬୦ ।
ତାହାର ବଚନ ଶୁଣି ବାନର ସଜନ
ତାପ ହେମା ମୁଖ ଚାହିଁ କହନ୍ତି ବଚନ ।
ଅନ୍ତର ଛୁଦନକୁ ଯାଅ ହେ ସୁନ୍ଦରୀ
ତାପ ହେମା ସଙ୍ଗତେ ଯାଅ ସର୍ବ ନାରୀ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଭିତରକୁ ଚଳିଲେ ସେମାନେ
ବୋଇଲେ ଏତେକ ଅଳ୍ପ ସର୍ବ ସୁରଗଣେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଅଇଲେ ସକଳ ସୁରମାନେ
ଶିଖେ ନରହୋଇ ଭୟ ହେଲେ ସନ୍ନିଧାନେ ।
ବୋଇଲେ ହେ ସୁରମାନେ ଉଶ୍ୱନ୍ନେ ସ୍ଥିର
ଯେତେକ ଚରିତ୍ର ସବୁ ଦେଖିଲ ଶୁଣିଲ । ୪୬୫ ।
କହ ସର୍ବ କଥା ସୁରେ ମୋହୋର ଆଗରେ
ଦେଖିଛି କଥାକୁ ଭ୍ରାନ୍ତି ନ କର ମନରେ ।
କରପତ୍ର ଯୋଡ଼ି ସକଳ ସୁରମାନେ
ଦେଖି ଶୁଣି ଅଇଲୁ ଯା ଉଶ୍ୱମଡ଼ ବନେ ।
ନୀଚଧାନେ ଶୁଣ ହେବ ବାନର ଈଶ୍ୱର
ପୂର୍ବେ ଛାଡ଼ ନନ୍ଦନ ଡାକ ଯା ତାଙ୍କର ।
ସମର ଲମହେ ଯନ୍ତ କାଢ଼ିଲ ସେ ସେତେ
ସ୍ୱଧାଚେତ ସୁଗ୍ରୀବର ନ ଗଲୁ ଯରହେ ।
ବୋଇଲ ବୁଦ୍ଧି ଅନ୍ତେ ମାଇଲ ସୁବା ବାଳି
ପର୍ବତ ପଶ୍ଚିମ ଭାର ପତ୍ର ପିଣ୍ଡି ପଣ । ୪୭୦ ।

ତେଣୁ ବଳବନ୍ତ ତାହା ନ ପାରନ୍ତି ସୁଝି
ତାହା ଯେବେ ତରୁଣେ ଥାଣ୍ଡିଲୁ ହେବ ହୋଇ ।
କେବେ ସୁତ୍ର, ଭଙ୍ଗ ରଣେ ମଧ୍ୟ ବାଳି
ସଂଗ୍ରାମ ଭୂମିରେ ସେ ଅଟଇ ମହାବଳୀ ।
ଅନୁକ୍ଷ ଭଙ୍ଗଏ ହେବ ଦୁର୍ଗତି ହୃଦୟ
ଅରଣ୍ୟରେ ଅଛି ସାବଧାନ ତତ୍ପର ।
ଦୂର କରୁ ଦେଖିଲ ବାନର ନୃପମଣି
ତାହା ସହ ଦେଖନ୍ତି, ପାଣ୍ଡୁ ରଣେ ଜାଣି ।
ଶୁଣିଣ ଉଠିଲେ ସେ ଯେ ବେଳ ମହାସତି
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଅଟ୍ଟ ନାଦେଟେ ଗର୍ଜନ୍ତି । ୪୫୫ ।
ତଥିପରେ ଦେଖନ୍ତି ସମସ୍ତ କପିମାନେ
ଚରଣ ଅଘାତେ ଅଦ୍ରି ଉଠିଲା ଗଗନେ ।
ଦେଖିଣ ସ୍ତମ୍ଭିତ ହେଲେ ସକଳ ବାନରେ
ଉଠିଲ ସମସ୍ତେ ତାହା ଦେଖିଲେ ତତ୍ପରେ ।
ତହୁଁ ସୁଣ ଶୁଣ ହେବ ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗତରେ ସମସ୍ତ ବାନରେ ।
ସକଳ କମ୍ପାଇଲେ ସେ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସପ୍ତତାଳ ନିକଟରେ ।
କହିଲ ଡର ଦେଖାଇ ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର
ସାବଧାନ ହୁଅ ଏ ସଜତ ତତ୍ପର । ୪୬୦ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବଚନେ ମହାର ଧଲେ ଶର
ହେଲେ ନାସିତଘାତେ ସସ୍ତ କଳୁବର ।
ଜଗାମୂଳ ପର୍ବତ ଯୋଗିତ ଭେଦଗଲା
ଭାଷି ନ ପାରନ୍ତି ବାଣ ଦାହେ କମ୍ପିମିଲ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସମ୍ମୁଖେ ସେ ବାକ୍ଷଣ ଅଇଲେ
କମ୍ପାମିଲେ ଅସି ବେଗେ ସେଣ୍ଡୁ ନର୍ମାଳ୍ପନେ ।

ଦେଖିଲୁଁ ନୟନେ ଯାହା କହୁଁଛୁ ନୃପତି
ଶୁଣିଲୁ କହିବାକୁ ଟେକ କରୁଛୁ ବାନର ।
ଅନ୍ଧ ହେଲେ କହୁଛୁ ଶୁଣିଛୁ କଥାମାନ
କହୁ ବୋଲି ବାଳିନୃପ ହେଲୁ ସାବଧାନ । ୪୬୫ ।
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତରେ ସକଳ ବାନରେ
କଥାମାନ କହୁଥାନ୍ତି ଏକୁ ଅପରକୁରେ ।
ସେ କଥା ସମସ୍ତ ଯାହା ଶୁଣିଲୁ କର୍ଣ୍ଣରେ
ସାବଧାନେ ମସ୍ତକେ କହୁଛି ସମ୍ମୁଖରେ ।
ଦଶରଥ ନାମେ ରାଜା ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ
ଧର୍ମରେ ଉନ୍ନତ ରାଜା ଆଦିତ୍ୟବଂଶରେ ।
ତାହାଙ୍କର ହୋଇଲେ ଯେ ଚତୁଷ୍ଟ ନନ୍ଦନ
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସେ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ।
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ ପିତା ଦେଉନ୍ତେ ନୃପତି
ସତ୍ୟ କରାଇଲା ତାଙ୍କୁ କେକୟୀ ସୁବାସୀ । ୪୭୦ ।
ହୋଇଲେ ଭରତ ରାଜା ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା ପଶିଲେ ବନରେ ।
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରେ ସେ କରୁଥିଲେ ବାସ
ସୀତାଙ୍କୁ ହରିଣ ନେଲା ରାବଣ ରାକ୍ଷସ ।
ଭ୍ରମନ୍ତେ ବନରେ ଖୋଜି ଜାନକୀ ନ ପାଇ
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେଇ ।
ବାସ୍ତୁ କାଶିଲୁ ଅନୁ ପବନତନଇ
ସେଠାକରେ ସୁଗ୍ରୀବ ଦର୍ଶନ କରାଇଁ ।
ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ରାମ ବନକୁ ଆଇଲେ
ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ରାମ ସୀତା ହରାଇଲେ । ୪୭୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କହିଲେ ସମସ୍ତ କଥା ସାର
ଯାହା ଶୁଣିଥିଲୁଁ ଦେବ କହୁଛୁ ସମ୍ମୁଖ ।

ଅପଣାର ଦୁଃଖ ରାମ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କହି
ବୋଇଲେ ଏ ବନେ ତୁ କିମ୍ପାଇଁ ଅଛୁ ରହି ।
ଏହା ମାତ୍ର ଶ୍ରବଣ କରିଲା ସୁଗ୍ରୀବର
ବୋଇଲେ ସମାନ ଦୁଃଖ ତୋହୋର ମୋହୋର ।
ଶୁଣ ହେ ବାନର ମିତ୍ର ହୋଇଲୁ ମୋହୋର
ଶରଘାତେ ମାରିବି ମୁଁ ଶତ୍ରୁକୁ ତୋହୋର । ୪୮୦ ।
ରାଜ୍ୟନାରୀ ଯାଚିତ ମୁଁ କରିବି ତୋହୋରେ
ଏ କଥାକୁ ଭ୍ରାନ୍ତି ମିତ୍ର ନ କର ମନରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବୋଇଲି ଦେବ ତୋହୋର ନିମନ୍ତେ
ଜନକନନ୍ଦିନୀ କୁ ମୁଁ ଖୋଜିବି ଜଗତେ ।
ଯେମନ୍ତ ପ୍ରାପତ ହେବ ଜନକନନ୍ଦିନୀ
ଉପାୟ କରିବି ମୁଁ ବାନରବଳ ଘେନି ।
ଯାହା ଆମ୍ଭେ ଦେଖିଲୁ ଦୃଷ୍ଟିଲୁ ସେ ବନରେ
ସମସ୍ତ ଚରିତ ବିଦ୍ୟା କହିଲୁ ତୁମ୍ଭରେ ।
ଏ କଥାକୁ ଉପାୟ କରିବ ନିରନ୍ତରେ
ଇତର ଚରିତ ବୋଲି ନ ଧର ମନରେ । ୪୮୫ ।
ଶୁଣି କପି ଅଙ୍ଗତରେ ହୋଇଲା ମଳିନ
ବୋଇଲା ଜାଣିବା ହେବା ପଲ୍ଲବ ବିଧାନ ।
ବେଣୁଦ୍ୱାରମାନଙ୍କୁ ସେ କହୁଛି ଆପଣ
ବୋଇଲା ତାକୁତେ ଥିବ ବେଣୁଦ୍ୱାରଗଣ ।
ଅଜ୍ଞା ପାଇ ବେଣୁଦ୍ୱାରେ ଧାଡିକାରେ ଗଲେ
ସେ ସାହାର ତାଙ୍କଠାରେ ସମସ୍ତେ ରହିଲେ ।
ଏମନ୍ତେ ଦାନ୍ତୁଆଙ୍କୁ ସୁଇଲ କପିଶାଇଁ
ବୋଲିଲ ହୋ ମନ୍ତ୍ରିଗଣ ବେଗେ ଅଣ ଯାଇ ।
ଅଜ୍ଞା ପାଇ ଡାକୁଥାଏ କୁଞ୍ଜତରେ ଗଲେ
ମନ୍ତ୍ରିଗଣମାନଙ୍କୁ ସେ ଡାକିଣ ଅଣିଲେ । ୪୯୦ ।

ଛମୁରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ସର୍ବମନ୍ତ୍ରୀବରେ
ସୁରମାନେ ଥିଲେ ଉଷଃକୃତ୍ୟ ପର୍ବତରେ ।
ସେଠାରେ ଶୁଣିଲେ ଯେ ପ୍ରେରିତଙ୍କ କଥାମାନ
ଦୂତ ଦ୍ୱାରୁ ସୁରଗଣେ ମନ୍ତ୍ରିସନ୍ନିଧାନ ।
ଅଜ୍ଞା ପାଇ କହିଲେ ସମସ୍ତ କଥାମାନ
ସବୁ ଯେ ଶୁଣିଲେ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ଏକମନ ।
ସୁରଙ୍କର ତହିଁ ସନ୍ଧି ଶୁଣିଲେ ବାରତା
ସମସ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀଏ କଲେ ସୁରଙ୍କର ଚିନ୍ତା ।
କହନ୍ତି ଜାନରେଶ୍ୱର ଶୁଣ ମନ୍ତ୍ରିଗଣ
ନବେ ଅନ୍ଧକାର ଅଟି ପ୍ରଥମ ଲକ୍ଷଣ । ୪୯୫ ।
ତାଙ୍କର ମୋହୋର ତ ଅଛନ୍ତି ଯୁବ ନାହିଁ
ମୋତେ କଷ୍ଟ ଦେବ ଚିନ୍ତା ଯୁଝିବାର ପାଇଁ ।
ଶୁଣିଣ ମଉନ ହୋଇ ଦଳନ ବାନରେ
ଧରସେଣ ଦକ୍ଷିଣ ନାଗର ଛମୁରେ ।
ସେ ଦେବ ଜାନରେଶ୍ୱର ଶୁଣି ଚିନ୍ତି ଦେଇ
ସୁରଙ୍କର ଦାରତା ଏ ଅତର ନୋହୁଇ ।
ହେଲାପରି ହୋଇ ଦେବ ଦେବବନ୍ଦେ ନୋହିବା
ଯଥାଶକ୍ତ୍ୟେ ଅଟଣୀ ଉପାୟ କରୁଥିବା ।
ସବୁ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଥିବେ ଦର୍ଶ ମହାବଳେ
ଧାଳ ଖିଲ ଧନୁ ଥିବେ ସର୍ବ ଦୀପିଙ୍କାରେ । ୫୦୦ ।
କପାଟ ଏକତ୍ର ନ୍ୟସ୍ତ (ନ୍ତୁଶ) କରିବା ତୁଅରେ
ସ୍ଥାନମାନ ଧରି ରହିଥିବେ ମାଲ୍ୟଗ୍ରହି ।
ଆପଣେ ଜଗିବୁ ଜଥିବୁ ଅନ୍ତଃପୁର
ବାର୍ତ୍ତା କରିଥିବା ସ୍ୱଜ୍ଞା ଉଚିର ନଗର ।
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ସ୍ୱଜ୍ଞା ପ୍ରକାଶି ଯୋଗୀ
ସାବଧାନ ହୋଇଥିବା ସର୍ବସୈନ୍ୟ ବୋଲି ।

ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ପାଖେ ଥିବେ ସର୍ବ ସୁରଗଣେ
ତାଙ୍କ ର ରକ୍ଷା କରୁଥିବେ କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ।
ଏ କଥାକୁ ନୃପତି ନୋହିବ ଅଚେତନ
ସର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟେ ସଂଯୋଗରେ ହେଉଥିବା ମନ । ୪୦୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ଉତ୍ତର ତ ସମସ୍ତେ ହେଲ ଜାଣି
ସମ୍ମୁଖ ସଂଗ୍ରାମେ ସେ ତ ନ ପାରିବ ଜିଣି ।
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍କେତ ହୋଇଲେ ସିଂହଦ୍ୱାରେ
ସଂଗ୍ରାମକୁ ଆସ ବୋଲି ଡାକିବ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ ।
ଅନ୍ୟମାନେ ଜାଣିବା ବିଷୟ ଏକ କଥା
ସେ ବଡ଼ ପିଠିଆ ତାର ଅସିଦ୍ଧ ସର୍ବଥା ।
ଅନ୍ୟମାନେ ଜାଣିବା ଶୁଣି ତ ଅଛୁ କର୍ଣ୍ଣେ
ବାଳୀର ନୋହିଲ ଥିଲ ଭଙ୍ଗର ଭୁବନେ ।
ଏ କଥା ବିଷୟ ହେଲ ନୋହିବ ଜାତଳ
ଅନ୍ତଃପୁରେ ବସିଣ କରୁଥିବ ଦ୍ୱାରାବଳ । ୪୧୦ ।
ତୁ ତ ସ୍ୱଭେଜ ପୁଣ୍ୟଧର୍ମ ଜାଣିଅଛୁ ସର୍ବ
ସମସ୍ତ ବିଷୟ ତାର ତାର କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ ।
ରକ୍ଷିବେ ପୁର ଅନ୍ତଃପୁର ସକଳ ବାନରେ
ତବା ଦେବେ ବାହାର କୁ ନୋଖୁବୁ ସମରେ ।
ଅମ୍ଭଙ୍କ ସଙ୍ଗ ବନାଶି ପଡ଼ିବ ଉଚରେ
ତାହାଙ୍କୁ ହେବ ଉଚିତ କରିବ ସମରେ ।
ଏମନ୍ତ ବିଷୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ସେ ସଂଗ୍ରାମ ମତେ
ସଂଯୋଗ କରିଣ ସୈନ୍ୟ ରହିଲେ ସମସ୍ତେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ରାଜୀବ-ଲୋଚନ
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ସ୍ୱୟଂ ରାମ ବୋଲନ୍ତି ବଚନ । ୪୧୫ ।
ଶୁଣ ହେ ମହାଶୟ ସିଂହ କର୍ତ୍ତ୍ତା ନଗର
ବାଳୀର ସଙ୍ଗତେ କୁସ୍ତି ହେଉଥିବା ସମୟ ।

ହୃଦୟେ ସନ୍ତାପ ହୁଏ ସେ ଅତି ମନରେ
ଛଡ଼ାଇବା ବାଞ୍ଛା ମାରିବା ଦୋଷ ଶରେ ।
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଉଠିଲେ ତାଙ୍କର ବାଷ୍ପଅଶ୍ରୁ
ଅସ ଜ୍ୱୋ ମଲିନ ଯେମନ ହୁଅନ୍ତି ଉଠୁଥିଲା ।
ଅଙ୍ଗ ପାଇ ମନ୍ତ୍ରିଗଣ ସର୍ବେ ଉଠାଇ
ଅଗ୍ରରେ ଜ୍ଯୋତିର୍ଦ୍ଧି ପଥ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ।
ଦଉଡ଼ି ବିଜୟୀ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗତେ
ଦାଣ୍ଡ ମାଃରି ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ଆସିବା ନିମନ୍ତେ । ୪୨୦ ।
ପଛରେ ଚାଲିଲେ ବୀର ଅଞ୍ଜନା ନନ୍ଦନ
ରାମସେବା ବିନା ମନ ନ ବୁଝଇ ଆନ ।
ଅମଦ ମନ ଯକାଳ ବାନ୍ଧର ପୂର୍ବମାର୍ଗେ
ଶୁଭ ଅନୁକୂଳରେ ଚାଲନ୍ତି ବାନରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ଦର୍ଶେଣ ଉଠି ସମଶାନ ପୂର୍ବେ
ସାନ୍ତ୍ର ରଙ୍ଗ ଅଙ୍ଗ ଶୁଭ୍ର ଉଲ୍ଲାସେ ଆଗରେ ।
ଯୋଦ୍ଧୁ ମୂଲ ବନାନୀବ ଦାଡିଶ ହୁଦରେ
ବନକୁ ଦେଇଁ ଶ ଲ୍ଲଂସ ପଡ଼ିଲ ଅଗରେ ।
ଦେଖି ସ୍ତ୍ରୀ ଗୋବନ୍ଦ କ୍ଷେ ଗୁଣ ସର୍ବଜନେ
ଯାହାଙ୍କୁ ଯାହା ଶ୍ରୀରାମ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ତନେ । ୫୨୫ ।
ତାହାଙ୍କୁ ଶୁଣ ଦେମନ୍ତେ ନୋଝିବେ ପ୍ରବଳ
ଯାହାର କୃପାରେ ପାଇ ତଉବର୍ଚ୍ଚ ପଦ ।
ଦେବେକ ପୂର୍ଣ୍ୟ ଦଶ୍ଅନ୍ତି ବାନରକୁଳ
ଯାହାର ନାମକ୍ଷେ ରଘୁନାଥ ପାଦପଦ୍ମ ।
ତାହାର ଜୀବସ୍ଥା ଦେବ ବା ଦଶବ ନିଷ୍ଠେକୁ
ଶରଣ ସୁଜନ ଗୋବିନ୍ଦ ଶ୍ରୀରାମର ପାଦେକୁ ।

କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ଯାଇଁ ଯୋଗାଇଲେ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ
ତାଙ୍କଙ୍କୁ ଶ୍ରୀରାମ ମିତ ନଗରକୁ ଅସ ।

ପୂର୍ବେ ତୁ ସଂଗ୍ରାମ କଲୁ ବାଳିର ସଙ୍ଗତେ
ଭୁଲଗଲି ଏକରୂପ ନ ଚିହ୍ନିଲୁ ତୋତେ ।
ନାଗେଶ୍ୱର ପୁଷ୍ପ ରାମ ତୋଳାଇ ପ୍ରଭାବେ
ଲମ୍ବିଲେ ମାଳ ଗୋଟିଏ କଣ୍ଠେ ସ୍ନେହାରେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଗଳାରେ ଲମ୍ବାଇଲେ ଶ୍ରୀରାମ
ଶୋଭିଲା ତହିଁ ସୁଗ୍ରୀବ ଅତି ଅନୁପମ ।
ବୋଇଲେ ମାରୁତି ଉଠ ତୁମ୍ଭ ପୂର୍ବଦ୍ୱାରେ
ବାଳିକି ସଂଗ୍ରାମ ପାଇଁ ଡାକ ଧାଇଁବାରେ । ୯ ।
ପୂର୍ବସ୍ୱରୁ ମହି ଭ୍ରାନ୍ତି ନ କରିବ ଚିତ୍ତେ
ଆଜି ତାଙ୍କୁ ମାରିବି ଅବଶ୍ୟ ବାଣଘାତେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବୋଲଇ ଦେବ ତୁମ୍ଭର ଆଜ୍ଞାରେ
ସର୍ବଥା ମୋ ଶ୍ୱାସ ଅଛି ନାହିଁ ଜଗତରେ ।
କିଷ୍କିନ୍ଧା ବୈକୁଣ୍ଠ ବଚନ ନର୍ମରେ
ପାଦପଦ୍ମ ପ୍ରସାଦରୁ ହୋଇଲୁ ନର୍ମରେ ।
ଏତେ ବୋଲି ବାନର କୁଞ୍ଜର ଉଚ୍ଛଳିଲେ
ଶିର ନମିଲା ରାମଚରଣକମଳେ ।
ଉଠ ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଜାନକୀର ପତି
ଟିକିଥରେ ଦେଲେ ରାମ କିଷ୍କିନ୍ଧା ସମସ୍ତ । ୧୦ ।
ତଳ ତୁ ସୁଗ୍ରୀବ ତହିଁ ଆଜ୍ଞା ଅନୁକୂଳେ
ରହିଲେ ପାଦପାଶ୍ୱରେ ଏକ ଜାନୁମୂଳେ ।
ଦୁଷ୍ଟ ଜାଣି ସନ୍ତ ରଥ ପେଲୁ ବାହୁ ବେନି
ଚଳନ୍ତି ଅନଳ ସମ ଶର ଧନୁ ଘେନି ।
ସୁରକ୍ଷାରେ ଉଭା ହୋଇ ସୁଗ୍ରୀବ ବାନର
ଡାକଇ ବାଳି କି ଆସ କରିବା ସମର ।
ଶୁଣିବ ନାହିଁକି ଦେଖି ସହନ ବାନରେ
ଅଭିଷେକ କଲେ ମୋତେ କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ।

ଅଙ୍ଗଦ କୁମାରକୁ ମୁଁ ଯୁବରାଜ କରି
ପାଳନ୍ତି ସକଳ ବାନରେନ୍ଦ୍ର ରାଜ୍ୟ ଧରି । ୧୫ ।
ମୁଁ ଯେବେ ତୋହର ବାକ୍ୟ ବିଶ୍ୱସି ମନରେ
ହୋଇଲି ବାନରପତି କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ।
ଯେବେ ମୋର ଅଙ୍ଗଦକୁ ପାପଚିନ୍ତା ଥିବ
ଅଧର୍ମେ ହୋଇବି ତୁମ ସୁଗତି ନୋହିବ ।
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ମାରି ତୁ ଅଇଲୁ ଯେତେବେଳେ
ଥିଲି ମୁଁ ଗଲ୍ଲଅଗ୍ରେ ବାନରମଣ୍ଡଳେ ।
ତୋତେ ଦେଖି ଭରଷ ନୋହିଲି ଏଡ଼ ଚିନ୍ତି
ତେବେ ମୋର ସର୍ବ ଧର୍ମ ହୋଇବ ନା ହୁଡ଼ି ।
ତେବେ ମୋର ସର୍ବ ଧର୍ମ ହୋଇବ ବିନାଶ
ସୁଗତି ନୋହିବ ମୁଁ ହୋଇବି ହିଁ ତେଣେ ନାଶ । ୨୦ ।
ଦୋଷାଦୋଷ ମୋ ତୋହର ତୁ କିପାଁର ନ କଲୁ
ଲୁଚନ୍ତି ଦୂରରେ ମୋର ମୁଥେକ ମାରିଲୁ ।
ତଥାପି ତୋତୋହର ଛୁଟେ ନ କଲି ସମର
ସ୍ୱଜ୍ଞା ତେଜସ୍ୱୀ ଗ୍ରାମ ବୋଲି ଦ୍ୱୋଇଲି ଅନ୍ତର ।
ମୁହୂର୍ତ୍ତିମାତ୍ରକ କୋପ ଶାନ୍ତି ତୁ ନ କରୁ
ଜାଇ ମଦ ଶୁଣି କଥା ମନେ ନା ବିଚାରୁ ।
ଦୋଷାଦୋଷ ଧର୍ମାଧର୍ମ ମନେ ନ ବିଚାରୁ
ଅନ୍ତଃପୁରେ ପଶିଲୁ ଆଣିଲୁ ସେମା ନାରୀ ।
ମୁଁ ତୋହର ଅଟଇ ସୋଦର ଜାଣନ୍ତି
ଭ୍ରାତୃବଧ କରିବା ତ ଉଚିତ ନୋହଇ । ୨୫ ।
ତୁମ ଦଣ୍ଡ ଟେକି ତୋର ଦାଇବ ପୁରୁଷ
ସେ ଅଧର୍ମ ଦୋଷତର କରନ୍ତେ ସିଦ୍ଧ ନାଶ ।
ତାକୁ ସେମା କହନ୍ତୁ ସେ ଅନ୍ତଃପୁରର ପତି
କରନ୍ତେ ହୋଇଲୁ ତୋର କାଳଦଣ୍ଡ ପାଶେ ।

ଆସ ତୁ ବାହାର ହୋଇ କରିବା ସମର
ସେ ରଣେ ଲଭିବ ସ୍ୱର୍ଗ ହୋଇବ ଉଦ୍ଧାର ।
ବାଳି ରଜା ଅନ୍ତଃପୁରେ କନକ ଆସନେ
ତାରା ପ୍ରେମ ସଙ୍ଗତରେ ହରଷିତ ମନେ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ରାଜା ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନ
ଶୁଣିଲା ଶ୍ରବଣେ ବାଳି ହୋଇଲା ଉନ୍ମନ । ୩୮ ।
କହୁଛ କପିନାୟକ ଶୁଣ ଗୋ ସୁନ୍ଦରି
ଡାକଇ ସୁଗ୍ରୀବ ମୋତେ ବାହାନା କରି ।
ଯାହା ମୋତେ କହୁଥିଲେ ଭୃଶ୍ୟନ୍ଦ୍ର ସ୍ୱରେ
ଡାକଇ ବାନର ମୋତେ ସେହୁ ଉପାୟରେ ।
ବରଷକେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା ମୋତେ ବାରେ
ଭୁଲି ଗଲା ଅଛିଲା ସେ ମାଡ଼ର ଭୟରେ ।
ପିଠି ଘାଇକରି ଅସିଅଛି ସଂଗ୍ରାମକୁ
ଶୃଗାଳ ଆସଇ କାହିଁ କେଶରୀ ଆଗକୁ ?
ତଥାପି ତୁଁ ସଂଗ୍ରାମ ଯୁଁ ନ କରିବ ସଖି
ଜାଣିବା କେମନ୍ତେ ତାକୁ ଦେବ ଯାଞ୍ଚି ରଖି । ୩୯ ।
ନିଶ୍ଚେ ଆଜି ସଂଗ୍ରାମ କରିବି ସେବେ ଜାଣୁ
କରିବି ମେଦିନୀ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇଣ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ।
ଯଦି ମାରେ ରଜା ମୁଁ ହୋଇବି ଧରଣୀରେ
ପରମ ଆନନ୍ଦରେ ବସିବି ସୁରପୁରେ ।
ଏତେ କହି ପରମ ଆନନ୍ଦ ମନ ହୋଇ
ବାହାର ହୋଇଲା ରଜା ସଂଗ୍ରାମର ପାଇଁ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଁ ସୁଗ୍ରୀବର ପାଶେ
ଅଗଣ୍ୟକୁ ଯେଉଁନେଇ ସିଂହ ଛାଡ଼ ଗାଜେ ।
ଅତିରସେ ସଂଗ୍ରାମ କରନ୍ତି ବେନି ବୀରେ
ହସ୍ତିନୀ ଲୁବ୍ଧେ ଯେସନ୍ତେ ବେନି କରିବରେ । ୪୦

ସୁଗ୍ରୀବା ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱନ୍ତି ବେଳ ବାଳି ପାଦଘାତେ
ମୁଷ୍ଟାଘାତେ ଝିଡ଼ଇ ପିଣ୍ଡ ଖେଦନ୍ତି ବଜ୍ରାଘାତେ ।
ଧସ୍ତଧସ୍ତି ଅଡ଼ାଅଡ଼ି ମୁଠ ମସ୍ତମସ୍ତି
ରୁଧିର ସ୍ରବିଲା ନଖ ଦାନ୍ତରେ ବିଦାରି ।
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ବାଳି ରଜା ପାଡ଼ି ଭୂମିରେ
ଜାନୁଙ୍କି ଛନ୍ଦ ମାଡ଼ିବସିଲା ଉପରେ ।
ବାମ ଭୁଜେ ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଧରିଲା ଦୃଢ଼ରେ
ମୁଠ ମାରିବାକୁ ବଳ ଦକ୍ଷିଣ ଭୁଜରେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ବସିଲେ ରଜା ବାଳି
ସୁଗ୍ରୀବ ସଂଗ୍ରାମେ ଜାଣୁ ନ ପାରିଲ ଛାଳି । ୪୫ ।
ଛାଡ଼ି ପାଇ ନାରାଚ ବସାଇ ଧନୁ ଟାଣି
ଛାଡ଼ିଲେ ନାରାଚ ରାମ ବଜ୍ରଘାତ ଜାଣି ।
ମନ୍ଥସର୍ପ ପଶିଲା କି ପର୍ବତ ଗହ୍ୱରେ
ପଶିଲା ଅଟଳ ବାଣ ବାଳିହୃଦୟରେ ।
ଶରଘାତେ ଘୂର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଲା ରଜା ବାଳି
ମୁଖ ନାସା କର୍ଣ୍ଣଦ୍ୱାରେ ରୁଧିର ନିକଳି ।
ଶିର ଶୃଙ୍ଗଶେଷେ ପଡ଼ିଲା ଶିଖରରେ
ସେହି ମତେ ରାମଶର ବାଳି ହୃଦୟରେ ।
ବାଳି ଶରଘାତ ଜାଣି ଉଠିଲେ ସୁଗ୍ରୀବ
ହୋଇଲା କି ବାଳୁ କରି ନ ପାରୁ ବୁଝିବ । ୫୦ ।
ବାଳି ସୁଗ୍ରୀବର ନାମ ଜଗତେ ବଡ଼ତ
ଅଭେଦ ପୀରତି ଭ୍ରାତୃଙ୍କର ନାହିଁ ଅନ୍ତ ।
ଏମନ୍ତ ପ୍ରୀତିରେ ଭେଦ ହେଲୁ ତୁ ବଧାରେ
ଏକଦିଶି ଏକ ଘର ଏକ ପିତା ମାତା ।
ଏହାର ହୋଇଲା ବୁଦ୍ଧି ଭ୍ରାତୃଙ୍କ ମରଣେ
ମୋହୋର ହୋଇଲା ବୁଦ୍ଧି ଏହାର ମାରଣେ ।

ସେହି ବଚନ ଶାସ୍ତ୍ରା ଶୁଣି ନୋହିଲି ଚେତନାରେ
ଏହେ ବାଣଫଣା ଶୁଣୁ ଏହେ ସନ୍ତୋଷରେ ।
ଧିକ ଧିକ ଜୀବନ ରଖିଲୁ କାହିଁ ପାଇଁ
ବେନି ନୟନରୁ ତାର ଲୋତକ ସ୍ରବଇ । ୫୭ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସର୍ବ ଯୁଥପତିମାନେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ବାଳି ଅଛି ଯେଉଁ ସ୍ଥାନେ ।
ଦେଖିଲା ରାମଙ୍କୁ ବାଳି ଲୋତକ ବହାଇ
କେଉଁ ଦୋଷୁ ଅଇଲୁ ମାରିବା ଧନୁର୍ଧାରୀ ।
କେଉଁଣ କାରଣେ ଧନୁ ଟଙ୍କାରିଲୁ ମୋତେ
କହ ମୁଁ କେଉଁଣ ଦୋଷ କରିଅଛି ତୋତେ ।
ସେହ ଦୃଷ୍ଟି କରି ତୁ ସଂଗ୍ରାମେ ଜିଣୁ ମୋତେ
ବ୍ୟାଧ ଯେସନେ ମୃଗକୁ ମାରଇ ଛପିଶାଳେ ।
କେଉଁ ଦେଶୁ ଅସି ତୁମ୍ଭେ କଲ ଏହେ କର୍ମ । ୬୦ ।
ଏ କଥା କି ଶାସ୍ତ୍ର ହୋଇବ ତୋର ଧର୍ମ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବୋଇଲେ ଶୁଣ ବାନର ନୃପତି
ଦଶରଥ ନାମେ ରାଜା ଅଯୋଧ୍ୟା ନୃପତି ।
ତାହାର ହୋଇଲୁ ଆମ୍ଭେ ଚତୁ(ର)ର୍ଥ ନନ୍ଦନ
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସେ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ।
ପିତା ସତ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ହୋଇଲୁ ବନବାସୀ
ଭରତ ହୋଇଲା ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ।
ଭରତ ସୁରତଣ୍ଡେ ହୋଇଅଛି ରାଜା
ଧର୍ମରେ ପାଳଇ ଭୂମଣ୍ଡଳେ ଜନ ପ୍ରଜା ।
ଭରତ ପ୍ରଭୁତାରେ ତୁ ଅନ୍ୟାୟ କର୍ମ କଲୁ
ପାପକୁ ନ ଡରି ଭ୍ରାତୃବଧୂକୁ ହରିଲୁ । ୬୫ ।
ସେହି ଅପରାଧେ ଭରତ ବାହିଲୁ ଦଣ୍ଡ ତୋତେ
ଅଧର୍ମ କହୁଛ ବୋଲି ଦୋଷ ଦେଲୁ ମୋତେ ।

କହିଲ ବାଳିର କଥା ଶୁଣି ରଘୁପତି
ବାନରମଣ୍ଡଳ ଏ ସ୍ୱଭାବେ ପଶୁଜାତି ।
ପ୍ରକୃତ ଗୌରବ ତାହାଁ ବଳ ଶକ୍ତିଙ୍କର
ଏ କଥା ଜଣାଇ ସ୍ୱାମୀ ନ କଲୁ ବିଚାର ।
ନାନା ଜନ୍ତୁମାନେ ଯେତେକ ଅଛନ୍ତି ବନନ୍ତର
ଏହି ଦୋଷ କରନ୍ତି ସମସ୍ତ ମାର ଶରେ ।
ହେ ଦେବ ସ୍ତବ୍ଧ ସଦା ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶେ ଜାତ
ଦଶରଥ ନୃପତିର ଅଟୁ କ୍ଷେମ୍ୟ ସୁତ ।୬୨ ।
ଅନ୍ୟାୟେ ସଂଗ୍ରାମ କ୍ଷମା କଲୁ ରଘୁନାଥ
ଲୁଚି ଥାଇ କ ଲମ୍ଭେ ପ୍ରହାରିଲୁ ଶର ।
ସତ୍ୟବାଦୀ ସାଧୁଙ୍କର କଥା ଅଟୁ ଶୁଣି
ଅଧର୍ମପଥକ ଯାମା କଲୁ ରଘୁମଣି ।
ଯାହା ଧର୍ମ ସମସ୍ତ ତୁ ଜାଣୁ ରଘୁବୀର
ଜାଣି ଶୁଣି କଲୁ କର୍ମା ଏଡ଼େ ଅବସ୍ଥିର ।
ସଂଗ୍ରାମ ସ୍ଥଳେ କେଣେ ପଶିଲୁ ଯାହାର
ସତ୍ୟବନ୍ତ କିଛି ତାଙ୍କୁ ନ ମାରନ୍ତି ଶର ।
ଆନର ସଙ୍ଗତେ ଯାନ କରନ୍ତେ ସମର
ସତ୍ୟବନ୍ତ ସତୀ ତାଙ୍କୁ ନ ମାରନ୍ତି ଶର ।୬୬ ।
ସମାନ ସମରେ ତାଙ୍କୁ ନ ଦେଖିଲୁ ଶର
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ତ ସଂଗ୍ରାମ ନ କଲୁ ରଘୁବୀର !
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗତେ ମୋହୋର ଘୋର ରଣ
ତରୁବର ଆଢ଼ୁଆଳେ ପ୍ରହାର କଲୁ ବାଣ ।
ମୋହୋର ସମାନ ବୀର ଅଛୁ କେ ଜଗତେ
ସନ୍ମୁଖ ସଂଗ୍ରାମେ ଜୁଝି କେ ଜିଣିବ ମୋତେ !
ସତ୍ୟବନ୍ତ ଯେଣେ ସମ କେ ଅଛି ସଂସାରେ
କେ ଅଛି ପାଳିବ ଧର୍ମ ମୋହୋର ବାହାରେ ।

ଶ୍ରୀରାମ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ବାନର-ରାଜନ୍,
ପିତୃ ସତ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ ହେଲି ବନ । ୮୦ ।
ଭାଇ ମୋର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସାଙ୍ଗେ ସୀତା ନାରୀ
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରେ ରହିଲୁ ଘର କରି ।
ପରମ ସାଧବୀ ସୀତା ପରମ ସୁନ୍ଦରୀ
ଲଙ୍କାର ରାବଣ ନେଲା ବଳେ ହରି କରି ।
ଆମ୍ଭେ ଦୁଇଭାଇ ଯାଇଥିଲୁ ମୃଗୟାରେ
ଆସି ନ ଦେଖିଲୁ ସୀତା ପର୍ଣ୍ଣକୁଟୀଦ୍ୱାରେ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଖୋଜନ୍ତେ ଆମ୍ଭେ ବନସ୍ଥଳେ ପଶି
ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀକୁ ଦେଖିଲୁ ଭୂତଳେ ଅଛି ।
ରାବଣକୁ ଝୁଞ୍ଜିଲା ସେ ଭଲ ମହାରଣ
ଶେଷରେ ତାହାର ଡେଣା କାଟିଲା ରାବଣ । ୮୫ ।
ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗେ ସୀତାକୁ ହରଣ କରି ନେଲା
କଣ୍ଠସ୍ଥ ଏ ବାରତା ଆମ୍ଭଙ୍କୁ କହିଲା ।
ତତ୍କ୍ଷଣେ କବନ୍ଧଠାରୁ ପାଇଲୁ ବାରତା
ରାବଣ ରାକ୍ଷସ ନିଶ୍ଚେ ହରିନେଲା ସୀତା ।
ତହୁଁ ଆସି ଋଷ୍ୟମୂକେ ହୋଇଲୁ ପ୍ରବେଶ
ପାଇଲୁଁ ସୁଗ୍ରୀବଠାରୁ ସୀତାଙ୍କ ସନ୍ଦେଶ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ରାବଣ ରାଜା ହରିନେଲା ବେଳେ
ଅମଳାଣ ରତ୍ନଚୂର୍ଣ୍ଣ ପକାଇଲା ତଳେ ।
ମୋହୋର ପାଶରେ ଯେତେକ କହୁଥିଲା ସୀତା
ପାଇଲି ସୁଗ୍ରୀବଠାରୁ ସମସ୍ତ ବାରତା । ୯୦ ।
କାନାଏ ବାଳିର ମୋତେ କଲା ଦଶାନନ
ଶୁଣା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରୀତି ମୋତେ ସୁଗ୍ରୀବ-ରାଜନ ।
ଅମଳାଣ ବଚନରେ ରତ୍ନଭୂଷି ପାଇ
ମୋତେ ଯେବେ ପ୍ରୀତି ନାଶ କଲା କିସ ପାଇଁ (?)

ଯେଉଁ ଦୋଷ ହେତୁ ମୋତେ ମାରିଲ୍ ବାନର
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସମାନ ତୁଚ୍ଛ ଭରତ ମୋହୋଇ ।
ଉପକାର କଲୁ ମୋତେ ଇନ୍ଦ୍ରବୃଷ୍ଟି ଦେଇ
ପୁତ୍ର ଏବା ଥାଇ ମୋର ଅଙ୍ଗଦକୁ ଶୋଗାଇ ।
ମୋହୋର ଏହାର ଦୁଃଖ ହୋଇଲ୍ ସମାନ
ଏ ଯେନ ଏହାକୁ ମିତ୍ର କଲ ହୋ ରାଜନ । ୯୫ ।
ଶୁଣିବ ସୁଗ୍ରୀବ କଣ୍ଠ ମନରେ ମୁଁ ଭଣି
ଭ୍ରାତୃବଧୂ-ହରଣ ଅନ୍ୟାୟ ତୋର ସୁଣି ।
ଦୁଇକଥା କରୁଛ ଅଛିଲୁ ତୋର ଯୁଦ୍ଧେ
ଅନ୍ୟାୟକୁ ମିତ୍ର ଛଳେ ପାଇଲୁ ତୋହୋରେ ।
ତୁ ହୋ ତୋଷୁ ଅରଣ୍ୟର ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କର
ସୁବୁଦ୍ଧିରହ ଦୋଷ ନାହିଁ ତାହାଙ୍କର ।
ପଶୁଗଣଙ୍କର ସଙ୍ଗେ ମୋହ ରଚନାରୀ
ନାମ ମାତ୍ର ଶାଖାମୃଗ ଦେହଧାରୀ ସହି ।
ତୁମ୍ଭେ ତ ନ ଜାଣ ଧର୍ମାଧର୍ମର ବିଚାର
ଦାନବ-ମୋହିତ ଚିତ୍ତ ହୋଇଲ ତୁମ୍ଭର । ୧୦୦ ।
କିସ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନଙ୍କଳି ବାନର ସକଳ
ଦେଖିଲେ ସଂଗ୍ରାମରେ ପଡ଼ିଲ୍ ମହାବଳ ।
ଧାଇଁ ଆଇ ସମସ୍ତେ ତହିଁରେ ଅନ୍ତଃପୁରେ
ପଡ଼ିଲ୍ ବାନର ରାଜା ଅକାଳ ସମରେ ।
ଶୁଣି ତାରା ତଡ଼ିଲ୍ ଅଚେତ ମୋହ ହୋଇ
ନାରୀଗଣମାନେ ମୂର୍ଚ୍ଛା ଗଲେ ଦେଲେ ନୋଇ ।
ଚରଣ ଝିଙ୍କାରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲ୍ ଚେତନା
ଅଳ୍ପଳେ ତାହାର ସ୍ୱାମୀ ନ ଦେଲୁ ବଚନ ।
ଭିଜନିବୁ ତାହାର ହୋଇଲା ଭାଙ୍ଗି ନାଶ
ଅଙ୍ଗଦରେ ଧାଇଁଲେ ଅନେକ ପରିବାର । ୧୦୫ ।

ଦେଶ ବାସୀ ଅପମାନ ହୋଇ ସର୍ବନାଶ
ଉଠନ୍ତି ପଡ଼ନ୍ତି ଯେ ଅବସାଦ ଭରି ।
ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନ ମଧ୍ୟେ ଶୁଭୁଅଛି ଯେଉଁ
ସେ ଭଣ୍ଡାରର ଶୋଭା-ନାଦର ଗର୍ଜନ
ବାଲିଶଯ୍ୟା ନିକଟେ ପ୍ରବେଶ ହେଉଛି ସାର୍ଦ୍ଧ
ସମସ୍ତେ ଶୋଇଛନ୍ତି ବାଲି ବାଲୁକାରେ ବାଛି ।
ବାଳକ ବେଢ଼ିଅଛି ଗାମା ଭଳ ଶିର ଦୋଳ
ଖେଳା ଭୁଲାଇଲୁ ବୋଲି ପାଉନ୍ତି ଗୋବାଳ ।
ବାସ୍ପ ସାଥି ପଡ଼ିଲୁ ବାଳର ଚରଣରେ
ବେଳିକର ଯୋଉଛି ସମସ୍ତ ଜୀବନରେ । ୧୧୦ ।
ଦେବେଶେଁ ମୋହୋର ସ୍ୱର୍ଗ ଦେଖାଉଛି କୋଳ
ମୋହୋର ମଳିନ ମୁଖ ଦାଣ୍ଡେଣେ ନ ସହୁ ।
ଘଉଡ଼ନ୍ତୁ ପଲ୍ଲବେ କୋଟିଏ ନିଆ ଦେହେ
ଏବେ କାମା ଶଯ୍ୟନ ଭଙ୍ଗୁ ଭୂମିପରେ ।
ଦୋହି ଦୋହି ବାଳର ଦେହକୁ ଧାଇ ପାଶେ
ଶ୍ମଶାନରେ ଶୋଇଲୁ ଅନାଥ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରାଣେ ।
ନିରନ୍ତରେ ହୃଦୟ ନୟନେ ମୋତେ ସୃଷ୍ଟି
ଧରନ୍ତୁ ବୈନି ଚରଣ ଦଥା ଲୁ ନ ଭଙ୍ଗୁ ।
କମ୍ପି ଅଛି ନଗରରାଜେ ବନବାସୀ ଏମେ
ପିତା ମାତା ଡାକେ ଅବଶ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ତୋତେ । ୧୧୫ ।
ଭୂତେର ଉଣ୍ଡାର ଘାଟେ ନାନା ଭଙ୍ଗମାନେ
ଅନେକ ସୁଖସ୍ୱ ନାସ୍ତି ଅଗ୍ରନ୍ତି ଭୁବନ ।
ଇନ୍ଦ୍ରକୁ ଅଗ୍ନି ସେତେକ ଦେବତା ଏକେ
ଅଣ୍ଡେ ଦଅଥାନ୍ତି ତୋତେ ଦପି ମନ୍ତ୍ରାବଳେ ।
ଅଙ୍ଗଦ ଦାଡ଼ିଲ ଏ ଭୂମିର ନିଜ ସୁତ
ପିତୃଦଣ୍ଡ ସୁତ ସେ ଦଣ୍ଡୁଛି ସେ ଅତିତ ।

ନିମିଷେ ହେଁ ତୋତେ ନ ଦେଖନ୍ତେ ଯେ କୁମାର
ଶ୍ରବଣ ହୁଁ ମରଇ କରନ୍ତି ହାହାକାର ।
ଏତେକ ତାହାଙ୍କୁ ଦେଇ ଯାଉଅଛ ସ୍ୱାମୀ
ଶୋକଜଳେ ବୁଡ଼ାଇ ମୁଁ କି କରିବି ଧରମୀ ।୧୨୦।
ଏହି ଘୋର ତାରାଙ୍କର ଶୋକନାଦ ଶୁଣି
ଦାସ୍ୟରେ ଦୁଃଖିତ ହେଲେ ରଘୁକୁଳମଣି ।
ଦେଖିଲେ ଶୟନ ବାଳି ଚିତା-ପଲଙ୍କରେ
କାଳସର୍ପ ପ୍ରାୟେ ବାଣ ଦଂଶିଛି ହୃଦରେ ।
ପରମବାନ୍ଧବ ହିଁ ବନ୍ଧୁ ନାହିଁ ମନେ ଦ୍ୱେଷ
ହୋଇଲେ ଯେମନ୍ତେ ଏହାଙ୍କୁ କଲେ ପ୍ରାଣନାଶ ।
କର ଯୋଡ଼ି କହୁଛି ଯେ ତାରା ମହାସତୀ
ହେ ନାଥ ମୋହରେ ଦେଇ ଏମନ୍ତ ବିପତ୍ତି ।
କି ଅବା ଅପରାଧ କଲି ବାନର-ସ୍ୱାମୀନ
ମୋହର ସ୍ୱାମୀ ଏ କିମ୍ପା କଲୁ ତୁ ନିଧନ ।୧୨୫।
ତାହାର ବଚନ ଶୁଣି ଅଶ୍ରୁ କି ନୟନେ
କି କାରଣେ ଦୁଃଖିଲୁ ନିଧନ କଲୁ ମୋତେ ।
ଶ୍ରୀରାମ କହନ୍ତି ଶୁଣ ଶୁଣ ହେ ସୁନ୍ଦରୀ
ସଂସାର ବେଭାର ବୁଝି ଶୋକ କର ଶାନ୍ତି ।
ଯେତେତ ଦିନେ ଥାଇଛି ତାହାର ଶରୀରତ
ତେ ଅଛି ଦଇବ ଦେବା ପାଳନ୍ତି ନିଶ୍ଚିତ ।
ଜନମ ମରଣ ବିଧା ସମସ୍ତ ବିଧାତ୍ର
ଅର୍ଜିତ କରମ ଫଳେ ଭୋଗନ୍ତି ଜୀବନ୍ତ ।
ଏ କଥା ଶୁଣି ଶୋକ ଛାଡ଼ି ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ
ଛାଡ଼ ହୁ ସକଳ ଚିନ୍ତା ଅଙ୍ଗଦଙ୍କୁ ଦେଖି ।୧୩୦।
ଯେମନ୍ତେ ଅଙ୍ଗଦ ଅଶ୍ରୁ ନ ଲେଖନ୍ତି ଚିନ୍ତା
ସୁତଙ୍କୁ ପ୍ରବୋଧ କର ଛାଡ଼ ଶୋକଚିନ୍ତା ।

କାନ୍ତ ହେଲେ ମରଣ ତ ଅଛି ଜଗତରେ
ଏ କଥାକୁ ସନ୍ତାପ ନ କର ହୃଦୟରେ ।
ଦେହେ ଦେହ ଏହାର ଯେମନ୍ତେ ଶୁଭ ହୋଇ
ସେ କଥାରେ ଉଦ୍‌ଯୋଗ କର ମନ ଦେଇ ।
ସ୍ୱପ୍ନ-ବାଣୀ ଶୁଣି ବାଳ ଚେତନା ପାଇଣ
ମଧୁର କୋମଳ କଣ୍ଠ ବଚନ କହିଲା ।
ହେ ଦେବ ! ଶ୍ରୀମୁଖ ତୋହର ଶୁଣିଲି ବଚନ
ଦେଖିଲି ନୟନେ ତୋ'ତେ ଦେବ ଭଗବାନ ! ୧୩୫ ।
ସୁବର୍ଣ ଗଇତ ଯେତେ ହୁଅନ୍ତେ ସୀତା
କନକ ସୁତାର ସୁତା ତୋହୋର କନ୍ୟା ।
ମୋତେ ଯବ ଆଜ୍ଞା ତୁ ଦେଉଛୁ ରଘୁବୀର
ନିମିଷକେ ଧରି ମୁଁ ଅଗ୍ନି ପ୍ରବେଶିବ ।
ବୋଇଲେ ସକଳ ଜନ ଲଙ୍କାର ପ୍ରତିଷ୍ଠ
ସ୍ୱର୍ଣ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଧରନ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।
ହର୍ଷ କରଇ ମୁଁ ସେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନିକଟେ
ସ୍ୱର୍ଣ ଅଗ୍ନି ଭଳେ ମୋର ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳେ ।
ମୋତେ ମାରିବାକୁ ସେ ଉପାୟ ମନେ କରି
କାଞ୍ଚନରେ ଗଢ଼ିଲୁ ମୋ ହୃଦର ପାଷାଣେ । ୧୪୦ ।
ଯେଉଁଠି ଜଳ ଅଗ୍ନି ବର୍ଣ୍ଣ ଜମନ୍ତେ
ଜଳରେ ଦେଖିଲି ଛାୟା ଧାଇଁରେ ଅଶାନ୍ତେ ।
ଦେଖିଲି ଦଶବାଦନ କୋଟିଏ ଲୋଚନ
ସଂସ୍କାରେ ଧାମ୍ୱା ଧାନ୍ତ ଯେପରି ଅନ୍ତନ ।
କାହିଁର ସଂଗ୍ରାମେ ମୋତେ ଗ୍ରହଣ ଦେଇ ସବୁ
ଦାଶ ଭଳେ ପଶୁଛି କପଟେ ଶିବ ମାନ ।
ଏହାକୁ ସଙ୍ଗେ ସୈନ୍ୟ କରିବ ମୁଁ ରଣ
ସନ୍ଧ୍ୟା ହୁଁ ହୋଇବ ଦେହ ଦେଖିବ ବର୍ଣ୍ଣ ।

ଏଚ୍ଛ ବୋଲି ଦଶମୁଣ୍ଡ ଯାଚିଲା ଭାଗେରେ
ଫଳାଇ ଦେଁ ନ ପାରନ୍ତି ଯାଞ୍ଚିବା ଦଣ୍ଡରେ । ୧୪୫ ।
ଭାଗରେ ଯାଚଣ ମୂର୍ତ୍ତି ଲଙ୍ଘିଲି ମୁଁ ତେବେ
ଦଶ ମୁଁ ସନ୍ଧ୍ୟା ବର୍ଣ୍ଣ ଚୂଡ଼ାମଣି ନାଲେ ।
ନିତ୍ୟସ୍ନାନ ସାରି ପୁଣ୍ୟ ଅର୍ପିବାର ବେଳେ
ଲମ୍ଭିଅଛି ଦଶମାଥ ମୋର ଭାଗ ଭଳେ ।
ଲଙ୍ଘିଲା ଭଟରେ ନେଇଁ ବନରେ ପଡ଼ାଇ
ପୁର ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଅସ୍ଥାନ ଭଲ ଯାଇଁ ।
ମୋହପଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ଦଶାନନ
ଅନେକ ବେଳରେ ସ୍ୱଜ୍ଞା ପାଇଲା ଚେତନ ।
ବକ୍ଷ ଭରେଣ୍ଡୁ ଉଠିଲା ସେ ଅପମାନ ପାଇ
ଶୂନ୍ୟ ମାର୍ଗେ ଲଙ୍କାକୁ ସେ ପଳାଇ ଗଲାଇ । ୧୫୦ ।
ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ ଯେସନେ କ୍ଷୁଦ୍ର ମୃଗକୁ ମଣଇଁ
କେଶରୀ ଯେସନେ ଗଜଯୂଥ ନ ମଣଇ ।
ସେହି ମତ ରାବଣକୁ ନ ମଣଇ ଦାଣ୍ଡି
କି ଭଲ ବାଣ ମୋ ହୃଦୟରେ ପଶିଅଛି ।
ଯେତେବେଳେ ସୁଗ୍ରୀବରେ ଥିଲା ମୋର ଲୋକ
ଲଙ୍ଘିଲି ସମସ୍ତ ଛିଦ୍ର ଥିଲା ଏତେ ଯୋଗ ।
ଯାହା ଅଙ୍ଗେ ଥିଲା ତେଜ ଲଙ୍ଘିଲି ଆପଣେ
ତୋତେ ନିନ୍ଦା କରନ୍ତି ଭଲ୍ଲୁକ ଅନୁରାଗେଣେ ।
ତଥାପି ସୀତାକୁ ଯଜ୍ଞ ନେଲା ଦଶାନନ
ଜାଣିଲି ନିଶ୍ଚୟ ତାର ଗ୍ଳାନ୍ତି ଗାଉନ । ୧୫୫ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ଏ ମୋହର ଅଟଇ ସାନ ଭାଇ
ତୋର ପଦପଦ୍ମକୁ ଆଶ୍ରୟ କଲା ଯାଇ ।
ଏହାଙ୍କୁ ସବୁବେଳେ ଦେଖିଥିବୁ ସୁପଥର,
ଯଥାଶକ୍ତ୍ୟେ ଭାର୍ଯ୍ୟମାନେ ଉଭଦ ତୋହର ।

ସୌମିତ୍ରିଙ୍କ ଧାର୍ମିକ ଜାଣଇ ଭାଗୀରଥୀ
ଜାଣେ ଓ ନିମନ୍ତେ ଭାର୍ଯ୍ୟା ହରିବ ତତ୍ପର ।
ହନୁମାନ ଜାମ୍ବୁବାନ ସୁଷେଣ ସହିତେ
ଟେକାଣି ନଳ ନୀଳ ସ୍ଥପତି ଯେତେ ।
ଏକ ଏକ ପାରନ୍ତି ସକଳ ଲୋକ ଜିଣି
ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ହଅନ୍ତି ସୁରପାଣି । ୧୬୦ ।
ମୋହର ନନ୍ଦନ ଏ ଅଙ୍ଗଦ ସୁବଳଇ
କୃପା କରିଥିଲୁ ଏ ହରିବ ଚିନ୍ତା ଭାର୍ଯ୍ୟା
ମୋହର ବାଳକ ସୁତ ନ ଜାଣଇ କିଛି
ଅନେକ ସୁଖରେ ଏ କୁମାର ବଢିଅଛି ।
ଏହାକୁ ସଦାଏ ନ ଛାଡିବୁ ରଘୁବୀର
ନିଜପୁତ୍ର ପ୍ରାୟେ ଦେବ ପ୍ରତିପାଳ କରି ।
ମୋହୋର ଦେହେ ଦେଇ ଏ ପରମ ସାଧୁ ସୁତ
ଦେଖ କର୍ଣ୍ଣ ଶୋକ କରୁଛି ବହୁତ ।
ଇସ୍ତ ଶୋକ ନିହତ ଏହାର ରଘୁମଣି
ଅଙ୍ଗଦକୁ ସମର୍ପି ଦେଉଛି ପୁଣି ପୁଣି । ୧୬୫ ।
କରୁଣାସାଗର ତୁ ଯେ ଅଧର୍ମ ବାରଣ
ଅଙ୍ଗଦ ପଶିନ୍ତ ତୋହର ଚରଣେ ଶରଣ ।
ଶୁଣିଅଛି ଦେବଲୋକେ ଋଷି ମଣ୍ଡଳରେ
ନାନା ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଥାନ ବନ ଜନଙ୍କ ପ୍ରେମରେ ।
ଅଣୁ ଅଣୁ ମଧ୍ୟ ଯାର ନାମ ରୂପ ନାହିଁ
ତାହାର ମହିମା କେ ଜାଣିବ ଏକା ତାହିଁ ।
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ବଚନେ ଦେବ ଧାର୍ମୀ ହରିବାରେ
ଦେହଧାରୀ ହୋଇ କୀର୍ତ୍ତି କରନ୍ତ ସଂସାରେ ।
ସନ୍ତ ରକ୍ଷା କରି ଦୁଷ୍ଟ ନାଶିବ ସଂସାର
ତାହର୍ଗ ଅନେକ ଗୀତ ବର୍ଣ୍ଣିଲେ ଯାହାର । ୧୭୦ ।

ଶ୍ରୀଦଶରଥ ନନ୍ଦନଙ୍କ ମୋର ଭକ୍ତି ଥିଲେ
ରାମ ନାଟକ ସୁହେଦ ଅଭୁଳନ ଭାଙ୍ଗି ହୋଇଲେ ।
ଯାହା ଶୁଣିଥିଲି ତାହା ଦେଖିଲି ନୟନେ
ନ ଜାଣି କହିବି କେତେ ଆନନ୍ଦ ବଚନ ।
ମୋହୋର ଭାଗ୍ୟରେ ଯେବେ ଅଇଲୁ ଗୋସାଇଁ
ନିର୍ମଳ ସ୍ୱରୂପ ମୋତେ ଦେଖା ଦେବା ପାଇଁ ।
ଧ୍ୟାନ ଧାରଣାରେ ଯୋଗୀ ହୃଦପଦ୍ମମଣ୍ଡଳ
ଧରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ଯୋଗୀ ଭଜନାରେ ।
ତେବେ ତାଙ୍କୁ ଧରିବାକୁ ନ ପାରନ୍ତି ଯତ୍ନେ
ପାଇଲି ମୁଁ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ବାଣ ଶରଘାତରେ ।୧୭୯।
ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ ସମୟେ ଆସିଣ ଉପସ୍ଥିତ
ଦେଖୁଅଛି ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ଶାନ୍ତମୂର୍ତ୍ତି ।
ମସ୍ତକେ ଜଟା ମୁକୁଟ କମଳ ବଦନ
ବିଶାଳ ଲୋଚନ ଶୁଦ୍ଧ ମଧୁର ବଚନ ।
ଦକ୍ଷିଣରେ କାନ୍ଧରେ ଧରିଛି ଧନୁ ତୂଣ
ମନୋହର ଚରଣ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରକାଶଇ ।
ଏତେ ଭଜି ରାମରୂପ ହୃଦୟରେ ଧ୍ୟାଇଲା
ଭାଗ୍ୟବଳେ ଭବବାଧା ନିବୃତ୍ତି ପାଇଲା ।
ନୟନ ବୁଜିଲା ଦେହ କମ୍ପିଲା ତାହାର
ଭକ୍ତର ଗର୍ଜନେ ପ୍ରାଣ ଉଡ଼ିଲା ଉପର ।୧୮୦।
ବନ୍ଦିଲି ପଦଚରଣ ବାଳକ ବନ୍ଦନା
ଦେଖାଇ ଦର୍ଶନପତ୍ର ଛିଣ୍ଡିଲା ଜୀବନ ।
ବାନର ସୁଜନ ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିବାର ବେଳେ
ନାରାୟଣ ନାରାୟଣ ଡାକିଲେ ସକଳେ ।
ଦେବତାମାନେ ପାଇଲେ ଛଳରେ କଂପିବାରେ
ଦର୍ଶିଲା ବାନର ତେଜ ଅଦ୍ଭୁତର ଶ୍ରୀରେ ।

ଅନ୍ୟ ବିମାନରେ ଯାଇ ବସିଲେ ବାନରେ
ଗନ୍ଧର୍ବ କିନ୍ନର ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି ଅପାର ।
ଅଲଙ୍କ ରାମର ତନ୍ଦ୍ରାବନ୍ତି ଅପସରୀ
ହୁଳହୁଳି ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତି ଦେବନାରୀ । ୧୮୫ ।
ରାମରୂପ ଦର୍ଶନେ ନିର୍ମଳ ଚକ୍ଷୁ ଥାଉ
ସୁରସଙ୍ଗ ପ୍ରେମ ଧ୍ୟାନେ ବସିଲେ ବୀର ଯାଇଁ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ରାଜୀବଲୋଚନ
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ସ୍ୱୟଂ ରାମ ବୋଲନ୍ତି ବଚନ ।
ପ୍ରାଣନ୍ୟାସେ ଭ୍ରମିଲେ ଏ ଯୋଉଛି ବାନର
ଯାଅ ମିତ୍ର ବାହୁନ ଏହାଙ୍କୁ ବେଗେ ଘର ।
ପ୍ରୀତିଦାୟୀ ଏହାର ଯେମନ୍ତେ ଅଲ୍ପ ହୋଇ
ଅଳସ ନଃବଧି କେବେ ଦ୍ୱର ମନ ହେଉ ।
ଶାସ୍ତ୍ରବନ୍ଧୁ ପ୍ରମାଣେ ସଫଳ ଧାର୍ମି ଦ୍ୱର
ଜାଣ ତ ସଫଳ ଧର୍ମ ବାଟେଶରେ ସୋଦର । ୧୯୦ ।
ପିତା ସତ୍ୟ ଶମନ୍ତେ ନଗରେ ନ ପଶିଲେ
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ବନ ମଧ୍ୟେ ରହିଲେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବ ଉଠିଲେ ଧାଡ଼ିକାରେ
ସକଳ ବାନର ଘେନି ବସିଲେ ତାହାରେ ।
ଦିବ୍ୟ ଅବର ପ୍ରତେକ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କୁ ଘେନି
ଚିତ୍ରା ଶ୍ରୀଅଇଣ ତାକୁ ଦେଇଲ ମୁଖାପ୍ରଶ୍ନି ।
ବନ୍ଧୁମାନେ ସମସ୍ତେ ତାହାଙ୍କୁ ଧାଙ୍କା ହେଲେ
ସ୍ତ୍ରୀହାନେ ସାଧୁ ସହିତେ ଜଳ ଦେଇ ହେଲେ ।
ବନ୍ଧୁମାନେ ଏକାଦଶ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ
ସର୍ବ ଦାର୍ଶି ସୁଗ୍ରୀବ ଯେ ହେଲ ଶାସ୍ତ୍ରମତେ । ୧୯୫ ।
ଜାମ୍ବୁବାନ ସୁଷେଣଙ୍କୁ ସ୍ୱୟଂ ରଘୁବୀର
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ସୁଣ ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତ ବାନର ।

କିଷ୍କିନ୍ଧାରେ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ଅଭିଷେକ କରି
ତତକ୍ଷଣେ ଯେତେକ ଥାଇ ସମସ୍ତ ବାନର ।
ଏ ଅଙ୍ଗଦ କୁମାରଙ୍କୁ ଯୁବରାଜ କରି
ପ୍ରଣପାଳ କଲ ମିତ୍ର ସର୍ବ ମନୋହର ।
ରାମ ଆଜ୍ଞା ପାଇଣ ସକଳ ମନ୍ତ୍ରୀଗଣେ
ଅଭିଷେକ ବାଦ୍ୟ ନିନାଦିଲେ କଟେଣ ଛଟେଣ ।
ବୋଇଲେ ତେବେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଗ୍ରଜ କୁମର
ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ରର ଜନ ଅଣ୍ଡ ଧାରିବାର । ୬୦୦ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଅବାଶେଷ ଉଠିଲେ କପିମଣି
ଭୂମିକୁ ସକଳଦରେ ଜାଣି ଧନମଣି ।
କହିଲେ ବାରତା କ୍ଷେମେ ଶୁଣ ସର୍ବଗୁଣି
କାଳକ ମାଧବ ରାମ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ଥାପି ।
କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ ରାଜା ହୋଇଲେ ସୁଗ୍ରୀବ
ନାନାରଙ୍ଗ ଯେତେ ଦେଶ ଲୋକ କ୍ଷେମେ ଥିବ ।
ଅଭିଷେକ ହୋଇବ ପ୍ରଥମ ଦିବସରେ
ବେଗ ହୋଇ ଯାଅ କ୍ଷେମେ ସମସ୍ତ ବାନରେ ।
ବାରତା ସକଳ ଦେଶେ କହି ମନ୍ତ୍ରୀବର
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯେତେ ସର୍ବ ସାର୍ଥକର । ୬୦୫ ।
ସୁରମାନ ମନ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ ନଗରରେ
ମଙ୍ଗଳ ଶବଦ ଗୀତ ବାଦ୍ୟ ଘରେ ଘରେ ।
କିଷ୍କିନ୍ଧାରେ ମିଳିଲେ ସକଳ କପିକୁଳ
ସମୁଦ୍ରମନ୍ଥନ ପ୍ରାଏ ଶବ୍ଦ ଉଠିଲା ।
ସମସ୍ତେ ଉଲ୍ଲାସ ରାମଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ
ହରଷ ହୋଇଣ କପି ଆଇଲେ ସମସ୍ତେ ।
ରହିଲେ କିଷ୍କିନ୍ଧା ପୁରେ ଚୋଥା ପୁରଦ୍ୱାର
ବୋଲନ୍ତି ଦର୍ଶନ ଏବେ କରିବା ରଘୁବୀର

ଅମ୍ଭର ସ୍ୱଗଣଙ୍କୁ ଯେ ବାଞ୍ଛୁ ରଘୁପତି
ଦର୍ଶନ କରିବା ଭଲ ସର୍ବ ଯୂଥପତି ।
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କହିଲେ ହୋଇଲେ ସର୍ବେ ସଜ
ବାନରଙ୍କ ବର୍ଗାଇ ଚଳିଲ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ।
ଶ୍ରୀ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଛନ୍ତି ନଦୀତୀରେ ରହି
ସୁଗ୍ରୀବର ଉତ୍ସବ ଦର୍ଶନ କଲେ ଯାଇଁ ।
ଚରଣେ ପଡିଲା ପୁଣି ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଯାଇଁ
ଉଠ ଉଠ ବୋଲିଣ ଶ୍ରୀରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲ ।
ଉଠି କର ମସ୍ତକରେ ଦେଇ ସୁଗ୍ରୀବର
କହଇ ବନସ୍ତ ଶ୍ଳୋକ ଶୁଣ ରଘୁବୀର ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇଥିଲ ହନୁ ଯାଇଥିଲ ଆଣି
ଯୂଥପତିମାନେ ସବୁ ଅଇଲେ ସନ୍ଧ୍ୟାଣି ।
ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଦର୍ଶନ କରିବେ ସର୍ବଗଣ
ଉଚ୍ଚ ହୋଇଛନ୍ତି ଦେଖ ବାନରସଙ୍ଘ ।
ହସ ହସ ହୋଇ ରାମ କହନ୍ତି ବଚନ
ଆସନ୍ତୁ ବାନର ସବୁ କରନ୍ତୁ ଦର୍ଶନ ।
ରାମ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀ ହନୁଙ୍କୁ କହିଲେ
ଯୂଥପତିମାନଙ୍କୁ ଆଣ ଯା ବୋଇଲେ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନେ ହନୁମନ୍ତ ଚଳିଗଲ
ଯୂଥପତିମାନଙ୍କୁ ସେ ଡକାଇଆଣିଲ ।
ଏବେ କରିଛନ୍ତି ରାମ ରାଜୀବଲୋଚନ
ଯୂଥପତିମାନେ ଯାଇଁ କରନ୍ତି ଦର୍ଶନ ।
ଦେଖ କରପଙ୍କ ଯୋଦ୍ଧା କହନ୍ତି ସୁଗ୍ରୀବର
ସେ କେବ ସ୍ୱର୍ଣିମା ଦେଖ ଅଯୋଧ୍ୟାଠାକୁର ।
ଏନାସ ଦେଖିଷିଉଳ କାମୋଡ ସୁନାସ
ଶତବଳି ମହେନ୍ଦ୍ର ମିଳନ୍ତି ଯାଇଁ ପାଶ ।

ରାବଣ୍ଟୁ ସବାନ୍ଧ ବାନାଷ୍ଟିକ ବାଳିମୁଖ
ରାମ ଦରଶନେ ସବୁ ଛଡ଼ାଇଲେ ଦୁଃଖ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ କଥା ମନ ଦେଇ
ଜାମ୍ବୁବାନ ସୁଷେଣଙ୍କୁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ।
ଯୂଥପତିମାନେ ଆସି ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଯେତେକ ଏଥେକ କଥାମାନ କହୁ ତାଙ୍କ ପାଶ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ କହନ୍ତି ସୁଷେଣ ମନ୍ତ୍ରିବର
ଶୁଣ ତୁମ୍ଭେ ସମସ୍ତେ ବାନରଦଣ୍ଡଧର ।
ଶ୍ରୀ ରାମନାଥେ ହତ ହୋଇଲା ଏ ବାଳି
ସୁଗ୍ରୀବର ପାଇଲା କିଷ୍କିନ୍ଧା ମହୀଥଳି ;
କାଲି ପ୍ରଭାତରେ ସୁଗ୍ରୀ ଅଭିଷେକ ହୋଇ
ଶୁଣି ଯୂଥପତିଏ ହରଷ ଅଙ୍ଗ ହୋଇ ।
କେଶରୀ ପନସ ଯେ ଗୁନାଥ ଅଛି ଦହ
ଏହି ଦେବ ଶୀତସ୍ୱାଚନ୍ଦ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ ।
ଆମ୍ଭେ କନକର ବୁଦ୍ଧି ଦେବେବ ମାତର
ତୁମ୍ଭର ଆଜ୍ଞାରେ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତବନ ସଂସାର ।
ପୂର୍ବେ ଶୁଗ୍ରୀ ଭଣଥିଲୁ ଦେଖିଲୁ ନୟନେ
କୋଟି କାଳ ପାପ ଛଡ଼ାଇଲୁ ଦରଶନେ ।
ଯାହା ତୁମ୍ଭେ ଆଜ୍ଞା ଦେଲ ମୋତେ ରଘୁନାଥ
କାଲି ପ୍ରଭାତରେ ସୁଗ୍ରୀ ହୋଇବ ରାଜନ ।
ଶୁଣନ୍ତେ ସନ୍ତୋଷ ଯେ ହୋଇଲେ ରଘୁପତି
ସୁଗ୍ରୀବ ମୁଖକୁ ଚାହିଁ ବଚନ କହନ୍ତି ।
ଯାଅ ମିତ୍ର ଆଜ ତୁମ୍ଭେ କିଷ୍କିନ୍ଧା ପୁରକୁ
କାଲି ପ୍ରଭାତରେ ରାଜା କରିବା ତୁମ୍ଭକୁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବର କିଷ୍କିନ୍ଧାକୁ ଗଲେ
ସୈନ୍ୟ-ସଖା ସେବକଙ୍କୁ ମହାବେ ମିଳିଲେ ।

ଯୂଥପତିମାନଙ୍କୁ ଯେ ନାନା ବସ୍ତ୍ରମତେ
ଫଳ ମୂଳ ଦେଇକଲ ଯେ ଦୋଳି ଦ ଭୂଷଣେ ।
ଜାମ୍ବୁବାନ ହନୁମାନ ସୁଷେଣକୁ ରାଇ
ଦକ୍ଷରେ ସୁଗ୍ରୀବ ରାଜା ସନ୍ନିଧେ ବସାଇ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପାଶେ ଫଳ ମୂଳ ଥୁଇ
ରାଜଜାତିମାନେ ଭୁଞ୍ଜେ ସକଳ ଖୁଅଥ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଯେ ଯାହାରେ ଗଲେ
ବସ୍ତ୍ରମତେ ଫଳମୂଳ ରାମ ପଠେଇ ଦେଲେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ତହୁଁ କିଷ୍କିନ୍ଧା ନଗରେ
ଉତ୍ସବ କରନ୍ତି ସେଭୁ ରାଜାର ନଗରେ । ୨୪୦ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭ ଚୂତପତ୍ର ନାରିକେଳ ଥୋଇ
ତୋରଣୀମାନ ବାନ୍ଧି ତହୁଁ ପତାକା ଲମ୍ବାଇ ।
ରାଜାର ନଗର କଲେ ମଣ୍ଡଣି ଅପାର
ସ୍ୱଚ୍ଛ ଦର୍ପଣ ଝଞ୍ଜି ଖଡ୍ଗ ଚାମର ।
ହୁଳହୁଳି ଦେଇ ଯେ ନଗରେ ଗୀତ ଗାଇ
ଢୋଲ ଦମା ଟମକ ଯେ ମହୁରି ବଜାଇ ।
ଭଟ ସ୍ତୁତିପାଠ ଯେ ନାନାବାଦ୍ୟ କଲେ
ଶୁଭଲଗ୍ନ ସମୟେ ସୃଷ୍ଟି ଆସରେ ମିଳିଲେ ।
ଜାମ୍ବୁବାନ ହନୁମାନ ସୁଷେଣ ସଙ୍ଗତେ
ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଆସି ଯୂଥପତି ଯେତେ । ୨୪୫ ।
ନିଶାଚରମାନେ ଆସି ହୋଇଲେ ମେଳ
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମିଳିଣ କରନ୍ତି ହୁଳହୁଳି ।
ଢୋଲ ଦମା ଟମକ ବାଜିଲ ବୀରତୁରୀ
କଂସାଳ ମୃଦଙ୍ଗ ବାଜେ ଶଙ୍ଖ ଯେ ମହୁରୀ ।
ଏମନ୍ତେ ଯେ ସୁଗ୍ରୀବର ସ୍ନାହାନ ସାରିଲେ
ସର୍ବ ଅଳଙ୍କାର ଦାଏ ଭୂଷଣ ହୋଇଲେ ।

ଅନ୍ତଃପୁରେ ରୁମା ତାରା ସୁବେଶ କରାଇ
ନାନାରତ୍ନ ଅଳଙ୍କାର ଭୂଷଣ ଭୂଷାଇ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଦୁଏ ପାର୍ଶ୍ୱେ ଆସ୍ଥାନେ ବସିଲେ
ଅଙ୍ଗଦ କୁମାର ହନୁ ରାମପାଶେ ଗଲେ ।
ରୁମା ତାରା ବେନିଜଣେ ଆସିଲେ ଚଳାଇ
ସୁଗ୍ରୀବର ବେନି ପାଶେ ବସାଇଲେ ନେଇ ।
ଜାମ୍ବୁବାନ ସୁଷେଣ ଯେ ଦ୍ୱିବିଦରେ ମିଳି
ଅଭିଷେକ ବାଦ୍ୟ ସେ କରନ୍ତି ସର୍ବେ ମିଳି ।
ମୁକୁଟ କୁଣ୍ଡଳ ନାନା ଆଭରଣ ଦେଲେ
ଜଳପୂର୍ଣ୍ଣ ପାର୍ଥିବକ ଶିରରେ ଢାଳିଲେ ।
ଗାୟକଗଣମାନେ ଗୀତ କରନ୍ତି ବହୁତ
ସୂତମାଗଧମାନେ ଛନ୍ଦ ସ୍ୱରାର ଅଦ୍ଭୁତ ।
ଦେଖି କପି କଣ୍ଠା ଧରି ବୃକ୍ଷର ଡାଳନ୍ତି
ଅଳଙ୍କ ପକାଇ ଦେଖି ଛନ୍ଦକୁ ଧରନ୍ତି ।
ଏମନ୍ତ ଅଙ୍ଗଦ ହନୁ ରାମପାଶେ ଯାଇ
ଦାଏ ପଡ଼ି ଶୋଇଣ ସେ କହନ୍ତି ବାହୋଇ ।
କହନ୍ତି ରାମଙ୍କୁ ସେ ଅନେକ ସ୍ତୁତି କରି
ସେହି ଦେବ କୌଶଲ୍ୟାସୁତ ଦେବ ନରହରି ।
ସେହି ଦେବ ନାରାୟଣ କମଳା ଯାର ରାଣୀ
ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଠାକୁର ରଘୁମଣି ।
କ୍ଷୁଦ୍ର ସହିଲ ଦେବ ଭକତ ସଂସାର
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଭରଣେ ଶଠାଇଲ କ୍ଷୁଦ୍ର ।
ତାହାଙ୍କୁ ସେବନ୍ତୁ ଭ୍ରମେ ଭଲ ସୀତାପତି
କୋଟି ଜନ୍ମ ପାପ ତାର ଖଣ୍ଡିଲା ଦୁର୍ଗତି ।
କିଷ୍କିନ୍ଧା ପୁରକୁ ଦେବ ଭରବା ବନସ୍ଥ(୧)
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସଦାଏ (୨) ସେବେ ଅଶ୍ରୁ ରାମଙ୍କୁ ।

ଅଙ୍ଗଦ ବଚନେ ରାମ ତୋଷଚିତ୍ତ ହୋଇ
ଆଶ୍ୱାସ ଦେଇଣ ତାଙ୍କୁ କହନ୍ତି ବୁଝାଇ ।
ପିତାସତ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ମୁଁ ନଗରକୁ ନ ଯିବ
ତୋତୋହାର ବଚନେ ସୁଖ ବନ୍ଧାରେ ରହିବ ।:
ଏତେ କହି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନିଶବ୍ଦ ହୁଅନ୍ତି
ହନୁମନ୍ତ ଅଙ୍ଗଦ ଏ ସଙ୍ଗରେ ଅଛନ୍ତି ।
ଏଣେ କୂଳ ଶିଖରେ ଅଧିକ ବେଗ ହୋଇ
ସୁଗ୍ରୀବରଠାରେ ସବୁ ଚରିତ କହଇ । ୨୬୫ ।
ହନୁମନ୍ତ ଅଙ୍ଗଦ ଆଗରେ ଦେଲେ ପେଷି
ଧାଇଁଲା କହିବୁ ବନ୍ଦେକାରେ * ଭଣିବେଶୀ ।
ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବର ସେ ଉଠିଲେ ବେଗ ହୋଇ
ସେମାନ ତାଙ୍କ ସହିତେ ସେ ମନ୍ତ୍ରିଗଣ ଯାଇ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଚରଣକୁ ଦେଲେ ଭକ୍ତିବର ଭରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସୁଗ୍ରୀ ଏମନ୍ତର ବେଳେ ।
ସୁଗ୍ରୀ ତାଙ୍କ ସେମାନ ପୁତ୍ରେ ଭଗନ ସେଣରେ
ନିଅଗଳ ଦନ୍ତ ରାମପଦ୍ମରେ ଶୋଇଲେ ।
ଉଠ ଉଠ ବୋଲି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବର ବନ୍ଧନ ଉଠିଲେ । ୨୭୦ ।
ସ୍ତୁତି କରି ସୁଗ୍ରୀବର କହଇ ସମ୍ମୁଖେ
କରପଦ୍ମ ଯୋଡ଼ି ଭକ୍ତି ହୋଇ ଶ୍ରୀରାମରେ ।
ହେ ଦେବ ସୀତାଙ୍କୁ ଚଣ୍ଡି ତୁମ୍ଭର ପ୍ରସାଦେ
ରାଜ୍ୟ ଧନ ମୁବଶା ପାଇଲି ଅପ୍ରମାଦେ ।
ହେ ଦେବ ଦୟାଳୁ ପ୍ରଭୁ ପେଷଲୁ ତୁଷ୍ଟିକି
ତୁମ୍ଭର ଚରଣେ ମୁଁ ହୋଇଲି ବଶ୍ୟାକୃତି ।

---

* ଭୂଷିବେଶୀ

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
ସୁସ୍ନାନେ କାଟିଲ ତାହା ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ ।
ଶ୍ରୀରାମ ହସ୍ତରେ ପାଟ ଯୋଗାଇଲେ ତେଲ
ସୁଗ୍ରୀବର ମସ୍ତକେ ଢାଳିଲେ ରଘୁରାଇ । ୧୬୫ ।
ଦେଖି ସ୍ୱର୍ଗ ଦେବତାଏ ଜୟ ଶବ୍ଦ କଲେ
ସୁଗ୍ରୀବର ଶିରେ ଘନେ ପୁଷ୍ପ ବୃଷ୍ଟି କଲେ ।
କହେ ରାଜା ଶୋଭନ ସୁଗ୍ରୀବ ରାଜା ଧନ୍ୟ
ଦେଖେ ତପ କଲୁ ତୁ ଦର୍ଶନ କଲୁ ରାମ ।
ଧନ୍ୟ ତୁ ବାନରରାଜା ଧନ୍ୟ ତୋର ମାତ
ନୟନରେ ଦେଖିଲୁ ତୁ ସୀତାଙ୍କର କାନ୍ତ ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ରାଜୀବଲୋଚନ
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କହନ୍ତି ସେ ମଧୁର ବଚନ ।
ଯାଅ ମିତ୍ର ଭୁବନକୁ ନାରୀଗଣ ଘେନ
ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ବଇଲୁ ସେ ରହିଲେ ଭାଇ ବେନି ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଆଜ୍ଞା ପାଇ ନଗରକୁ ଗଲ
ଅନ୍ତଃପୁରେ ଯାଇ ରାଜା ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲ ।
ଅସ୍ଥାନରେ ସୁଗ୍ରୀବର ବସି ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ଜାମ୍ବବାନ ହନୁମନ୍ତ ସୁଷେଣଙ୍କୁ ଚାଇ ।
ହନୁମନ୍ତ ମୁଖ ଚାହିଁ ସୁଗ୍ରୀବ କହିଲେ
ସମ୍ମୁଖ ପାଶକୁ ବାହୁ ଯାଅ ତୁ ବୋଇଲେ । ୫ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ହନୁମାନ ରାମପାଶେ ଗଲେ
ଯୂଥପତିମାନଙ୍କୁ ସେ ପୁଣି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରସାଦେ ମୁଁ ପାଇଲି ରାଜ୍ୟଶ୍ରୀ
ତୁମ୍ଭେମାନେ ମୋହୋର ସେ ପ୍ରାଣ ସମସର ।

ଏତେ ଭକ୍ଷ ସୁଗ୍ରୀବର ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାର
ଯଥାମତେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଲା କପିଶ୍ୱର ।
ଏମନ୍ତେ ଉତ୍ସବ ଅସି ହେଲା ପରବେଶ
ଲୋକଜନ ଗମନ କଲେ ଯେ ଯାହାର ବାସ ।
ପ୍ରଭାତ ସମୟେ ସୁଗ୍ରୀ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି
ଶ୍ରୀରାମ ଦର୍ଶନକୁ ସେ ଗଲେ ଦାଣ୍ଡଧାରି । ୧୦ ।
ସୁଅଟିଳି ସହିତେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଯାଇଁ
ରାମଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶଣ ସୁଗ୍ରୀ ଚିତେ ଭର ଦେଇ ।
ବସିଲା ସୁଗ୍ରୀବ ଯାଇଁ ରାମ ପାଶ୍ୱରେ
କ୍ଷୁଧ ତୃଷ ହୋଇ ରାମ କହନ୍ତି ତାହାରେ ।
ସୀତାଙ୍କ କଥାରେ ମିତ୍ର ହୁଅ ସାବଧାନେ
ହନୁମାନ ପେଷି ମିତ୍ର ଖୋଜାଅ କହିନ ।
ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବର ଯେ ମସ୍ତକେ କର ଦେଇ
କହେ ଯେ ପେଷିବ ଦେବ ବୋଲିଣ ଗୋସାଇଁ ।
ଜାମ୍ବବାନ ସୁଷେଣ ଅଙ୍ଗଦ ହନୁମନ୍ତ
ନଳ ନୀଳ ଘେନିଣ ହୋଇଲେ ଜଣ ସାତ । ୧୫ ।
ହନୁମନ୍ତ ସଙ୍ଗ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ସୁପକ ବନ୍ଦଣ କୁନ୍ତି ମୁଖ ଗୋଟି ହେଲେ ।
ସବୁ ପଦାଶି ଦେଶ ପଶ୍ଚିମକୁ ଗଲେ ।
ଉତ୍ତରକୁ ଗଲେ ଶତବଳି ଭୂଇ ଭୁଲେ
ପୂର୍ବକୁ ବଳିଲେ ସ୍ୱରେ ରଥ ଯେ ମାଦନ
ଆଠ ଭଳେ ବାଉତା ଭଲୁକ ହନୁମାନ ।
ଦକ୍ଷିଣକୁ ସାଙ୍ଗ ଶ୍ୱେରେ ଚଳାଇଣ ଗଲେ
ରାମ ହେଉ ବାହିମାନ ପର୍ବତେ ଖୋଜିଲେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯେ ଯାଇ
ମାଲ୍ୟବନ୍ତ ପର୍ବତେ ରହିଲେ ବେନିଭାଇ । ୨୦ ।

ପର୍ଣ୍ଣଶାଳା କରି ରାମ ସେଠାରେ ରହିଲେ
ବର୍ଷାମାସ ଚାରିଟା ପର୍ବତେ ବାସ କଲେ ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ଦୂତମାନେ ଗଲେ ସୀତା ଖୋଜିବାର ପାଇଁ ।
ଗ୍ରାମ ପୁର ପାଟଣା ଖୋଜନ୍ତି ଦେଶ ଦେଶ
ତାଙ୍କୁ ଖୋଜି ନ ପାଇଲେ ସୀତାଙ୍କ ଉଦେଶ ।
ତିନି ଦିଗ ଦୂତମାନେ ଅନେକ ଖୋଜିଲେ
କେଉଁ ଚିହ୍ନ ନ ପାଇ ସେ ବାହୁଡ଼ି ଆଇଲେ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ପାଶେ ଆସି ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଶିରେ କର ଦେଇଣ ସେ କହନ୍ତି ସନ୍ଦେଶ ।
ନାନା ପୁର ଦେଶ ବୁଲି ଖୋଜିଲୁ ବହୁତ
କାହିଁ ନ ପାଇଲୁ ଦେବୀ ଜାନକୀ ସୂଚିତ ।
ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବର ମହାଚିନ୍ତା ହୋଇଲା
ଦକ୍ଷିଣଦିଗ ବାରତା ନ ଦୂତ ଆସି ଦେଲା ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ କହି ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନ
ବାନର କରଇ ତହିଁ ସମୀର ନନ୍ଦନ ।
ଦୂତମାନ ଚାରିଦିଗି ଆଣିଲ ସୈନ୍ୟମାନେ
କେଶରୀ ତନୟ ତାଙ୍କୁ କହିଲ ବଚନେ ।
ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ବେଗକରେ ସୈନ୍ୟମାନ ଆଣ
ଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ରଘୁକୁଳମଣି ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ କେଶରୀ ତନୟ ବେଗେ ଗଲେ
ଯୂଥପତିମାନଙ୍କୁ ବାରତା ନେଇ ଦେଲେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଯୂଥପତି ହୋଇଲେ ବାହାର
ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଘେନିଆସି ମିଳିଲେ ସମୂହ ।
ତାହାଙ୍କୁ ଗଣନ୍ତି କେତେ କୋଟି କୋଟି ବଳ
ଭଲ୍ଲୁକ ମର୍କଟ ଆସି ହୋଇଲେ ସଙ୍କୁଳ ।

କୋଟି ଲକ୍ଷ ଯାହାର ମର୍କଟ ସଙ୍ଗ ହୋଇ
ଶଙ୍ଖ ପଦ୍ମ ଯାହାର ମର୍କଟେ ଯ ଅଛଇ ।
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ସୈନ୍ୟ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଦେଖି କପି ସୁଗ୍ରୀ ରଜା ହୋଇଲେ ହରଷ । ୩୯ ।
କପୁର ଭରଣ୍ଡ ଚାଲି ଯିବ ରାମ ପାଶ
ଦର୍ଶନ କରିବ ଯାଇଁ ମନର ହରଷ ।
ଦୂତଙ୍କ ବାରତା ରାମ ପାଶରେ କହିବ
ସୈନ୍ୟ ସଖା ଘେନି ରାମ ସାକ୍ଷେ ରହିବ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ଅସି ରଜନୀ ପ୍ରବେଶ
ନିଦ୍ରାରେ ବଞ୍ଚିଲେ ନିଶି ହୋଏ ଅବଶେଷ ।
ଶଯ୍ୟା ଛାଡ଼ି ଉଠିଲେ ବାନର-କୁଳପତି
ନିତ୍ୟକର୍ମ କରି ସେହୁ ସାଜିଲେ ଝଟତି ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଆଜ୍ଞା ହେଲେ ସେତିକାକୁ ଯାଇ
ସେନା ଯୂଥପତିମାନେ ଆଣନ୍ତୁ ଡକାଇ । ୪୦ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଦେଉଡ଼ାରେ ଥାଇଡ଼ାରେ ସଭେ
ସୈନ୍ୟ ଯୂଥପତିମାନ ଡାକଣ ଅଣିଲେ ।
ରାଜାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କଲେ ଯୂଥପତିମାନେ
କହନ୍ତି ବଚନ ତାଙ୍କୁ ବାନରରାଜନେ ।
ସୈନ୍ୟ ସଖା ସଜାଡ଼ର ରାମ ପାଶେ ଯିବା
ଦର୍ଶନ କରିଣ ଆମ୍ଭେ ସେଠାରେ ରହିବା ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୈନ୍ୟବଳ ସଜ ହୋଇଲେ ଅଶେଷ
ସାରଥୁର ବଜାଇ ସେ କୁଅନ୍ତି ହରଷେ ।
ନାନା ରୂପ ନାନା ବର୍ଣ୍ଣ ଭୂଅନ୍ତି ବାହାର
ଛନ୍ଦ ସେ ସୁମର ସେ ଧରିଅ ଅଶେଷ ପାର । ୪୧ ।
ସାରବେଶ ହୋଇଣ ଆସଇ ସୁଗ୍ରୀବର
ନାନା ଅଲଙ୍କାର * ଲଇ ଏଥିର ସୁନ୍ଦର ।

* ଲଇ—ଘେନି

ବୀର ମହାବୀରମାନେ ହୋଇଲେ ବାହାର
କେଣି ବସୁଛଇ ସେହି ଲଙ୍କେଶ ଧରାଧର ।
ଛାଡ଼ ସେ ଚାହାଳ ଛଡେ ନ ଲଙ୍କେ ରଥନ
ଚଳନ୍ତେ ମେଦିନୀ ଟଳେ ଲୁଟନ୍ତି ଦ୍ରୁମମାନ ।
ସ୍ୱର୍ଗେ ଥରୁଛନ୍ତି ଦେଖି ଦେବଗଣମାନେ
ନଷ୍ଟହେବ ମହୀ ଏବେ ବୀର ଦାପଣାନନେ ।
ଅନ୍ତର ନିମନ୍ତେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର କଷ୍ଟ ପାଇ
ବନେ ବନେ ବୁଲନ୍ତି ସେ ସୀତାଙ୍କର ପାଇଁ । ୫୦ ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ବୀର ସୁଗ୍ରୀବ ରାଜନ
ଧବଳୀ ପର୍ବତ ତଳେ ରହି ସୈନ୍ୟଗଣ ।
ଅନୁକୂଳ ଭାବ ସ୍ୱାମୀ ସେଠାରେ ରହିଲ
ପ୍ରାବୃଟ ସମୟେ କାହିଁ ବଞ୍ଚାଇଣ ଗଲ ।
ମାଲ୍ୟବନ୍ତେ ରହିଛନ୍ତି ଦେବ ରଘୁବୀର
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଁ ରାଜା ସୁଗ୍ରୀବର ।
କାଳେ ଭାବୁଛନ୍ତି ଦେବ ମର୍କଟ ଶିଳାରେ
ତରସେ ପଶିଲା ସ୍ୱାମୀ ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଗତରେ ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଉଠ ଉଠ ଆଜ୍ଞା ଦେଲ
ଶଙ୍କା ପାଇ ଉଠିଲେ ସେ ଧନୁଶୀଳ ପାଇଁ । ୫୫ ।
ବୋଇଲେ କେହୁ ମିଳ ଅଟନ୍ତ ବାସୁର ଭବନ୍ତେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଅଛି ଆପଣ ଅଗ୍ରତେ ।
ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବର ଭୟ ହୋଇଲେ ମନରେ
ଦଣ୍ଡଯୋଡ଼ି କହଇ ଶ୍ରୀରାମ ରଘୁବୀରେ ।
ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମ ପୂର୍ବ ଉତ୍ତର ଏ କୂଳେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଦେବ ମୋହୋର ଆଗରେ ।
ବସୁଧାର ବରଷା ହୋଇଲା ଶେଷ ଏଥି
ମାଲ୍ୟବନ୍ତେ ବସି ଭାବୁଛନ୍ତି ରଘୁପତି ।

ସୈନ୍ୟ ସଖା ଘେନି ଯାଇ ଦର୍ଶନ କରନ୍ତି
ସୁଷେଣର ତାରକା ସମ୍ମୁଖରେ ଜଣାଇବ ।୭୦।
ଦକ୍ଷିଣର ଦୂତ ମାନ ଆସି ତାଙ୍କୁ ଭେଟନ୍ତି
ବାସ୍ତବ କହିବା ହେତୁ ହେବ ଅବସ୍ଥାନ୍ତି ।
ଶୁଣି ରଘୁବୀର ମଧ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଲେ
ଗଲି ମାସ ହେଲା ସେ ତ ବୃଥାଇଁ ନଇଲେ ।
ରାମଗଣେ ମାଲ୍ୟବନ୍ତେ ସୁଗ୍ରୀବର ରହି
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ ।
ଦକ୍ଷିଣର ଦୂତମାନେ ବୁଲନ୍ତି ବନରେ
ଖୋଜାନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ପାତାଳ ନଗରେ ।
ପାତାଳ ଭୁବନେ ଯାଇଁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ଅନ୍ଧକାର ଭୂମି ବାଟ ନ ଦିଶଇ ଦେଶ ।୭୧।
ଗମନ୍ତେ ଦେଖିଲେ ଏକ ନାରୀ ସୁନ୍ଦର
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇ ସମସ୍ତ ବାନର ।
ବାନରଙ୍କୁ ଦେଖି କହେ ସ୍ୱୟଂପ୍ରଭା ସୁନ୍ଦରୀ
ତାଙ୍କୁ ଆସି ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲ କିସ ଭଲ ।
ଦୃଷ୍ଟିକର ଅଗୋଚର କହିଲ ତାର ପାଶ
ଅମ୍ଭେ ପ୍ରାପ୍ତ ଅଟୁ ଶ୍ରୀରାମର ଦାସ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ହରିଲ ରାମ ବୁଲନ୍ତି ବନରେ
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତେ ଭେଟିଲେ ସୁଗ୍ରୀବରେ ।
ତାର ସଙ୍ଗେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଇତ୍ର ହୋଇଲେ
ମିତ୍ରଛଳେ ବାଳିକି ନାରାଚେ ନାଶ କଲେ ।୭୨।
ମାଲ୍ୟବନ୍ତ ପର୍ବତେ ଅଛନ୍ତି ରଘୁପତି
ସୀତା ଖୋଜିବାକୁ ତୁମ୍ଭ ପେଷି ଦିଅନ୍ତି ।
ଅମ୍ଭ ସାତବାରେ ଖୋଜି ଏଠାରେ ପ୍ରବେଶ
(ଖୋଜି ଖୋଜି ନ ପାଇଲୁ ସେ ଦେବୀ ସନ୍ଦେଶ ।)

ଶୁଣିକରି କହଇ ସେ ଚିତ୍ରିକା ସୁନ୍ଦରୀ
ଲଙ୍କାର ରାବଣ ଯେ ସୀତାଙ୍କୁ ନେଲା ହରି ।
ପାତାଳ ଭୁବନେ ତୁମ୍ଭେ ଏଥୁ କମ୍ପା ଅଛି
ଲଙ୍କାପୁରେ ଅଛନ୍ତି ସୀତାମ୍ବା ଶୁଭ୍ରବେଣୀ ।
କହଇ ଅଙ୍ଗଦ ବୀର ଶୁଣ ଗୋ ସୁନ୍ଦରୀ
ପାତାଳ ଭୁବନୁ ତୁମ୍ଭେ ଯିବ ପାଶୋରି । ୭୯ ।
ଶୁଣିକରି କହନ୍ତି ସେ ଚିତ୍ରିକା ସୁନ୍ଦରୀ
ଚକ୍ଷୁ ବୁଜି ବାହାର ହୋଇବ ସୁଅପଥେ ।
ଶୁଣିକରି ସାତ ବୀରେ ସାନନ୍ଦ ହୋଇଲେ
ଚକ୍ଷୁ ବୁଜି ଯାଇ ସିନ୍ଧୁକୂଳରେ ମିଳିଲେ ।
ଦେଖନ୍ତି ବସନ୍ତ ଋତୁ ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ମନରେ ଭାଳନ୍ତି ସେ ଯେ ହୋଇଣ ନିରାଶ ।
କି ବୋଲିବେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସୀତାସ୍ୱାମୀ ଶ୍ରୀପତି
ଭାଳିଣ ସେ ହୁଣ୍ଡି ପାରି ଶୋଇଲେ ତହିଁ ।
ମଝିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଯେ କରନ୍ତି ସାତ ବୀର
ଏଥିକୁ ଉପାୟ କର ଦେବ ରଘୁବୀର । ୮୦ ।
ବାଳନ୍ତେ ଦେଖିଲେ ଯେ ସମ୍ପାତି ନାମେ ପକ୍ଷୀ
ତୁମ୍ଭେ ଦେଖିଅଛ କି ସୀତାମ୍ବା କମଳାକ୍ଷୀ ।
ଶୁଣିକରି କହଇ ସେ ପକ୍ଷୀ ମହାବଳ
ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ ନେଲା ସୀତା ଦଶମୁଣ୍ଡ ।
ପକ୍ଷୀଠାରୁ ବାରତା ପାଇଲେ କପିମାନ
ବୋଲନ୍ତି କେମନ୍ତେ ଯିବା ଲଙ୍କାର ଭୁବନ ।
ଏମନ୍ତେ କହଇ ଋକ୍ଷ ପବନକୁମର
ଝମ୍ପା ଦେଉଛ ଶୂନ୍ୟପଥେ ଯିବ ଲଙ୍କପୁର ।
ଶୁଣି ଅନୁମତି କଲେ ବାନର ନନ୍ଦନ,
ଲଙ୍କାକୁ ଡେଇଁଲେ ସେତୁ ବୀର ହନୁମାନ । ୮୧ ।

ଶ୍ରୀରାମ ସ୍ମରଣ ବୀର ଆକାଶେ ଗମଇ
ଶଏ ଯୂଷ ସମୁଦ୍ର ନିମିଷେ ଡେଇଁଯାଇ ।
ବାଟରେ ଦୁର୍ଘଟମାନ ଘଟିଲା ଯେତେକେ
ରଘୁନାଥେ ସ୍ମରି ସେ କଲେ ଦୂରକେ ।
ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଅଛି ହନୁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା
* ଭୂଇଁଚମ୍ପାମାନେ ଲଙ୍କା ପୁରରେ ଫୁଟିଲେ ।
ରୂପକେ ଖୋଜଇ ସୀତା ଜନକକୁମାରୀ
ଘରେ ଘରେ ପୁରେ ପୁରେ ମନ୍ଦିରେ ସଞ୍ଚରି ।
କାହିଁ ନ ଦେଖିଲା ସୀତା ଜନକଦୁହିତା
ମହା ଚିନ୍ତିତ ହୋଇଲା ପବନର ସୁତ ॥ ୯୦ ॥
ଗୁପତେ ରଖିଛି କାହିଁ ନେଇ ଦଶଶିର
କେଉଁ ଠାରେ ଦେଖିବ ରାମର ମନୋହାରୀ ।
କାହିଁ ଥିବେ ସୀତାଦେବୀ ସେ ଜନକଦୋହିତା
ଚିନ୍ତନ କରଇ ଶିଖେ ଖୋଜଇ ବହୁତ ।
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ଯାଇଁ ଅଶୋକ ବାଟିକା
ହରଷ ହୁଅଇ ଦେଖି ବୀର ହନୁମାନ ।
ଚିନ୍ତଇ ଏଠାରେ କି ଅଛନ୍ତି ସୀତା
ଦେଖି ତା ହରଷ ଚିତ୍ତ ହେଉଅଛି ଆସ୍ଥା ।
ଦେଖଇ ଅଶୋକ ବନ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ଜଳ
ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ଶୋଭୁଛି ସେ ଅପୂର୍ବ ପାଦପ ॥ ୯୫ ॥
ଶୁକ ଶାରୀ ହିଙ୍କାରି ମୟୂର କରେ ନାଦ
କୁହୁ କୁହୁ କୋକିଳ ସେ କରଇ ଶବଦ ।
ନାନା ରୂପେ ନାନା ବର୍ଣ୍ଣେ ଅଛନ୍ତି ବିହାରି
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ହନୁ ପବନ ନନ୍ଦନ ।

* ଭୂଇଁଚମ୍ପା ଫୁଲମାନ ରାତିରେ

ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଭବନ ଭର୍ତ୍ତି ଅଛି କିର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ
ଅସୁରଙ୍କ ନୈଧିରେ ଅଛନ୍ତି ବଇଦେହୀ ।
ସେଠାରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ହନୁମନ୍ତ
ରୂପତେଜ ଦେଖଇ ସବୁ ଯେତେକ ଚରିତ ।
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ଆସି ରାବଣ ହୋଇଲା
ସୀତାଙ୍କୁ ଦୁଷ୍ଟ ସେ ବଚନ କହିଲା ।
ନାନା ରୂପେ ବଖାଣ୍ଡ ବଚନମାନ କହି
ଶୁଣି କୋପ କଲେ ଯେ ସେ ଜନକନନ୍ଦୀ ।
ଶୁଣ କାମ ଦଗ୍ଧିଅଛୁ କଣ୍ଡୁବାର ସୁତ
ମରଣ କୋତୋହାର ଆସି ହୋଇଲା ନିଶ୍ଚିତ ।
ରାମବାଣ ପ୍ରତାପ ତୁ ନ ଜାଣୁ ରେ ବାଇ
ଅନଳେ ପଶିବେ ତୋର ଏଣୁ ଅଛି ହୋଇ ।
ଶୃଗାଳ କର୍ଣ୍ଣା ତୋର ବଳ ଛୀଡ଼ି ନାହିଁ
କହିବ ନାସିକେ ରାମ ପାରେ ତୋତେ ଦହି
ବଶ କରିବାକୁ ତୋର * ଏତ ଅଛି କାହିଁ
ସଂଅ ରେ ଶୃଗାଳ କେବେ କଥା ଏଥେଁ ରହି ।
ସୀତାଙ୍କ ବଚନ ଶୁଣି ରାବଣ ଫେରିଲା
ମନ୍ଦା ଭାଗ୍ୟ ଥାଉଣ ଲେଉଟି ଘର ଗଲା ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ ବୀର ହନୁମନ୍ତ
ରାବଣ ଅଇଲ କଥା ବୁଝିଲା ରୂପତ ।
କାସ୍ତର କରଇ ଚିନ୍ତା ପବନନନ୍ଦନ
କେମନ୍ତେ ବାରତା ମୁଁ କହିବି ବଇଦେହୀ ।
ମୋତେ ଦେଖି ନାହିଁ ପଣ କୋପ ଜାତ କରି ?
ରାବଣ ବାସ୍ତବ ଘାତ କେବା ଶ୍ରମଜାଣି ।

---

* ଏତ—ଏତ୍ତ

ମୃଗ ପୋଡି ଖାଉଥିଲା ଶବରୀର ସୁତ
ରାମ ନାମ ଧରି ଅଚେତ ହେଲା ଭକ୍ତିମନ୍ତ । ୧୧୦ ।
ଦେଖିଲେ ନୟନେ ମୃଗ ଜାନକୀ ଦେବୀ
ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇଲେ ହସ୍ତରେ ତାହା ଘେନି ।
ନୟନୁ ବହଇ ନୀର ଜଳଧାର ପ୍ରାଏ
କି ନିମନ୍ତେ ମୃଗ ତୁ ଛାଡିଲୁ ରାମ ରାଏ ।
ବେନି ଜନ ଥିଲୁ ଅମ୍ଭେ ଶ୍ରୀରାମର ପାଶ
କାଛେଇବା ଦଣ୍ଡ ବିଧାତା ନ ଦେଲା ମୁହିଁ ।
ତୋତେ ସ୍ନେହ କରି ରାମ ନ ଛାଡନ୍ତି ତେଣେ
କି ନିମନ୍ତେ ଛାଡିଣି ଅଇଲୁ ରଘୁଶ୍ରେଣେ ।
ଶୋକକର ହୋଇ ଦେଖା କହନ୍ତି ବଚନ
ତାହୁଁ ଶୁଣେ ଯେମନ୍ତେ ଅଇଲ ଜାତିଜନ । ୧୧୫ ।
ଶ୍ରୀରାମର ହସ୍ତମୃଗ ପାଇଲିଟି ତାହିଁ
ସୁତେ ଯେ ତୋ ଯାଇ ସାର ଜଗ ଦାହା ଛୁଇଁ ।
ସ୍ତୁତି କରି ଯୋଡି ଦୁଇ କେଶରୀର ସୁତ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ତୁମ୍ଭେ ଜଗତର ମାତ ।
ଦଶରଥ ନୃପତି ଅଯୋଧ୍ୟା ଦଣ୍ଡଧାରୀ
ସୁଖଭୋଗ ଭାବ ହୋଇଥିଲେ ତାହାଙ୍କର ।
ଜଳକେଶ୍ୱରୀ ସୁତାଙ୍କୁ ମାଗିଲେ ବରଦାନ
ଭରତ ହୋଇବେ ରାଜା ରାମ ଯିବେ ବନ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତଙ୍କ ରାମ ଗଲେ ତପସ୍ୱୀ
ପଞ୍ଚବଟୀ ବନରୁ ରାବଣ ସୀତା ହରି । ୧୨୦ ।
ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ରାମ ବୁଲନ୍ତି ବନର
ଋଷ୍ୟମୂକ ପର୍ବତେ ଦେଖିଲେ ସୁଗ୍ରୀବର ।
ତାହାର ସଙ୍ଗତେ ରାମ ମଇତ୍ର ହୋଇଲେ
ସୁଗ୍ରୀବର କୋପେ ଯାଇ ବାଳିକି ମାଇଲେ ।

ଚୈତନ୍ୟ ସଙ୍ଗା ହୋଇ ରାମ ଚରଣେ ଖଟିଲି
ସୁଖ ଦରଶନ୍ତି ସତୀ ଭୁଜ ବଢ଼ାଇଲି ।
ମୁଦ୍ରି ହନୁମନ୍ତ ନାମ ଦେଖନ୍ତିର ସୁତ
ଲଙ୍କାରେ ରହିଛନ୍ତି ଅଛି ଜନକଦୁହିତ ।
କେ ଶ୍ରୀରାମନାମ ମୋତେ ଅଣ୍ଟା ଦେବେ ଦେଖା
ଶ୍ରୀରାମ ଛନ୍ଦରେ ଥାଇଁ ବାରତା କହିବା । ୧୨୯ ।
ଶୁଣନ୍ତେ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇ ଜନକଦୁହିଣୀ
ମସ୍ତକରୁ ଫେଡ଼ିଣ ଘେନିଲେ ମଥାମଣି ।
ହନୁମନ୍ତ ହସ୍ତରେ ସୀତମ୍ବା ଦେଲାବେଳେ
ରାମପାଦେ ଏହି ବୋଲି ବାରତା କହିଲେ ।
ଜାନକୀର ଦେଲି ମଣି ହସ୍ତରେ ଘେନିଲୁ
ସୀତାମ୍ବା ପାଦରେ ପଡ଼ି ମେଲାଣି ମାଗିଲି ।
ଯାଅ ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ଜନକଦୁହିଣୀ
ଶିରେ ହାତ ଦେଇଣ ବାହୁଡ଼େ କପିମଣି ।
ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ ହନୁ ପବନତନୟ
କ୍ଷୁଧା ଲାଗୁଅଛି ମୋର ଅଟଳଭ ବାୟୁ ।୧୩୦।
ମଧୁବନେ ପଶିବା ଖାଇବା ଫଳ ମୂଳ
ଅଙ୍ଗଦେ ଦେଖନ୍ତେ ସେ ଦରିବେ ମନ୍ଥାପୋଳ ।
ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ହନୁମନ୍ତ ତକ୍ଷଣି ଗଲା
ମଧୁବନ ଭିତରେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ବୃକ୍ଷମାନ ଦେଖଇ ସେ ଅତି ଶୋଭାବନ
ବୋଇଲା ଖଣ୍ଡିବ ଆଜ ସବୁ ମଧୁବନ ।
ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ତକ୍ଷଣ ପବନର ସୁତ
ବୃକ୍ଷମାନ ଉପାଡ଼େ ସେ ହରଷ ନିପାତ ।
ତରୁବାର ଝଣ୍ଡେ ଶୁଣିଲ ଚଉପାଶ
ବୋଇଲା ରକ୍ଷୀମାନେ ଶୁଣି ଧାଇଁଲେ ସେ ଠାବ ।୧୩୧।

ଦେଖିଣ ଧାଇଁଲେ ମତ୍ତା ହୋଇଣ କ୍ରୋଧରେ
ନାନା ଶସ୍ତ୍ର ଧରି ଆଗେ ଉଠାଇଲେ ତାଙ୍କୁ ।
ଶସ୍ତ୍ରବଳ ଭୁଜ ଅଙ୍ଗ କଣିବାକୁ ନାଶ
ଲଙ୍କାପୁର ଅସୁରେ ଚକିତ ସମସ୍ତ ।
ବାୟୁର ନନ୍ଦନ ହସ୍ତେ ମନ୍ତ୍ରୀପୁତ୍ର ମଲା
ଏହା ଜମ୍ବୁବଳ ଝୁଣ୍ଟି ଝମ୍ପରେ ଧାଇଲା ।
ମହାବୀର ମୂର୍ତ୍ତି ଧରି ଶ୍ରୀରାମର ଦାସ
ଅଶୀ ସହସ୍ର କୋଟାଳିଙ୍କୁ ସବୁ କଲା ନାଶ ।
ଏହା ଯେ ଅସୁର ଜଣେ ପଳାଇଲା ଡରେ
ସନ୍ଦେଶ କହିଲା ଯାଇଁ ରାବଣ ଛାମୁରେ ।୧୪୦।
ଶୁଣ ଦେବ ଲଙ୍କାପତି ବାସବାରି ସୁତ
ମଧୁବନ କୋଠା ସବୁ ନଷ୍ଟ କଲା ଦୂତ ।
ଅଶୀ ସହସ୍ର କୋଟାଳ ମାରିଲା ରଣରୋଳେ
ଯୋଦ୍ଧାଏ ନ ରହିଲେ ଦେଖି ନାଶକଲା ଖେଳେ ।
ଶୁଣି ବେଗେ ପେଷଇ ସେ ମନ୍ଦୋଦରୀବାଳ
ଅକ୍ଷୟ ଦଣ୍ଡକେ ଯାଇ ସେନାପତି ଯାଇଁ ।
ରଥୀ ହସ୍ତୀ ପଦାତି ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ଘେନି
ମଧୁବନ କୋଠାରେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ମାର ମାର ଧର ଧର ଡାକନ୍ତି ଅସୁରେ
ଶୁଣି ହନୁମନ୍ତ ସେ ଧାଇଁଲେ ଅତି ଡରେ ।୧୪୫।
ହସ୍ତୀଙ୍କୁ ମାରଇ ଘୋଡ଼େ ହାତୀଙ୍କୁ ଧରଇ
ରଥଙ୍କ ଉପରେ ଫୋପେ ରଥ ନଷ୍ଟକରଇ ।
ଅକ୍ଷୟ ସଙ୍ଗତେ ବଳ ଯେତେ ଆସିଥିଲେ
ହନୁମନ୍ତ ହସ୍ତରେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରାଣ ଦେଲେ ।
ଏହା ଦୂତ ରାବଣଙ୍କୁ କହିଲେ ବାରତା *
ସୈନ୍ୟବଳ ସହିତେ ମାରିଲା ହନୁମନ୍ତ ।

* ବାରତା—ବାର୍ତ୍ତା

ଶୁଣନ୍ତେ ରାବଣ ତହୁଁ ମହାକୋପେ ହୋଇ
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ପୁତ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଲା ଲଙ୍କସାଇଁ ।
ସୈନ୍ୟବଳ ଘେନି ବୀର ବାହାରି ଚଳିଲା
ମଧୁବନ ତୋଟାରେ ସେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।୧୬୦।
କୋଣା ଗମ୍ଭ ଉପରେ ବସିଛି ହନୁମନ୍ତ
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ବୀର ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତ ।
ସୈନ୍ୟବଳ ଦେଖି ହନୁମନ୍ତ ପଚାରଇ
ମରିବା ନିମନ୍ତେ କି ରେ ଆସୁଅଛ ଧାଇଁ ।
ଶୁଣି ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ କୋପେଣ ପେଷି ନାଗପାଶ
ବାନ୍ଧନରେ ପଡିଲା ସେ ଶ୍ରୀରାମର ଦାସ ।
ବୀର ଦୃଢ଼ ବାନ୍ଧାଇ ଚାଲଇ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ
ରାବଣ ସମ୍ମୁଖରେ ନେଇ ଦେଲା ହନୁମନ୍ତ ।
ଦେଖି ଦଶ ରାବଣ ପୁଚ୍ଛଇ ମୁଖ ସୁହିଁ
କାହୁଁ ଆସି ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ କପି ତୁହି ।୧୬୫।
ଶୁଣି ଦଶ କହେ ତହୁଁ ବୀର ହନୁମନ୍ତ
ଅଯୋଧ୍ୟା ଠାକୁରଙ୍କର ଅଟଇ ମୁଁ ଦୂତ ।
ଏମ୍ବରତୀ ବନରୁ ସୀତାଙ୍କୁ ଖୋଜିବାକୁ
ଖୋଜିବା ନିମନ୍ତେ ଆସନ୍ତ ଏଠାକୁ ଅଇଲୁ ।
ରାମରାଣୀ ହରିଲୁ ରାବଣ ଧର୍ମହତ
ନିଶ୍ଚୟ ମରିବୁ ତୁ ହେ ଶୁଣ ଲଙ୍କପତି ।
ଉଦ୍ଦେଶ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଠାକୁର ରଘୁମଣି
ସେବକ ଆସିଛୁ ମୁଁ ତାହାଙ୍କ ଘରଣୀ ।
ଖୋଜିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଏବେ ଧରୁଅଛୁ ବାନ୍ଧି
ଧିକ ଧିକ ରାବଣ ତୋହୋର ଏସନ ବୁଦ୍ଧି । ୧୭୦
ହନୁମନ୍ତ ବଚନେ ବଦଇ ଦଶଶିର
କେ ତୁମ୍ଭର ହାଣ୍ଡଇ ଠାକୁର ରଘୁବୀର ।

ହାତୁ ର ସୀମନ୍ତା ଦେଲୁ ହୃଦ୍‌ଦେଶ ଅନ୍ତ,
ଅଦ୍ୟୁ ଜାଣ କାଣ୍ଡ ତୋର ସୀତା ସୁବ୍ରଦେଶୀ ।
ତାହାର ବଚନେ ଲଙ୍କାପୁରକୁ ଅଇଲୁ
ହି ଲମନ୍ତେ ମର୍ଦ୍ଦି ଅସୁର ନାଶିଦଲୁ ।
ଦଶଶିର ବଚନେ ଦହିଲ ହନୁମାନ
ଦାନ୍ତି ଲୁଣ୍ଡ କାଶିଲୁ ଠାକୁର ରଘୁନାଥ ।
ତ୍ରିଶିର ଖର ଦୂଷଣ ସେନାଦଳ ମାରି
ସୂର୍ପଣଖା ଶ୍ରବଣ ନାସା ଛେଦନ କରି ।୧୬୫।
ଅଯୋଧ୍ୟା ଠାକୁର ସେ ସେ ଶାଇ ରଘୁମଣି
ଦେବୁଦକୁ ଆସିଅଛୁ ତାହାଙ୍କ ଘରଣୀ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଖୋଜନ୍ତେ ଋଷ୍ୟମୂକରେ ପ୍ରବେଶ
ସୁଗ୍ରୀବ ସଙ୍ଗେ ମଇତ୍ର ହୋଇଲେ ରଘୁଈଶ ।
ମିତ୍ରହେଲେ ବାଳିକୁ ନାଶନ୍ତେ ରାମ ମାରି
କିଷ୍କିନ୍ଧା ଭୁବନେ ତାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡଧାରୀ କରି ।
ଏବେ ବସୁଅନ୍ତି ସେ କହିବେ ତୋତେ ନାଶ
ସୀତା ଦେଇ ଚରଣେ ଶରଣ ଯାଉଁ ପଶ ।
ହନୁମନ୍ତ ବଚନ ଶୁଣିଣ ଦଶଶିର
କୋପକରେ ବହୁଲ ବଶିଷ୍ଠ ବେଶେ ମାର ।୧୭୦।
ବାହା ଅଙ୍ଗ ପାଞ୍ଚଣ ମାଇଲେ ମହାବଳୀ
ଛେଇ ଚକ ବାଦଲେ ମାରେ ଭୁଜ ତୋଳି ।
ନାନା ଭୂତେ ମାରନ୍ତେ ନୋହିଲୁ କାରୁ ଭଙ୍ଗ
ଚିହ୍ନି ଚିହ୍ନି ହନୁଅଙ୍ଗ ପବନର ଭଙ୍ଗି ।
କୋପିକର କର ହନୁ ସ୍ୱବାଣୀକୁ କହି
ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରସାଦେ ମୋତେ କିଅଁ ଶଙ୍କା ନାହିଁ ।
ଅଙ୍କ ଯେବେ ଦେଇଥାନ୍ତେ ସୀତସ୍ୱାର କାନ୍ତ
ମୁଣ୍ଡ ଚମାଞ୍ଚ ଲଙ୍କାପାଙ୍କ କରନ୍ତ ଧୂମାନ୍ତ ।

ଯେବେ ଲୁଟି ମାଇଲେ ମୋହୋର ନାଶ ନାହିଁ
ବାର୍ଦ୍ଧିକଲ୍ ପ୍ରଶୀତ ମାରୁଛ ତସ ପାଇଁ ।୧୭୫।
ଯେବେ ତୋର ଶରଥା ହୋଇଲା ମୋତେ ମାର
ଶୁଣ ତୁ ମୋହୋର ବାଣୀ ଲଙ୍କା ଦଣ୍ଡଧାରୀ ।
ପୂର୍ବେ ଶାପ ଦେଇଅଛନ୍ତି ଋଷି ଶତମାନ
ତୁମ୍ଭର ମୋହୋର ଲାଞ୍ଜେ ଜଳିବ ବହ୍ନିନ ।
ତୈଳ ଦେଇ ଅଗ୍ନି ତହିଁ ଦେବୁ ତୁ ଲଗାଇ
ତେବେ ମୋର ଶରୀରୁ ଜୀବନ ଛାଡ଼ିଯାଇ ।
ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ଅଷ୍ଟ ଦୁଃଖ ମୋର ହୋଇ
ଦେବାସୁର ଶସ୍ତ୍ରେ ମୋର ପ୍ରାଣ ନ ଛାଡ଼ଇ ।
ଶୁଣି ତୋଷ ହୋଇଲା ସେ ଲଙ୍କାର ରାଜନ
ମିଥ୍ୟା ନ କହନ୍ତି ଏ ସେ ବାନର ଜଟିମାନ ।୧୮୦।
ପୂର୍ବେ ଶାପ ଦେଇଥିଲେ ଋଷି ଶତଗଣ
ବସ୍ତ୍ର ବେଢ଼େ ଅଣ ବୋଲି ବୋଇଲା ରାଜନ ।
ଅଶ୍ୱ ଶାଳ ସାରମାନେ ଗଲେ ଧାଇଁବାରେ
ବସ୍ତ୍ର ତୈଳ ଘେନି ଆସି ମିଳଲେ ଛାମୁରେ ।
ହନୁମନ୍ତଲାଞ୍ଜେ ବସ୍ତ୍ର ବାନ୍ଧି ବୋଲି କହି
ଅଶ୍ୱ ଶାଳ ବାନ୍ଧିଲେ ସେ ବସ୍ତ୍ରମାନ ନେଇ ।
ତୈଳ ଦେଇ ଅଗ୍ନି ଲାଞ୍ଜେ ଲଗାଇଲେ ନେଇ
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ନାଗପାଶ ବନ୍ଧ ଫେଡ଼ି ଦେଇ ।
ଏମନ୍ତ ବସ୍ତୁରେ ତହିଁ ବୀର ହନୁମନ୍ତ
ବୁଲିରେ ଲାଗିଲା ମୋର ଅଗ୍ନି ସେ ବହ୍ନିତ ।୧୮୫।
ହୃଷ୍ଟ ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ହନୁ ସୁବେଶକୁ କହି
କି ନିମନ୍ତେ ଲଙ୍କାପତି ମୋର ଦେହୁ ଗାହି ।
ମାୟାବନ୍ତ ବୋଲି ତୋତେ ବୋଲନ୍ତି ଜଗତେ
ମୋର ମାୟା ନ ଜାଣିଲୁ ତୋର କୁମତେ ।

ଏହ୍ମନ୍ତି ଧୁନ୍ଧୁଳ ତୋଳିଥାଇ ଲଙ୍କାପୁର
ବାରତା କହିବ ଯାଇଁ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରର ।
ଏମନ୍ତ ଚିନ୍ତିଣ ହନୁ ଆକାଶେ ଉଠିଲା
ରାବଣମନ୍ଦିରେ ଯାଇଁ ଲମ୍ଫ ଦଭାଇଲା ।
ଜଗଣ ଅଗ୍ନାମୀ ବାତପୁର ପଲ୍ଲ ବାଳ
ଦେଖିଣ ରାବଣ ଚିନ୍ତେ ମହାଭୟେ କମ୍ପିଲ ।୧୯୦।
ବୋଇଲା କି ନମନ୍ତେ କହିଲୁ ମୋର ପୁଣ
ତୋର ବଚନକୁ ଦେଲେ ଚିତ୍ତ ଅବଧାନ ।
ଏମନ୍ତ ବସୁଛି ଚିନ୍ତେ ବୀର ହନୁମନ୍ତ ।
ଜପୋଳେ ଘଷଇ ଲାଞ୍ଜ ନେଇ ହନୁମନ୍ତ
ବ୍ରହ୍ମଅସ୍ତ୍ର ଜାତ କଲା ବୀର ହନୁମାନ
ଲଙ୍କାପୁର ଦହନ କରଇ ହୁତାଶନ ।
ଘରେ ଘରେ ପୁରେ ପୁରେ ସମସ୍ତ ଜାଳିଲା
ସୁଖ ରାମାଙ୍କରେ ଲଙ୍କପତି ରଣୀ ଚଳା ।
ବ୍ରହ୍ମା ଆଦି ଯେତେକ ଦେବତାମାନେ ଥିଲେ
ସ୍ୱର୍ଗର ସ୍ତିତାର ଦେଖି ହନୁକୁ କହିଲେ ।୧୯୧।
ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ହନୁମନ୍ତ ରାମକାର୍ଯ୍ୟ କର
ଏ ଲଙ୍କା ଭୁବନ ଜଳୁ ସୀତା ଠାବ କର ।
ସେବାଣ ଅନାଇ ତୁ ହୋ କପଥିବୁ ଜାତ
ଗର୍ଭରୁ ଯେଣୁ ତୁ ସେ ବୀର ହନୁମନ୍ତ ।
ଏତେ କହି ଦେବଗଣେ ଆକାଶରେ ଗଲେ
ପବନର ସୁତ ଶାନ୍ତମୂର୍ତ୍ତି ସେ ହୋଇଲେ ।
ବ୍ରହ୍ମ ଅସ୍ତ୍ର ଗର୍ଭକୁ କ୍ଷେପିଲା ହନୁମନ୍ତ
ଶୁଣ ଯୋଗେ ରଖିଲେ ସୁବଳସ୍ଥା ପର୍ବତ ।
କହେ ରାମା ତୋଷଣ ଶ୍ରୀରାମ ସ୍ୱାଧୀନ
ଯେତେକ କୃତ୍ୟ ଲଙ୍କାରେ ସେ କଲା ହନୁମାନ ।୨୦୦।

*ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରସାଦେ ତାର ଏତେ ବୁଦ୍ଧି ହେଲା
ଲଙ୍କାପୁର ଭସ୍ମ ଠାବ କଲା ଚଉଦେଶ୍ମ ।
ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ ଯେମନ୍ତ ହୋଇଲା
ଲଙ୍କାପୁର ପୋଡ଼ିକି ରାବଣ ଦୋଃଖ କଲା ।
ଏ କଥା ଜାଣିଣ ବ୍ରହ୍ମା ବିଶ୍ୱକର୍ମ ପେଷି
ପୂର୍ବର ଭଳରେ ଲଙ୍କା ନିର୍ମାଣ କରଇ ।
ଶୁଣି ବିଶ୍ୱକର୍ମ ବେଗ ହୋଇଣ ଆଇଲେ
ପୂର୍ବପ୍ର ଭଳରେ ଲଙ୍କାପୁର ଗଢ଼ି ଦେଲେ ।
ଏ କଥା ଥିବାରେ କର୍ଷି ବୀର ହନୁ ବୀର
ସମୁଦ୍ରଲଙ୍ଘନେ ସେତୁ କରଇ ଶିଘ୍ର ।୫।
ଶ୍ରୀରାମ ସୁମନ୍ତ ବୀର ଆଜ୍ଞାରେ ସେପିଲ
ଭଲ୍ଲ ଗଣମାନେ ସିନ୍ଧୁ ପାର ହୋଇଗଲେ ।
ସେଥିଁ ଠାରେ ବସିଛନ୍ତି ଅଙ୍ଗଦ କୁମାର
ସେଠାବରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ହନୁ ବୀର ।
ଜାମ୍ବୁବାନ ସୁଷେଣ ଅଙ୍ଗଦ ନଳ ନୀଳ
ହନୁମନ୍ତ ସଙ୍ଗେ ହୋଇଲେ ସର୍ବେ ମେଳ ।
ଯେତେ ଯେତେ କଥାମାନ ଲଙ୍କାପୁରେ ହୋଇ
ଜାମ୍ବୁବାନ ଅଙ୍ଗଦ ଅଗ୍ରେ ସବୁ କହି ।
ଶୁଣି ତା ସନ୍ତୋଷ ହେ ହୋଇଲେ ସର୍ବଜନ
ଆଗ ପଛ ହୋଇ କରି କରନ୍ତି ଗମନ ।୧୦।
ଦେବତେଷ୍ଟେ ଲଙ୍କାପୁର ନିର୍ମାଣ ହୋଇଲା
ପଥରେ ଯାଉନ୍ତି କହୁ ପବନର ନାତି ।
ଏମନ୍ତ ଆରମ୍ଭେ ସେ ସୁବନ୍ତ ମହାଖରେ
ମାଲ୍ୟବନ୍ତ ପର୍ବତେ ବଇସ୍ତି ମହାବୀରେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବଇସ୍ତି କହୁଛନ୍ତି ମିଶିବାରେ
ସୁଥପତି ସୁଗ୍ରୀବର ଅଛନ୍ତି ସମ୍ମୁଖରେ ।

ଏମନ୍ତ ସମୟେ ଦୂତ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଦେଖି ପାଏ ପଡ଼ଣ ଶୋଇଲେ ।
ଉଠ ଉଠ ବୋଲନ୍ତେ ଶ୍ରୀରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ହରଷ ହୋଇଣ ସେ ତାହାଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚାରିଁ ।୨୬।
ବେଗ ହୋଇ ମୋହୋର ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ବେଗେ ଅଣ
ସୀତାର ବାରତା କହୁ ମନ ମୋର ବୋଧ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଉଠିଲେ ଶିରରେ କର ଦେଇ
ବେନି ପାର୍ଶ୍ୱରେ ରାମ ବସାଇଲେ ନେଇ ।
କର ଯୋଡ଼ି କହୁଇ ସେ ବୀର ହନୁମନ୍ତ
ସାବଧାନ ହୁଅ ଦେବ ସୀତାଙ୍କର ବାର୍ତ୍ତ ।
ତୁମ୍ଭର ଆଜ୍ଞାରେ ଦେବ ସୀତା ଖୋଜିଗଲୁ
ନାନା ଦେଶ ଗିରିବନ ଅରଣ୍ୟେ ବୁଲିଲୁ ।
ବୁଲନ୍ତେ ପାତାଳ ପୁରେ ହୋଇଲୁ ପ୍ରବେଶ
ଗିରିକା ମୁନିବାଠାରୁ ପାଇଲୁ ସନ୍ଦେଶ ।୨୭।
ତାହାର ବଚନେ ଦେବ ପାର ହୋଇଗଲୁ
ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲୁ ।
ସମ୍ପାତିର ଠାରୁଁ ଦେବ ପାଇଲୁ ବାରତା
ଲଙ୍କାପୁରେ ଛନ୍ତି ଯାଇ ଜନକଦୁହିତା ।
ତାହାର ବଚନେ ମୁହିଁ ସମୁଦ୍ର ଲଙ୍ଘିଲି
ଲଙ୍କା ଭୁବନରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲି ।
ସୁପନେ ଖୋଜିଲି ତାହିଁ ନ ଦେଖିଲି ସୀତା
ଅଶୋକ ବନରେ ଦେଖ ତୋହୋର ବନିତା ।
ସେ ବନରେ ଠାବ କରି ଗୁପତେ ରହିଲି
ରାବଣ ଅଭିବଳ ମୁଁ ତଥିତ ବୁଝିଲି ।୨୮।
ମହାଦୋଷ କରି ସେଣୀ ବଚନ କହିଲେ
ତରେ ଲଙ୍ଘପଣ ଦେବ ବାତୁଳଣ ପଡ଼ିଲେ ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଦେବୀ ସୀତା ପାଶ୍ୱ ଗଲ
ସ୍ୱଦେଶୋଛା ଦେଖିଣ ସମସ୍ତ ଜଣାଇଲ ।
ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଯେମନ ଦେବୀ ଖୋଷାଇବାର ହୋଇ
ଉତ୍ତ ଯେବେ ପାଇଥିଲ ସବୁ ମୋତେ କହୁ ।
ମସ୍ତକରୁ ଚୂଡ଼ାମଣି ଫେଡ଼ି ମୋତେ ଦେଲେ
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖରେ ଦେବୁ ବୋଲିଣ କହିଲେ ।
ଏତେ କହି ହନୁମନ୍ତ ମଣି ଫେଡ଼ିଦେଲେ
ହସ୍ତରେ ଘେନିଲେ ମଣି ରଘୁକୁଳସ୍ୱାମୀ ।୩୦।
ଖୋଷାବାର ହୋଇ ରାମ ମଉନ ହୋଇଲେ
ଘଡ଼ିକ ଉତ୍ତାରେ ରାମ ବଚନ ବୋଲନ୍ତେ ।
ଝର ଝର ନୟନୁ ବହିଲା ନୀରଧାର
ଜାନକୀର ରୂପ ଗୁଣ ସ୍ମରନ୍ତି ମନର ।
ସେତେ ଯେତେ କଥା ସେତେକ ସ୍ମର ଥିଲା ହୋଇ
ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତନ୍ତି ତହିଁ ରଘୁକୁଳସ୍ୱାମୀ ।
ଉଠିଲେ ରଜା ତୋଷିବାଇ ଶ୍ରୀରାମ ପାଶରେ
ବାଣଗିରି ହେଲେ ଯେମନ ତାଡ଼ୀଣଗରେ ।
ସବୋଳି ସବୁବେ ଦେଖି ଉଠିବେ ବାନାର
ମନେ ଯେତେ ତାପ ହୋଇ ସମସ୍ତ ବିନାଶ ।୩୫।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ସ୍ୱହିଁ
ଏଠାରେ ରହିବା ମିଳ କହି ଭାଇଁ ତାଙ୍କୁ ।
ତେବେ ଯିବା ସ୍ୱଦେଶ ଉଦ୍ଧବା ପ୍ରାଣନାଥ
ହନୁମନ୍ତ ଉକ୍ତଗୁଛି ସୀତାଙ୍କୁ ସନ୍ଦେଶ ।
ଶ୍ରୀରାମର ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଉଠେ ସୁଗ୍ରୀବର
ଏ କାମରେ ରହିବା ଠାକୁର ଉତ୍ତର ।

କାମ୍ବୋଜ ସୁଷେଣଙ୍କୁ ସୁଗ୍ରୀବ ଡକାଇ
ଦେଉଥିବେଳେ ଅନୁକୂଳ କରିବା ଯୋଗାଇ ।
ବାନର କଟକ ମନ୍ତ୍ରୀ ଜାମ୍ବବା ସମୁଦ୍ରେ
ସେତେବେଳେ ଚାଲନ୍ତି ହୋଇଣ ଉତ୍ସାହେ । ୫ ।
ଶୁଣିକରି ତେଜି ମଲ୍ଲୀ ଜନ ବାହୁଡନ୍ତି
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ତାଙ୍କୁ ତନ୍ତ୍ର ବଳ ସେ ଧରନ୍ତି ।
ଉଷ୍ଣସ୍ଫାଳସ୍ଥନ ସେ ଭଲ ଲଗ୍ନ ହୋଇ
ଅନୁକୂଳ ଜଣେ ଠାକୁର ରଘୁନାଥେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ ସୁଶୀଳଚେତନ
ଅନୁକୂଳ କଲେ ଦେବୀ ଜାନକୀରମଣ ।
ସେନାବଳ ଘେନି ରାମ ମଧ୍ୟରେ ଅଛନ୍ତି
କାନନେ ପର୍ବତ ଲଙ୍ଘିଲେ ରଘୁନାଥ ।
ସମୁଦ୍ରର କୂଳେ ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ସ୍ତୁତିକରି ବରୁଣଙ୍କୁ ଭେଟନ୍ତି ରଘୁବୀର । ୧୦ ।
ଜାଣି ତେବେ ବରୁଣ ପ୍ରବେଶ ହୋଇ ଅଛି
କାମ ମୋତେ ଆଜ୍ଞା ଦେବା ହେଉ ରଘୁବଂଶୀ ।
ବରୁଣ ମୁଖରୁ ଶୁଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର କହି
ଅଳଙ୍କୃତ ରତ୍ନାକର ଶୁଣ ମୋତେ କହି ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବଚନେ କହୁଛି ରତ୍ନାକର
ବନ୍ଧ ବାନ୍ଧ ନଳ ଦେବ ତୋଷଦାୟ ପାର ।
ସର୍ବେ ଦେବତାଏ ଦେବ ଅଛନ୍ତି ବାନ୍ଧି
ବନ୍ଧ ବାନ୍ଧି ବାଇଶୁ କହିବା ଲଙ୍କାପୁରୀ ।
ଶୁଣି ରାମ ଦାଏ ଠେଲି ହରଷ ହୋଇଲେ
ରତ୍ନାକର ମୁଖ ଶୁଣି ଯାଇନା ବୋଇଲେ । ୧୫ ।
ଆଜ୍ଞା ଦିଅ ରତ୍ନାକର ମନ୍ଦରକୁ ଯାଇ
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ ।

ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ କହି ରାମ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ
ଚର୍ଚ୍ଛ ଅଶୋଧ ମିତ୍ର ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବଚନେ ଚଳିଲା ସୁଗ୍ରୀବର
ରକ୍ଷିବାକୁ ବେଗେ ସାଥେ ହନୁମନ୍ତ ବୀର ।
ଏହି ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ବାରତା କହିଲୁ ସୁର ଶୁଣ ଲଙ୍କାପାଇଁ ।
ବେନି ଘଟା ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ସିନ୍ଧୁ ତୀରେ
ଲକ୍ଷ କପି ଛାଇ ହୋଇଛନ୍ତି ପୃଥ୍ବୀରେ । ୨୦ ।
ଶୁଣି ବିସ୍ମୟ ହୋଇଲା ଲଙ୍କାର ଅଧିପତି
ଡକ୍କେ ବିଭୀଷଣ ଶୁଣ ମହୋଦରପତି ।
ସିନ୍ଧୁ ତୀରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ରଘୁନାଥ
ସୀତା ଦେଇ ଚରଣେ ଶରଣ ପଶ ଯାଇଁ ।
ଶୁଣି କୋପ କଲା କହି ବିଶ୍ରବାସୁତ
ତୋହୋର ମରଣକୁ ହୋଇଲୁ ବଡ଼ ଭୀତ ।
ଯାଅ ତୁ ପଳାଇ ରାମ ଚରଣ ତୁ ପଶ
ଥିଲେ ତୋତେ କରିବଇଁ ନଷ୍ଟ ପ୍ରାଣନାଶ ।
ଶୁଣି ବିଭୀଷଣ ମନେ ମହାକ୍ରୁଦ୍ଧ କଲା
ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ ବୀର ଚଳାଇଣ ଗଲା । ୨୧ ।
ସିନ୍ଧୁତୀରେ ବସେ ଜଗଦ୍ଗୁରୁ ରଘୁଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ଆସି ହୋଇଏ ବିଭୀଷଣ ।
ଦୂରରୁ ଦେଖିଲା ବୀର ରାଜୀବଲୋଚନ
ଯାଏ ପଡ଼ ଶୋଇଲା ସେ ବିଶ୍ରବାନନ୍ଦନ ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଉଠ ଉଠ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
କାହିଁ ଆସିଅଛ କହି ପଚାର ତୁ ଯାଇଁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ହନୁମନ୍ତ ତାର ପଦ ଗଲା
କାହିଁ ଆସିଅଛ ବୀର କହିବା ବୋଇଲା ।

ହନୁମନ୍ତ ବଚନେ କହନ୍ତି କମ୍ବୁକଣ୍ଠ
ଲଙ୍କାରୁ ଅଇଲି ମୁହିଁ ଶଙ୍ଖଚାନେଥନ । ୩୦ ।
ସବୁ ଯାଇ ସ୍ୱଭଣକୁ ବାରତା କହନ୍ତ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅସି ସିନ୍ଧୁକୂଳରେ ହୋଇଲେ ।
ତାଙ୍କର ବଚନେ ମୁଁ କହିଲି କଥାମାନ
ଶୁଣି କୋପ କଲା ମୋତେ ବୀର ଦଶାନନ ।
ତାହାର ବଚନେ ମୁହିଁ ଅପମାନ ପାଇ
ଶରଣ ନିମନ୍ତେ ମୁହିଁ ଅଇଲି ଚଳାଇ ।
ଶ୍ରୀରାମଚରଣ ବିନୁ ଆନ ଅନ୍ୟ ନାହିଁ
ଶରଣ ରଖିବା ମୋତେ ପ୍ରଭୁ ରଘୁସାଇଁ ।
ଶୁଣିକରି ହନୁମନ୍ତ ଚଳାଇ ଅଇଲେ
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ସବୁ ବାରତା କହିଲେ । ୩୫ ।
ଶୁଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଯେ ହୋଇଲେ ହୃଷ୍ଟ ତୁଷ୍ଟ
କହନ୍ତି ତାଙ୍କରେ ଆଣ ବଇଜାର ଶିଷ୍ୟ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ କପୀଶଣ ପାଦପରେ ପଡ଼ିଲେ
ଭେଟି କର ଯୋଡ଼ି ଆଗେ ସମ୍ମୁଖରେ ହୋଇଲେ ।
ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ସୁଗ୍ରୀବ କରନ୍ତି ରଘୁସାଇଁ
ଲଙ୍କାପୁରେ ରାଜା ତୋତେ କରିବାଇ ମୁହିଁ ।
ଏତେ କହି ଶିରେ ତାର ପାଟେକ ବାନ୍ଧିଲେ
ଆଜଠାରୁ ଲଙ୍କାପତି ହୋଇଲୁ ବୋଇଲେ ।
କହେ ରାଜା ଗୋବିନ୍ଦ ଧନ୍ୟ ଯେ କମ୍ବୁକଣ୍ଠ
ଶୁଭଯୋଗେ ଭେଟିଲୁ ତୁ ରଘୁକୁଳଶ୍ରେଷ୍ଠ ।୪୦।
ଅଯଶ ପଙ୍କେ ଥିବି ପଶିଲୁ ଶରଣ
ସୁଖେ ସୁଖେ ଜାଣ ତୋର ରଖିଲୁ ପ୍ରମାଣ ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ ଏମନ୍ତ ହୋଇଲା
ଲଙ୍କ ଦେଖି ବେଳ ହନୁମନ୍ତ ତହିଁ ଗଲା ।

ଅନେକ ପର୍ବତ ବୀର ଆଣିଣ ବୁହାଇ
ନଳକୁ ଦୁଅଇଁ ଲକଳ ପକାଇଲେ ନେଇ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଆଜ୍ଞାରେ ସିନ୍ଧୁଜଳ ପୋତାଗଲା
ସେ ଦୂଳରେ ସୁବଳସ୍ଥା ପର୍ବତ ଉଠିଲା ।
ଦେଖି ଏଣୁ ସନ୍ତୋଷ ଭରନ୍ତି ସୀତାପତି
ଶୁଭଯୋଗେ ସୁବଳସ୍ଥା ପର୍ବତେ ମିଳନ୍ତି ।
ଲଭ ଦୃଷ୍ଟି ତାଳରେ ସମସ୍ତେ ମେଳ ହୋଇ
ଅଙ୍ଗଦକୁ ଦୂତେଁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଇ । ୫ ।
ବେଗ ହୋଇ ଯିବ ତୁମ୍ଭେ ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ
ଆମ୍ଭର ଅଇଲା କଥା ଦଶ ରାବଣକୁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଅଙ୍ଗଦ ଯେ ଲଙ୍କାପୁର ଗଲା
ରାବଣ ନଗରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ବସିଥିବ ରତ୍ନପଟ୍ଟ ଆସ୍ଥାନ ଉପର
ରାବଣକୁ କହିଲ ଅଙ୍ଗଦ ମହାବୀର ।
ଅଯୋଧ୍ୟାର ଠାକୁର ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ରାଏ
ସୁବଳସ୍ଥା ପର୍ବତେ ପ୍ରବେଶ ଅଛି ହୋଏ ।
ସୀତା ଦେଇ ଶରଣ ପଶିବୁ ପଦ୍ମପାଦେ
ଲଙ୍କାର ରାଜ୍ୟ ତୁ କରିବୁ ଅପ୍ରମାଦେ । ୧୦ ।
ନୋହିଲେ ତୋହୋର ଦଶ ଶିର ରାମ କାଟି
ରଣାଜିରୁ ନ ପାରିବେ ତୋତେ ପରମେଷ୍ଠୀ ।
ଶୁଣି କୋପ କରଇ ଲଙ୍କାର ଅଧିପତି
କପି କିସ କହଇ ବାନର ଅଧୋଗତି ।
କେତେକ ବାନରେ ଅଛି ନାନା ବୃତ୍ୟ କଲ୍ଲ
ଅଶିସ୍ତୁ ଭୂମର ମାଛି ଲଙ୍କା ପେଞ୍ଜ ଦେଲ୍ଲ ।
ଏବେ ଅଛି କହଇ ରାମର ଆଜ୍ଞା ମୋହୃତ
ସୀତା ଦେଇ ଶରଣ ପଶିବୁ ତୁ ଛାଡ଼ିଗର୍ବେ ।

ହିବୃବଦବଜ୍ରୀ ସ୍ୱରଣ ନାମ ମୋର
ଲଭିଷ୍ଠ ହୋଇଣ ଅଛି କୁହୁଇ ବାଳର । ୯ ।
ଯାଥ ଭୂ ବାରେକ କୃଷ୍ଣ ଶ୍ରୀହରିର ଯାତି
ଭାଲି ପ୍ରଭୁତରେ ଘଟେ ଭୂଷଣ ବନାଶ ।
ଶୁଣି ସ୍ୱର ଅଙ୍ଗଦ ଦେଖା ମହାଭୋଗ ଭଲି
ଅଜ୍ଞା ଶୁଣେ ଶିବ ମୋତେ ନିରସ୍ତି ଭୋଳିଲି ।
ସନ୍ତି ଶୁଣ ଅଜ୍ଞା ବେଗଜନ୍ତି ଭୋଗ ନୃଥି
ସୁରଘାତେ ମାନବଙ୍କ ଲଙ୍କାର ନୃପତି ।
ଏ ଯେଣ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଭୋଜେ ରକ୍ଷିଲଙ୍କ ଅଛି
ନିଷ୍ଟୁ ନଜିରୁ ଭୂ ଦେଖା ବସ୍ତୁବାଜନ୍ତୁଛି ।
ଧର୍ମକୁ ପେଷିଲେ ମୋତେ ସୀତାସ୍ଥାନ ପତି
ଧର୍ମକୁ ଛଳିଲୁ ଭୂ ଭୋଗୀ ଭଦ୍ରଚାରିତ୍ରଣ । ୧୦ ।
ଏତେ ଭଲ ଅଙ୍ଗଦ ସେବାଣ ଭୃତ୍ୟ ଭଲି
କଉଡର ଶୁଭ ଯୋନ ଅପାଟେଭ ଅଛିଲି ।
ଶ୍ରୀରାମ ସ୍ମୃତେରେ ଯାଇଁ ଭୋଳିଲ ପ୍ରବେଶ
ସ୍ଥଳ ଯୋଗଇ ଭରଣେ ପଦ୍ମଭ ବାଳିତୀର୍ଥ୍ୟ ।
ଉଠି ଭଲ୍ଲ ଭୋଗଇ ଶ୍ରୀର ଭର ଦେଶର ଦାଣ୍ଡ
ସମସ୍ତ ଭକ୍ତ ଦେଖବ ଭକ୍ଷକରଙ୍କ ମୁଣ୍ଡି ।
ସୀତା ଦେଖି ଭରଣେ ଭୂ ସ୍ମରଣ ପଡ଼ିବୁ
ଭୋଃସୁରେ ସ୍ୱମର ବାଟେ ବିନାଶ ହୋଇଲୁ ।
ଶୁଣି ଭୋଗ ଭଲି ଏଣ ଲଙ୍କାର ଅଧିପତି
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବୀ ସୀତାସ୍ଥାନ ପତି । ୧୧ ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ ଘୋର ଦର୍ଶନନ
ଲଙ୍କାପୁର ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରେ ରକ୍ଷି ସୈନ୍ୟମାନ ।
ନାନା ବୃକ୍ଷ ଛନ୍ଦମାନ କରନ୍ତି ବାସୁର
ବୃକ୍ଷମାନ ଯୋଜନ ଉଦ୍ୟାନେ ପୁଂରୁପ୍ୟାର ।

ଏଥିଁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ରାଜୀବଲୋଚନ
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ତାଙ୍କ ସେନା କହନ୍ତି ବର୍ଦ୍ଧମାନ ।
ଅଙ୍ଗଦ କୁମାରେ ଯେତେକ କଥା କହିଥିଲା
ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସମସ୍ତ କହିଲେ ।
ଶୁଣିଣ କହିଲେ ବାନରଙ୍କ ଅଧିପତି
ଆଜ୍ଞା ଦେଉ ରାଘବଙ୍କୁ ମାରିବୁ ବିରୋଧୀ । ୩୦ ।
ଏଣୁ ଏଥି ଦେବ ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ ଯିବା
ସଂଗ୍ରାମ କରିଣ ଦୈତ୍ୟକୁଳ ନାଶିବା ।
ସୁଗ୍ରୀବ ବଚନେ ଉଠିଲେ ସେ ରଘୁ ବୀର
ଯାଇ ମହାଦ୍ୱାର ଯେନ ଚଳନ୍ତି ସଇନି ।
ଚତୁଦ୍ୱାରେ ବେଢ଼ିଣ ରହିଲେ ରଘୁ ବୀର
ରାବଣକୁ ଧର ମାରି କହେ ଅନୁଚର ।
ସେନ ଦେବ ଅଦ୍ଭୁତ ରୂପ ଧରି ପାଦପାଣି
ଲଙ୍କା ଚତୁର୍ଦ୍ୱାରେ ରହିଛନ୍ତି ରାମ ସୈନ୍ୟ ।
ଧାଇଁଲେ ବେଢ଼ିଣ ଯେତେ ଯେ ବାନର ବୀର
ଲଙ୍କାପୁର ଚୌଦିଗେ କପିଙ୍କ ନାରଖାର । ୩୫ ।
ଦୂତଙ୍କ ବଚନେ ସେନା କହିଲେ ଲଙ୍କାପତି
ଶୁଣ ଭୂତେ ଶୁକ ଯେ ସାରଣ ଦେବା ମନ୍ତ୍ରୀ ।
କେତେ ବଳ ସୈନ୍ୟ ଅଛି ରାମ ସଙ୍ଗତରେ
ଯୁଦ୍ଧ କରାଇବେ ବସି ଦେଖିବା ତାହାରେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଦେଖି ମନ୍ତ୍ରୀ ବାମାନ ଅଛିଲେ
ବାମାନରେ ଦଶମାଥ ଥାଇଣ କହିଲେ ।
ଲକ୍ଷେକ ପ୍ରମିତ ଲକ୍ଷେ ଛତ୍ର ଧରି ହୋଇ
ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ ଚାରି ବାମାନ ଦେଖଇ ।
ଅନ୍ତରୀକ୍ଷମାର୍ଗେ ଯାଇଁ ବାମାନ ରହିଲା
ବାମାନରେ ଥାଇ ଦଶାନନ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲା । ୪୦ ।

ଦେଖିଲୁ ପୃଥିବୀ ଅନ୍ଧହୋଇଛି ବାନର ,
ମହାବଳୀ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତର ସେ ବଳ ଦର୍ପରେ ।
ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ କହନ୍ତି ବଚନ
କି ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ଧକାର ଦିଶଇ ଗଗନ ।
ଶୁଣିଣ ବିଭୀଷଣ କର ଯୋଡ଼ି ବର୍ଣ୍ଣିଣ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ରଘୁକୁଳମଣି ।
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଦେଖାଉଛି ଆକାଶରେ ଲକ୍ଷ
ଛାଡ଼ଇ ପବନେ ଦେବ ଅନ୍ଧକାର ମନ୍ତ୍ର ।
ବିଭୀଷଣ ବାକ୍ୟ ରାମ ଏମନ୍ତ ଶୁଣିଲେ
ପୁଣି ଶର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ହସ୍ତରେ ଘେନିଲେ । ୪୫ ।
ଗୁଣରେ ଲଗାଇ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ଛନ୍ଦ ଛେଦା ଶର ତୁ ପବନ ବେଗେ ଯାଇଁ ।
ଧନୁ ଟାଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାରାଚ ପେଶିଲେ
ପବନଙ୍କ ବେଗେ ଯାଇ ଛନ୍ଦକୁ ଛେଦିଲେ ।
ଛନ୍ଦ ଛେଦି ବାଣ ଆସି ତୂଣରେ ପଶିଲା
ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ ଦଶାନନ ପଚାରିଲା ।
କି ନିମନ୍ତେ ଛନ୍ଦ ମୋର ହୋଇଲାକ ନାଶ
କହ ବେନି ମନ୍ତ୍ରୀ କେତେ ମୋ ହୋଇବ ସେ ପାଶ ।
ଶୁଣି ବେନି ମନ୍ତ୍ରୀ ସେ କହନ୍ତି କର ଯୋଡ଼ି
ରାମ ନାରାଚେ ଛୋଡ଼ ସବୁ ଛନ୍ଦ ଛିଣ୍ଡି । ୫୦ ।
ଶୁଣି ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ତହୁଁ ମହାବଳୀ ବଳୀ
ବାଳୁଙ୍କି ମଣ୍ଡଳେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ଲଙ୍କାପୁରେ ବାନରେ ପଶ ତ ବେଗେ ଦେଇଁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଧାଇଁଲେ ପତଙ୍ଗ ଯୂଥପତି
ସୈନ୍ୟବାଳ ଘେନି ପଡ଼େ ଦେଖି ପଶନ୍ତି ।

ଅସୁର ସଙ୍ଗତେ ମହାରଣ ଘୋର ହେଲେ
ଶାଳ ଶିଳ ଘେନି ଦୈତ୍ୟବଳ୍ ବିନାଶିଲେ ।
କଟକ ଅଟ୍ଟାଳ ପ୍ରାଚୀରର ନାଶ କରି
ହସ୍ତୀ ଘୋଡ଼ା ଅସୁରଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡୋଖଣ୍ଡ ମାରି । ୫୫ ।
ମହାତେଜ ମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇ ବାନରପ୍ରଧାନ
ମାରନ୍ତି ରାକ୍ଷସଙ୍କୁ ତାହାଙ୍କ ଶସ୍ତ୍ର ଘେନି ।
ଦନ୍ତ ଓଷ୍ଠ ଅନେକେ ସହେଣି ମହାବୀର
କୁମ୍ଭପାର୍ଶ୍ୱ ଆଦି ଆବର ମହୋଦର ।
କାଳଦଣ୍ଡ ଯମଦଣ୍ଡ ମନ୍ତ୍ରୀ ସେ ପ୍ରବଳ
ଧୂମ୍ର ସେ ନିକୁମ୍ଭ ଦେବ ଦୈତ୍ୟ ବିନାଶନ ।
ସିଂହ ସେ ଗୁରଙ୍ଗ ଆଦି ଯେତେକ ଦୈତ୍ୟ ଥିଲେ
ଯୂଥପତିମାନେ ଖଣ୍ଡୋଖଣ୍ଡେ ନାଶଗଲେ ।
ସିଂହଦ୍ୱାରେ ରାମର ସଙ୍ଗତେ ଯୁଦ୍ଧ କରି
ରାମବାଣେ ସମସ୍ତେ ଯେ ହୋଇଲେ ସଂହାର ।୬୦।
ଲକ୍ଷ ତଥି ସଂଗ୍ରାମେ ହୋଇଲେ ଶତ୍ରୁ ହତ
ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋନ୍ତେ ସ୍ୱବଳଙ୍କୁ ଘେନି ଶିବିରାନ୍ତ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଲଙ୍କାପୁରେ ରାବଣର
ମୃତ୍ୟୁମାନ ଶୁଣିଲା ସେ ବୀରମାନଙ୍କର ।
ମହାଶୋକ କରନ୍ତେ ସେ ମନୋଦରସୁତ
ନାଶ ହେଲେ କେନି ଅତି ମୋହର ସନ୍ତତି ।
ସୁତ ନାଶ ମହାରଥୀ ରାମନାଶ କଲା
ନାଗକଶାତରେ ମୋର ବଂଶ ଶୂନ୍ୟ କଲା ।
ସେମନ୍ତେ ସଂଗ୍ରାମେ କେଉଁ ପରି କରିବା ନାଶ
ଲଙ୍କାପୁରେ ଲଗାଇଲା କାଳଦଣ୍ଡ ଫାଶ ।୬୫।
ବିଷନାଶ କରିବାକୁ ହୋଇଅଛି ପଣି
ବାଲି ସମ୍ପଦରେ ତାକୁ ପଠାଇବା ଜାଣି ।

ଏତେ ଭକ୍ତ ରାବଣ ସେ ମହା ତୋଷ ହେଲା
ସଂଗ୍ରାମକୁ ଯିବ ବୋଲି ବାହାର ହୋଇଲା ।
ସମୁଦ୍ର କଲ୍ଲୋଳ ପ୍ରାୟ ଚଳନ୍ତି ସଇନ
ଅରବୁଦ ଦମମ ଘୋ ଆକାଶ ମେଦିନୀ ।
ସୁବଳସ୍ତ୍ରୀ ନିକଟରେ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ସଂଗ୍ରାମରେ ଉଦ୍ଭବି ଉଠୁଅଛି ନାଦ ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଯୂଥପତିମାନେ ସେନି
ସଂଗ୍ରାମରେ ପଶିଲେ ଯେ ଅପି ସୁଖ ସେନା ।୨୦।
ମହାଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ତହିଁ ହୋଇଲା ଅପାର
ଦୈତ୍ୟ ଭଲ୍ଲ କପି କହିଁ ହୋଇଲେ ସଂହାର ।
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ କୋଟି କୋଟି ଦୈତ୍ୟ ନାଶ ଯାଇ
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାଣେ ହେଉଅଛି ଦଗ୍ଧ ।
ଦେଖି ଘୋର ହେଲା ସେ ଦଶାନନ ବୀର
ସେହିତ ମାୟୁକ ନେଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଉପର ।
ଶକ୍ତି ହାଣି ଦୋଃଖ ବୀର ବାହୁଭଙ୍ଗ କରି
ଲଙ୍କା ଭୁବନରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ତହିଁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସଙ୍ଗ
ଜାମ୍ବବାନ ବଚନରେ ହନୁମାନ ତଙ୍ଗ ।୨୧।
ମହଉଷ୍ଧି ଆଣିଲା ସେ ପବନର ସୁତ
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ହୃଦୟରେ ଦେଇଲା ଉଚିତ ।
ସନ୍ତୋଷେ ଅଙ୍ଗଦଙ୍କ ଜାମ୍ବବାନ ମନ୍ତ୍ରୀ
ଶ୍ରୀରାମ ଦେଖିଣ ଟେକେ ଦୁଗତ ଭୁଅନ୍ତି ।
ବଳୀଭଞ୍ଜ ମୃଗ ସ୍ୱର୍ଗ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ଶତ୍ରୁ ମାରି ଲଙ୍କାପତି ବାହୁଜିଣ ପଠେଲ ।
ହେ ନାମଦେବ ଅଟେ ଅଛ ଏଠାରେ ରହିବା
ଲଙ୍କା ପୁରେ ଯାଇ ଅଟେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବା ।

ଶୁଣି ଘନନାଦ ଭଲ୍ଲ ଶାର ବଭୀଷଣ
ଲଙ୍କାକୁ ଯେଣେ ବେଳେ ଭେଲେ ସ୍ୱାମ ଯେଣ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।୮୦।
ରଥ ଦଣ୍ଡି ବାଇକଙ୍କ ବେଢ଼ିଗଲ୍ ହୋଇ
ସଂଗ୍ରାମ ଦରନ୍ତି ବେଳୁ ଭୂଣ୍ଡିକାକୁ ନାଇଁ ।
ଲଙ୍କାପୁର ଦଲେତେ ହୋଇଲେ ଛଳପ୍ରାଣ
ଲକ୍ଷଦଣ୍ଡି ବାନରେ ଦରନ୍ତି ମହାରଣ ।
ଜାମ୍ବବାନ ହନୁମାନ ଦେଣଶ ପବନ
ରଣଦଣ୍ଡି ଘୋଳଣ ନରନ୍ତି ମହାରଣ ।
ଦାଧ୍ମୁଖ ଗବୟ ଗବାକ୍ଷ ଦାଳାଞ୍ଜନ
ସୁଗ୍ରୀବର ନଳ ନୀଳ ଦେଣଶ ପବନ ।
ସଂଗ୍ରାମେ ଦରନ୍ତି ଭୂତ ଦଲତ ଯେ ବଳ
କୋଟି କୋଟି ସଂଗ୍ରାମେ ପଡ଼ନ୍ତି ଦୈତ୍ୟବଳ ।୮୫।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାଣେ ଦୈତ୍ୟ ପଲେ ନାଶ
କୋଟି କୋଟି ଯେ ଚଳନ୍ତି ଯମପୁରୀ ବାସ ।
ରକତ ବହିଲା ନଦୀ ଧାର ସ୍ରୋତ ହୋଇ
ଶୁଧ୍ର ଦାଭ ଶୃଗାଳ ବୁଲନ୍ତି ସୁଖ ପାଇ ।
ମହାଘୋର ସଂଗ୍ରାମ ଦରନ୍ତି ସନ୍ଧ୍ୟ (?) ହୋଇ
ସୁବେଳଶ୍ୱା ପର୍ବତେ ରହିଲେ ରଘୁସାଇଁ ।
ନାତ୍ୟଧର୍ମ ସାରେ ଦେବ ଫଳମୂଳ ଭକ୍ଷି
ରଜନୀ ବଞ୍ଚିଲେ ତହିଁ ରଘୁକୁଳବାସି ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ସ୍ୱବଣିକୁ କହିଲ ବାରତା ସ୍ୱର ଯାଇ ।୯୦।
ଶ୍ରୀରାମ ନାଗରେ ତୋର ସୈନ୍ୟ ନାଶ ଗଲେ
ରଥ ଅଶ୍ୱ ହାଣ୍ଡି ଦୋବ ସଂହାର ହୋଇଲେ ।
ଶୁଣି ଲଙ୍କପତି ମହା ବିସ୍ମୟ ହୋଇଲା
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ମୁଖ ଚାହିଁ ବଚନ ବୋଇଲା ।

ତେଣୁ ଯଣ୍ଡ ସଂଗ୍ରାମରେ ହେଲେ ସର୍ବନାଶ
କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ଉଠାଇ ନିଦ୍ରାରୁ ଘେନି ଆସ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଗଲେ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣକୁ ଉଠାଇଲେ
ରାବଣ ଛାମୁରେ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ଯେ ମିଳିଲେ ।
ସକଳ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ତାକୁ କହେ ଲଙ୍କପତି
ଶୁଣି କୋପେ ଧାଇଁଲା ସେ ଶସ୍ତ୍ରଧାରି ହାତେ ।୧୦୬।
ସିଂହନାଦ ହେଉ ବୀର ସଂଗ୍ରାମେ ପଶିଲା
ଲକ୍ଷ କୋଟି ବାନର ଅନେକ ନାଶ କଲା ।
ସୁଗ୍ରୀବର ଆଗେ ବୀର ସଂଗ୍ରାମ କରଇ
ବଗଲେ ଜାକି ଧଇଲା ସେ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ଯାଇ ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତାକୁ ନାରାଚ ପେଷିଲେ
ତେଣୁ ବାହୁ ତାହାର ଯେ ଛେଦପକାଇଲେ ।
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଛାଡି ବୀର ସଂଗ୍ରାମେ ଧାଇଁଲା
ଲକ୍ଷପତି ବାନର ସେ ଅନେକ ମାଇଲା ।
ମହାକୋପେ କରି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶର ପେଷି
ଶିର ତାର ଛେଦ କରାଇଲେ ଚର୍ଣ୍ଣଦେଶି ।୧୦୭।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ଦୁଇବେଳ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଯୁଦ୍ଧ କଲା ଯାଇ ।
ମାୟା ସୀତା ମାଇଲା ବାନ୍ଧିଲା ନାଗପାଶ
ବନତାରୁ ବୃକ୍ଷ ଆଣି କଲା ସବୁ ନାଶ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗତେ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଯୁଦ୍ଧ କଲା
ଶରଘାତେ ଶିର ତାର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଛେଦିଲା ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଶୁଣ କହୁଛି ବାରତ
ଶୁଣ ଦେବ ସାବଧାନେ ମନ୍ଦୋଦରୀକାନ୍ତ ।
ସଂଗ୍ରାମରେ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଭୂମିରେ ପଡିଲା
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ଶରଘାତେ ଜୀବନ ଛାଡିଲା ।୧୦୮।

ଶୁଣି ଲଙ୍କପତି ଶୋକ କରଇ ବହୁତ
କାହିଁ ଅଛି ଏତେ ମୋତେ ଦଣ୍ଡୁଅଛି ଦୈବ ।
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ନାମ ଧରି ଦେବମାନ କମ୍ପଇ
ହାହା ପୁତ୍ର ବୋଲି ସେଠା ଭୂମିରେ ଲୁଟଇ ।
ସୁତ ନାଶ ହୃଦ୍‌କମ୍ପ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ମଲା
ମନୁଷ୍ୟ ବାନର ମୋତେ ଏତେ ଦୁଃଖ ଦେଲା ।
ଲକ୍ଷ ବର୍ଷରେ ଏତେ ପାପରେ ପଡ଼ିଲି
ରଥ ଗଜ ଅଶ୍ୱ ମୋର ସର୍ବନାଶ ଗଲା ।
ଶୋକ ତ୍ୟଜି ଉଠିଲା ସେ ବୀର ଲଙ୍କପତି
ସଂଗ୍ରାମରେ ମାରିବଇଁ ମୁହିଁ ନେଇ ରଥ ।୧୧୦।
ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସେବେ କରିବଇଁ ନାଶ
ତେବେ ଅସି ଲଙ୍କାପୁରେ ହୋଇବି ପ୍ରବେଶ ।
କୋପିଲେ ସେ ରାମ ମୋତେ ନାହିଁତେ ମାରିବ
ସୀତା ଘେନି ଅଯୋଧ୍ୟାପୁରକୁ ସେହୁ ଯିବ ।
ଏମନ୍ତ ବଚନ କହିଁ ଦଶାନନ ତହୁଁ
ସୈନ୍ୟ ସଜ କର ମନ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ଦେଲା ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବେନି ମନ୍ତ୍ରୀ ସୈନ୍ୟ ସଜ କଲେ
ବସ୍ତ୍ର ଅଲଙ୍କାର ଶସ୍ତ୍ରମାନ ନେଇ ଦେଲେ ।
ଏଥୁଅନନ୍ତରେ ଲଙ୍କପତି ସଜ ହୋଇ
ଦିବ୍ୟ ଅଲଙ୍କାର ଅଙ୍ଗେ ଭୂଷଣ କରଇ ।୧୧୧।
ଶୁଭ୍ର ସୌଧ ବସ୍ତ୍ର ଘେନି ବାହାର ହୋଇଲା
ଦାନମଣ୍ଡପ ଅଛି ସବଣକୁ ଅସ୍ତ୍ରେ ଦେଲା ।
ଦହେ ପୁତା ଗୋପନ ତୁ ଶୁଣ ଲଙ୍କପଏ
ଦାନଶଙ୍କୁ ଅଛି ସ୍ଥାପ ଦେଲା ତୋର ଦାଏ ।
ଭଗବତୀନନ୍ଦିନି ତୁ ଅଛିଲୁ ସେବଇ *
ନିଶ୍ଚେ ମହିମ୍ନ ତୁ ହୋ ଶୁଣ ଲଙ୍କସାଇଁ ।

ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଯେ ଲଙ୍କାର ଅଣ୍ଡଘଣ୍ଟ
ସଂଗ୍ରାମ ନିମନ୍ତେ ସୁଣ ଗମାନେ ବସନ୍ତି ।
ଉତ୍ତର ଦୁଆରେ ଯାଇ ବାହାର ହୋଇଲା
ସୈନ୍ୟଗଣ ଯେଣି ଯାଇ ସଂଗ୍ରାମେ ମିଳିଲା ।୧୬୦।
ମହା ତେଜବନ୍ତ ହୋଇ ଧଇତେ ଧାଇଁଲେ
ଲକ୍ଷ ଦଶ ବାନରେ ସଂଗ୍ରାମ ଆସି କଲେ ।
ଯୂଥପତିମାନେ ଆସି ସଂଗ୍ରାମ କରନ୍ତି
ଶତ୍ରୁଜିତ ସେନା ଦୈତ୍ୟଗଣଙ୍କୁ ମାରନ୍ତି ।
ବହୁକ୍ଷଣ ସଂଗ୍ରାମ କରଇ ମହାଘୋର
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଆସି କରନ୍ତି ସମର ।
ଲକ୍ଷ ପଦାତିକ ଦୈତ୍ୟ ମାରନ୍ତି ଯୋଦ୍ଧାର
ନାସ୍ତିକ ଘାତରେ ଦଣ୍ଡି ନ ପାରିଲେ ରକ୍ଷି ।
କେଶରୀ ଯୂଥପତିମାନେ ମହାକୋପ କରେ
ଶାଳଶୀଳ ଯେନି ଦୈତ୍ୟ ଉପରେ ମାରିଲେ ।୧୬୧।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାଣେ ସଂହାରେ କୁଅନ୍ତି
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ କୋଟି କୋଟି ଦାନବେ ମରନ୍ତି ।
ଏମନ୍ତେ ପାଞ୍ଚ ଦିବସ ସଂଗ୍ରାମ ହୋଇଲା
ସବୁ ସବୁ ହୋଇ କାହିଁ କବାଣ ନାହିଲା ।
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବଗଣେ କରନ୍ତି ବିସ୍ମୟ
ପାଦପଣ୍ଡି ହୋଇ ଯମ କରନ୍ତି ସମର ।
ଦେଖି ରଥ ମାତଳି ରାମଙ୍କୁ ଦେଇ ନେଇ
ରଥରେ ବସିଣ ଯୁଦ୍ଧ କଲୁ ରଘୁନାଥିଁ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ମାତଳି ବିମାନ ଘେନଗଲା
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।୧୬୨।
ସୈନ୍ୟ ଦଳ ଦେଖିଣ ମାତଳି କହେ ବାଣୀ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ତୁମ୍ଭେ ଦେବ ରଘୁମଣି ।

ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବଗଣ ସମୋତେ ଦେଖିଦେଲେ
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ରଥ ଆଣି ଛି ଦେଇଗଲେ ।
ରଥେ ବସି ରାବଣକୁ ଦେଖି କଲ ଦାଣ୍ଡ
ଶୁଣି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସେ ହୋଇଲେ କ୍ରୁଦ୍ଧ ବହୁ ।
ନନ୍ଦିଘୋଷ ରଥେ ବସି ଧଇଲେ ଧାଇଁବାକୁ
ଦେଖିଣ ରାବଣ ମନେ ଚଳି ମହାଭୀତି ।
ବୋଇଲା ନିଶ୍ଚୟ ଏବେ ହୋଇଲା ମୋ ହାରି
ଜାଣେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ସେ ଅଟନ୍ତି ଚକ୍ରଧର ।୧୩୯।
ଏଡେ ବଳି ରାବଣ ସଂଗ୍ରାମ ଘୋର କଲା
ନାରାୟଣେ ଲକ୍ଷେ ଲକ୍ଷେ ନାରାଚ ପେଷିଲା ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱର ରାମ ନିରନ୍ତରେ ପେଷି
ଗଗନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବାଣରେ ଛେଦ ନାଶି ।
ଯେତେବେଳେ ଅନେକ ସଂଗ୍ରାମ ହୋଇଲେ
ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ରଘୁନାଥ ହସ୍ତରେ ଘେନିଲେ ।
ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ରାମ ବାଣ ଧନୁରେ ବସାଇ
ରାବଣକୁ ମାରି ବୋଲି ରାମ ଅଛି ଦେଇ ।
ଧନୁ ଟାଣି ନାରାଚ ବିନ୍ଧିଲେ ରଘୁବୀର
ରାବଣ ହୃଦୟରେ ଯେ ପଶିଲା ବ୍ରହ୍ମଶର ।୧୪୦।
ବାହାରି ହୋଇଣ ବାଣ ତୁଣୀରେ ପଶିଲା
ଶ୍ରୀରାମ ଛାମୁରେ ଆସି ପ୍ରଣାମ ସେ କଲା ।
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଅନ୍ଧକାର ଦିଶିଲା ସମସ୍ତ
ଆପଣାର ନାମ ଯେ ଧରନ୍ତି ସୀତାକାନ୍ତ ।
ଅନ୍ଧକାର ଫିଟିଲା ଦିଶିଲା ଦଶ ଦିଗ
ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମନ ହୋଇଲା ସୁରଙ୍ଗ ।
ଏଥୁଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ନାରଦେ ରାବଣ ପ୍ରାଣ ନେଇ ।

ଦେଖି ଇନ୍ଦ୍ର ଋଷି ମହା ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ
ରଥ ଘେନି ମାତଳି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଚଳିଗଲା ।୧୪୫।
ଦେବଗଣ ମଧ୍ୟରେ ସେ ମାତଳି ହୋଇଲା
ରାବଣ ସଂଗ୍ରାମ ଶୁଭ ବାରତା କହିଲା ।
ଶୁଣି ବ୍ରହ୍ମା ରୁଦ୍ର ମନେ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ
ସ୍ୱର୍ଗପୁର ମଣ୍ଡିଣ ଉତ୍ସବ ସେହୁ କଲେ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ରାବଣ ଅପହନ୍ତେ ତର୍କି ଦେମନ୍ତ କୁହଇ ।
ସଂଗ୍ରାମେ ଜିଣିଲେ ଦେଖିବେ ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ କଲେ
ଲଙ୍କା ଭୁବନରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ଶୁଣିଲା ରାବଣ ନାଶଗଲା
ଶୋକଭରରେ ମୂର୍ଚ୍ଛା ସେ ବାହାର ହୋଇଲା ।୧୫୦।
ଯେଉଁ ଠାରେ ରାବଣ ପଡ଼ିଛି ରଣଭୂଇଁ
ସେଠାରେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ରାଣୀଗଣ ଯାଇଁ ।
ମହାମେରୁ ସମାନେ ପଡ଼ିଛି ଲଙ୍କପତି
ହୋଳାହଳ କରି ଯାଇଁ ଧଇଲେ ମୁଣ୍ଡ ।
ତିରେ କର ଭାଙ୍ଗି କେହୁ କରନ୍ତି ରୋଦନ
ଉଠ ଦେବଭୁ ବୋଲେ ସ୍ୱାମୀ ହୋଇଲୁ ନିଧନ ।
ତ୍ରିଲୋକର ଅତିଙ୍କି ଦେଖିଲେ ରଘୁପତି
ବିଭୀଷଣ ସାଇ ଆଜ୍ଞା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦିଅନ୍ତି ।
ଯାଅ ବିଭୀଷଣ ରାଣୀଗଣ ବୋଧକର
ଶୋକଭର ଛଡ଼ାଇ ରାବଣ ଦାହକର ।୧୫୫।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିଭୀଷଣ ଚଳିଲେଣ ଘର
ମନ୍ଦୋଦରୀ ନିକଟରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲା ।
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ବୋଲି ବିଭୀଷଣ କହି
ଶୋକ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ତଃପୁରେ ଯାଅ ମହାଦେଈ ।

ବିଭୀଷଣ ବଚନେ କହୁଛି ମନ୍ଦୋଦରୀ
ସ୍ୱାମୀ ପାଇଁ କରିବ ଚିତା ଶୁଣ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ।
ରାବଣ ପାଏଡ଼ ସ୍ୱାମୀ ସଂଗ୍ରାମେ ପଡ଼ିଲା
କି ନିମନ୍ତେ * ପୁତ୍ର ମୋର ରକ୍ଷିବା ବୋଲିଲୁ ?
ମନ୍ଦୋଦରୀ ବଚନେ ଯେ ବିଭୀଷଣ କହି
ଏ କଥା ଶୁଣିବ ତୋ ଉଚିତ କହୁ ନୋହି ।୧୨୦।
ଲଙ୍କା ଭୁବନରେ ତୁମ୍ଭେ ଅଟ ଠାକୁରାଣୀ
ଅନ୍ତଃପୁରେ ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ସକଳ ତରୁଣୀ ।
ଶୁଣି ମନ୍ଦୋଦରୀ ଚିତ୍ତ ସାନନ୍ଦ ହୋଇଲା
ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ ସର୍ବ ନାରୀ ଘେନି ଗଲା ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ସୁଗ୍ରୀବ ମୁଖ ଚାହିଁ ଏମନ୍ତ ବୋଇଲେ ।
ଲଙ୍କପତି ପଡ଼ିଅଛି ସଂଗ୍ରାମ ଭୂମିରେ
ଦାହନ କରିବ ତାକୁ ଅତି ସର୍ବଥାରେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ସହିତେ
ରାବଣକୁ ଘେନିଯାଇ ଦାହନ ଯେ କଲେ ।୧୨୫।
ଦାହ ସାରି ସର୍ବ ସାଗରେ ସ୍ନାନ କରି ଆସନ୍ତି
ବିଭୀଷଣ ମୁଖ ଚାହିଁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତି ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅଙ୍ଗଦ ନଳ ନୀଳ ଘେନି ଯାଅ
ଅଭିଷେକ ଲଙ୍କାପୁରେ ତୁମ୍ଭେ ଯାଇଁ କର ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇଁ ଚାରି ବୀର ବିଭୀଷଣ ଘେନିଗଲେ
ଅଭିଷେକ ବାଦ୍ୟମାନ ଘେନାଇ ଅଇଲେ ।
ବିଭୀଷଣ ବସିଲା ଯେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଆସନରେ
ମନ୍ଦୋଦରୀ ରାଣୀକି ଯେ ବସାଇ ପାଖରେ ।

ପୁତ୍ର—ଶବର

ବଧିମନେ ଅଭିଷେକ କଲେ କପିମାନେ
ଲଙ୍କାର ନୃପତି ସେ ହୋଇଲେ ବିଭୀଷଣେ ।୧୭୩।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ବିଭୀଷଣ ଉଠି ଉଲ୍ଲସେହୋଇ
ଲକ୍ଷ୍ମଣର ପାଦରେ ସେ ଅନେକ ବନୋଇ ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୀର ସଙ୍ଗେ
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ବିଭୀଷଣ ଲଙ୍କାରେ ହୋଇଲୁ ନୃପବର
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ଅଯୋଧ୍ୟା ଠାକୁର ।
ବିଭୀଷଣ ଆସୁଅଛି ଦର୍ଶନର ପାଇଁ
କହନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ବିଭୀଷଣ ଯାଇଁ ।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ସଙ୍ଗତେ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ କଲେ
ନଇଁଣି କର ଯୋଡ଼ି ଚରଣେ ପଡ଼ିଲେ ।୧୭୪।
ଉଠ ଉଠ ବୋଲି ଶ୍ରୀରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ଉଠି ସିଏ କର ଯୋଡ଼ି ଲଙ୍କାପୁର ପାଇଁ ।
ବିଭୀଷଣ ମୁଖ ଚାହିଁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ହନୁମନ୍ତ ଘେନି ତୁମ୍ଭେ ଯାଅ ଲଙ୍କାପତି ।
ସୀତାଙ୍କୁ ମୋହୋର ନିକଟେ ଘେନି ଆସ
ଦେଖିଁ କରି ଦୁଃଖ ମୋର ସବୁ ଯାଉ ନାଶ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିଭୀଷଣ ବୀର ହନୁମାନ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ଲଙ୍କାର ଭୁବନ ।
ବିଭୀଷଣ କହେ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ମନ୍ଦୋଦରୀ
ସୀତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖ ତୁମ୍ଭେ ଯାଅ ଶୀଘ୍ର କରି ।୧୮୦।
ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ କରିବେ ଦର୍ଶନ
ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାର ଦିଅ କରନ୍ତୁ ଭୂଷଣ ।
ବିଭୀଷଣ ବଚନ ଶୁଣିଣ ମନ୍ଦୋଦରୀ
ସୀତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖ ତୁମ୍ଭେ ଯାଅ ସର୍ବ ନାରୀ ।

(ସଙ୍ଗଡରେ ରୋକଲେ ଅନେକ ପରିବାର)

ଅଶ୍ରୁନ ଦ୍ୱାରର ଦେଖୁ ଥିବିଛନ୍ତି ଭଳ
ଦେଖୁ ଥିବିଛନ୍ତି ସେନ୍ତୁମୁଣ୍ଡି,(?) ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ।
ଆଉ ଲୁମର ଦେଖୁ ଥିବନ୍ତି ବାଝଣୀ
ଦେଖୁ ଥିବିଥିଛନ୍ତି ଦର୍ଘ୍ୟ ଭରାଏ ପାଣି ।
ଧନ୍ଦୁ ଧୀନ ଭାଣ୍ଡି ଦେଖୁ ଥିବିଛନ୍ତି ମୋଣ୍ଡେ
ଭକ୍ତ୍ୟୁମ ଦ୍ରୁଣଦାଁ ଦେଖୁ ଝଖ୍ରଦ୍ୱ ଘୋଣ୍ଡ ।୧୮।
ଏମନ୍ତ ଦ୍ୱିଦାରେ ମହୋ,ଧାଧ୍ୱ ଭଣ୍ଡିଗିଲି
ପାଉଷ୍ୱା ଛାମୁରେ ଯାଇଁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁ ମଣ୍ଡଳରେ ଦମଳା ଭକ୍ତିପିଣ୍ଡ
ଦଶନ୍ତି ଦେଖନ ଷ୍ଟାଏ ଷଦଳ ସ୍ଥବଶୀ ।
ମୁହଃସ୍ୱର ଗୋଳ ସେନ୍ତ୍ରେ ଷିଣ୍ଡୁ ଭଣ୍ଡାଳଇ
ଦେଖନ ଗ୍ରାଏକ ଧ୍ଵନି ଶବଦ ଭୁଲଇ ।
ଧୀର ଧୀର ହୋଇ ଶୀଭା ସମନ ଦଉନ୍ତି
ଭାନରନ୍ତି ଦେଖି ଦେବିତେ ମାଝେଗୋଡ଼ିବିନ୍ତି ।୧୯।
ଅପ୍ସୁରଙ୍କ ଦେଖା ଦେଖି ବାଜରେ ପଳାଇ
ଗାଶ୍ୱନ ଅଣ୍ଡଦେ (ଦେୟ) ଦୁଖି ଉଣ୍ଡେଲିନ ଯାଇଁ ।
ଘୋଳ ଦେଖି ପ୍ରକୃତନ୍ତି ଶ୍ରୀଶ୍ୱମ ଗୋପାଇଁ
କାଷ ଗୋଳ ଦେଇଅନ୍ତି ଦୁଖିଏ ପଳାଇ ।
ଶୁଣି ଦର ଦନ୍ତନ୍ତି ଭାଉନ୍ଦ୍ର ମର୍ଦ୍ଦିବର
ର୍ଷାଉସ୍ୱା ଅଉନ୍ତେ ମୁଖଧୂଳ ଯେ ଅପାର ।
ଅଗରେ ଦାଣ୍ଡଭଦନ ଅଧିଛନ୍ତି ଥାଇଁ
ମାର ମାର ଶବ୍ଦକରୁ ଦୁଖିଏ ପଳାଇ ।
ମର୍ଜିର ବଡନେ ସ୍ୱମଦନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟ ହୃଷ
ମନରେ ବସ୍ୱର ସେ ଦରନ୍ତି ଦୂଶୀଦେଶ ।

ଦାନବଙ୍କୁ ଦେଖି ଦୈତ୍ୟ କହୁଥିଲେ ଭୟେ
ସୀତା ସଙ୍ଗେ ଥିବାଙ୍କୁ ଯେ ହୋଇଲେ ନିର୍ଭୟେ ।୧୯୫
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନେ ହସନ୍ତି ରଘୁପତି
ହାନୋଳାରେ କି ନମନ୍ତେ ଭୟେ ମହାମତି ।
ଦୈତ୍ୟ ଭୟି ଭୟ ମୋର ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ଭୟ ବାସି ବାଉଛେ ଥିବେ ଆନ ମନ ।
ଏଣସବୁ ବୋଲି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ସୀତାଙ୍କୁ ଠାବକୁ ଭୂମେ ଯାଉ ଯା ବୋଇଲେ ।
ହାନୋଳା ଦେଖିଣ ସଖୀ ଅସୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଭଣ
ଦେଖି ତୋଷ ହେଉଛନ୍ତି ଯେ ଦୈତ୍ୟ ଭୟ ଭୁଲି ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଦେଖଣ୍ଡ ଯେ ଘଳ ଧାଉଁବାରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲ୍‌ ଯାଇଁ ସୀତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖେ ।୨୦୦
ଶ୍ରୀରାମର ଆଜ୍ଞା ବୋଲି ଦେଖଣ୍ଡ କହିଲ୍‌
ହାନୋଳା ଦେଖିଣ ସଖୀ ଦୁଲ ତୋ ବୋଲିଲ୍‌ ।
ଶ୍ରୀରାମର ଆଜ୍ଞା ବୋଲି ଶୁଣିଲେ କଣ୍ଠର
ହାନୋଳା ଦେଖିଣ ସଖୀ ହୋଇଲେ ବାହାର
ଦେଖି ଭୟ ପାଇଲେ ଶରୀରେ କର ଦେଇ
ଧାଇଁ ସାଙ୍ଗେ ସୀତାଙ୍କୁ ଟୋଲିଣ ଧୀରେ କହି ।
ଧୀର ଧୀର ହୋଇ ସୀତା ସ୍ୱଚ୍ଛ ପଦ୍ମରେ
ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ଯାଇଁ ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ।
ଦେଖନ୍ତେ ରାମଙ୍କୁ ସୀତା ଚରଣରେ ପଡ଼ି
ଉଠି ଛନ୍ଦ ହୋଇ ସୀତା ବେନିକର ଯୋଡ଼ି ।୨୦୫
ଶ୍ରୀରାମ ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖି ହୋଇ କର ଧରି
ବେନିଜନଙ୍କର ଶୋଭା କହିବେ କି ପାରି ।
ଶ୍ରୀରାମ ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମହାଶୋଭା କରି
ଦେଖି ଭକ୍ତ ଜତିମାନେ ହାହାକାର କରି ।

ଶୋକ ଦୁଃଖ ବଳାଏ କରନ୍ତି ରଘୁପତି
ଅତେ ଶବ୍ଦ ହୋଇଛନ୍ତି ଜନକନନ୍ଦିନୀ ।
କହେ ସୁନା ଶୋକର ଶୁଣିମା ସୀତାପତି
ଦ୍ୱାଦଶ ମାସରେ ଅଧି ହେଉଁ ମୃତ୍ୟୁସମ୍ପତ୍ତି ।
ବୋଲିଗଲନ୍ତି ଯେଉଁ ହୋଇଲା ଦୁଃଖ
ବସ୍ତ୍ରାଭର ବସ୍ତ୍ରାଦି ପ୍ରହର ଭୁଞ୍ଜର ।୨୬୦।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ଭୁବନେ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ଯେତେ ଯେତେ କଥାମାନ ସେତେବେଳେ ହୋଇ ।
ସୀତାଙ୍କ ମୁଖରୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱନ ଅଛି ଦେଲେ
ସର୍ଣ୍ଣ ଲଙ୍କା ଭୁବନ ଯେ ଜୀଅ ସା ହୋଇଲେ ।
କରଶେ ରହିଲ ସୀତା ସ୍ୱଶ ମଧ୍ୟରେ
ଯେମନ୍ତେ ଛାଡ଼ିଯାଏ ମୁଁ ସେ କହିବ ଭୁବନେ ।
ଭୁବନ ଜମନ୍ତେ ଯେ ମାଇଲ ବଣାଜନ
ଏ କଥା ରହିବ ସତୀ ଏ ତିନି ଭୁବନ ।
ସ୍ୱଛାପ୍ରେକ୍ଷମାନେ ମୋତେ କହେବେକ ବାଛି
ବୋସ୍ୱରୂଣୀ ଅଟଇ ସୀତାଙ୍କ କମଳାକ୍ଷୀ ।୨୬୫।
ଏ ବଚନ ଶୁଣିଣ କହଇ ମନୋଦରୀ
ଶୁଣ ଦେବ ଅଯୋଧ୍ୟା-ଠାକୁର ପାଣ୍ଡୁଧାରୀ ।
ଯେତେ ଯେତେ କଥା ଦେବ ସୀତାଙ୍କୁ କହୁ
ଅସ୍ଥାଧରେ ଭୁବନ ସେ ନାହିଁ କରଇବୋଧ ।
ମନୋଦରୀ ବଚନେ ଶ୍ରୀରାମ ଅଛି ଦେଲେ
ଜନମୁଖଧ୍ୱନି ଅନ୍ନ ନେ କହିବ ଭୁଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମର ନିଷ୍ଠ ବଚନ ସୀତା ଜାଣି
ବୋଇଲେ ସୁଶୀମା ହେଉ ହେବ ରଘୁମଣି ।
ପ୍ରଭୁ ଅଛି ଦେବ ସ୍ୱାମୀ ଯେ କଥା କହିବ
ଯେମନ୍ତେ ପରତେ ସୀତା ଭାଗ୍ୟ ବସ୍ତ୍ରଖିବ ।୨୭୦।

ଉପଘାଥା

ସୀତାର ବଚନେ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ କହି
ଏହା ମାତ୍ର ଅଗ୍ନି ଜାଳ କର ବେଗେ ତୁହି ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଧାଇଲେ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର
କାଷ୍ଠ ଆଣିଲେ ଅଗ୍ନି ହୋଇଲା ଜାଜ୍ୱଲ୍ୟ ।
ଅଗ୍ନି ଦେଖି ମହାସତୀ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ
ଆଦିତ୍ୟଙ୍କୁ ଚାହିଁ ସେହୁ ବଚନ ବୋଇଲେ ।
ଦୃଷ୍ଟିପି ଧାଇଁ ଆବର ମନୋଧାରୀ
ନାସ୍ତିକଙ୍କୁ ବାହୁଲ୍ ସେବକଥାଗ୍ର ବାନ୍ଧି ।
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କୁ ଚାହିଁ ସେ ବୋଲନ୍ତି ସର୍ବଜନ
ଏତେ କଷ୍ଟ ସହି ସୀତା ଦେବୀ ରଘୁନାଥ । ୨୨୫ ।
ଦେଖି ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବହୁତ ଶୋକ କଲେ
କି କାମ କଲେ ଏବେ ଦୁଃଖ ଦେଇଛି ବୋଇଲେ ।
ରାମ ଶୋକ ଦେଖି ବ୍ରହ୍ମା ମନରେ ବିସ୍ମୟ
ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି କରି ବୋଧ କଲ ।
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବଗଣ ଦଶରଥ ଆସି
ପୁଷ୍ପକବିମାନରେ ଦେଖନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି ।
ଦେଖି ଦେବଗଣେ ଶିରେ ବେଣ କର ଯୋଡ଼ିଲେ
ସ୍ତୁତି କରି ରାମଚନ୍ଦ୍ରେ ବହୁତ କହିଲେ ।
ତେଣୁ ଦେବ ବୈଶ୍ୱାନର ହୋଇ ସାବଧାନ
କି କାମ କଲେ ସୀତାଙ୍କୁ ଧରି ବୋଲେ ମନ । ୨୩୦ ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅବତାର ସୀତା ତୁମ୍ଭେ ନାରାୟଣ
ତୁମ୍ଭେ ତ ସୃଜନ କର ସେ ପାଳନ ମରଣ ।
ସୀତା ନାମ ଧରି ଏବେ ହୋଇ ବହୁପ୍ରୀତି
ଅଗ୍ନିରୁ ବାହାର ହେଉ ଜନକନନ୍ଦିନୀ ।
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ସମସ୍ତେ କହିଲେ ବଚନ
ଶୁଣି ହର୍ଷ ଆନନ୍ଦ ହୋଇଲେ ରଘୁନାଥ ।

ସୀତା ସୀତା ବୋଲି ଡାକେ ଦାଶରଥି ତହିଁ
ଅଗ୍ନିରୁ ବାହାର ହୋଏ ସୀତା ଜନକଝୀ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅଙ୍କେ ସୀତା ହୋଇଲେକ ଥୁଆ
ଶରଦଚନ୍ଦ୍ରମା ପାଏ ଜାଉଳି ଶୋଭା । ୨୩୫ ।
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ମୁଖ ସୁରେଁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ମଙ୍ଗଳ କଥାକୁ ଜୋଡ଼ା ଅଛି ଲୁଚେ ହୋଇ ।
ଏବେ ମୋତେ ଦୟାକର ଠାକୁର-ରାଘବ
ସଂଗ୍ରାମେ ପଡ଼ିଲେ ମୋର ଯେତ କପିମାନ ।
ସଭି ଜୀବା ହୋଇ ସେ ଯାଉବେ ସର୍ବଥାରେ
ଦେବଗଣ ଦୟାକର ବ୍ରହ୍ମା ଆଖଣ୍ଡଳ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବଚନେ ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଦୋହେ ହୋଇ
ଅମୃତ ସିଞ୍ଚିଲେ ରଣେ କପି ଥାଣ ପାଇଁ ।
ଦୁଷ୍ଟ ପାପୀ ଯେତେକ ସକଳ ଗଲେ ନାଶ
ରାମ ଶରଘାତେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଗପୁରେ ବାସ । ୨୪୦ ।
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମୁଖ ଦେଖି ବ୍ରହ୍ମା କହୁଛନ୍ତି
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ସୀତାଙ୍କର ଯତ୍ନ ।
ରାବଣକୁ ଶରଘାତେ ତୁମ୍ଭେ କଲ ନାଶ
ସ୍ୱର୍ଗେ ଦେବଗଣମାନେ ହୋଇଲୁ ଉଲ୍ଲାସ ।
ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସକଳ ଆମ୍ଭର ନାଶ କଲୁ
ନିର୍ଭୟ ହୋଇଣ ଦେବ ସ୍ୱର୍ଗରେ ରହିଲୁ ।
ସୀତା ଘେନି ଅଯୋଧ୍ୟା ପୁରକୁ ବେଗେ ଯାଅ
ସେବୁଁ ଜଣ୍ଠାଙ୍କର ଦେବ ଉତାର ଭୂମିର ।
ରାବଣ କଷ୍ଟରୁ ରାମ ତାରିଲ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ
ଆଜ୍ଞା କୁହ ଏବେ ଦେବ ସିନ୍ଧୁ ସ୍ୱଭାବକୁ । ୨୪୫ ।
ବ୍ରହ୍ମାର ବଚନେ ରାମ ତୋଷମନ ହୋଇ
ଯାଅ ବୋଲି ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ସୀତାଙ୍କର ପାଇଁ ।

ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଭୁବନକୁ ଗଲେ
ଦଶରଥ ସଙ୍ଗତେ ସେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ମିଳିଲେ ।
ଏଥୁଁ ଅନନ୍ତରେ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ,
ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଯିବାର ଉଦ୍ୟନ୍ତ ରଘୁସାଇଁ ।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ମୁଖ ଚାହିଁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ଲଙ୍କା ଭୁବନକୁ ତୁମ୍ଭେ ଯାଅ ଗୋ ବୋଇଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଚରଣେ ଯାଇଁ ମନ୍ଦୋଦରୀ ପଡ଼ି
ଉଠି ଭଲ୍ଲ ହୋଇଣ ମସ୍ତକେ କର ଯୋଡ଼ି । ୨୫୦ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ନମସ୍କେ ଆଚରଣ ଅଣିଥିଲି
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ମନ୍ଦୋଦରୀ ନେଇ ଦେଲି ।
ଦେଖି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମନ୍ଦୋଦରୀଙ୍କ ଭକ୍ତି
କି ନମସ୍କେ ସଖୀ ଆସିଅଛ ଗୋ ବୋଲନ୍ତି ।
ଶୁଣି କର ଯୋଡ଼ି କହେ ମନ୍ଦୋଦରୀ ରାଣୀ
ସୀତାଙ୍କୁ ନମସ୍କେ ଦେବା ଲାଗି ଅଛି ଆସି ।
ମନ୍ଦୋଦରୀ ବଚନେ ସନ୍ତୋଷ ରଘୁସାଇଁ
ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଅ ବୋଲି ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଆଜ୍ଞାରେ ମନ୍ଦୋଦରୀ ଚଳିଲେ
ନାରାୟଣ ସଙ୍ଗତେ ସେ ଲଙ୍କାରେ ମିଳିଲେ । ୨୫୫ ।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବକୁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଇ
ବେଗ ହୋଇ ଅଯୋଧ୍ୟା ଦେଖିବେ ଆମ୍ଭେ ଯାଇ
ଶ୍ରୀରାମ ବଚନ ଶୁଣି କହେ ବିଭୀଷଣ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ଅଯୋଧ୍ୟା ରାଜନ ।
ପୁଷ୍ପକରେ ପୃଥ୍ୱୀ ଭ୍ରମଇ ଯେଉଁ ରଥ
ପୁଷ୍ପକ ନାମାରେ ବଳେ କର ରଘୁନାଥ ।
ଶୁଣି ସେ ଧାରଣ ଦେଇ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କି ଡକାଇ
ଲଙ୍କାଭୁବନକୁ ପୁଷ୍ପଯାନ ଆଣ ଯାଇଁ ।

ବିଭୀଷଣ ଆଜ୍ଞାରେ ସେ ବେଗ ମନ୍ତ୍ରୀ ଯଇଲେ
ଲଙ୍କାଭୁବନରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ।
ନାନା ଅଳଙ୍କାରେ ପୁଷ୍ପ ବିମାନ ମଣ୍ଡିଲେ
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ରଥ ନେଇ ଯୋଗାଇଲେ
ଦେଖି ରଘୁପତି ତହିଁ ତୁରିତ ବିଜୟିଲେ
ସୀତା ଭରି ଥିବ ପାଇଁ ବିମାନେ ବସିଲେ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୁଗ୍ରୀବ ବିଭୀଷଣ ଯୂଥପତି
ଭଲ୍ଲ କପି ଚଢ଼ିଲେ ଯେ ସମସ୍ତେ ବସନ୍ତି।
ଶ୍ରୀରାମ ସୀତାଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ରଥେ ଚଢ଼ି
ବିମାନ ବାହୁରେ ମୋର ଗଳା ପାଡ଼ିଛି।
ଶ୍ରୀରାମର ଆଜ୍ଞା ପାଇ ବିମାନ ଉଠିଲା
ଧୀର ଧୀର ହୋଇ ରଥ ଆକାଶେ ଉଡ଼ିଲା।
ଉତ୍ତର ଅଭିମୁଖେ ସେ ଚଳାଇ ରଥ
ବାଟେ ଜଣାନ୍ତି ଦଶରଥଙ୍କର ସୁତ।
ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ମୁଖେ ସୀତା ବାଟେ ଭଗବନ୍ତ
ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ କଥା ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଉ।
ଭଲ୍ଲୁକ ବାନର କଥା ଶବର ଶବରୀ
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗେ ହେଉ ମଇତ୍ର ଯେ ଭଲ।
ବାଳକ ମାଇଲେ ମାଲ୍ୟବନ୍ତରେ ରହିଲେ
ସେତେ ଦୁଃଖେ ରାମ ଦେଖି ସୀତା ଠାବ କଲେ।
ସେତୁବନ୍ଧ ବାନ୍ଧିଲେ ରାବଣ ହଲେ ନାଶ
ସବୁ କଥା ସୀତା ଆଗେ ଭଣେ ଜୀବନାଥ।
ଏମନ୍ତେ ଆକାଶମାର୍ଗେ ବିମାନ ଚଳାଇ
ଗଙ୍ଗା ନିକଟରେ ରଥ ହୋଇଲାକ ଯାଇ।
ଭରଦ୍ୱାଜ ଋଷି ପର୍ଣ୍ଣଶାଳୀ ନିକଟରେ
ରଘୁନାଥ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ରଥ ଏଥିଠାରେ।
ଆଜ୍ଞାପାଇ ବିମାନ ଆକାଶରୁ ଖସଇ
ଋଷିଙ୍କର ପର୍ଣ୍ଣଶାଳା ଦ୍ୱାରରେ ମିଳଇ।

ଏଥିକୁ ଶୁଣିଣ ରାମ ମୁନିପାଶେ ଗଲେ,
ପ୍ରଣାମ କରିଣ ଦଣ୍ଡବତରେ ଶୋଇଲେ ।
ଉଠି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମୁନି ପାଖରେ ବସନ୍ତି
ଆଶ୍ୱାସି ଦେଇ ମୁନି କୁଶଳ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବିଭୀଷଣ ଯୂଥପତି ସବେ
ନମସ୍କାର କରି ମୁନି ନିକଟେ ମିଳିଲେ ।
ଭକ୍ତ ଯେ ବାନର ସବୁ ଏକମେଳ ହୋଇ
ରହିଲେ ମୁନିର ପାଶେ ମହାସୁଖ ପାଇ ।
ସକଳ ଚରିତ ମୁନି ରାମଙ୍କୁ ପୁଛନ୍ତି
ମୁନିଙ୍କର ପାଶେ ରାମ ସକଳ କହନ୍ତି ।
ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ଦଶଶିର ସୀତା ନେଲା
ସୁଗ୍ରୀବର ସଙ୍ଗେ ଯେସନେ ମୈତ୍ର ହେଲା ।
ବାଳିକି ମାରିଲେ ମାଲ୍ୟବନ୍ତରେ ରହିଲେ
ସୀତା ପାଇଁ ସେଥୁ ବୁଦ୍ଧି ବାନରେ ଖୋଜିଲେ ।
ସେତୁବନ୍ଧ ବାନ୍ଧିଲେ ରାବଣ କଲେ ହତ
ମୁନିପାଶେ ସମସ୍ତ କହିଲେ ସୀତାନାଥ ।
ଶୁଣିଣ ପୁଲକିତ ହୋଇ ମୁନିବର
ଦେଖେ ତନି ଭ୍ରାତାଙ୍କୁ ଅନାଇ ରଘୁବୀର ।
ସୀତା ଉଦ୍ଧାରେ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଶିଲ
ଭାଳିଣ ଦାରୁଣ ଦୋଷେ ଦେଖେ ମାତ୍ର ହୋଇ ।
ଏମନ୍ତ କହିଣ ମୁନି ପୂଜା ଆଦି କଲେ
ବନ୍ଧୁମାନେ ଅମୃତ ମନୋଜ୍ଞ ଫଳି ଦେଲେ ।
ଭୃତ୍ୟବର୍ଗଙ୍କରେ ସର୍ବେ ଭୋଜନ କରନ୍ତି
ମୁନିଙ୍କ ନିକଟେ ରାମ ସେ ଦିନ ରହନ୍ତି ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ହନୁମନ୍ତ ଡାକି
ଅଯୋଧ୍ୟାପୁରକୁ ତୁମ୍ଭେ ଯାଅ ବେଗ ହୋଇ ।
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଠାରେ କହିବ ବାରତା
ଆସି ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ବନେ କହିବେ ସୀତାନାଥ ।

ସୁନ୍ଦ ନାମେ ଶବର ଅଗ୍ରେ ମିଶି ହୋଇ
ନନ୍ଦୀବେର ପୁର କାହିଁ ଖୁଣ୍ଟି ଅଛି ହୋଇ । ୨୯୦
ସେଠାରେ ଭରତ ଅଯୋଧ୍ୟାପୁର ଯାଇ
ସୋତ୍ସାହ ତରଣେ ଯାଇ ... ନିବେ
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ହନୁମନ୍ତ ଆକାଶେ ମିଳିଲେ
ନନ୍ଦୀବେର ପୁରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ସୁନ୍ଦ ନାମେ ଶବର ସେ ଆଗରେ ସବେଣ
ଶ୍ରୀରାମ ସନ୍ଦେଶ କହେ ପବନର ସୈନ୍ୟ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଶବର ହୋଇଲେ ତୋଷରଞ୍ଜି
ବାରତା କହିଣ ସେ ଭଳିଲେ ହନୁମନ୍ତ ।
ସୈନ୍ୟ ଘେନି ସୁନ୍ଦ ନାମେ ଶବର ଚଳିଲେ
ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ଅକାଶ ମାର୍ଗରେ ଯେବେ ପବନର ସୁତ
ନନ୍ଦିଗ୍ରାମେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ହନୁମନ୍ତ ।
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ପଞ୍ଚ ଜଟ ଧରିଛନ୍ତି
ଲକ୍ଷେ ଲକ୍ଷେ ରାଜା ସଙ୍ଗେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଛନ୍ତି । ୨୯୫
ଏମନ୍ତ ସମୟେ ହନୁ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଦୁଇ ଭାଇ ଦେଖିଲେ ।
ଆଗେ ଉଭା ହୋଇ କହେ ପବନର ସୁତ
ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ବେଗେ ଶ୍ରୀରଘୁନାଥ ।
ଶୁଣିଲେ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘନ
ଉଠି କୋଳ କଲେ ଯାଇ ବୀର ହନୁମାନ ।
ହସ୍ତ ଧରି ହନୁଙ୍କୁ ଉଭରେ ଧରି ନେଲେ
ଆସନରେ ବସାଇ ବୀର କୁଶଳ ପୁଛିଲେ ।
କାହିଁ ଅଛନ୍ତି ରଘୁନନ୍ଦନ ସୀତାଙ୍କ ସହ
କହ ହନୁ ସବୁ କଥା ହୋଇବ ମୋ ହିତ । ୩୦୦ ।
ଶୁଣି କହେ ହନୁମାନ ସେ ବୀର ହନୁମାନ
ଭରଦ୍ୱାଜ ଋଷିଙ୍କ ଆଶ୍ରମେ ରଘୁନାଥ ।

ଢୋଲ ମୃଦଙ୍ଗରେ ରାମ ବନ୍ଦନେ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ
ନୋଇଁ ଅଗ୍ରେ ଦେଖିଲେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ପୁଣ ।
[illegible]ଭୃତ ବୀର ତାଙ୍କୁ ହରଷ ହୋଇଲେ
ଉଚ୍ଚ ଜୟଧ୍ୱନିର ଶବ୍ଦ ଚିତ୍ତରେ ମଣ୍ଡିଲେ ।
ନାଗରିକମାନେ ଶୁଣି ହରଷ ହୋଇଲେ
ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାର ବହୁ ଦାନେ ଦେଇ ଦେଲେ ।
ଏମନ୍ତେ ରଜନୀ ଅନ୍ତ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
ନଗ୍ରାରେ ବାଜିଲେ ସେନ୍ୟ (ବଏବହ୍ନା) ଶିଷ୍ଟ । ୬୦୫ ।
ପ୍ରଭାତ ସମୟେ ବୀର ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି
ଲକ୍ଷେ ଘୋଡ଼ା ଉଚ୍ଚ ହୋଇଛନ୍ତି ସଜବଜ ।
ସ୍ତମ୍ଭ ଚଣ୍ଡ ଧ୍ୱଜ ତେଜ ଛତ୍ର ଉଚ୍ଚ ହୋଇ
ଶିରେ ଲଗାଇଲ ଅଙ୍ଗେ ବନ୍ଧୁଣି ଅକ୍ଷୟ ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ଭୂମେ ଶୁଣ ମନ ଦେଇ
ପ୍ରଭାତ ସମସ୍ତେ ରାମ ମୁଖଦାଣ୍ଡେ ଯାଇ ।
ମୁନିଙ୍କି ଦେଖିଣ ରାମ ନମସ୍କାର କଲେ
ଆଜ୍ଞା ମାଗି ଯାଇଣ ବିମାନେ ବିଜେକଲେ ।
ଲକ୍ଷ ଦେଇ ସୁଗ୍ରୀବ ଯାଇ ସମସ୍ତେ ଚଢ଼ନ୍ତି
ବାଦ୍ୟନାଦ ବଜାଇ ଦେଇ ଆନନ୍ଦ ହୁଅନ୍ତି । ୬୧୦ ।
ରାମ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ରଥ ଆକାଶେ ଗମଇ
ସିଦ୍ଧିରକୁ ମୁଖ କରି ସଥୀରେ ଚଳଇ ।
ଶୀଘ୍ରେ ପ୍ରବେଶ ଯାଇଁ ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନ
ଧୀରେ ଧୀରେ ଆକାଶରେ ରହେ ପୁଷ୍ପଯାନ ।
ହନୁମନ୍ତ କହିଛି ଭରତ ମୁଖ ଚାହିଁ
ଆକାଶରେ ଗମେ ଭୂତ ଦେଖ ବୀର ଭାଇ ।
ହନୁମନ୍ତ ବଚନେ ଆକାଶେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ
ରଥ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ହରଷ ଚିତ୍ତ ହେଲେ ।
ଏମନ୍ତେ ବିମାନ ଆସି ଉତ୍ତରଣ ହୋଇଲା
ନନ୍ଦିଗ୍ରାମ ସିଂହଦ୍ୱାର ଠାବରେ ରହିଲା । ୬୧୫ ।

ସୁଗ୍ରୀବର ବିଭୀଷଣ ଅଙ୍ଗଦ ଯେ ବାନର
ଦେହିଂଧଣ୍ଡ ସଙ୍ଗରେ ଯେ ହୋଇଥିଲେ ବାହାର ।
ଭରଦ୍ୱାଜ ଆଶ୍ରମେ ବିଶ୍ରାନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟମାନ—
ଦେଖନ୍ତି ଭରତ ଚଉଦ ଅଯୋଧ୍ୟା ଧାମ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା ରଥୁଁ ଓହ୍ଲାଇଣ
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଯାଇଁ ରାମ ପାଦ ଧରି ।
କୋଳାଳିଙ୍ଗ କରି ରାମ ସ୍ନେହରେ ଧରନ୍ତି
ଭରତ-ପାଦପଦ୍ମେ ଯାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପଡ଼ନ୍ତି ।
କୋଳାଳିଙ୍ଗ କରି ଭରତ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଧରି
ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପାଦରେ ମାନ୍ୟ କରି । ୩୨୦ ।
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ସୀତା ପାଦରେ ପଡ଼ିଲେ
ବେନି ଭାଇରେ ବେନି ହସ୍ତ ଦେଇଙ୍କି କୋଳାଇଲେ ।
କୈକେୟୀ କୌଶଲ୍ୟା ସୁମିତ୍ରା ଯହିଁ ଥିଲେ
ମାତାଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ରାମ ନମସ୍କାର କଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତା କୋଳେ କରି ଧରି
ମୁଖରେ ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ ଆଶ୍ୱାସନା କରି ।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ଯୂଥପତିମାନ
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନଙ୍କୁ କହିଲେ ରଘୁନାନ ।
ସୁଗ୍ରୀ ବିଭୀଷଣ ଏହି ଦେଖିଣ ବୋଇଲେ
ବନ୍ଧୁମତେ ମାନ୍ୟ ଧର୍ମ ସମସ୍ତେ ତହିଁ କଲେ । ୩୨୫ ।
ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ସାଙ୍ଗେ କୋଳାକୋଳି କଲେ
ନାନା କଥାମାନ କହି ଖୁସ୍ଥାଡୋଳି ହେଲେ ।
ଲକ୍ଷେ ଧ୍ୱଜା ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣେ ଚାହିଁ
ହଟ ବଳ ହୋଇଥିଲେ ମସ୍ତକେ କର ଯୋଡ଼ି ।
ଏଥୁ ଅନନ୍ତରେ ରାମ ନଗରେ ପ୍ରବେଶ
ପ୍ରଜା ଦେଖି ମନରେ ହୃଷ୍ଟ ହୃଷ୍ଟ ହୃଷ୍ଟ ।

ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମଧ ଛାଣ ଭୂତ ମୋହରେ ଲୁକନ୍ତି
ଝୁଟେଣ ଯାଇ ବାନ୍ଧିଲେ ଜ୍ୟୋତିଷ ତେଜ ସିନ୍ଧୁ ।
ଭଷିନ୍ଦ ମନ୍ଦର ପ୍ରାଏ ସୁଦୃଢ଼ ହୋଇଅଛି
ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟେ ଭଲେ ରଘୁନାଥି ।
ଏହୁ ଉଚ୍ଚିତ୍ରର ସମ ନନ୍ଦଗ୍ରାମେ ରହି
ତୁଷ ଶଦ୍ଧ ଘନ ଫଳ ମୂଳମାନ ଦେଇ ।
ସୁଗ୍ରୀବର ବାଳୀଶଣ ସୁଅପତିମାନ
ଭଣି ଯେ ପୁଷ୍ପକ ଆସି ଭରନ୍ତି ସେଜନା ।
ଦୂରଣ ଦେବୀଙ୍କ ଚଉଷ୍ଠି ନନ୍ଦଗ୍ରାମେ ରହି
ମୂଷସ୍ଥ ଶିବଦେ ଅଙ୍କୁର ଅନ୍ଧ ମସ୍ତ ।
ସୁମନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗ ଭୂତ ଆଶା ଦେଲେ
ଅଲ୍ପଶେଷ ବୁଧମାନ ଭରନ୍ତୁ ହୋଇଲେ ।
ସ୍ୱର ଦେଖି କୃଷି ବୃଦ୍ଧ ଅଣାଇ କହାଇ
ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନକୁ ମଣ୍ଡନ କର ଯାଇ ।
ଭୂତ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ମନ୍ତ୍ରୀ ବାହ୍ମଣ ହୋଇଲେ
ସର୍ବେ ଏ ଯେମନ୍ତ ବାନ୍ଧ ସୁର ବାରଧିଲେ ।
କୃଷି ବଳୁନାଳେ ଆସି ହୋଇଲେ ପ୍ରବେଶ
ମଣ୍ଡଣି ହୋଇଲା ସେ ଅଯୋଧ୍ୟା ପୁର ଦେଶ ।
ବାରଦ୍ୱାରୀ ଭୁବନ ପ୍ରାସୁଦ ଶୋଭ ପାଇ
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ କଳଶ ବସି ବିମଳ ଝଡ଼ଇ ।
ନବରତ୍ନେ ପୁରମାନ ଶୋଭି ପାଇଅଛି
ସର୍ବ ବତେଜ ଦଣ୍ଡିଛନ୍ତି ଦଣ୍ଡଧାରୀମାନେ ।
ଫୁଲ ବଗିମାନେ ତୋ ଶୋଭନ୍ତି ଥାଟ ଥାଟ
* ନର୍ଗିଭାଳମାନ ତୋ ଭୂଷିରେ ଛନ୍ତି ଫଳ ।
ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କରେ ଲତାମାନେ ବେଢ଼ିଛନ୍ତି
ନାନା ବର୍ଣ୍ଣେ ପୁଷ୍ପ ଶୋ ଭ୍ରମର ଭ୍ରମୁଛନ୍ତି ।

---

* ନର୍ଗିଭାଳ—ନାରିକେଳ ?

ଯେଉଁ ଠାରେ ନାଚନ୍ତି ଜନ୍ତୁରେ ଜୟଗାଥା
ଦେବୀଙ୍କ ସ୍ୱାଗତ ଗେହେ ସ୍ତ୍ରୀଜନ ଅଟଇ ।
ବୃନ୍ଦଘ ବାଜନ୍ତି ତାଙ୍କ ଶମର ବାଜନ୍ତି
ସ୍ତ୍ରୀମାନମାନ ଦୋଳା ଖେଳନ୍ତି ଲୀଳାରେ
ଯେଉଁ ଠାରେ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି ହୁଅ ଗଳ ଦୋଳ
ଯେଉଁ ଠାରେ ଜନତା ସେ ବାଜମାନ ଦେଖ
ଯେଉଁ ଠାରେ ନୃତ୍ୟ ଗୀତ ଚାଲୁଛନ୍ତି ମିଳ
ବାଦ୍ୟ ନାଦ ଶବ୍ଦରେ ସେ ପୃଥିବୀ ପୂରିଲା । ୩୬୬ ।
ଅଶ୍ୱମେଧ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ସମସ୍ତ ଯୋଗାଇଲେ
ଶାସ୍ତ୍ରମତେ ସୁମନ୍ତ୍ର ସେ ସବୁ ଭିଆଇଲେ ।
ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି ଦେବର୍ଷି ରାଜର୍ଷି ଆଦି
ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନେ ସର୍ବେ ମିଳିଲେ କ୍ରମଶଃ ।
ସମସ୍ତ ଋଷିଙ୍କି ସେ ସୁମନ୍ତ୍ର ଡାକିଲେ
ଦୂତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ପାଖେ ଯାଇଁ ସେ ମିଳିଲେ ।
ଚାର ଘୋଡା ଚଢାଇ "ଶ୍ରୁତିମା" ନନ୍ଦିଘର
ସମସ୍ତ ଭୂପଙ୍କ ଦେଖି ହୋଇଲେ ହୃଷ୍ଟର ।
ମନ୍ଦିର ବାହାରେ ତ୍ରିଶ ଶୀଘ୍ର ବଳାଇଲେ
ଚାର ଯେ.ଷ ସ୍ୱୟଂଗତେ ଭରତ ଚଳିଲେ । ୩୬୭ ।
ସେହି ଦେବ ଅଯୋଧ୍ୟାପତି ରୂପ ସ୍ୱାଭାବିକ
ନିର୍ମଳ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଦେବ ଚନ୍ଦ୍ରମା ବାଧାନ ।
ଭରତ ଉତ୍ତରେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ବସାଇଲେ
ନିର୍ମଳ ଚିତାଚରଣ ସମସ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ରେ ।
ଭରତ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଦେଖାଇଲେ
ସୀତାଙ୍କ ସହିତେ ସେ ମାଙ୍ଗଳିକ ହୋଇଲେ ।
ରାଜ୍ୟ ଅଭିଷେକ ସମ ଭୂଷଣ ହୋଇଲେ
ପାଟମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଶୀଘ୍ର ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।

କାବାଳ କହିଲୁ ଗୋ ଭାଷ୍ୟର ଶୁଣି ହୁଣ୍ଡି
ଅଯୋଧ୍ୟାପୁରକୁ ଗଲେ ସର ଘଣ୍ଟଥାଇଁ । ୩୫ ।
[illegible] ଶୁଭଦିନ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମ ହୋଇ
ବଶିଷ୍ଠ ସୁମନ୍ତ୍ର ଗୋ ଡକାଇଲେ ନେଇ ।
ଅଶ୍ୱ ଚଢି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବିଜୟ କରନ୍ତି
ଛତ୍ର ଶତ୍ରୁଘନ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଅଛନ୍ତି ।
ସୁଖଦୋଳା ଚଢିଣ ସୀତା ହୋଇଲେ ବାହାର
ମାତୃଗଣ ସଙ୍ଗତେ ଚଳନ୍ତି ଧୀର ଧୀର ।
ସୁଗ୍ରୀବର ପ୍ରଧାନ ଅଶ୍ୱ ଆରୋହିଲେ
ବିଭୀଷଣ ହସ୍ତୀ ଚଢି ବାହାର ହୋଇଲେ ।
ଲକ୍ଷେ ସେନା ବାହାର ଚଢିଣ ଅଗ୍ର ହୋଇ
ଛନ୍ଦ ବେଣ୍ଟୁ ସୁମର ବେଣ ଧରିଛନ୍ତି ସଙ୍ଗେ । ୩୭ ।
ହନୁମନ୍ତ ଅଙ୍ଗଦ ସୁଗ୍ରୀବ ପଛେ ବସି
ଜାମ୍ବୁବାନ ନଳ ନୀଳ ସୁଷେଣ ସେ ଅଛି ।
ଶୁଭ ନାମେ ପ୍ରବର ଶ୍ରୀରାମ ପାଖେ ଅଛି
ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୁବନେ ଗଲେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଛି ।
ରତ୍ନ ସିଂହାସନେ ବସେ ରଘୁନାଥ
ବାମପାଶେ ବସିଛନ୍ତି ଜନକ ଦୁହିତ ।
ଦୁଇପଟେ ସେନ ସୁଗ୍ରୀବର ଲକ୍ଷ୍ମ ହୋଇ
ବିଭୀଷଣ ଚାମର ଢାଳଇ ଲକ୍ଷ୍ମ ହୋଇ ।
ଛତ୍ର ଧରି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ହୋଇଅଛି ଲକ୍ଷ୍ମ
ଦେଖନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ସୋଭେ । ୩୮ ।
ଛତ୍ର ଶତ୍ରୁଘନ ଭରତ (?) ଯୋଗାନ୍ତି
ରାମ ପାଦତଳେ ହନୁମନ୍ତ ବସିଛନ୍ତି ।
ବଶିଷ୍ଠ ଭାଷ୍ୟର ଆଦି ଯେତେ ତପୋଧନେ
ବେଦଧ୍ୱନି ବ୍ରହ୍ମଧ୍ୱନି କରାନ୍ତି ସଙ୍ଗତେ ।

ଅଭିଷେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଅତି ସୁନ୍ଦର ହୋଇଲେ
ବ୍ରହ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବଗଣ ସମସ୍ତେ ମିଳିଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଅଭିଷେକକାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଅଛି
ବଶିଷ୍ଠ କାଶ୍ୟପ ବ୍ରହ୍ମ ବାଣୀପତି [illegible] ।
ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ଅଭିଷେକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି
ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବାନ୍ତି ଶିରେ ଦେଉଛନ୍ତି । ୬୭୦ ।
କଣ୍ଠୁ ନିଜ ଯତ୍ନେ ହନୁମଙ୍କ ପାଶ ଦରି
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନୟନେ ଅସି ଅଶ୍ରୁବାରି ଧାର ।
ହୁଏ ହୁଏ ହୋଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମହାବୀର
ମନରେ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର କଷ୍ଟର ଭାବନ୍ତି ।
ସୀତାସ୍ୱା କହୁରେ ମହା ମନଦୁଃଖ ହୋଇ
ହନୁମଙ୍କ ଭାଷିଏ କଷ୍ଟର ଦେଲେ ଚାହିଁ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମୁଖକୁ ଚାହିଁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
କି ନିମନ୍ତେ ଦୁଃଖିଲ ଦେଖୁଛାନ୍ତି ବୋଲଇଲେ ।
ଶ୍ରୀରାମ ବଚନ ଶୁଣି କହିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ସାବଧାନେ ଶୁଣ ଦେବ ରଘୁକୁଳ ମଣି । ୬୭୫ ।
ଯେତେବେଳେ ବନବାସ ହୋଇଲୁ ତୁମ୍ଭର
ନୟନରେ ନିଦ୍ରା ଆସି ଘାରିଲା ମୋହର ।
ମୁଁ ତହୁଁ ନିଦ୍ରାଦେବୀ ପାଶରେ କହିଲି
ବନବାସେ ନିଦ୍ରା ମୋତେ ନ ଘାରି ବୋଇଲି ।
ମୋହର ବଚନେ ନିଦ୍ରାଦେବୀ ତୋଷଗଲା
ଏତେବେଳେ ଅସି ଦେବ ନୟନେ ଘାରିଲା ।
କହୁଥିଲି କାନ୍ତେ ପାଇଲି ଏତେ ଦୁଃଖ
ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅଭିଷେକ ଦେଖିବାକୁ ସୁଖ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନେ ରାମ ଚକିତ ହୋଇଲେ
ମନେ ଯେତେ ଭ୍ରାନ୍ତି ଥିଲା ସବୁ ଦୂର କଲେ । ୬୮୦ ।

ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ରାମ ଅଶ୍ୱମେଧ ଯାଗ
ଶ୍ରୀରାମ ବ୍ରହ୍ମାର୍ ଭକ୍ତି ଆଚରଣ କଲେ ।
[illegible] ଭକ୍ତ ଅଳଙ୍କାରମାନ ଆଣି ଦେଲେ
ଅର୍ଥ ଦକ୍ଷିଣା ରାମ ପାତ୍ରଙ୍କରେ ଦେଲେ ।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବର ଯୂଥପତିମାନ
ନଇଷ୍ଟ କରନ୍ତି ପ୍ରେଷନ୍ତି ସର୍ବକାଳ ।
ବ୍ରାହ୍ମଣମାନ ସେ ଅମିତ ଆଣି ଦେଲେ
ବ୍ରହ୍ମା ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଦେଇ ବନ୍ଦାପନା କଲେ ।
ଭକ୍ତ ବନ୍ଧୁମାନେ ବିଦା ଏ ଭଜନ୍ତି ଗଲେ
ସେ ଯାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ସାର ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।୩୮୫।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାରମାନ ଆଚରଣ କଲେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବର ବିଭୀଷଣ ଗଲେ
* ଉତ୍ତ୍ରିକାରେ ଲଙ୍କାପୁରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ରାମ ଭବନେ ପ୍ରବେଶ
କୌଶଲ୍ୟା ସୁମିତ୍ରା କୈକେୟୀ ଆଦି ପାଶ ।
ବନ୍ଦାପନା କରନ୍ତି ହୃଦେ ଶୁଦ୍ଧି ହୋଇ
ରଜା ଗୋବିନ୍ଦାଇ ରାମ ପଦ୍ମପାଦେ ଧ୍ୟାଇ ।
ରାମ ମୋର ପିତା ମାତା ରାମ ମୋର ବନ୍ଧୁ
ଦୁଃଖରୁ ମୁକ୍ତି ବାଞ୍ଛ କର କରୁଣାସିନ୍ଧୁ ।୩୯୦।
ଏ ମାୟା ସଂସାରରୁ ମୋତେ ପାର କର
ରଜା ଗୋବିନ୍ଦାଇ ରାମ ଶରଣ ଭ୍ରମର ।୩୯୧।

ସମାପ୍ତ

---

* ଉତ୍ତ୍ରିକା—ଉଷ୍ଟ୍ରିକା

Printed by U. K. Kar, B.A. at the Saraswata Press, Cuttack—1910.

ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ରାମ ଅଭିଷେକ ସାରି
ଶ୍ରୀରାମ ବ୍ରହ୍ମାର୍ ଭକ୍ତି ଅନୁସରଣ କରି ।
ଦିବ୍ୟ ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାରମାନ ଆଣି ଦେଲେ
ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାର ରାମ ପାଖରେ ଦେଲେ ।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବର ଯୂଥପତିମାନେ
ନିଜସ୍ଥଳ କରନ୍ତି ଦେଖନ୍ତି ସର୍ବଜନ ।
ସୁଗ୍ରୀବାଦିମାନେ ଯେ ଅନେକ ଆଣି ଦେଲେ
ବ୍ରହ୍ମା ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ସେ ଉପାସନା କଲେ ।
ଭକ୍ତ ବାନରମାନେ ବିଦା ପାଇକରି ଗଲେ
ସେ ସଭା ମଧ୍ୟରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।୩୮୫।
ବିଭୀଷଣ ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କୁ ରାମ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ
ବସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାରମାନ ଅନୁସରଣ କଲେ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସୁଗ୍ରୀବର ବିଭୀଷଣ ଗଲେ
* ଋଷ୍କିନ୍ଧାରେ ଲଙ୍କାପୁରରେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ ।
ଏଥି ଅନନ୍ତରେ ରାମ ନଗରେ ପ୍ରବେଶ
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ସୁମିତ୍ରା କୌଶଲ୍ୟା ଅଛି ପାଶ ।
ବନ୍ଧୁ ପ୍ରଜା କରନ୍ତି ଆନନ୍ଦ ଚିତ୍ତ ହୋଇ
ଗଳା ଶୋଭାଧାର ରାମ ପଦ୍ମପାଦେ ଥାଇ ।
ରାମ ମୋର ପିତା ମାତା ରାମ ମୋର ବନ୍ଧୁ
ଦୁଃଖକୁ ଦୂରରେ ରାଖି କର କରୁଣାସିନ୍ଧୁ ।୩୯୦।
ଏ ମାନ୍ୟ ଅଭିଷେକକୁ ମୋତେ ପାଶୋରର
ଗଳା ଯୋଗାଇ ରାମ ସ୍ମରଣ ଭୂଷର ।୩୯୧।

ସମାପ୍ତ

---

* ଋଷ୍କିନ୍ଧା—କିଷ୍କିନ୍ଧା ।

Printed by L. K. Kar, B.A. at the Saraswata Press, Cuttack—1940.